

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย “การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์
ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน”

โดย

รองศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ
สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสนอต่อ

ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

พฤษภาคม 2556

รายนามผู้วิจัย

ที่ปรึกษา :

1. คุณกฤษฎา อุทยานิน ผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง
2. คุณลดาวัลย์ คำภา รองเลขาธิการ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3. ดร.พิชญ์ นิตยเสมอ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจกระทรวงการคลัง

ทีมวิจัย :

1. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หัวหน้าโครงการ
2. คุณวรเทพ ไวยาวีโรจน์ นักวิจัย
3. คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง นักวิจัย
4. น.ส.สายสุดา ศรีอุไร นักวิจัย

คำนำ

รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย “การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาและร่วมมือกัน : SHOs System Platform” ฉบับนี้ จัดทำเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

เนื้อหาสาระ ประกอบด้วยเอกสาร 2 เล่ม เล่มแรกเป็นเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เล่มที่สองเป็นหนังสือ “การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์”

ใคร่ขอขอบคุณ ประธานกรรมการดำเนินการชสอ. คณะกรรมการฝ่ายวางแผน ตลอดจนคณะกรรมการดำเนินการ-ฝ่ายจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านที่ปรึกษา ทีมงานชสอ. และทีมงานสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ที่ให้ความร่วมมือจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี หวังว่ารายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อน SHOs System Platform สู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

(รองศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท)
หัวหน้าโครงการวิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

การดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน” เป็นไปตามนโยบาย ชสอ. เพื่อการวิจัยต่อยอดจากการวิจัยที่แล้วเสร็จไปในปี 2554 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้สำหรับกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบการพัฒนากระบวนการเงินที่มีประสิทธิภาพมั่นคงมีเสถียรภาพ และกรอบพัฒนากลไกสนับสนุน จัดทำ SHOs System Platform การจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมายเป็นไปภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสหกรณ์สมาชิก ภาคีพันธมิตร นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 123 คน

ภายหลังจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย ที่วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์สนามพลัง (Force Field Analysis) เพื่อนำไปสู่การออกแบบ Platform การขับเคลื่อนสู่ SHOs System ตามนิยาม “ระบบการเงินที่เอื้อต่อการออม การสะสมทุน การสร้างวินัยทางการเงินแก่สมาชิก รวมถึงการกระจายโอกาสการเข้าถึงบริการการเงินที่เป็นธรรม มีการหมุนเวียนของระบบการเงินสหกรณ์ไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดสภาพคล่อง ความมั่นคง และความมีเสถียรภาพ” และเป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System ที่กำหนดไว้ 4 ประการ ได้แก่

- ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเงินตามหลักมาตรฐานสากล เพื่อภาพลักษณ์เป็นที่เชื่อมั่นไว้วางใจ
- ระบบการเงินที่มีบริการที่เป็นธรรม มุ่งส่งเสริมให้สมาชิกประหยัด มีจิตสำนึกการออม มีวินัยทางการเงิน เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของสมาชิก
- ระบบการเงินที่มีโครงสร้างพื้นฐานและกลไกการบริหารความเสี่ยงสภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินทุน เพื่อความเป็นปึกแผ่น บนพื้นฐานของระบบการบริหารจัดการที่เป็นอิสระพึ่งพาตนเอง
- ระบบการเงินที่มีการบริหารจัดการที่ดี เกิดจากการมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

ผลการวิเคราะห์สนามพลังที่ชี้ให้เห็นแรงเสริมและแรงต้านในการขับเคลื่อน การพัฒนา SHOs System ได้นำไปสู่การวางกรอบการขับเคลื่อน SHOs System ที่มีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เข้าถึงสหกรณ์สมาชิกและภาคีเพื่อยกระดับสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกและทักษะการบริหารจัดการที่ดี ตามกรอบการขับเคลื่อน SHOs System

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บท ภายใต้คณะทำงานเฉพาะกิจที่มาจากตัวแทนภาคีพันธมิตร การพัฒนาสู่ SHOs System เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การรณรงค์รับสมัครภาคีพันธมิตรเข้าร่วมโครงการ ทั้งภาคีเครือข่ายอุปทาน ที่เป็นแหล่งที่มาของเงินทุน ภาคีเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจ อาทิ บริษัทคอมพิวเตอร์ บริษัทประกันภัย บริษัทที่ปรึกษา สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายอุปสงค์ ได้แก่ สหกรณ์ที่ต้องการเงินกู้ สถาบันการเงินที่เป็นแหล่งลงทุน

ตามเงื่อนไข SHOs System โดยการเข้าร่วมในโครงการนำร่อง ควรเป็นไปอย่างเป็นทางการในรูปแบบ Corporate System

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาระบบสารสนเทศ ภายใต้โครงการนำร่อง และมีทีมพี่เลี้ยงที่เชี่ยวชาญให้คำปรึกษากำกับแนะนำ

ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำแผนธุรกิจเชื่อมโยงธุรกรรมการเงินระหว่าง ชสอ. และภาคีพันธมิตร ซึ่งรวมถึง การปรับปรุงโครงสร้าง ข้อบังคับ ระเบียบ และแผนการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นทางการภายใต้โครงการนำร่อง

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลและพัฒนาเพื่อการขยายผลสู่ขบวนการสหกรณ์ในระยะต่อไป

ทีมวิจัยมีข้อเสนอสำหรับการปรับปรุงโครงสร้าง ชสอ. และแผนปฏิบัติการระยะเวลา 5 ปี (2556-2560) ที่เกื้อหนุนการพัฒนาสู่ SHOs System ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนา SHOs System และมี Steering Committee ที่เป็นตัวแทนจากภาคีพันธมิตรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา

เพื่อให้มีสาระการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ในการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการที่ดี แก่ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการรองรับการพัฒนาสู่ SHOs System ทีมวิจัยได้จัดทำหนังสือ “การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์” ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ ประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ การจัดการการเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์ การตรวจสอบการบริหารการเงิน และกรณีศึกษาที่น่าสนใจ

จึงหวังว่าผลลัพธ์จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับ ชสอ. และผู้สนใจ ในการประยุกต์ใช้ต่อไปตามที่เห็นควร

สารบัญ

	หน้า
รายนามผู้วิจัย	
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	(a)
สารบัญ	(c)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของโครงการ	1
วัตถุประสงค์	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
ขั้นตอนและวิธีการวิจัย	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย	4
ภาพรวมของระบบสถาบันการเงินไทย	4
องค์การการเงินระดับฐานรากของไทยและนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	8
ประสบการณ์ในการพัฒนาและส่งเสริมระบบการเงินระดับฐานรากในประเทศไทย	42
แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน	57
แนวทางพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์	63
ข้อสรุปจากการประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย	65
บทที่ 3 กรอบการขับเคลื่อนสู่ระบบการเงินบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน	71
หลักการและเหตุผล	71
คำจำกัดความของระบบการเงินที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ : SHOs System	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System	72
กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System	72
การวิเคราะห์สนามพลัง	73
ข้อพิจารณาสำหรับกรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System	75
ขั้นตอนการขับเคลื่อนสู่การพัฒนา SHOs System	76
ข้อเสนอสำหรับโครงสร้าง ชสอ. เพื่อรองรับการพัฒนาตามกรอบ SHOs System	77
ข้อเสนอสำหรับแผนปฏิบัติการตามกรอบการขับเคลื่อน SHOs System ของชสอ.-ภาคี ระหว่างปี 2556-2560	78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	81
สรุป	81
ข้อเสนอแนะ	82
เอกสารอ้างอิง	83
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 รายงานการประชุม	1-1
ภาคผนวกที่ 2 แผนภาพนำเสนอในเวทีการสนทนากลุ่มเป้าหมาย	2-1
ภาคผนวกที่ 3 ภาพกิจกรรม	3-1

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	กรอบคิดการวิจัย	3
1.2	กระบวนการวิจัย	3
2.1	การเข้าถึงบริการทางการเงินของภาคครัวเรือนจากการสำรวจของ ธปท. ในปี 2549	6
2.2	การให้บริการสินเชื่อของ ธ.ก.ส.	16
2.3	การบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเป็นองค์รวม	66
2.4	องค์ประกอบของระบบสนับสนุนสู่การพัฒนา SHOs System	67
2.5	ระบบการเงินที่เกื้อหนุนการพึ่งพาและร่วมมือกัน	69
3.1	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System	72
3.2	กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs system	73
3.3	การวิเคราะห์สนามพลัง (Force Field Analysis)	74
3.4	กรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System	75
3.5	ขั้นตอนการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาตามกรอบ SHOs System	76
3.6	โครงสร้างการบริหารงาน ชสอ.	77

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ภาพรวมเงินฝากและสินเชื่อของสถาบันการเงินทั้งระบบ ณ กันยายน 2553	4
2.2	แสดงสาเหตุของการไม่ได้รับการตอบสนองบริการทางการเงินที่จำเป็นสำหรับผู้มีรายได้น้อย ที่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง	5
2.3	การเข้าถึงบริการทางการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ	7
2.4	การเข้าถึงบริการทางการเงินประเภทสถาบันการเงินฐานราก โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ	7
2.5	การเข้าถึงบริการทางการเงินอัตโนมัติ โดยเครื่อง ATMs ของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ	8
2.6	ภาพรวมเงินฝากและสินเชื่อของสถาบันการเงินและองค์กรการเงินระดับฐานรากของไทย	9
2.7	สินเชื่อคงเหลือ แยกตามระดับวงเงินกู้ยืม ณ 31 มีนาคม 2553	17
2.8	ขนาดของสินเชื่อ แยกตามประเภทเงินกู้ ณ 31 มีนาคม 2554	18
2.9	เงินฝากคงเหลือ แยกตามกลุ่มผู้ฝาก ข้อมูลรวมทั้งประเทศ ณ 31 มีนาคม 2554	18
2.10	โครงสร้างแหล่งเงินทุนของ ธ.ก.ส. ในปี 2510 - 2553 (ร้อยละ)	19
2.11	สินเชื่อระดับฐานรากของธนาคารออมสิน ณ มีนาคม 2553	21
2.12	ปริมาณธุรกิจสะสมของสหกรณ์การเกษตรในปี 2553	28
2.13	ปริมาณธุรกิจสะสมของกลุ่มเกษตรกร ณ สิ้นปี 2553	29
2.14	ปริมาณธุรกิจสะสมของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในช่วงกันยายน 2552 – สิงหาคม 2553	29

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

ผลการวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ (SHOs System)” ที่จัดทำขึ้นภายใต้นโยบายของคณะกรรมการดำเนินการ ชสอ. ชุดที่ 38 โดยมีเจตนารมณ์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นด้านการเงินของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ได้ชี้ให้เห็นสถานการณ์สหกรณ์ออมทรัพย์ในภาพรวม ที่มีมูลค่าสินทรัพย์ของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ในรอบ 10 ปี (ระหว่างปี 2544-2553) เพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าตัว จากเดิมมีสินทรัพย์คิดเป็นมูลค่า 391,674.26 ล้านบาท เพิ่มเป็น 1,081,587.31 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะมีเงินส่วนเหลือ (Surplus) ที่นำไปเป็นเงินลงทุนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกวงจากภายนอกมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดโอกาสความเสี่ยงจากการลงทุนมากขึ้น

ข้อสรุปจากเวทีถกผลึกความคิด บ่งชี้ให้เห็นประเด็นของข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องสหกรณ์ออมทรัพย์ ข้อจำกัดในการเข้าถึงสมาชิกเพื่อการรณรงค์ด้านการประหยัด การออมและการสร้างวินัยทางการเงิน อันเป็นคุณค่าพื้นฐานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ขาดระบบการเรียนรู้ในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์สู่มาตรฐานสากล ขาดระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงสู่การพัฒนา ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและการเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะ Corporate System ยิ่งขาดเครื่องมือทางการเงินที่จะช่วยประกันความเสี่ยงและการบริหารสภาพคล่องในระบบการเงิน และประการที่สำคัญคือผลกระทบจากนโยบายรัฐที่ก่อให้เกิดการแข่งขันด้านการให้เงินกู้จนส่งผลกระทบต่อวินัยทางการเงินของสมาชิกและการมีหนี้หลายทาง

ข้อเสนอจากการวิจัยชี้ว่า ควรจะมีการริเริ่มพัฒนา SHOs System ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาที่จะนำไปสู่ตัวแบบระบบการเงินที่เกื้อหนุนการดำรงชีวิตที่มีความสุขแก่ปัจเจกบุคคลที่เห็นชอบในหลักการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันอย่างมีน้ำใจและเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรการเงิน ตามหลักมาตรฐานสากลเพื่อภาพลักษณ์เป็นที่เชื่อมั่นไว้วางใจ
- 2) ระบบการเงินที่มีบริการด้านการเงินที่เป็นธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมให้สมาชิกประหยัด มีจิตสำนึกการออมและมีวินัยทางการเงินเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของสมาชิก
- 3) ระบบการเงินที่มีโครงสร้างพื้นฐานและกลไกการบริหารความเสี่ยง สภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินทุน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น บนพื้นฐานของระบบการบริหารจัดการที่มีอิสระพึ่งพาตนเองได้
- 4) ระบบการเงินที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทรัพยากร มนุษย์ที่มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

ข้อเสนอสำหรับกรอบแนวทางการดำเนินงานและมาตรการในการพัฒนาระบบ SHOs System ประกอบด้วย 3 กรอบแนวทาง ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบการเงิน และการพัฒนา กลไกสนับสนุน ซึ่งมีมาตรการดำเนินการทั้งสิ้น 15 มาตรการ โดยกรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์นั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างกรอบทิศทางดำเนินการดำเนินงานของชสอ. และการ

ขับเคลื่อน SHOs System โดยใช้กลไกของ Steering Committee ในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่าง สหกรณ์ออมทรัพย์ และภาคีในทุกระดับ โดยชสอ. ควรดำเนินนโยบายที่จะก่อให้เกิดการบูรณาการในการ ดำเนินยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- การกำหนดยุทธศาสตร์ชสอ. ภายใต้ SHOs System
- การกำหนด Agenda และแผนรณรงค์ SHOs System
- การจัดทำแผนพัฒนาระบบสนับสนุนการขับเคลื่อน SHOs System
- การจัดทำแผนขับเคลื่อน SHOs System ภายใต้การมีส่วนร่วมของ ชสอ.และภาคี

ปัจจุบันคณะกรรมการดำเนินการชสอ. ชุดที่ 40 ได้สานต่อนโยบายของคณะกรรมการชสอ. ชุดที่ 39 ที่ได้กำหนด Agenda การขับเคลื่อน SHOs System ไว้ในแผนกลยุทธ์ชสอ. โดยมีเจตนารมณ์ที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นแก่กรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์และการเป็นที่พึ่งแก่ขบวนการสหกรณ์อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

1. จัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้สำหรับกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบการพัฒนาระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพมั่นคงและมีเสถียรภาพ และกรอบการพัฒนากลไกสนับสนุน
2. จัดทำ SHOs System Platform ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคี
3. การสร้าง Platform การบริหารจัดการที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์

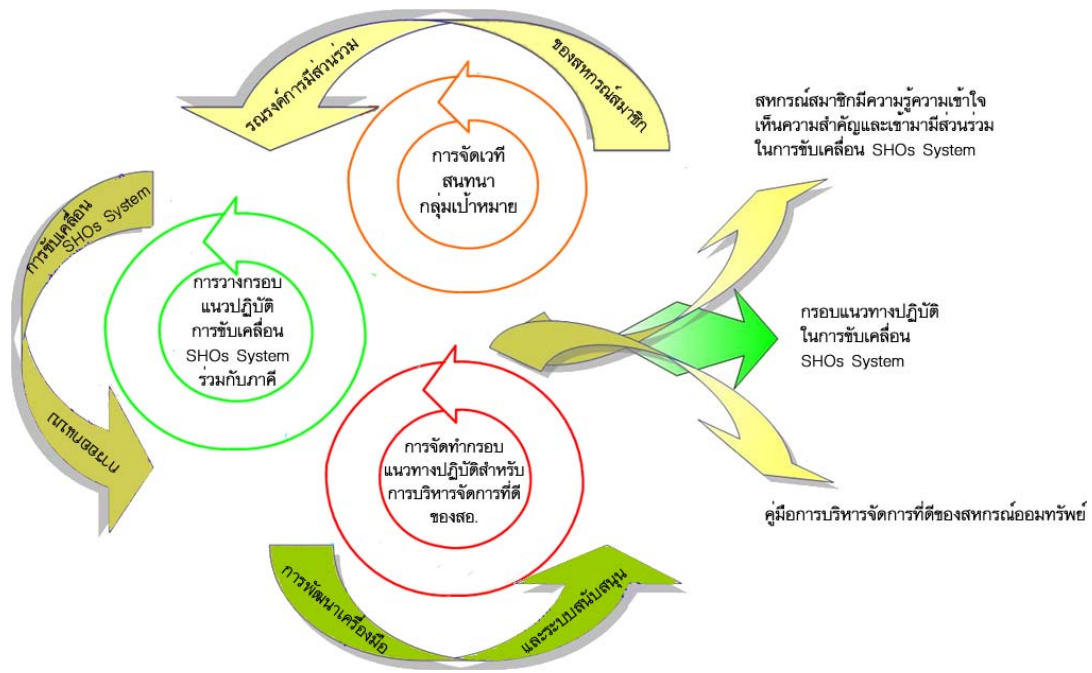
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) สหกรณ์สมาชิกและภาคีพันธมิตรมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่อง SHOs System และเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน
- 2) มีกรอบแนวทางปฏิบัติในการขับเคลื่อน SHOs System ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพมั่นคงและมีเสถียรภาพ และการพัฒนากลไกสนับสนุน
- 3) มีกรอบแนวทางปฏิบัติสำหรับการบริหารจัดการที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการเผยแพร่และการขับเคลื่อนการพัฒนาความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นของสหกรณ์ออมทรัพย์ภายใต้กลไกของหน่วยส่งเสริมธุรกิจ สหกรณ์สมาชิก

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จะประกอบไปด้วยกิจกรรมการดำเนินการใน 3 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่

- 1) การรณรงค์การมีส่วนร่วมของสหกรณ์สมาชิกในการขับเคลื่อนสู่ระบบ SHOs System
- 2) การออกแบบกระบวนการขับเคลื่อน SHOs System
- 3) การพัฒนาเครื่องมือและกลไกการสนับสนุนการพัฒนาระบบ SHOs System

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

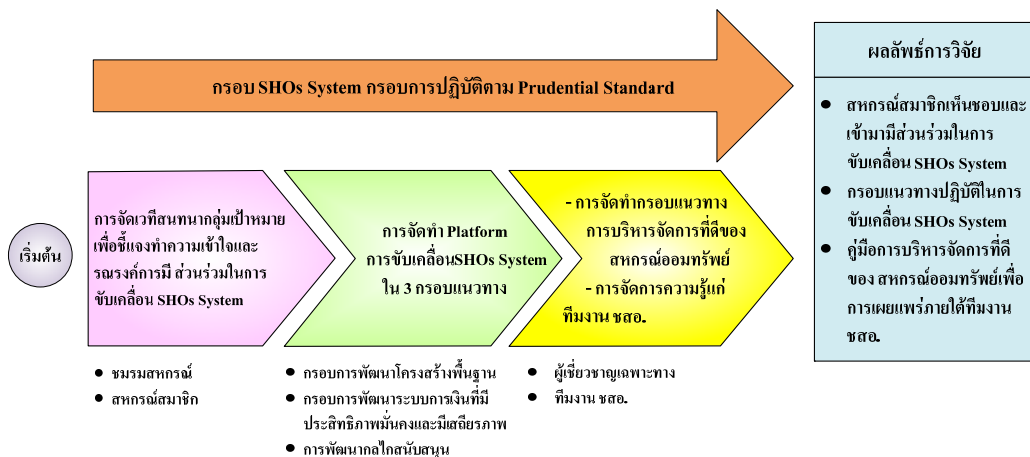
5. ขั้นตอนและวิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังรูปที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 : การจัดเวทีที่สนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเรื่อง SHOs System ควบคู่กับการรณรงค์ให้สหกรณ์สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภายใต้กลไกชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์

ขั้นตอนที่ 2 : การจัดทำ Platform การขับเคลื่อน SHOs System ใน 3 กรอบแนวทาง ได้แก่ กรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบการพัฒนาระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ มั่นคง และมีเสถียรภาพ และกรอบการพัฒนากลไกสนับสนุน SHOs System

ขั้นตอนที่ 3 : การจัดทำกรอบแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์และการจัดการความรู้แก่ทีมงาน ชสอ.

รูปที่ 1.2 กระบวนการวิจัย

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย

เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาพรวมของระบบสถาบันการเงินไทย องค์กรการเงินระดับฐานรากของไทยและนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ในการพัฒนาและส่งเสริมระบบการเงินฐานรากในต่างประเทศและแนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงบริการการเงิน และการคุ้มครองผู้ใช้บริการการเงิน แนวทางการพัฒนาระบบการเงินในประเทศที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ และข้อสรุปจากการประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ภาพรวมของระบบสถาบันการเงินไทย

ระบบการเงินในประเทศไทยมีสถาบันการเงินทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงินที่สำคัญ โดยให้บริการทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป โดยธุรกรรมหลักของการให้บริการจะเน้นการรับฝากเงินและการให้สินเชื่อ ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทมากที่สุดในระบบสถาบันการเงิน โดยให้บริการทางการเงินแก่ระบบเศรษฐกิจและประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม วิฤตเศรษฐกิจปี 2540 ส่งผลให้ระบบธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาทางการเงินและมีหนี้ด้อยคุณภาพ อยู่ในระดับสูง ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ตัวกลางทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่แหล่งเงินทุนอื่นๆ เริ่มมีบทบาทมากขึ้น เช่น สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Special Financial Institution: SFI) และสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-Bank Financial Institution: NBFi) ตลอดจนการรวมตัวของประชาชนเพื่อจัดตั้งสหกรณ์

ตารางที่ 2.1 ภาพรวมเงินฝากและสินเชื่อของสถาบันการเงินทั้งระบบ ณ กันยายน 2553

หน่วย : ล้านบาท

สถาบันการเงิน	เงินฝาก	สินเชื่อคงค้าง
1. ธนาคารพาณิชย์	7,365,492	7,367,508
2. สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	2,525,928	2,546,100
3. ธุรกิจ Non-bank (สินเชื่อส่วนบุคคล)	-	100,709
4. สหกรณ์	321,050	739,498
5. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	24,773	124,729
6. ไร่รับจำนำ	-	50,265

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าระบบสถาบันการเงินจะมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 แต่จากการศึกษาของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน ทั้งนี้ เมื่อปี 2546 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้สำรวจความต้องการบริการทางการเงินของกลุ่มประชาชนทั่วไปจำนวน 4,800 คน กระจายครอบคลุมทุกระดับรายได้ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและชนบทในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ และในส่วนของผู้ประกอบการได้ทำการสำรวจ จำนวน 1,190 รายทั่วประเทศ กระจายครอบคลุมธุรกิจทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบว่า การบริการ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าระบบสถาบันการเงินจะมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 แต่จากการศึกษาของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการ

ทางการเงิน ทั้งนี้ เมื่อปี 2546 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้สำรวจความต้องการบริการทางการเงินของกลุ่มประชาชนทั่วไปจำนวน 4,800 คน กระจายครอบคลุมทุกระดับรายได้ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและชนบทในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ และในส่วนของผู้ประกอบการได้ทำการสำรวจ จำนวน 1,190 รายทั่วประเทศ กระจายครอบคลุมธุรกิจทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบว่า การบริการทางการเงินที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสามารถฝากเงินและถอนเงินครั้งละจำนวนเท่าใดก็ได้เมื่อต้องการ (ร้อยละ 75.6) 2) ความสามารถกู้เงินจำนวนน้อย เมื่อใดก็ได้ เพื่อนำมาใช้ ในยามฉุกเฉิน (ร้อยละ 51.6) 3) การจัดการให้ครอบครัวมีหลักประกันที่มั่นคงเมื่อเสียชีวิต (ร้อยละ 37.6) 4) เงินต้นและดอกเบี้ยที่แน่นอน เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ด้วยผลตอบแทนต่ำ เช่น เงินฝาก (ร้อยละ 35.8) 5) สามารถผ่อนจ่ายเงินกู้ได้ครั้งละจำนวนน้อยๆ (ร้อยละ 32.3) และประเภทของบริการทางการเงินที่ประชาชนใช้มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เงินฝาก (ร้อยละ 87.5) การดำเนินธุรกรรมการเงินบน เครื่องรับจ่ายอัตโนมัติ (ร้อยละ 49.7) บริการโอนเงินผ่านเคาน์เตอร์ (ร้อยละ 34.9) และเงินสมทบกองทุนต่าง ๆ (ร้อยละ 30.3) ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม บริการทางการเงินที่มีความจำเป็นสูงสุด เป็นบริการที่เกี่ยวกับเงินกู้ เช่น ความสามารถในการกู้เงินจำนวนน้อย เพื่อนำมาใช้ในยามฉุกเฉิน และความสามารถ ในการผ่อนจ่ายเงินกู้ได้ครั้งละจำนวนน้อย ๆ โดยสาเหตุสำคัญที่ประชาชนไม่ได้รับการตอบสนอง ด้านเงินกู้ คือ คุณสมบัติของประชาชนที่ไม่เพียงพอในการกู้เงิน

ตารางที่ 2.2 แสดงสาเหตุของการไม่ได้รับการตอบสนองบริการทางการเงินที่จำเป็นสำหรับผู้มีรายได้ต่ำ ที่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง

หน่วย : ร้อยละ

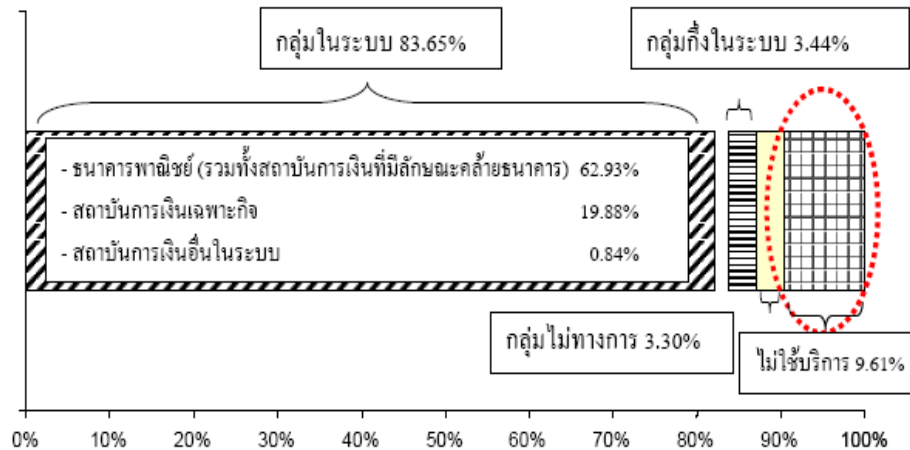
สาเหตุ	เงินกู้เพื่อใช้ยามฉุกเฉิน	เงินกู้ที่ให้ผ่อนชำระจำนวนน้อย	เงินกู้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	ประกันชีวิต
ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	22.6	21.0	27.8	-
คุณสมบัติไม่เพียงพอ	42.1	39.9	39.0	-
เงื่อนไขยุ่งยาก	23.5	26.7	29.3	27.5
ไม่มีเงินพอชำระ	4.3	4.5	2.9	43.3
ไม่ได้รับการแนะนำ	32.3	30.9	29.3	46.4

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการทางการเงินประเภทเงินฝาก ที่มีความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย การเดินทางติดต่อสะดวก และสภาพคล่องในการเปลี่ยนเป็นเงิน ตามที่ต้องการ สำหรับการใช้บริการเงินกู้หรือสินเชื่อ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการทางการเงินประเภทเงินฝาก ที่มีความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย ความสะดวกรวดเร็วในการขอสินเชื่อ และความยืดหยุ่นในการชำระเงินกู้

ในปี 2549 ธปท. ได้ทำการสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11,162 ครัวเรือนทั่วประเทศ พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 83.65 สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินอันได้แก่ การรับบริการด้านเงินฝาก และ/หรือด้านสินเชื่อจากสถาบันการเงินในระบบ โดยแบ่งเป็นการเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินทั่วไปร้อยละ 62.93 และการเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจร้อยละ 19.88 ส่วนร้อยละ 3.44 สามารถเข้าถึงบริการทาง

การเงินจากสถาบันทางการเงินทั้งในระบบ ซึ่งได้แก่ สหกรณ์ต่าง ๆ และกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 3.30 ใช้บริการทางการเงินนอกระบบ ซึ่งในการศึกษาดังกล่าวหมายถึงธนาคารชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ หรือ นายทุนอื่นๆ ในขณะที่ร้อยละ 9.61 เป็นกลุ่มที่ไม่มีบริการทางการเงินใดๆ จากทั้งสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ ซึ่งกลุ่มดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในชนบท กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินใดๆ ได้

รูปที่ 2.1 การเข้าถึงบริการทางการเงินของภาคครัวเรือนจากการสำรวจของ ธปท. ในปี 2549
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้ ผลการสำรวจยังพบว่า ร้อยละ 15.65 ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจยังขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสินเชื่อด้วยสาเหตุหลัก คือ ฐานะการเงินไม่ดี ไม่มีหลักประกัน และสาเหตุอื่นตามลำดับคือ ไม่กล้าไปติดต่อ เงื่อนไขที่ยู้งยาก ข้อมูลไม่เพียงพอ เคยถูกปฏิเสธการให้บริการ และปัญหาระยะทาง ในขณะที่ครัวเรือนเพียงร้อยละ 31 เท่านั้นที่ใช้บริการสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ซึ่งครัวเรือนกลุ่มที่ต้องการสินเชื่อ แต่ไม่ได้ใช้บริการธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจส่วนใหญ่ จะเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง กล่าวคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับ ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งมีทั้งประกอบอาชีพส่วนตัวและไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยสาเหตุที่กลุ่มคนดังกล่าวไม่ใช้บริการสินเชื่อจากสถาบันการเงินในระบบ เพราะมีรายได้น้อย และเชื่อว่าตนเองไม่มี คุณสมบัติเพียงพอต่อการขอใช้บริการสินเชื่อ รวมถึงไม่มีหลักประกันในการขอสินเชื่อ

ผลการสำรวจข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันสถาบันการเงินในระบบยังไม่สามารถให้บริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึง ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการใช้บริการทางการเงินประเภทต่างๆ ทั้งจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เนื่องจากรู้จักและคุ้นเคยกับผู้ให้บริการเหล่านี้ แต่สถาบันการเงินดังกล่าวยังไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนทุกกลุ่มได้ โดยเฉพาะในด้านสินเชื่อ เนื่องจากข้อกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้บริการ ตลอดจนคุณสมบัติของผู้ขอรับบริการ จึงส่งผลให้ผู้ที่มิมีรายได้น้อยจนถึงผู้ที่มิมีรายได้อันปานกลางหันไปใช้บริการทางการเงินแห่งอื่น เช่น สหกรณ์ ในการใช้บริการซึ่งตั้งอยู่ในเขตชนบทนั้นๆ ทำให้มีความสะดวกในการใช้บริการ ตลอดจนมีความใกล้ชิดและเข้าใจในความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ

จากสถิติการเข้าถึงบริการทางการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ได้แก่ บังคลาเทศ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ พบว่า การเข้าถึงบริการทาง

การเงินประเภทเงินฝาก ที่วัดจากจำนวนบัญชีต่อประชาชน นั้น ประเทศไทยมีจำนวนบัญชี 1,448.84 บัญชีต่อประชาชน 1,000 คน ซึ่งมากกว่าบังคลาเทศ อินเดีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ แต่ต่ำกว่าประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับการเข้าถึงบริการทางการเงินประเภทเงินกู้

ตารางที่ 2.3 การเข้าถึงบริการทางการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ

ประเทศ	เงินฝาก			เงินกู้			การบริการ		
	จำนวนบัญชีต่อประชาชน 1,000 คน	มูลค่า (% ของ GDP)	มูลค่าเฉลี่ยของบัญชี (% ของรายได้ต่อหัว)	จำนวนบัญชีต่อประชาชน 1,000 คน	มูลค่า (% ของ GDP)	มูลค่าเฉลี่ยของบัญชี (% ของรายได้ต่อหัว)	รวม	ในเมือง	นอกเมือง
บังคลาเทศ	316.67	50.04	232.52	41.37	36.88	1,311.74	5.16	2.57	2.59
อินเดีย	747.29	55.03	107.86	137.46	40.93	436.09	10.11	3.82	6.29
อินโดนีเซีย	504.74	36.95	100.76	196.86	26.93	188.28	7.74	-	-
มาเลเซีย	2,063.33	105.45	72.96	963.60	113.16	167.64	11.44	9.55	1.89
ฟิลิปปินส์	499.10	48.61	148.21	-	26.27	-	11.81	4.33	7.48
ไทย	1,448.84	79.58	70.38	272.45	87.25	410.33	11.04	3.70	7.34

ที่มา: Financial Access 2010 The State of Financial Inclusion Through the Crisis

ตารางที่ 2.4 การเข้าถึงบริการทางการเงินประเภทสถาบันการเงินฐานราก โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ

ประเทศ	การกำกับโดยหน่วยงานของรัฐ	เงินฝาก			เงินกู้			การบริการ		
		จำนวนบัญชีต่อประชาชน 1,000 คน	มูลค่า (% ของ GDP)	มูลค่าเฉลี่ยของบัญชี (% ของรายได้ต่อหัว)	จำนวนบัญชีต่อประชาชน 1,000 คน	มูลค่า (% ของ GDP)	มูลค่าเฉลี่ยของบัญชี (% ของรายได้ต่อหัว)	รวม	ในเมือง	นอกเมือง
บังคลาเทศ	ไม่มี	-	3.62	-	342.77	4.13	17.72	2.36	-	2.36
กัมพูชา	มี	10.63	0.10	14.18	89.99	3.12	52.62	-	-	-
มาเลเซีย	ไม่มี	-	-	-	19.03	0.22	16.17	1.55	-	-
เม็กซิโก	มี	30.24	0.07	3.12	8.37	0.07	12.35	1.05	0.94	0.11
ปากีสถาน	มี	20.68	0.05	3.87	17.12	0.15	13.79	1.42	-	-
ฟิลิปปินส์	มี	8.41	0.02	3.73	-	0.02	-	0.47	0.04	0.43

ที่มา: Financial Access 2010 The State of Financial Inclusion Through the Crisis

หมายเหตุ: ไม่มีการเก็บรวบรวมสถิติของประเทศไทย

จากสถิติการเข้าถึงบริการทางการเงินอัตโนมัติ โดยเครื่อง ATMs ของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ได้แก่ กัมพูชา อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินอัตโนมัติ ที่วัดจากจำนวนเครื่อง ATMs ต่อประชาชนนั้น ประเทศไทยมีจำนวนเครื่อง ATMs 71.32 เครื่องต่อประชาชน 100,000 คน ซึ่งมากกว่ากัมพูชา อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

ตารางที่ 2.5 การเข้าถึงบริการทางการเงินอัตโนมัติ โดยเครื่อง ATMs ของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ

ประเทศ	ATMs	
	จำนวนเครื่องต่อประชาชน 100,000 คน	จำนวนเครื่องต่อ 1,000 ตารางกิโลเมตร
กัมพูชา	4.19	2.30
อินเดีย	7.29	19.08
อินโดนีเซีย	14.44	13.22
มาเลเซีย	53.99	31.07
ฟิลิปปินส์	14.25	28.37
ไทย	71.32	73.42

ที่มา: Financial Access 2010 The State of Financial Inclusion Through the Crisis

หมายเหตุ: ไม่มีการเก็บรวบรวมสถิติของบังคลาเทศ

2.2 องค์การการเงินระดับฐานรากของไทยและนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

สถาบันการเงินที่ให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนในระดับฐานรากหรือผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทยสามารถแบ่งตามสถานะทางกฎหมายและการกำกับดูแลขององค์กรได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มในระบบ

สถาบันการเงินกลุ่มในระบบที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากประกอบด้วยสถาบันการเงินที่มีกฎหมายรองรับ และมีการกำกับดูแลทางความมั่นคงทางการเงิน เนื่องจากมีการรับเงินฝากจากประชาชนทั่วไป ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

2.2.1.1 ธนาคารพาณิชย์

(1) ธนาคารกรุงไทย (จำกัด) มหาชน

ธนาคารกรุงไทย (จำกัด) มหาชน เป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยปัจจุบันถือเป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่อันดับ 2 และมีรัฐเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเงินระดับฐานราก แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) การให้สินเชื่อรายย่อยและกองทุนหมู่บ้านฯ ประมาณ 700 - 800 แห่ง ในลักษณะของสินเชื่อหมุนเวียน โดย ณ กรกฎาคม 2554 ธนาคารกรุงไทยมีการให้สินเชื่อระดับฐานรากทั้งหมด 920 ล้านบาท และมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ร้อยละ 0.75 ของสินเชื่อระดับฐานรากทั้งหมด ซึ่งสินเชื่อจำนวน 668 ล้านบาท เป็นการให้กับกองทุนหมู่บ้านฯ และมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ร้อยละ 0.86

2) การจัดตั้งธนาคารชุมชนซึ่งไม่ใช้การทำธุรกิจปกติ แต่เป็นการ CSR ของธนาคาร จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- สนับสนุนให้บริการทางการเงินขั้นพื้นฐานในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

- สนับสนุนองค์กรการเงินชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทางการเงินในชุมชน
- เสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลให้เกิดในองค์กรการเงินชุมชน

ตารางที่ 2.6 ภาพรวมเงินฝากและสินเชื่อของสถาบันการเงินและองค์กรการเงินระดับฐานรากของไทย

ณ กันยายน 2553

หน่วย: ล้านบาท

ผู้ให้บริการทางการเงินในระดับฐานราก	เงินฝาก	สินเชื่อคงค้าง
1. กลุ่มในระบบ:		
1.1 ธนาคารพาณิชย์	*	15,529
1.2 ธ.ก.ส.	726,573	577,591
1.3 ธนาคารออมสิน	*	34,288
1.4 ธอท.	*	463
(* ไม่สามารถแยกเฉพาะเงินฝากระดับฐานรากได้)		
2. กลุ่มกึ่งในระบบ:		
2.1 สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์เครดิต ยูเนียน	70,816 10,401	68,718 124,729
2.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	-	33,816
2.3 โรงรับจำนำ		
3. กลุ่มพึ่งตนเอง:	25,248	30,000
3.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	3,800	3,800
3.2 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์		
รวม	845,838	888,934

ที่มา: รวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

- พัฒนาเชื่อมโยงการให้บริการทางการเงินขององค์กรทางการเงินชุมชนกับระบบสาขาของธนาคาร เพื่อสร้างโอกาสในการขยายฐานลูกค้าใหม่จากกลุ่มชุมชนที่มีคุณภาพและสร้างความเข้มแข็งอันเป็นฐานรากที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศ

- สนับสนุนให้องค์กรการเงินชุมชนเป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาระบบบริหารจัดการทุนให้เกิดประโยชน์อย่างเข้มแข็งยั่งยืนทั้งด้านการผลิตเชิงพาณิชย์ การบริการการค้า และการเกษตรแก่กลุ่มชุมชนโดยร่วมกับองค์กรพันธมิตร

ในการจัดตั้งธนาคารชุมชนของธนาคารกรุงไทยจะพิจารณาถึงความพร้อมของกลุ่มการเงินชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยต้องเป็นองค์กรการเงินที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และมีพื้นที่การให้บริการที่ห่างไกลจากสาขาธนาคาร และต้องการวางระบบงานบริการ ทั้งทางด้านฝาก การถอน ระบบบัญชี และระบบตรวจสอบ ทั้งนี้ ธนาคารชุมชนมีเพียง 3 แห่ง ได้แก่

- ธนาคารชุมชนบ้านสามขา จังหวัดลำปาง วัตถุประสงค์ของกลุ่ม คือ ต้องการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เสริมสร้างคุณภาพชีวิต เสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นการสะสมเงิน โดยเป็นการยกระดับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ โดยมีกรรมการชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ และธนาคารกรุงไทยเข้าไปให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการให้ความรู้ในการจัดการองค์กร การให้บริการทางการเงิน การบริหาร

ความเสี่ยง การควบคุมภายใน การติดตามหนี้ ให้สินเชื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน เป็นที่เสี่ยง ร่วมกับมูลนิธิศึกษาพัฒนาและองค์กรพันธมิตร

- ธนาคารชุมชนบ้านน้ำเค็ม จังหวัดพังงา วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาชีพและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต โดยเป็นการยกระดับของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ โดยมีธนาคารกรุงไทยร่วมกับบริษัท IRPC และอาสาสมัครเข้าไปช่วยวางระบบการฝาก ถอน ระบบสินเชื่อ ระบบบัญชี ระบบสวัสดิการ กิจกรรมพัฒนากลุ่ม เป็นที่เสี่ยงร่วมกับองค์กรพัฒนา วางระบบฐานข้อมูลชุมชน เพื่อสร้างงานพัฒนาอาชีพและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตชุมชน

- ธนาคารชุมชนห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด เป็นกลุ่มที่พัฒนาจากกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาเป็นธนาคารชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกรู้จักการออมและการผลิต ให้เกิดรายได้ สามารถแก้ปัญหาหนี้ในระบบ และรู้จักพึ่งตนเองโดยใช้ระบบกลุ่ม โดยธนาคารกรุงไทยได้ให้การสนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากร การบัญชี สนับสนุนความรู้ทางการเงิน การบริหารจัดการ

3) การขยายพื้นที่ให้บริการของธนาคารให้ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจฐานราก ธนาคารได้มีแนวทางในการขยายฐานลูกค้าฐานราก โดยได้แต่งตั้งให้สหกรณ์เป็นตัวแทนของธนาคาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรการเงินชุมชนสามารถเป็นจุดเชื่อมกับธนาคารในการให้บริการขั้นพื้นฐาน เช่น รับฝากเงิน ถอนเงิน และชำระค่าสินค้าบริการ เป็นต้น โดยธนาคารจะลงทุนในการสร้างระบบเทคโนโลยีเชื่อมต่อระหว่างธนาคารและสหกรณ์ (Real Time Access) ซึ่งสหกรณ์จะได้รับค่าธรรมเนียม 5 บาทต่อการทำธุรกรรมทางการเงิน 1 รายการ ทั้งนี้ ณ กรกฎาคม 2554 มีสหกรณ์ 80 แห่งที่ดำเนินการเป็นตัวแทนให้ธนาคาร และมีนโยบายขยายไปยังองค์กร

(2) ธนาคารไทยเครดิตเพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน)

1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์ ธนาคารไทยเครดิตเพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน) เริ่มก่อตั้งภายใต้ชื่อ บริษัท กรุงเทพสินทวี จำกัด เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2513 ด้วยการดำเนินธุรกิจที่ชื่อตรงและความเชื่อมั่น ที่ได้รับจากลูกค้าอย่างต่อเนื่อง บริษัทจึงเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ ดังนี้ วันที่ 28 มีนาคม 2523 และ 2 กรกฎาคม 2524 ได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท เครดิตฟองซิเอร์กรุงเทพสินทวี จำกัด และบริษัท เครดิต ฟองซิเอร์ไพบูลย์เคหะ จำกัด จากนั้นเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2526 ได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ไทยเคหะ จำกัด ตามลำดับ เพื่อดำเนินธุรกิจให้กู้ยืมเงิน และในวันที่ 28 กรกฎาคม 2547 บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ไทยเคหะ จำกัด ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ และใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินต่างประเทศ พร้อมดำเนินการเป็นธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2550 ในนาม “ธนาคารไทยเครดิตเพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน)” เป็นธนาคารเพื่อรายย่อยเพียงธนาคารเดียว ที่มุ่งเน้นไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของธนาคาร คือ ลูกค้ารายย่อยที่เป็นมนุษย์เงินเดือนมีรายได้สม่ำเสมอ 7,500 - 60,000 บาทต่อเดือน และ ผู้ประกอบการรายย่อยที่มีขนาดสินทรัพย์น้อยกว่า 5-200 ล้านบาท

2) โครงสร้างองค์กร

ธนาคารมีการดำเนินงานเหมือนธนาคารพาณิชย์ปกติ และปัจจุบันมีสาขา 14 สาขา และได้เพิ่มช่องทางการให้บริการอื่นที่หลากหลาย เช่น การรับฝาก ณ ที่ทำการไปรษณีย์ และธนาคารมีบริษัทย่อย คือ บริษัท ธนบรรณ จำกัด ประกอบธุรกิจเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ โดยธนาคารมีการให้บริการทั้งด้านการรับฝากเงินและการให้สินเชื่อ

3) ผลិតภัณฑ์และบริการ

ธนาคารมีปริมาณเงินฝากขยายขึ้นทุกปี และมีผลิตภัณฑ์เงินฝากเน้นผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้ารายย่อย ธนาคารมีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเงินฝากหลายประเภท เช่น ธนาคารให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 1.25 ต่อปี ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดำเนินการมาตั้งแต่เปิดธนาคาร โดยไม่มีเงื่อนไขการฝากถอน และ ฝากแล้วได้ดอกเบี้ยทันที โดยฝากเงิน 500,000 บาทรับดอกเบี้ยทันที 20,000 บาท ทอยฝากรายเดือน โดยให้ลูกค้าฝากจำนวนเท่า ๆ กันทุกเดือน ธนาคาร จะให้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 เพื่อสนับสนุนให้ลูกค้ามีวินัยทางการเงิน มีทั้งแบบเงินฝากปลอดภาษี และไม่ปลอดภาษี และธนาคารออกบัตรเพื่อให้ลูกค้าใช้บัตรฝาก ณ ที่ทำการไปรษณีย์เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับฝากทั้งแบบรายเดือนและออมทรัพย์ แต่ยังไม่เปิดให้ถอนที่ไปรษณีย์ และยังมีข้อจำกัดเรื่องเปิดบัญชีที่ต้องทำที่สาขาตามหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย (KYC/CDD) ทำให้บางกรณีลูกค้าต้องเข้ามาทำธุรกรรมกับทางธนาคารที่สาขา

สำหรับการให้บริการสินเชื่ออื่น ธนาคารได้ให้บริการหลากหลายประเภท โดยจำนวนลูกค้าร้อยละ 98 ได้รับสินเชื่อวงเงินต่ำกว่า 10 ล้านบาท เฉลี่ยแล้วรายละประมาณ 400,000 บาท ประกอบด้วยเงินให้สินเชื่อที่สำคัญ ดังนี้

- สินเชื่อที่มีทองคำเป็นหลักประกัน เป็นการนำทองคำมาแลกเปลี่ยนเงินบริการสินเชื่อโอดี (OD) โดยนำทองคำมาฝากไว้ และรับบัตรเอทีเอ็มของธนาคารเพื่อถอนเงินออกไปใช้ และคิดอัตราดอกเบี้ยเป็นรายวัน และออมด้วยทอง โดยการซื้อทองคำแบบผ่อนกับธนาคารโดยทอง 1 สลิงผ่อนเดือนละ 389 บาท (วันละ 13 บาท) เป็นเวลา 11 เดือน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อสนับสนุนให้ลูกค้าออมอย่างสม่ำเสมอ

- สินเชื่อรถยนต์ ธนาคารให้บริการเช่าซื้อรถยนต์ ไม่มีการคิดดอกเบี้ยล่วงหน้า ไม่ให้อัตราดอกเบี้ยคงที่ โดยถ้าลูกค้าจ่ายมากก็จะลดอัตราดอกเบี้ยลง (ลดต้นลดดอก) หากปิดบัญชีก่อนกำหนด จะได้ส่วนลดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น โครงการนี้ดำเนินการมาตั้งแต่เริ่มเปิดธนาคาร ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยให้ธนาคารคัดลูกค้ากลุ่มที่จะก่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เพราะลูกค้าจะเป็นกลุ่มที่มีวินัยทางการเงิน โดยปัจจุบันในส่วนนี้มีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพียงร้อยละ 0.5 เท่านั้น

- ธนาคารสนับสนุนมอเตอร์ไซค์ ให้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถจักรยานยนต์

4) กลไกการให้สินเชื่อ

การให้สินเชื่อแก่รายย่อยนั้น ลูกค้าส่วนมากจะไม่มีรายได้สม่ำเสมอแน่นอน และรายได้จะเป็นเงินสด ไม่มีเอกสารรับรองรายได้ ธนาคารจึงพิจารณาอนุมัติวงเงินสินเชื่อจากความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า แต่ทั้งนี้จะต้องมีหลักประกันในการขอสินเชื่อด้วย แต่ไม่ได้มีหลักประกันไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการยึดมาชำระหนี้ ดังนั้นหลักประกันที่ธนาคารกำหนดจึงจะเป็นอุปกรณ์ประกอบอาชีพ เพื่อให้ลูกค้าพยายามชำระหนี้ เพราะหลักประกันเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ โดยวงเงินสินเชื่อไม่ควรเกิน 5 ล้านบาท และมีเงื่อนไขอย่างน้อย คือ ลูกค้าต้องประกอบอาชีพนั้นอย่างน้อย 2 ปี นอกจากนี้ยังเพิ่มช่องทางการให้บริการโดยประสานงานกับไปรษณีย์ในการให้บริการเงินฝากเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่จะไม่ต้องเดินทางมาที่สาขาของธนาคาร

5) ผลการดำเนินงาน

ณ สิ้นปี 2553 ฐานะทางการเงินของธนาคารไทยเครดิตเพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน) มีรายได้รวม 875.6 ล้านบาท มีกำไร 52 ล้านบาท มีเงินรับฝากคงค้าง 14,680 ล้านบาท โดยร้อยละ 99 เป็นบัญชีลูกค้าที่มีวงเงินฝากต่ำกว่า 10 ล้านบาท และมีเงินให้สินเชื่อ 14,609 ล้านบาท โดยร้อยละ 98 เป็นการให้สินเชื่อลูกค้าวงเงินต่ำกว่า 10 ล้านบาท

ทั้งนี้ การให้สินเชื่อสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) วงเงิน 2,252 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 15.4 จากปีก่อน 2) กลุ่มเช่าซื้อในปี 2553 วงเงิน 4,727 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 41.3 จากปีก่อน และ 3) กลุ่มสินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสินเชื่อเกี่ยวกับทองและบ้าน วงเงิน 6,919 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 90.4 ในขณะที่มีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้คิดเป็นร้อยละ 1.77 ของสินเชื่อทั้งหมด ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์อื่น

นโยบายระบบการเงินฐานรากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์ไม่เน้นการให้บริการทางการเงินแก่ผู้มีรายได้น้อยและยากจน เนื่องจากภายใต้สภาวะแวดล้อมธุรกิจและการเงินในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการให้บริการแก่กลุ่มคนเหล่านี้ โดยไม่มีโครงสร้างพื้นฐาน เหนือกว่าการกำกับดูแลและรูปแบบการประกอบธุรกิจที่เหมาะสม ทางภารกิจจึงมีนโยบาย ในการพัฒนาสภาวะแวดล้อมในการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ให้เอื้อต่อการให้บริการประชาชน ที่มีรายได้น้อยและยากจน ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้รับทราบแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 1 ปี 2547-2551 และให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 2 ปี 2553 - 2557 โดยแผนทั้งสองได้ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน กล่าวคือ แผน พัฒนาสถาบันการเงินระยะที่ 1 นอกจากเสริมสร้างความเข้มแข็งของธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังได้กำหนด ให้มีการวางแนวทางส่งเสริมสถาบันการเงินให้บริการทางการเงินแก่ผู้มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดสัมมนาเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่สถาบันการเงิน และจัดทำโครงการนำร่องร่วมกับธนาคารพาณิชย์ที่สนใจเพื่อพัฒนาศักยภาพและโครงสร้างพื้นฐานในการให้บริการแก่ผู้มีรายได้น้อยต่อไป

ในขณะที่แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 2 มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจรายย่อยและประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่ตรงกับความต้องการและมีต้นทุนเหมาะสม ดังนี้

(1) ส่งเสริมสนับสนุนธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันให้มีรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนที่ยังขาดโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินในปัจจุบัน โดยการผ่อนคลายกฎระเบียบเกี่ยวกับการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ เพื่อความคล่องตัวและเอื้อต่อการให้บริการตามวัตถุประสงค์มากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบันมีรูปแบบธุรกิจที่สามารถให้บริการในกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยหรือประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้มากขึ้น ทั้งนี้ รูปแบบธุรกิจอาจมีดังนี้

1) ธนาคารพาณิชย์จัดตั้งหน่วยงานภายในเพื่อให้บริการทางการเงินโดยเฉพาะการให้สินเชื่อเฉพาะกลุ่มลูกค้าดังกล่าว โดยอาจแยกบัญชีจากการดำเนินงานปกติเพื่อสามารถกำหนดเป้าหมายธุรกิจได้ชัดเจน มีระบบงานคล่องตัว ต้นทุนไม่สูง และมีระบบบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม

2) ธนาคารพาณิชย์ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความคุ้นเคยกับกลุ่มลูกค้าในพื้นที่ (Microfinance operator) เช่น สหกรณ์ เครดิตยูเนียน อาจดำเนินการในลักษณะให้กู้ยืมแบบ wholesale แก่ Microfinance operator เพื่อปล่อยกู้ต่อให้กับลูกค้าหรือมอบหมายให้ Microfinance operator ดำเนินการตามกระบวนการสินเชื่อ โดยได้รับค่าบริการจากธนาคารพาณิชย์

3) ธนาคารพาณิชย์แต่งตั้งตัวแทนผู้ให้บริการที่เข้าเกณฑ์ สปท. (Service provider) ที่มีจุดแข็งในเรื่องเครือข่ายการเข้าถึงลูกค้าเป็นตัวแทนในการให้บริการด้าน Microfinance โดยอาจดำเนินการควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ระบบโทรศัพท์มือถือ

(2) เปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการรายใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญและการบริหารจัดการที่ดี ด้าน Microfinance เพิ่มเติม เพื่อให้บริการแก่ประชาชนหรือผู้ประกอบการที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำธุรกิจที่ชัดเจน และมีความชำนาญเฉพาะด้านที่เน้นการให้บริการแก่

กลุ่มลูกค้าดังกล่าวที่ธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันยังไม่มุ่งเน้น ทั้งนี้ นโยบายและเกณฑ์การกำกับดูแลยังเน้นความมั่นคง แต่จะมีความยืดหยุ่นตามลักษณะของธุรกิจอย่างเหมาะสม

(3) ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการสนับสนุนให้ระบบสถาบันการเงินเพิ่มโอกาสของผู้ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการหรือเข้าถึงได้น้อย สามารถเข้าถึงบริการโดยเฉพาะด้านสินเชื่อได้มากขึ้น เช่น การปรับปรุงระบบข้อมูลเครดิต และศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการจัดอันดับ (Rating) ผู้ให้บริการด้าน Microfinance ในประเทศไทย เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 2 ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงได้ออกแนวนโยบายและประกาศจำนวน 3 ฉบับ เพื่อส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์มีรูปแบบในการทำธุรกิจ ที่สามารถให้บริการต่อกลุ่มคนมีรายได้น้อย ดังนี้

1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 8/2553 เรื่อง หลักเกณฑ์การใช้บริการจากบุคคลภายนอก (Outsourcing) ในการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน เพื่อเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มความคล่องตัวในการประกอบธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้ทรัพยากรของสถาบันการเงินที่มีอย่างจำกัดในงานหลักที่สำคัญ และใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้ให้บริการภายนอก โดยการว่าจ้างให้บุคคลภายนอกดำเนินงานที่ไม่ใช่งานหลักสำคัญของธุรกิจสถาบันการเงินได้

2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 9/2553 เรื่อง หลักเกณฑ์การแต่งตั้งตัวแทนของสถาบันการเงิน (Banking Agent) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการแก่ลูกค้าและประชาชน โดยให้สถาบันการเงินแต่งตั้งสถาบันการเงินอื่น บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด และผู้ให้บริการด้านการโอนเงิน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถาบันการเงินในการให้บริการแก่ลูกค้า โดยขยายขอบเขตให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจสามารถเข้ามาเป็นตัวแทนของสถาบันการเงินได้ และให้ตัวแทนของสถาบันการเงินสามารถรับชำระเงินค่าสาธารณูปโภคและค่าสินค้าและบริการได้ เพิ่มเติมจากเดิมที่รับชำระหนี้จากสินเชื่อหรือบัตรเครดิตเท่านั้น

3) แนวนโยบายสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์ของธนาคารพาณิชย์

แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง แนวนโยบายสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์ ของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2554 เป็นต้นมา เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันสามารถให้บริการสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์แก่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ ซึ่งมีวงเงินแต่ละรายไม่เกิน 200,000 บาท ได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น โดยแนวนโยบายนี้ได้กำหนดแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อไมโครไฟแนนซ์ โดยคำนึงถึงความมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน ความมั่นคงของสถาบันการเงิน การบริหารจัดการความเสี่ยง ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภค โดยธนาคารพาณิชย์สามารถกำหนดรูปแบบธุรกิจ รวมถึงประเภทเอกสารหรือหลักฐานแสดงรายได้ที่ใช้ประกอบการให้สินเชื่อได้เองตามความเหมาะสม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับ โดยธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติในเรื่องการเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์ ดังต่อไปนี้

- ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บดอกเบี้ย หรือค่าบริการต่าง ๆ หรือเบี้ยปรับจากการชำระหนี้ล่าช้า รวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Interest Rate)

- นอกจากดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับแล้ว ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้

แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้มีแนวทางในการส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากมากขึ้น โดย 1) การสร้างภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำธุรกิจ 2) ส่งเสริมให้

ธนาคารพาณิชย์มีรูปแบบธุรกิจที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมต่อการให้บริการ และ 3) ส่งเสริมให้มีผู้ให้บริการรายใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อกระตุ้นการแข่งขันในระบบ (เริ่มตั้งแต่ปี 2555) แต่เนื่องจากมาตรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการสร้างภาวะแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อ การดำเนินธุรกิจการเงินระดับฐานรากในเชิงพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์จึงอาจต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวและเตรียมความพร้อมภายใต้ ภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ประกอบกับปัญหาเรื่องเกณฑ์ การกำกับดูแลเป็นเพียงหนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ยังไม่มีบทบาทในการให้บริการทางการเงินกับผู้ที่มีรายได้น้อยและยากจน โดยการที่ 1) ไม่ได้เห็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและยากจนเป็นกลุ่มเป้าหมาย (ขนาดของตลาดยังจำกัด) 2) ต้นทุนสูงในการดำเนินงานระดับฐานราก และ 3) มีข้อจำกัดด้านเครือข่ายการให้บริการ ยังคง 3 อุปสรรคสำคัญที่จำกัดบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการให้บริการระดับฐานราก ดังนั้น ในระยะสั้นถึงปานกลาง ธนาคารพาณิชย์จึงอาจยังไม่ใช่ผู้ให้บริการหลักในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในระบบสถาบันการเงินไทย อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรคิดเพื่อรายย่อยได้เริ่มพัฒนารูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมต่อการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้ารายย่อยในพื้นที่เขตเมือง และสามารถสร้างกำไรเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งภาครัฐอาจพิจารณาสนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์รายย่อยให้สามารถขยายขอบเขตการให้บริการไปยังพื้นที่อื่นมากขึ้น

2.2.1.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

ธ.ก.ส. จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. พ.ศ. 2509 โดยในระยะแรก ธ.ก.ส. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร ต่อมาในปี 2535 ปี 2542 และ ปี 2549 ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของธนาคาร โดยให้รวมถึง

- การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรเพื่อ 1) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง 2) ประกอบอาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ 3) พัฒนาคความรู้ด้านเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่น และ 4) ดำเนินกิจการตามโครงการส่งเสริมการประกอบเกษตรกรรม

- ประกอบธุรกิจอื่นอันเป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรม ดำเนินงานเป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบท โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือการบริหารจัดการแก่บุคคล ผู้ประกอบการ กองทุนหมู่บ้าน หรือชุมชน ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลผลิตหรือผลิตภัณท์ของเกษตรกรหรือชุมชนให้มีประสิทธิภาพ หรือเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจ หรือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

- ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ เพื่อใช้ดำเนินงานภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์

- ทั้งนี้ การให้กู้เงินเพื่อดำเนินการเป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบท และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของเงินกู้ในแต่ละปีบัญชี และมีเงินกู้คงเหลือไม่เกินร้อยละ 20

ธ.ก.ส. อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งได้นำหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของธนาคารพาณิชย์มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับพันธกิจของ ธ.ก.ส. โดยธนาคารจะต้องดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์ หนี้สิน หรือภาระผูกพัน ตามกฎกระทรวงว่าด้วย

การดำรงเงินกองทุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2551 และดำรงเงินสดสำรอง และสินทรัพย์สภาพคล่องเป็นอัตราส่วนกับเงินฝากและเงินกู้ยืมตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการดำรงเงินสดสำรองและสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2551

2) โครงสร้างองค์กร

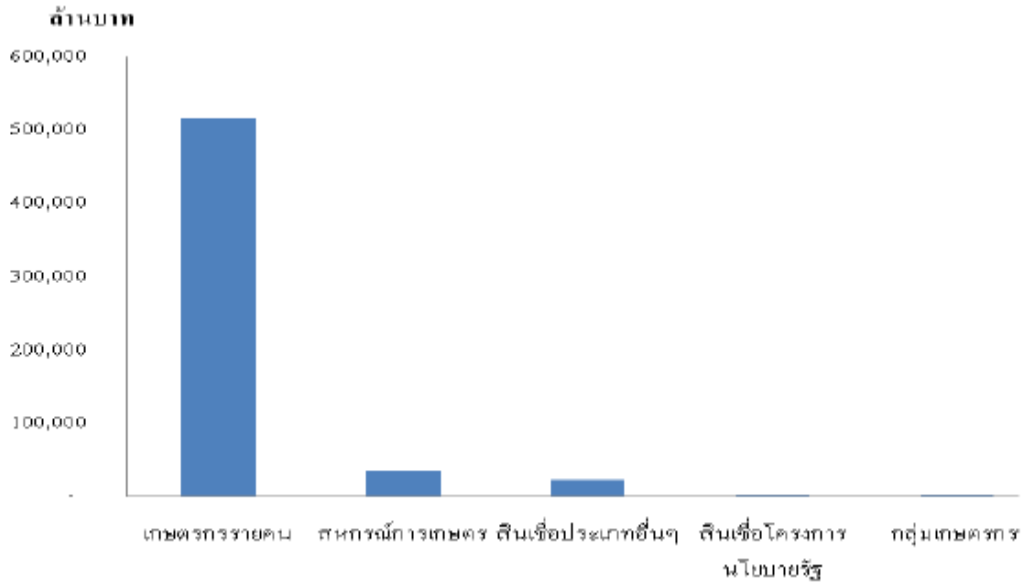
พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้กระทรวงการคลังถือหุ้นของธนาคารไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ซึ่ง ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ (ถือหุ้นสามัญมูลค่า 47,365 ล้านบาท) ในขณะที่มีสหกรณ์และภาคเอกชนถือหุ้นเพียงเล็กน้อย (ถือหุ้นสามัญมูลค่า 75 ล้านบาท) ในส่วนของโครงสร้างการดำเนินงาน ธ.ก.ส. มีการขยายบริการทางการเงินครอบคลุมทั่วประเทศ โดย ณ สิ้นปีบัญชี 2553 มีสำนักงานระดับจังหวัด 75 แห่ง ทำหน้าที่กำกับดูแลสาขาในสังกัดทั่วประเทศ 1,026 สาขา จำแนกเป็นสาขาระดับอำเภอ 687 สาขา และสาขาย่อย (อยู่ในการกำกับดูแลของสาขาระดับอำเภอ) 339 สาขา และมีหน่วยอำเภอทำหน้าที่เป็นสถานที่ติดต่อ เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรลูกค้าที่กระจายอยู่ในท้องที่อำเภอต่างๆ รวม 968 หน่วยอำเภอ

การปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินงานในระดับสาขาได้เริ่มดำเนินการในปี 2540 ภายใต้แนวคิดกระจายอำนาจจากสำนักงานใหญ่ให้แก่สาขา (Decentralized branch-controlling concept) โดยได้มีการนำระบบ Branch Management Information System (BMIS) (จากความช่วยเหลือของ GTZ และ German Bankakademie) ซึ่งเป็นระบบเครือข่ายของสาขาที่สอดคล้องกับการวัดผลการดำเนินงานรายสาขาจากการทำกำไรภายใต้หลักการคิดกำไรแบบ Transfer pricing ทั้งนี้ สาขาจะมีอำนาจการอนุมัติสินเชื่อวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท ซึ่งถือเป็นปริมาณสินเชื่อเกือบทั้งหมดของ ธ.ก.ส. ดังนั้น อำนาจในการพิจารณาสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จะขึ้นกับระดับสาขาเป็นสำคัญ ในขณะที่ผู้บริหารระดับสูงที่สำนักงานใหญ่ในกรุงเทพฯจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายของธนาคารในภาพรวม และควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ ผลการดำเนินงานของสาขาทั่วประเทศ

3) ผลិតภัณฑ์และบริการ

ธ.ก.ส. มีผลิตภัณฑ์เงินฝากที่หลากหลาย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 1) เงินฝาก ปกติ ซึ่งประกอบไปด้วยเงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน 2) เงินฝากที่มีเงื่อนไข พิเศษ อาทิ เงินฝากออมทรัพย์ทวีโชค ซึ่งนอกจากดอกเบี้ยเงินฝากแล้ว ผู้ฝากเงินจะมีโอกาสถูกรางวัลชิงโชคเป็นสิ่งของมีค่า เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ทองคำ โทรทัศน์ ตู้เย็น วิทยุ เป็นต้น โดยกำหนดจับสลากชิงโชคทุก 6 เดือน ในระดับภูมิภาค และปีละ 1 ครั้ง ในระดับประเทศ และ 3) สลากออมทรัพย์ เช่น สลากออมทรัพย์ทวีสิน ซึ่งมีหลักเกณฑ์การรับฝากเงินเป็นหน่วย ๆ ละ 500 บาท และมีการออกรางวัล โดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ในวันที่ 16 ของทุกเดือน 3 ปี รวม 36 ครั้ง ทั้งนี้ ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. มียอดเงินฝากคงเหลือรวม จำนวน 726,573 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีบัญชีก่อน จำนวน 84,074 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.09

สำหรับการให้บริการสินเชื่อ ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. มีเงินให้สินเชื่อคงเหลือ จำนวน 577,591 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีบัญชีก่อน จำนวน 72,707 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 14.40 ประกอบด้วยเงินให้สินเชื่อที่สำคัญ ดังนี้

รูปที่ 2.2 การให้บริการสินเชื่อของ ธ.ก.ส.

ที่มา: ธ.ก.ส.

- สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคน จำนวน 515,786 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 89.30 ของเงินให้สินเชื่อคงเหลือทั้งหมด เป็นการให้บริการสินเชื่อระหว่างปีบัญชี 2553 จำนวน 338,318 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 60,551 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.80

- สินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตร จำนวน 35,479 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.14 ของเงินให้สินเชื่อคงเหลือทั้งหมด เป็นการให้สินเชื่อระหว่างปีบัญชี 2553 จำนวน 63,368 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 9,223 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.03

- สินเชื่อแก่กลุ่มเกษตรกร จำนวน 119 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเงินให้สินเชื่อคงเหลือทั้งหมด เป็นการให้สินเชื่อระหว่างปีบัญชี 2553 จำนวน 310 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 222 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 252.27

- สินเชื่อโครงการนโยบายรัฐ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการสนับสนุนสินเชื่อ ที่มีเงื่อนไขพิเศษ เช่น อัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือลดหย่อนดอกเบี้ยแก่เกษตรกร ระหว่างปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. ให้บริการสินเชื่อโครงการนโยบายรัฐ จำนวน 58,454 ล้านบาท ลูกค้าเข้าร่วมโครงการ 1.1 ล้านครัวเรือน มีต้นเงินกู้คงเป็นหนี้เมื่อสิ้นปีบัญชี จำนวน 2,843 ล้านบาท จำแนกเป็นเงินกู้เกษตรกรรายคน จำนวน 2,821 ล้านบาท และสถาบันเกษตรกร จำนวน 22 ล้านบาท

นอกจากให้บริการเงินฝากและสินเชื่อแล้ว ธ.ก.ส. ยังให้บริการประกัน ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ประกันสุขภาพ ประกันชีวิต ประกันอุบัติเหตุ และประกันทรัพย์สิน

4) กลไกการให้สินเชื่อ

ธ.ก.ส. จะให้สินเชื่อแก่เกษตรกร โดยพิจารณาจากความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ ซึ่งเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธ.ก.ส. จะลงสำรวจภาคสนามพบปะกับลูกค้าเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบข้อมูล สร้างความคุ้นเคย และร่วมกันจัดทำแผนดำเนินการขอสินเชื่อและการชำระคืนหนี้ อย่างไรก็ตาม กลไกการให้สินเชื่อที่สำคัญของ ธ.ก.ส. คือ การให้กู้แบบกลุ่ม (Joint Liability Group) ซึ่งถูกนำมาใช้ในการให้สินเชื่อรายย่อย เพื่อแก้ปัญหาการไม่มีหลักประกันของเกษตรกร โดยให้บุคคล ในกลุ่ม

รับผิดชอบร่วมกันในกรณีมีการผิดชำระหนี้เกิดขึ้นในกลุ่ม และถูกนำมาใช้ตั้งแต่มีการจัดตั้ง ธ.ก.ส. ในปี 2509 (ซึ่งในระยะดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่ถูกต้อง) โดยเป็นกลไกที่มีลักษณะคล้ายกับของธนาคารกรามีน (ธนาคารกรามีนจัดตั้งเมื่อปี 2526)

เกษตรกรรายย่อยสามารถจัดตั้งกลุ่มที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่า 5 คน (สูงสุดไม่เกิน 30 คน) เพื่อขอสินเชื่อกับ ธ.ก.ส. ในวงเงินรายละไม่เกิน 150,000 บาท และสามารถขอกู้เพิ่มเติมจากรวงเงินดังกล่าวได้อีก 150,000 บาท โดยต้องมีบุคคลในกลุ่มอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้ค้ำประกัน ดังนั้น การให้สินเชื่อแบบกลุ่มจึงเป็นการให้กู้แก่เกษตรกรรายย่อยที่มีภาระหนี้เงินกู้กับ ธ.ก.ส. วงเงินไม่เกิน 300,000 บาท ทั้งนี้ ณ มีนาคม 2553 ลูกค้ำสินเชื่อวงเงินต่ำกว่า 300,000 บาท มีจำนวน 2,973,636 ราย คิดเป็นร้อยละ 90 ของลูกค้ำของ ธ.ก.ส. ทั้งหมด ในขณะที่มีมูลค่า 283,504 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 60 ของปริมาณสินเชื่อทั้งหมด

ตารางที่ 2.7 สินเชื่อคงเหลือ แยกตามระดับวงเงินกู้ยืม ณ 31 มีนาคม 2553

วงเงินกู้(บาท)	จำนวนราย	ร้อยละของจำนวนราย	จำนวนเงิน(บาท)	ร้อยละของจำนวนเงิน
<=100,000	1,933,630	58.97	102,322,969,645	22.04
100,001-200,000	754,646	23.02	109,704,240,719	23.63
200,001-300,000	284,323	8.67	70,236,074,898	15.13
300,001-400,000	123,489	3.77	43,051,033,432	9.27
400,001-500,000	66,761	2.04	30,244,523,951	6.51
มากกว่า 500,000	115,932	3.54	108,697,924,364	23.41
รวม	3,278,781	100	464,256,767,009	100

ที่มา : ธ.ก.ส.

นอกจากการให้กู้แบบกลุ่มแล้ว ธ.ก.ส. ยังมีการติดตามการให้สินเชื่ออย่างใกล้ชิด ซึ่งพนักงาน ธ.ก.ส. จะต้องเดินทางไปพบลูกค้ำเงินกู้ทุกรายหลังจากที่ธนาคารให้กู้เป็นอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี และจัดทำประวัติการชำระหนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของลูกค้ำในปีต่อไป

5) ผลการดำเนินงาน

- การเข้าถึงลูกค้ำ

ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. ให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรจำนวน 6.25 ล้านครัวเรือน แบ่งเป็นเกษตรกรลูกค้ำรายคนที่ได้รับบริการสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. โดยตรง 4.61 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 80 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดในปี 2550 ตามข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร 1.63 ล้านครัวเรือน และสมาชิกกลุ่มเกษตรกร 6,942 ครัวเรือนรวมลูกค้ำทุกประเภท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.39 จากปีบัญชี 2552 สำหรับนอกภาคการเกษตร ธ.ก.ส. มีการให้บริการแก่บุคคลทั่วไป 73,048 ราย ผู้ประกอบการ (นิติบุคคล) 139 ราย สหกรณ์นอกภาคการเกษตร 179 สหกรณ์ องค์กร 54 แห่ง กลุ่มบุคคล 15,665 กลุ่ม กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 18,769 กองทุน

ตารางที่ 2.8 ขนาดของสินเชื่อ แยกตามประเภทเงินกู้ ณ 31 มีนาคม 2554

ประเภทเงินกู้	เงินให้สินเชื่อคงเหลือ (ล้านบาท)	จำนวน (สัญญา)	ขนาดเงินกู้ เฉลี่ยต่อสัญญา(บาท)
1. สินเชื่อลูกค้ารายคน(รวม)	534,689	6,406,834	83,456
1) การเกษตร	482,626	6,265,397	77,030
2) นอกภาคการเกษตร	46,224	115,889	398,864
3) ลูกค้าทั่วไป ณ. 35 (เงินฝากเป็นประกัน)	5,839	25,548	228,550
2. สินเชื่อลูกค้าสถาบัน (รวม)	35,633	1,192	29,893,456
1) สหกรณ์การเกษตร	28,037	1,051	26,676,499
2) สหกรณ์นอกภาคเกษตร	7,596	141	53,872,340
3. สินเชื่อนโยบายรัฐ	5,825	145,772	39,960
รวมทั้ง 1+2+3	611,780	6,554,990	93,330

ที่มา : ธ.ก.ส.

ตารางที่ 2.9 เงินฝากคงเหลือ แยกตามกลุ่มผู้ฝาก ข้อมูลรวมทั้งประเทศ ณ 31 มีนาคม 2554

กลุ่มผู้ฝาก	บัญชี		เงินฝาก		เงินฝากคงเหลือ เฉลี่ยต่อบัญชี (บาท)
	จำนวน	ร้อยละ	คงเหลือ(ล้านบาท)	ร้อยละ	
เกษตรกรทั่วไป	11,776,434	55.79	146,357,918,202	20.14	12,428.03
บุคคลธรรมดาทั่วไป	8,901,078	42.17	307,733,377,042	42.34	34,572.60
ส่วนราชการ	241,229	1.14	186,220,848,070	25.62	771,967.09
รัฐวิสาหกิจและองค์กร	1,331	0.01	42,791,483,989	5.89	32,149,875.27
มูลนิธิ	120,272	0.57	24,732,462,598	3.40	205,637.74
สหกรณ์	21,743	0.10	15,403,068,977	2.12	708,415.08
บริษัท, ห้างหุ้นส่วน	42,333	0.20	3,115,894,488	0.43	73,604.08
อื่นๆ	4,644	0.02	452,515,141	0.06	97,440.81
รวม	21,109,064	100	726,807,568,507	100	34,431.07

ที่มา : ธ.ก.ส.

- ทุนดำเนินงาน

โครงสร้างของเงินทุนของ ธ.ก.ส. ในระยะแรก (ปี 2509 - 2517) ส่วนใหญ่
 ทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส. จะมาจากเงินงบประมาณรัฐบาลในฐานะผู้ถือหุ้นใหญ่ ซึ่งคิดเป็นมากกว่าร้อยละ
 60 ของต้นทุนการดำเนินงานทั้งหมด และประมาณร้อยละ 19 ของเงินทุนทั้งหมด มาจากการกู้ยืมที่มี
 เงื่อนไขผ่อนปรนจากธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ต่อมาในช่วงปี 2518 - 2530 เงินฝากจากธนาคาร

พาณิชย์ถือเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญของธนาคาร โดยคิดเป็นร้อยละ 40 ของเงินทุนทั้งหมด และเป็นไปตามนโยบายสินเชื่อการเกษตรของรัฐบาลในปี 2518 และในช่วงเวลาเดียวกัน ธ.ก.ส. ได้เริ่มกู้เงินจากต่างประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 30 ของเงินทุนทั้งหมด ทั้งนี้ เงินรับฝากจากประชาชนทั่วไปเริ่มมีบทบาทในการเป็นแหล่งเงินทุนของ ธ.ก.ส. ในปี 2530 โดยคิดเป็นร้อยละ 25 ของเงินทุนทั้งหมด และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันที่ เงินรับฝากคิดเป็นร้อยละ 80 ของเงินทุนทั้งหมด ในขณะที่การกู้ยืมจากต่างประเทศได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากธนาคารประสบปัญหาขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยนจากการที่ค่าเงินบาทอ่อนค่าลงในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ตลอดจนการลดลงของเงินรับฝากจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นผลจากการยกเลิกนโยบายสินเชื่อเกษตรกรของรัฐบาล ทั้งนี้ การระดมเงินฝากจากภาคประชาชนช่วยให้ ธ.ก.ส. ลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและการกู้ยืมลง ซึ่งเป็นผลจากการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เงินฝากของธนาคารให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้ารายย่อยในชนบท เช่น การออกเงินฝากออมทรัพย์ทวีโชคในปี 2538 และสลากออมทรัพย์ทวีสินในปี 2540

ตารางที่ 2.10 โครงสร้างแหล่งเงินทุนของ ธ.ก.ส. ในปี 2510 - 2553 (ร้อยละ)

	2510	2523	2530	2536	2541	2544	2546	2553
เงินรับฝากจากประชาชน	11	12	25	48	62	76	83	81
เงินรับฝากจากธนาคารพาณิชย์	—	39	39	7	1	—	—	—
เงินกู้ยืม	19	35	29	32	25	13	4.6	7
ส่วนของผู้ถือหุ้น	66	12	6	8	7	7	8.4	9
หนี้สินอื่นๆ	4	2	1	5	5	5	4	3
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100
สัดส่วนเงินฝากต่อเงินให้สินเชื่อ	14	21	38	66	83	98	100	79

ที่มา: ธ.ก.ส

ทั้งนี้ ณ สิ้นปีบัญชี 2553 (31 มีนาคม 2554) ธ.ก.ส. มีแหล่งเงินทุนในการดำเนินงาน จำนวน 899,019 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 17.53 โดยแหล่งเงินทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส. มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 12.47 ต่อปี และสามารถแบ่งเป็นเงินฝากร้อยละ 80.82 และส่วนของผู้ถือหุ้นร้อยละ 9.09 ทั้งนี้ อัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของ ธ.ก.ส. อยู่ที่ร้อยละ 13.97 สูงกว่าร้อยละ 8.5 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการดำรงเงินกองทุนของ ธ.ก.ส. พ.ศ. 2551

- ความสามารถในการทำกำไร

ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. มีรายได้รวม จำนวน 49,868 ล้านบาท ประกอบด้วย รายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลจำนวน 46,033 ล้านบาท และรายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ยจำนวน 3,835 ล้านบาท ในขณะที่มีค่าใช้จ่ายรวม 41,856 ล้านบาท ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยจำนวน 10,243 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ยจำนวน 17,497 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 2,429 ล้านบาท ทั้งนี้ ธ.ก.ส. มีกำไรสุทธิ 8,012 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 191 ล้านบาท โดยกำไรสุทธิจำนวนดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 1.00 ต่อสินทรัพย์เฉลี่ย (ROA) และร้อยละ 10.34 ของส่วนผู้ถือหุ้น (ROE)

- คุณภาพสินเชื่อ

ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธ.ก.ส. มีหนี้ค้างชำระตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไปนับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ และหนี้ดำเนินคดี จำนวน 37,432 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.57 ของต้นเงินกู้ คงเหลือด้านเกษตรกร สถาบันเกษตรกร นิติบุคคล และเงินกู้ใช้เงินฝากเป็นประกันเมื่อสิ้นปี จำนวน 570,082 ล้านบาท ต่ำกว่าปีก่อนซึ่งเท่ากับร้อยละ 7.97

ธ.ก.ส. สามารถให้บริการทางการเงินแก่เกษตรกรครอบคลุมความต้องการของเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ อย่างไรก็ตาม ธ.ก.ส. ควรเพิ่มบทบาทในการเป็นธนาคารเพื่อพัฒนาชนบท ซึ่งปัจจุบันธนาคารยังสามารถดำเนินการได้น้อยกว่าที่ควร โดย ธ.ก.ส. ได้มีการออกโครงการธนาคารชุมชน ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกับของธนาคารออมสินคือมุ่งปล่อยสินเชื่อระดับฐานราก แต่เน้นกลุ่มเป้าหมายชุมชนในชนบท โดยไม่เน้นการเปิดสาขา แต่จะให้สินเชื่อเป็นรายกลุ่มผ่านองค์กรการเงินชุมชนหรือเครือข่ายที่มีแนวทางการดำเนินงานในแนวเดียวกัน และคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2554 โครงการธนาคารชุมชนมีการปล่อยสินเชื่อไปเพียง 321 ล้านบาท ซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่มากนัก ธ.ก.ส. จึงควรเพิ่มบทบาทในด้านดังกล่าวมากขึ้น

(2) ธนาคารออมสิน

1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

ธนาคารออมสินจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมให้ประชาชน และประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการรับฝากเงิน เพื่อสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวรวมถึงส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ ธนาคารออมสินให้บริการทางการเงินระดับฐานรากผ่านโครงการสินเชื่อต่างๆ เช่น โครงการธนาคารประชาชน โครงการสินเชื่อห้องแถว ซึ่งเป็นโครงการของรัฐบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพอิสระ ต้องการลงทุนทำธุรกิจรายย่อย หรือต้องการลงทุนในธุรกิจส่วนตัว แต่ขาดแคลนเงินทุนและไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอที่จะขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้ โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544 นอกจากนี้ ธนาคารออมสินยังให้สินเชื่อระดับฐานรากกับองค์กรการเงินระดับฐานรากโดยตรง เช่น กองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้องค์กรเหล่านี้มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้มากขึ้น

2) โครงสร้างองค์กร

ปัจจุบันธนาคารออมสินมีสาขาประมาณ 700 สาขา โดยมีเป้าหมายที่จะขยายสาขาปีละ 120 สาขา เพื่อให้สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง โดยในการดำเนินงานของธนาคารในด้านการให้สินเชื่อเพื่อรายย่อยมีส่วนงานที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้ กลุ่มสินเชื่อรายย่อย มี 2 สายงาน คือ 1) สายงานธุรกิจสินเชื่อ ประกอบด้วย ฝ่ายวิเคราะห์สินเชื่อบุคคล และฝ่ายวิเคราะห์สินเชื่อเคหะ 2) สายงานสินเชื่อชุมชน ประกอบด้วย ฝ่ายสินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ ฝ่ายสินเชื่อประชาชน และ ฝ่ายสินเชื่อองค์กรชุมชน

3) ผลิตภัณฑ์และบริการ

ธนาคารออมสินมีผลิตภัณฑ์เงินฝากที่หลากหลาย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 1) เงินฝากปกติ ซึ่งประกอบไปด้วยเงินเผื่อเรียก เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน 2) สลากออมทรัพย์ เช่น สลากออมสิน เป็นรูปแบบหนึ่งของการออมทรัพย์ที่ให้ฝากเงินกับทางธนาคาร โดยรับดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนด และมีการออกรางวัล ซึ่งมีหลักเกณฑ์การรับฝากเงินเป็นหน่วย ๆ ละ 50 บาท และมีการออกรางวัล ทุกๆ วันที่ 16 ของทุกเดือน ทั้งนี้ ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธนาคารออมสินมียอดเงินฝาก

คงเหลือรวม จำนวน 1,180,248 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีบัญชีก่อน จำนวน 258,707 ล้านบาท หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.10

สำหรับการให้บริการสินเชื่อ ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธนาคารออมสินมีเงินให้สินเชื่อคงเหลือจำนวน 1,111,755 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีบัญชีก่อน จำนวน 330,258 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 42.3 ประกอบด้วยเงินให้สินเชื่อระดับฐานราก ดังนี้ สินเชื่อต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน 6,631 ล้านบาท สินเชื่อธนาคารประชาชน 20,597 ล้านบาท สินเชื่อธุรกิจห้องแถว 3,640 ล้านบาท สินเชื่อเพื่อสังคม และชุมชน 3,438 ล้านบาท โดยหน่วยงานภายในที่ดูแลการให้สินเชื่อที่สำคัญแบ่งได้เป็น 2 ฝ่าย ได้แก่

- ฝ่ายสินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ เน้นการแก้ไขปัญหาหนี้ของตนเองของกลุ่มครัว และ ทหาร อีกส่วนเป็นการให้สินเชื่อโดยใช้เงินฌาปนกิจมาค้ำประกัน และชำระหนี้โดยการหักเงินเดือน

- ฝ่ายสินเชื่อประชาชน เป็นการให้สินเชื่อเพื่อรายย่อย สนับสนุนให้การพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแสวงหากำไร เนื่องจากวิสัยทัศน์ของธนาคารคือ เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคงเพื่อการออม พัฒนาเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยเป็นผู้นำในการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก ดังนั้นในการให้สินเชื่อแก่รายย่อย ธนาคารออมสินต้องช่วยพัฒนาอาชีพด้วย เช่น ให้สินเชื่อและช่วยหาสถานที่เพื่อขายสินค้าเพื่อเพิ่มรายได้ด้วย และยังมีโครงการธนาคารประชาชน ซึ่งเดิมใช้ชื่อว่าสินเชื่อรายย่อย แต่เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารประชาชนเมื่อปี 2544 เป็นการให้สินเชื่อแก่ลูกค้ารายย่อยเพื่อประกอบอาชีพ นอกจากนี้ โครงการธนาคารประชาชนมีการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับลูกค้า โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเพื่อให้คำปรึกษา และจัดการฝึกอบรมอาชีพให้อย่างต่อเนื่อง มีหลักสูตรการจัดทำบัญชี และการจัดทำกระบวนกรกลุ่ม (Nucleus) เพื่อร่วมกู้ค้ำประกัน และเสริมสร้างทักษะด้านการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ธนาคารออมสินยังมีบริการประกันอุบัติเหตุให้ลูกค้าที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยลูกค้าสามารถเลือกใช้วงเงินคุ้มครองและค่าใช้จ่ายเบี้ยประกันที่เหมาะสม ซึ่งวงเงินคุ้มครองนี้จะถูกใช้ตัดภาระหนี้หากลูกค้าประสบอุบัติเหตุหรือเสียชีวิต ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการประกันความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อของธนาคารออมสิน

- สินเชื่อฝ่ายองค์กรชุมชน ธนาคารจะเข้าไปให้ความรู้ อบรมสร้างอาชีพ เน้นการออมเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน ไม่เน้นการหากำไร และดำเนินงานรองรับนโยบายของรัฐ โดยธนาคารออมสินเข้าไปช่วยดูแลกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เพื่อยกระดับให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน

ตารางที่ 2.11 สินเชื่อระดับฐานรากของธนาคารออมสิน ณ มีนาคม 2553

ประเภทของสินเชื่อ	ยอดสินเชื่อ (ล้านบาท)
สินเชื่อต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน	6,613
สินเชื่อเศรษฐกิจฐานราก	
- สินเชื่อธนาคารประชาชน	20,597
- ธุรกิจห้องแถว	3,640
- สินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชน	3,438
รวมสินเชื่อระดับฐานราก	34,288

ที่มา: ธนาคารออมสิน รวบรวมโดย สศค.

4) กลไกการให้สินเชื่อ

- ฝ่ายสินเชื่อประชาชน ธนาคารจะพิจารณาให้สินเชื่อตามวงเงินที่จำเป็น ต้องใช้จริงและลูกค้าสามารถชำระคืนได้ โดยมีวงเงินกู้ครั้งแรกไม่เกินรายละ 30,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 25 งวด และวงเงินกู้ในครั้งต่อไปไม่เกินรายละ 50,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 37 งวด โดยลูกค้าสามารถใช้บุคคลหรือหลักทรัพย์ (อสังหาริมทรัพย์และ/หรือสังหาริมทรัพย์) เป็นหลักประกันสินเชื่อ ในกรณีที่ใช้บุคคลค้ำประกันบุคคลนั้นจะต้องมีอายุมากกว่า 20 ปี มีถิ่นที่อยู่แน่นอน และไม่เป็น ผู้ค้ำประกันเงินกู้ประเภทอื่นของธนาคาร โดยจะค้ำประกันผู้กู้ได้ไม่เกิน 2 คน ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อ โครงการธนาคารประชาชนคืออัตราคงที่ร้อยละ 0.75 ต่อเดือน หรือคิดเป็นอัตราดอกเบี้ยลดต้น ลดดอก (Effective Interest Rate) ที่ร้อยละ 18 ต่อปี เมื่อลูกค้าเติบโตขึ้นก็จะสามารถก้าวไปสู่สินเชื่อที่ใหญ่ขึ้นได้ การให้สินเชื่อของธนาคารประชาชนต้องปรับวงเงินเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับค่าเงิน ในปัจจุบัน ทำให้สามารถลงทุนในกิจการได้อย่างเพียงพอและแข่งขันได้ และมีการลดดอกเบี้ย เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ เพื่อให้ลูกค้าสามารถดำรงชีพได้ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยของธนาคารประชาชนตามเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยคือไม่เกินร้อยละ 25

- สินเชื่อฝ่ายองค์กรชุมชน ธนาคารจะเข้าไปให้ความรู้ อบรมสร้างอาชีพ เน้นการออมเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน ไม่เน้นการหากำไร และดำเนินงานรองรับนโยบายของรัฐ โดยธนาคารออมสินเข้าไปช่วยดูแลกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เพื่อยกระดับให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งการยกระดับจะพิจารณาจากกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลที่มีการโอนเงินผ่านธนาคารออมสินประมาณ 60,000 กว่าแห่ง เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการประเมินว่ามีความพร้อมความเข้มแข็ง มีความต้องการยกระดับทางบัญชี สร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน ธนาคารจะพิจารณาการบริหารจัดการการเงิน 1 ล้านบาทแรกที่ได้รับเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน พิจารณาโครงสร้างและตัวกรรมการ ความต้องการของสมาชิก หากมีความพร้อมและความต้องการธนาคารก็จะเข้าไปเป็นที่เล็งให้ความรู้ในการบริหารเงิน ช่วยวางระบบ จัดระบบบัญชี ระบบการคิดดอกเบี้ย ให้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เพื่อสนับสนุน การดำเนินงาน โดยทำงานร่วมกับผู้นำกลุ่ม และให้สินเชื่อเพิ่มเติมแก่กองทุนหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง จากที่ได้รับเงิน 1 ล้านบาท แต่ปล่อยกู้ไม่พอ โดยจะให้สินเชื่อเพิ่มเติมรายละ 3 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 4.8 โดยใช้กรรมการเป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งจะช่วยให้บริการทางการเงินได้ทั่วถึงขึ้น ส่งเสริมการออมเงินร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนกู้ได้ แต่ถ้าไม่เพียงพอก็สามารถกู้จากธนาคารเพื่อเอาไปให้คนในชุมชนกู้ได้ เป็นช่วยสร้างความสามัคคีและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีโครงการให้มีหมอนี่ทุกหมู่บ้านให้ความรู้เกี่ยวกับบริหารเงิน การแก้ไขปัญหาหนี้ในชุมชนด้วย

สถาบันการเงินชุมชนมีหน้าที่ให้บริการรับฝากเงินหลาย ๆ แห่งที่มีความ พร้อม มักจะมีกรรมการที่เคยทำงานธนาคารมาก่อน ซึ่งจะมีความรู้ความสามารถในการบริหารการหมุนเงิน ปัจจุบันมีสถาบันการเงินชุมชนที่ธนาคารออมสินให้คอมพิวเตอร์และวางระบบไปแล้ว 12,000 แห่ง โดยเป้าหมายในปี พ.ศ. 2555 จะยกระดับกองทุนหมู่บ้านที่ธนาคารออมสินดูแลอยู่ให้เป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ 30,000 แห่ง การขยายการให้บริการทางการเงินให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างทั่วถึง โดยการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะชาวบ้านและ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสาขาจะรู้จัก เข้าใจ และเข้าถึงคนในชุมชนและธรรมชาติของชุมชนนั้นได้ดีกว่า เข้าถึงชาวบ้านได้เร็วกว่า การทำงานของผู้แทนซึ่งเป็นกรรมการที่ชุมชนเลือกเข้าไปก็ไม่มีคำตอบแทน อาจมีคำตอบแทนน้ำใจเมื่อสิ้นปีเท่านั้น โดยสิ่งที่เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน กรรมการทุกคนจะต้องรับทราบและรับผิดชอบร่วมกัน ความเป็นคนในชุมชนเดียวกันจะทำให้เกิดการรวมตัวหรือเป็นสมาชิกเฉพาะคนในชุมชนเดียวกัน ร่วมกันบริหาร

มีการกำกับ ตรวจสอบ และยังมีการดูแลซึ่งกันและกัน ไม่ได้ให้การช่วยเหลือแต่เพียงเรื่องเงินเรื่องเดียว ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าปัญหาความยากจนไม่ใช่แค่เรื่องเงินอย่างเดียว แต่ยังมีปัญหาสังคม สุขภาพ คุณภาพชีวิตด้วย การให้ความช่วยเหลือทางการเงินจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น การแก้ปัญหาจึงควรสนับสนุนให้คนอยู่ในชุมชน สร้างอาชีพให้เกิดรายได้ เพื่อไม่ต้องทิ้งถิ่นฐาน

5) ผลการดำเนินงาน

ณ สิ้นปีบัญชี 2553 ธนาคารออมสิน มีรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลจำนวน 55,951 ล้านบาท และรายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ยจำนวน 2,968 ล้านบาท ในขณะที่มีค่าใช้จ่ายรวม 41,856 ล้านบาท ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยจำนวน 17,411 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ยจำนวน 21,555 ล้านบาท ทั้งนี้ ธนาคารมีกำไรสุทธิ 19,400 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 3,762 ล้านบาท โดยกำไรสุทธิดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 1.60 ต่อสินทรัพย์เฉลี่ย (ROA) และร้อยละ 18.77 ของส่วนผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ ธนาคารให้บริการสินเชื่อระดับฐานราก ได้แก่ สินเชื่อต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน 6,631 ล้านบาท สินเชื่อธนาคารประชาชน 20,597 ล้านบาท สินเชื่อธุรกิจท้องถิ่น 3,640 ล้านบาท สินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชน 3,438 ล้านบาท โดยในโครงการต่าง ๆ ธนาคารมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ไม่ถึงร้อยละ 5 นับว่าเป็นจำนวนไม่สูง

ธนาคารออมสินถือเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประสบความสำเร็จในการให้บริการสินเชื่อบุคคล โดยในการให้บริการสินเชื่อระดับฐานรากของธนาคารออมสินผ่านโครงการธนาคารประชาชนถือว่ามียกย่องสำคัญต่อผู้มีรายได้น้อยและยากจนในเขตตัวเมือง และได้มีการนำเทคโนโลยีในการรับฝากเงินเคลื่อนที่มาใช้ อย่างไรก็ดี แม้ว่าการให้สินเชื่อของธนาคารประชาชนจะมีการปรับวงเงินเพิ่มขึ้นและลดอัตราดอกเบี้ยลง โครงการธนาคารประชาชนยังคงมีปริมาณสินเชื่อที่น้อยเมื่อเทียบกับการขยายตัวของสินเชื่อของธนาคารออมสินในภาพรวม ซึ่งการดำเนินโครงการประชาชนในระยะต่อไปอาจให้ความสำคัญกับการแสวงหากำไรมากขึ้น และขยายปริมาณธุรกิจของโครงการให้เป็นหนึ่งในประเภทสินเชื่อเชิงพาณิชย์หลักของธนาคาร

นอกจากนี้ จากการที่ธนาคารมีบทบาทในการให้สินเชื่อองค์กรการเงินระดับฐานรากสูงเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น และได้ให้ความช่วยเหลือกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือองค์กรการเงินระดับชุมชนอื่นที่ได้รับการประเมินว่ามีความพร้อมความเข้มแข็ง เพื่อยกระดับให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยนอกจากจะให้สินเชื่อเพิ่มเติมองค์กรละ 3 ล้านบาท แล้วยังจะช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ในการบริหารเงิน การวางระบบงาน และจัดระบบบัญชี รวมทั้งให้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยใช้กลไกชุมชนที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายการยกระดับสถาบันการเงินชุมชนของธนาคารออมสินยังคงเน้นเฉพาะกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเท่านั้น เนื่องจากมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(3) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ออิท.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ออิท. เป็นสถาบันการเงินที่ใช้หลักการตามหลักศาสนาอิสลามในการดำเนินกิจการธนาคาร

2) การดำเนินงาน

ในส่วนของการให้บริการการเงินฐานรากของ ธอท. จะเน้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพฯ โดยใช้รูปแบบเดียวกัน คือ “ชุมชนร่วมกับธนาคารพัฒนาชุมชน” โดย ธอท. ให้บริการสินเชื่อจุลภาคแก่กลุ่มคนยากจนและผู้มีรายได้น้อย โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ สินเชื่อประเภทบุคคล และสินเชื่อประเภทกลุ่ม และอาศัยความร่วมมือระหว่างธนาคารกับชุมชน ดังนี้

1. ใช้กระบวนการชุมชนเข้มแข็งในการประสานความร่วมมือกับกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือและการยอมรับจากชุมชน เช่น คณะกรรมการชุมชน ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น คณะกรรมการมัสยิด ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เพื่อคัดเลือกผู้ประสานงานของธนาคาร (Bank Coordinator: BC) ในระดับชุมชน ทำหน้าที่ในการแนะนำ จัดทำข้อมูล และรับรองผู้ขอสินเชื่อที่เป็นคนดี รวมถึงรับผิดชอบการติดตามการชำระหนี้ เนื่องจากตัวแทนเป็นผู้อยู่ในชุมชนจะรู้ข้อมูลเกี่ยวกับคนในชุมชนนั้นเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือกลุ่มคนว่างงานในชุมชนด้วย

2. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ภาคสนาม (Field Officer: FO) ซึ่งเป็นคนในชุมชนเข้าอบรมเพื่อทำงานกับ ธอท. คอยดูแลลูกค้าในชุมชน ทำหน้าที่ตรวจเยี่ยม ติดตามการใช้สินเชื่อ ผลการดำเนินธุรกิจ และรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ หากพบว่ามีปัญหา ธอท. จะเข้าไปแก้ไขทันที โดยความร่วมมือระหว่างธนาคารกับชุมชนและกระบวนการชุมชนเข้มแข็งดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดการดูแลเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในชุมชน ทั้งผู้ประสานงานธนาคารและเจ้าหน้าที่ภาคสนามต่างก็ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในการดำเนินงานดังกล่าวด้วย

3) ผลลัพธ์และบริการ

การดำเนินงานของ ธอท. เกี่ยวกับการเงินฐานรากเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนมีอยู่ 8 โครงการหลัก ได้แก่ โครงการสินเชื่อรากหญ้า Ibank โครงการสินเชื่อหาบเร่แผงลอยและอาชีพอิสระ โครงการสินเชื่อเพื่อโครงการพัฒนาอาชีพของรัฐ โครงการสินเชื่อแรงงานไทยในมาเลเซีย โครงการรีไฟแนนซ์หนี้ในระบบ โครงการสินเชื่อวิสาหกิจชุมชน โครงการสินเชื่อเครื่องแต่งกายมุสลิม และโครงการอาหารฮาลาลรายย่อย โดยโครงการเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับฐานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีอาชีพมั่นคง มีรายได้พอเพียง พึ่งพาตนเองได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี พัฒนาคุณภาพคน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เป็นรากฐานที่มั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ เพิ่มศักยภาพและเสถียรภาพของการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวมด้วย โดยเป้าหมายสินเชื่อเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนยากจน ผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผู้ประกอบการรายย่อย

4) กลไกการให้สินเชื่อ

ในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ธอท. กำหนดขั้นตอนและกระบวนการทำงานไว้ ดังนี้

1. การพิจารณาให้สินเชื่อ จะคัดเลือกและสัมภาษณ์ลูกค้าที่เข้าข่ายได้รับสินเชื่อตามคุณสมบัติที่ธนาคารกำหนด เช่น เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ยากจน เป็นคนดี ขยันขันแข็ง เป็นต้น แล้วนำส่งลูกค้าพร้อมเอกสารหลักฐานตามประเภทสินเชื่อแต่ละโครงการให้เจ้าหน้าที่ธนาคารตรวจสอบ โดยพิจารณาว่าวัตถุประสงค์การขอรับสินเชื่อและความครบถ้วนของข้อมูลของลูกค้า

2. การวิเคราะห์สินเชื่อ กรณีเป็นไปได้จะให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามไปตรวจสอบลูกค้าเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากผู้ประสานงานธนาคารอีกครั้ง แล้วรายงานผลต่อเจ้าหน้าที่ธนาคาร

3. การอนุมัติสินเชื่อ กรณีสินเชื่อรากหญ้าจะอนุมัติสินเชื่อ โดยแบ่งกลุ่มลูกค้าเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มยากจนมากที่สุด กลุ่มจนมาก กลุ่มจนปานกลาง และกลุ่มจนน้อย พร้อมทั้งกำหนดอัตราค่าตอบแทนตามระดับความยากจน

4. จัดทำนิติกรรมสัญญาให้ลูกค้าลงนาม และจัดเก็บต้นฉบับเอกสารสัญญาในที่ปลอดภัย

5. ตั้งวงเงินสินเชื่อและเปิดบัญชีให้ลูกค้าเบิกใช้วงเงินที่ได้รับอนุมัติ คำนวณและจ่ายผลตอบแทนให้ผู้ประสานงานธนาคาร ปัจจุบันกำลังจะเพิ่มช่องทาง mobile bank เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าสามารถเข้าถึงการให้บริการของธนาคารได้มากขึ้น

6. การติดตามผล จะให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามตรวจเยี่ยมและรายงานผลการดำเนินงานกิจการของลูกค้า และเจ้าหน้าที่ธนาคารติดตามการชำระหนี้ของลูกค้า ดำเนินการทวงถาม หากการชำระหนี้ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข และปิดบัญชีเมื่อการชำระหนี้ลุล่วงตามเงื่อนไข กรณีลูกค้าไม่สามารถผ่อนชำระได้ จะดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้หรือตั้งวงเงินฉุกเฉินให้ลูกค้า เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการและผ่อนชำระหนี้ต่อไปได้ ถ้าไม่สามารถทำได้ให้ดำเนินการทางกฎหมาย หรือยกหนี้ให้กรณีมีเหตุจำเป็นสุดวิสัย เนื่องจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยดำเนินการโดยยึดหลักคุณธรรม

5) ผลการดำเนินงาน

แม้ว่า ธอท. มีการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากตามหลักศาสนาอิสลาม (Islamic Microfinance) เพียง 463 ล้านบาท แต่การให้บริการดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่หนาแน่น เช่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากหลักศาสนาอิสลามห้ามไม่ให้ดำเนินธุรกรรมที่ผูกพันกับอัตราดอกเบี้ย ดังนั้นจึงมีชาวมุสลิมที่ไม่สามารถใช้บริการทางการเงินในระบบการเงินทั่วไปซึ่งอ้างอิงกับดอกเบี้ยเป็นหลัก โดยรูปแบบการให้บริการของ ธอท. ผ่านการใช้ Bank Coordinator ที่เป็นผู้แทนชุมชนในการคัดเลือกลูกค้าจะช่วยให้ธนาคารมีข้อมูลในการพิจารณาลูกค้ามากขึ้น อย่างไรก็ตามควรให้ความสำคัญกับกระบวนการติดตามหนี้ โดยอาจใช้กระบวนการทางสังคมมาช่วย นอกจากนี้ ธอท. ควรมีบทบาทในการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนของชาวมุสลิม เนื่องจากจะมีความเข้าใจทั้งด้านวัฒนธรรมและข้อห้ามต่างๆ ตามหลักศาสนาอิสลามมากกว่าสถาบันการเงินเฉพาะกิจอื่น

นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

รัฐบาลได้จัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ทำหน้าที่ให้บริการทางการเงินแก่ผู้มีรายได้น้อย ชนบทและในเขตเมืองที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ เนื่องจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ การให้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินเหล่านี้จึงเสมือนเป็นการแก้ปัญหาความล้มเหลวของตลาดในระบบการเงินโดยตรงของรัฐบาล กล่าวคือ สถาบันการเงินเฉพาะกิจทำหน้าที่เป็นเครื่องมือรัฐในการเติมเต็มช่องว่างการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial gap) ในส่วนของประชาชนที่ยากจนและมีรายได้น้อย ในการสนับสนุนให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลได้ดำเนินการเพิ่มทุนของสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้มีความเหมาะสมกับปริมาณการให้บริการทางการเงิน และกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลความมั่นคงทางการเงิน เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม โดยการนำหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของธนาคารพาณิชย์มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับพันธกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ นอกจากนี้ แผนพัฒนาสถาบันการเงินระยะที่ 1 ปี 2547 - 2551 ได้ขยายบทบาทการให้บริการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการบริการทางการเงินให้ครอบคลุมขึ้น โดยได้มีการแก้ไข

กฎหมายให้ ธ.ก.ส. มีบทบาทเป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบท และธนาคารออมสินมีบทบาทเป็นสถาบันการเงินเพื่อสังคม ซึ่งภายใต้บทบาทดังกล่าวส่งผลให้ ธ.ก.ส. สามารถขยายกรอบการให้บริการทางการเงินไปยังประชาชนนอกภาคการเกษตร และให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ชุมชนในชนบทตลอดจนองค์กรอื่น ๆ เช่น สหกรณ์ องค์กรปกครองท้องถิ่น กองทุนหมู่บ้าน และวิสาหกิจชุมชน ในขณะที่ธนาคารออมสินได้จัดทำโครงการเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและยากจนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพ

ทั้งนี้ ในปี 2553 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาสถาบันการเงินเฉพาะกิจเพื่อกำหนดกรอบทิศทางในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยแผนดังกล่าวประกอบไปด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาบทบาทของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อเติมเต็มช่องว่างในระบบการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาบทบาทและบูรณาการการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อลดปัญหาหนี้ในระบบและเติมเต็มช่องว่างของความต้องการทางการเงินในภาคต่าง ๆ เช่น ภาคการเกษตร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ประชาชนรายย่อย และระบบการเงินฐานราก (Microfinance) นอกจากนี้ ยังเน้นเรื่องของการลดการทับซ้อนในการดำเนินงานระหว่างสถาบันการเงินเฉพาะกิจด้วยกันเอง และระหว่างสถาบันการเงินเฉพาะกิจกับธนาคารพาณิชย์ และส่งเสริมให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายรัฐของสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาการกำกับดูแลและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ โดยจะเน้นการพัฒนาการกำกับดูแลและการประเมินผลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการพัฒนากระบวนการกำกับดูแล การพัฒนาระบบตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาศักยภาพของสถาบันการเงินเฉพาะกิจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านบุคลากร ด้านกฎหมาย ด้านการประชาสัมพันธ์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย และด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2 กลุ่มกึ่งในระบบ

องค์กรการเงินระดับฐานรากกลุ่มกึ่งในระบบ ประกอบด้วย องค์กรการเงินระดับชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในการส่งเสริมการออมและการใช้เงินทุนภายในชุมชน โดยจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและอาจได้รับการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนจากรัฐบาล แต่ไม่มีการกำกับดูแลตามเกณฑ์ความมั่นคงทางการเงินดังเช่นสถาบันการเงินกลุ่มในระบบ องค์กรการเงินในกลุ่มนี้ ได้แก่ 1) สหกรณ์ 2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ 3) ไร่รับจำนำ โดยแต่ละองค์กรมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.2.1 สหกรณ์

(1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

สหกรณ์เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยการลงหุ้นร่วมกัน ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ออกเสียงได้หนึ่งเสียงในการบริหารสหกรณ์ (ไม่ขึ้นกับจำนวนหุ้นที่ถืออยู่) สหกรณ์สามารถแบ่งออกตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน

พ.ศ. 2548 ได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้ 1) สหกรณ์การเกษตร 2) สหกรณ์ประมง 3) สหกรณ์นิคม 4) สหกรณ์ร้านค้า 5) สหกรณ์ออมทรัพย์ 6) สหกรณ์บริการ และ 7) สหกรณ์เครดิตยูเนียน

นอกจากนี้ ยังมีการรวมกลุ่มอีก 2 แบบ ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรกรซึ่งจัดตั้งโดยผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 โดยมีสถานะเป็นนิติบุคคล แต่ยังไม่อาจรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ได้ และ 2) ชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งเป็น การรวมตัวกันของสหกรณ์ 5 แห่งขึ้นไป โดยมีสถานะเป็นนิติบุคคล และมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นองค์กรสูงสุดของขบวนการสหกรณ์

งานวิจัยนี้จะให้ความสำคัญกับสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นหลัก เนื่องจากมีบทบาทต่อการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากมากกว่าสหกรณ์ประเภทอื่น ทั้งนี้ สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยการรวมตัวของเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในขณะที่สหกรณ์เครดิตยูเนียนมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเรื่องการออมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมทั้งเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และจัดตั้งขึ้นตามความสมัครใจของสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ทางใดทางหนึ่ง เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ประกอบอาชีพเดียวกันหรือในสถานที่เดียวกัน หรือมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อช่วยเหลือตนเองอย่างต่อเนื่อง

(2) โครงสร้างองค์กร

สหกรณ์เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่ไม่อาจถือเอาเงินทุนเป็นหลักในการจัดตั้ง แต่ถือว่าการรวมกันเป็นหลักสำคัญ และเพื่อให้กลุ่มคนที่รวมกันมีกำลังเข้มแข็ง สหกรณ์จึงต้องมีการกำหนดและคัดเลือกลักษณะตลอดจนคุณสมบัติของสมาชิกที่จะเข้าร่วมในสหกรณ์ตามแต่ละประเภทของสหกรณ์ ทั้งนี้ กฎหมายมิได้กำหนดจำนวนทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ไว้เป็นจำนวนแน่นอน ทำให้มีการจำหน่ายในราคาหุ้นที่คงที่ ให้แก่สมาชิกอยู่เสมอจากการให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคลเป็นสำคัญ สมาชิกของสหกรณ์ทุกคนไม่ว่าจะถือหุ้นมากหรือน้อยจะมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียงเท่านั้น และสมาชิกต้องมาใช้สิทธิออกเสียงด้วยตนเอง โดยไม่สามารถมอบให้บุคคลอื่นใช้สิทธิออกเสียงแทนได้ ดังนั้นอำนาจในสหกรณ์จึงตกอยู่กับเสียงข้างมากของสมาชิก นอกจากนี้ การแบ่งกำไร นอกจากจะมีการจ่ายเป็นเงินปันผลแล้ว ยังมีการจ่ายเงินคืนเฉลี่ยตามสัดส่วนปริมาณธุรกิจที่สมาชิกแต่ละคนทำกับสหกรณ์ด้วย

ตัวอย่างโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนประกอบด้วย คณะกรรมการด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) คณะกรรมการดำเนินการ ทำหน้าที่ดำเนินกิจการทั้งหมด และต้องปฏิบัติตามข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง 2) คณะกรรมการอำนวยการ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการรับจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน ตามระเบียบของสหกรณ์ และควบคุมการจัดทำบัญชี 3) คณะกรรมการเงินกู้ ทำหน้าที่อนุมัติการให้เงินกู้ฉุกเฉิน และเงินกู้สามัญแก่สมาชิกตามระเบียบของสหกรณ์ ตลอดจนดูแลการชำระหนี้ และติดตามเงินกู้ 4) คณะกรรมการศึกษา มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่สมาชิกในเรื่องหลักการและวิธีการของสหกรณ์ และ 5) คณะผู้ตรวจสอบกิจการ ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ทุกด้านให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ ตามแผนงานและงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี

(3) ผลิตกัณฑ์และบริการ

สหกรณ์สามารถรับเงินฝากประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำ และให้สินเชื่อกับสมาชิกสหกรณ์ รวมทั้งให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์แก่สมาชิกหรือครอบครัว ทั้งนี้ ดำเนินธุรกิจการผลิต การค้า การบริการเพื่อประโยชน์ของสมาชิกได้ นอกจากนี้ สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรจะทำ

หน้าที่ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรระหว่างสมาชิก เช่น จัดหาสินค้า เพื่อประโยชน์ในการเกษตร เช่น ปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ หรือจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตผลของสมาชิกสหกรณ์

(4) ผลการดำเนินงาน

ณ สิ้นปี 2553 สหกรณ์มีจำนวน 6,323 แห่ง สมาชิกรวม 10.6 ล้านคน ทุนในการดำเนินงาน 1.26 ล้านล้านบาท แบ่งเป็นเงินรับฝาก 4.13 แสนล้านบาท หุ้นสมาชิก 5.22 แสนล้านบาท โดยเงินรับฝากและหุ้นสมาชิกส่วนใหญ่เป็นของสหกรณ์ออมทรัพย์ (3.65 และ 4.80 แสนล้านบาท) ในขณะที่มีการใช้ทุนในการดำเนินงานร้อยละ 75 ไปกับการให้กู้ โดยแบ่งเป็นการให้สมาชิกกู้ยืม 9.01 แสนล้านบาท และให้กู้ระหว่างสหกรณ์ 0.38 แสนล้านบาท ทั้งนี้ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์เครดิตยูเนียนมีรายละเอียดการดำเนินงานสรุปได้ ดังนี้

ก. สหกรณ์การเกษตร

ณ สิ้นปี 2553 สหกรณ์การเกษตรมีจำนวน 3,457 กลุ่ม และสมาชิก 6.16 ล้านคน โดยมีการดำเนินธุรกิจที่สำคัญ 2 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมการประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ การจำหน่ายสินค้า การรวบรวมผลผลิต การแปรรูปผลผลิต และให้บริการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรวมจำนวน 112,986 ล้านบาท และ 2) บริการทางการเงิน แยกเป็นการรับฝากเงิน 50,541 ล้านบาท และการให้สินเชื่อ 51,826 ล้านบาท ทำให้มีรายได้รวมทั้งสิ้น 132,437 ล้านบาท ค่าใช้จ่าย 128,650 ล้านบาท และมีกำไร 3,788 ล้านบาท โดยมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เท่ากับร้อยละ 3.21 และ 9.56 ตามลำดับ ในขณะที่มีอัตราการค้างชำระหนี้ร้อยละ 34 ของหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ

ตารางที่ 2.12 ปริมาณธุรกิจสะสมของสหกรณ์การเกษตรในปี 2553

การดำเนินงาน	ปริมาณธุรกิจ (ล้านบาท)
รับฝากเงิน	50,541
ให้สินเชื่อ	51,826
จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	44,835
รวบรวมผลผลิต	55,676
แปรรูปผลผลิต	12,143
ธุรกิจบริการ	332
รวม	215,353

ที่มา : กรมส่งเสริมสหกรณ์

ข. กลุ่มเกษตรกร

ณ สิ้นปี 2553 กลุ่มเกษตรกรมีจำนวน 5,754 กลุ่ม และสมาชิก 635,664 คน โดยมีการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ คือ 1) การให้บริการสมาชิกในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจำหน่ายสินค้า การรวบรวมผลผลิต การแปรรูปผลผลิต รวมจำนวน 5,635 ล้านบาท 2) การให้บริการทางการเงิน แยกเป็นการรับฝากเงิน 156 ล้านบาท และการให้สินเชื่อ 1,319 ล้านบาท ทำให้มีรายได้รวมทั้งสิ้น 6,008 ล้านบาท ค่าใช้จ่าย 5,928 ล้านบาท และมีกำไร 80 ล้านบาทโดยมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เท่ากับร้อยละ 4.01 และ 1.15 ตามลำดับ ในขณะที่มีอัตราการค้างชำระหนี้ร้อยละ 21 ของหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ

ตารางที่ 2.13 ปริมาณธุรกิจสะสมของกลุ่มเกษตรกร ณ สิ้นปี 2553

การดำเนินงาน	ปริมาณธุรกิจ (ล้านบาท)
รับฝากเงิน	156
ให้สินเชื่อ	1,319
จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	1,298
รวบรวมผลผลิต	3,864
แปรรูปผลผลิต	447
ธุรกิจบริการ	26.76
รวม	7,110

ที่มา : กรมส่งเสริมสหกรณ์

ค. สหกรณ์เครดิตยูเนียน

ณ สิ้นปี 2553 สหกรณ์เครดิตยูเนียนมีจำนวน 457 กลุ่ม และสมาชิก 573,208 คน โดยมีการดำเนินธุรกิจในแหล่งชุมชนที่อาศัยในวงสัมพันธ์เดียวกันเน้นการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันส่งเสริมการประกอบอาชีพ โดยนำเงินของตนเองที่สะสมไว้เป็นกองทุน จัดการกองทุนของตนเอง สร้างระบบการเงินของชุมชน การดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียน ในรอบปี 2553 มีปริมาณการรับเงินฝาก 20,119 ล้านบาท ให้สินเชื่อ 15,573 ล้านบาท มีรายได้ 2,324 ล้านบาท ค่าใช้จ่าย 1,570 ล้านบาท และมีกำไร 754 ล้านบาท โดยมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เท่ากับร้อยละ 2.87 และ 7.05 ตามลำดับ ในขณะที่มีอัตราการค้างชำระหนี้ถึง ร้อยละ 27 ของหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ

ตารางที่ 2.14 ปริมาณธุรกิจสะสมของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในช่วงกันยายน 2552 – สิงหาคม 2553

การดำเนินงาน	ปริมาณธุรกิจ (ล้านบาท)
รับฝากเงิน	20,119
ให้สินเชื่อ	15,573
จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	193
รวบรวมผลผลิต	89
แปรรูปผลผลิต	0.1
ธุรกิจบริการ	1.91
รวม	35,976

ที่มา : กรมส่งเสริมสหกรณ์

(5) นโยบายรัฐที่เกี่ยวกับสหกรณ์

การกำกับดูแลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) กรมส่งเสริมสหกรณ์มีฐานะเป็นนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจในการกำกับดูแลสหกรณ์ทำหน้าที่รับจดทะเบียน ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ และกำกับดูแล การดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมายและเป็นไปตามหลักอุดมการณ์ของสหกรณ์ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่สหกรณ์ ดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ และ 2) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชี และ

กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้ ยังใช้ดัชนีทางการเงินที่สามารถชี้วัดถึงผลการดำเนินงานและความมั่นคงของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นสัญญาณเตือนภัยให้เกิดการเฝ้าระวังทางการเงิน

ปัจจุบัน มีกฎหมายกำกับดูแลสหกรณ์ที่นอกเหนือไปจากข้อบังคับการดำเนินงานและการบัญชี 2 ด้าน ได้แก่ 1) การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1 ของ เงินรับฝาก และ 2) กากจัดสรรกำไร โดยต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นทุนสำรองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 และห้ามจ่ายเงินปันผลเกินร้อยละ 10 ต่อปี นอกจากนี้ สหกรณ์ได้รับการยกเว้นภาษีหลายประเภท เช่น ยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากสหกรณ์เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ มิใช่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร และยกเว้นภาษีเงินได้พึงประเมินของสมาชิกในหลายกรณี เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ที่ได้รับจากสหกรณ์ ละเงินปันผลที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิก เป็นต้น

สหกรณ์มีโครงสร้างการจัดตั้งและการกำกับดูแลที่เข้มแข็ง และมีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจนในทุกด้านของการดำเนินงาน รวมทั้งได้รับการยกเว้นภาษีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ซึ่งปัจจุบันนอกจากการตรวจสอบด้านบัญชีแล้ว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีการนำเกณฑ์ความมั่นคงทางการเงินมาใช้ประกอบการเตือนภัยของสหกรณ์แต่ละแห่งด้วย โดยถือเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์เมื่อสหกรณ์มีขนาดใหญ่และซับซ้อนมากขึ้นตามพัฒนาการของแต่ละสหกรณ์ ทำให้ผู้กำกับดูแลจำเป็นต้องมีเครื่องมือตรวจสอบความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสหกรณ์ทุกประเภทจะมีสมาชิกรวม 10.6 ล้านคน และมีทุนดำเนินงาน 1.26 ล้านล้านบาท ซึ่งอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับองค์กรการเงินระดับฐานรากที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิก แต่ทุนดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งมีสมาชิกเป็นลูกจ้างที่มีรายได้ประจำของหน่วยงานต่าง ๆ และไม่ใช้กลุ่มลูกค้าการเงินระดับฐานราก โดยสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นรูปแบบของสหกรณ์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนที่มีรายได้น้อยและยากจนได้มากกว่าสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ แต่สหกรณ์ยังขาดมิติการพัฒนาในระดับชุมชน ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับที่น้อยกว่าองค์กรการเงินระดับชุมชนอื่น ๆ นอกจากนี้ ระดับของหนี้ค้างชำระของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ยังอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 34 21 และ 27 ของหนี้ครบกำหนดชำระตามลำดับ) ในขณะที่มีการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในระดับต่ำ ทำให้สหกรณ์จำเป็นต้องเฝ้าติดตามการชำระหนี้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น

2.2.2.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลในปี 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือในการกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้มีรายได้น้อยผ่านการเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ รับฝากเงินจากสมาชิก และพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต สวัสดิภาพและสวัสดิการของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของหมู่บ้าน ดังนั้น จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นโดยมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (คณะกรรมการ กทบ.) ซึ่งประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่นายกรัฐมนตรียอมหมายให้เป็นประธานกรรมการ

(2) โครงสร้างองค์กร

เมื่อแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นมากองทุนหนึ่ง ให้ คณะผู้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านยื่นขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เพื่อ มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยกองทุนหมู่บ้านจะมีกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ ต้องห้ามตามที่คณะกรรมการ กทบ. กำหนด โดยคณะกรรมการจะต้องมีสัดส่วนชายหญิงที่ใกล้เคียงกัน และมีหน้าที่ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน กำกับ ตรวจสอบ และจัดสรรดอกผลและรายได้ที่เกิดจากเงินหรือ ทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

(3) ผลิทธิกณ์และบริการ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีทุนในการดำเนินงานมาจากเงินที่รัฐบาล จัดสรรให้และจากเงินที่สมาชิกนำมาลงหุ้นหรือฝากไว้กับกองทุนหรือเงินที่กองทุนได้รับบริจาค ดอกผล รายได้ หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน และเงินกู้จากสถาบันการเงิน โดย สามารถแบ่งเงินทุนออกเป็น 3 บัญชี ได้แก่

1) บัญชีกองทุนหมู่บ้าน หรือบัญชีที่ 1 คือ เงินกองทุน 1 ล้านบาท และ ดอกเบี้ยจากเงินกู้กองทุน 1 ล้านบาท การดำเนินการของเงินในบัญชี 1 คือ เมื่อได้เงินจัดสรรจากรัฐบาล 1 ล้านบาท นำไปบริหารได้ดอกผลแล้ว ต้องกันส่วนหนึ่งมาเป็นเงินประกันความเสี่ยงนำเข้าบัญชี 1 เก็บไว้ และจะถอนออกมาไม่ได้ เช่น บริหารได้ดอกผล 50,000 บาท แบ่งเป็นเงินประกันความเสี่ยง 5,000 บาท และแบ่งเงินจากดอกผลอีก 10,000 บาท เป็นเงินสมทบรายปีจากดอกผลที่ได้มาเข้าบัญชี 1 เพื่อให้กู้ยืม โดยดอกผลที่เหลือกองทุนอาจเอาไปทำสาธารณะประโยชน์ กิจกรรม หรือสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้ การให้ กู้ตามบัญชี 1 ต้องเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด คือ ให้กู้รายละไม่เกิน 20,000 บาท ใช้คืนไม่เกิน 1 ปี ปัจจุบันกำหนดให้ชำระคืนไม่เกิน 2 ปี

2) บัญชีเงินสะสม หรือบัญชีที่ 2 คือ เงินฝากสัจจะที่สมาชิกสะสมหรือออม ไว้ เงินหุ้น และดอกเบี้ยจากการให้สมาชิกกู้จากเงินสะสม บางกองทุนจะกำหนดให้ผู้กู้ต้องมีเงินฝากสัจจะ เป็นรายเดือน เพื่อป้องกันการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งแล้วแต่กองทุนจะกำหนดให้มีเงินฝากสัจจะหรือไม่มีก็ได้ บาง กองทุนจะกำหนดให้มีการขายหุ้น สมาชิกที่มาซื้อก็จะชำระเงินค่าหุ้นนำเข้าบัญชี 2 และดอกผลที่เกิดจาก บัญชี 2 ก็เอามาปันผลให้ผู้ถือหุ้นได้ และยังสามารถระดมเงินออมโดยเมื่อได้เงินออมไปฝากธนาคารได้ดอก ผลก็สามารถนำไปปันผลให้สมาชิก นอกจากนี้ ยังสามารถนำเงินในบัญชี 2 ให้สมาชิกกู้ โดยสามารถให้กู้ได้ เกินรายละ 20,000 บาท และผ่อนชำระคืนเกินกว่า 2 ปี ตามแต่จะตกลงกันในสัญญา

3) บัญชีเงินกู้ยืม หรือบัญชีที่ 3 คือ เงินที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกู้ยืม จากสถาบันการเงิน ในกรณีเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถ ให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกโดยการให้สินเชื่อแก่สมาชิก รับฝากเงินจากสมาชิก และส่งเสริมให้เกิดวินัย การออมของสมาชิก โดยบางกองทุนกำหนดให้สมาชิกต้องมีเงินฝากสัจจะเป็นจำนวนเท่ากันทุกเดือน

(4) กลไกการให้สินเชื่อ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท กรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท ให้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การ อนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวน 50,000 บาท ในส่วนของการชำระคืนเงินกู้ หากเป็นการกู้เงินจาก

บัญชีที่ 1 สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปีนับจากวันทำสัญญา ในกรณีเป็นการกู้เงินจากบัญชีที่ 2 และบัญชีที่ 3 สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนตามระยะเวลาที่ระบุไว้ในสัญญา

(5) ผลการดำเนินงาน

กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทำหน้าที่เป็นแหล่งทุนและแหล่งออมแก่สมาชิก ซึ่งแต่ละกองทุนจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลแรกเริ่ม 1 ล้านบาทต่อ 1 หมู่บ้าน และ จะได้รับการพิจารณาจัดสรรเพิ่มทุนภายหลังสำหรับหมู่บ้านที่ได้รับการประเมินผลว่าดี ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการผลการดำเนินงาน และขนาดของกองทุน โดยจำนวนเงินอุดหนุนจากการเพิ่มทุนจะพิจารณาจัดสรรโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เมื่อปี 2546 มีการประเมินสถานะกองทุน เพื่อพิจารณาว่าผลการดำเนินการโดยทั่วไป พบว่ามีกองทุนที่อยู่ในระดับดีร้อยละ 30 และปานกลางร้อยละ 60 ต่อมาปี 2547 มีการประเมินหวังผลเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดในการสนับสนุนงบประมาณเพิ่ม โดยใช้การแบ่งระดับเป็น AAA, AA, A ซึ่งจะมีผลต่อการให้กู้เงินตามบัญชี 3 จากธนาคาร หากจะกู้ได้ต้องผ่านการประเมินที่ระดับ AAA และจะได้รับเงินกองทุนละหนึ่งแสนบาท เกณฑ์การประเมินจะพิจารณามิติทางสังคม คือ ดูการทำงานของคณะกรรมการ และมิติทางเศรษฐกิจจะดูจากตัวเงิน

การกู้ในนามกองทุนจะต้องมีโครงการต่อยอด โดยคณะกรรมการเป็นผู้กู้จากธนาคาร ปัจจุบัน คือ ธนาคารออมสิน ธ.ก.ส. และธนาคารกรุงไทย โดยธนาคารจะให้กู้ในวงเงินประมาณ 1 - 3 ล้านบาท โดยเป็นการตกลงระหว่างกองทุนกับธนาคารว่าธนาคารจะให้กู้เท่าไร และแต่ละธนาคารสามารถตกลงกับกองทุนได้อย่างเป็นอิสระว่าจะมีเงื่อนไขอะไรบ้าง โดยจะเปิดบัญชีใหม่เป็นบัญชี 3 กองทุน ที่จะขอกู้ได้ต้องเป็นกองทุนที่ได้รับการประเมินระดับ AAA ผ่านการรับรองของคณะอนุกรรมการสนับสนุน ระดับอำเภอ คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดถึงการดำเนินการ การใช้เงินต่าง ๆ ซึ่งหากกองทุนมีปัญหากับธนาคาร คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอจะช่วยเหลือในเรื่องการติดตาม แต่หากกองทุนที่ไม่ได้รับการประเมินระดับ AAA มาขอกู้ จะแล้วแต่ธนาคารจะพิจารณาถ้าปล่อยสินเชื่อให้ก็ถือว่าให้สินเชื่อแก่กองทุนที่มีคุณสมบัติไม่ครบ ทางคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอจะไม่รับรอง หนึ่งในข้อจำกัดของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ การรับสมัครสมาชิกและดำเนินกิจกรรมทางการเงินได้เฉพาะในหมู่บ้านของตนเอง ทำให้มีแนวคิดในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดีขึ้น 2 แนวทางดังนี้

รูปแบบที่ 1 ให้กองทุนหมู่บ้านเป็นตัวเชื่อม รวมองค์กรการเงินที่มีอยู่หลากหลายในแต่ละหมู่บ้าน โดยนำเงินมารวมกันร่วมกันบริหาร และมีการตั้งคณะกรรมการร่วมกัน ทำให้จำนวนเงินภายใต้การบริหารเพิ่มขึ้น โดยอาจเรียกได้ว่าเป็นสถาบันการเงินชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน

รูปแบบที่ 2 การรวมตัวกันของทุกหมู่บ้านในหนึ่งตำบล โดยแต่ละหมู่บ้านแบ่งเงินส่วนหนึ่งมารวมกันตรงกลางเพื่อทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นได้ จะทำให้มีเงินกองกลางในการบริหารงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้สมาชิกในตำบลสามารถเข้ามากู้ยืมได้ จากที่จำกัดเฉพาะการกู้ยืมในหมู่บ้านเท่านั้น ถือเป็นสถาบันการเงินชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันของกองทุนหมู่บ้านหลาย ๆ แห่ง ทั้งนี้ ปัจจุบันมีสถาบันการเงินชุมชนระดับตำบล 1,089 แห่ง และเป้าหมายคือ ให้มีสถาบันการเงินชุมชนในทุกตำบล และอยู่ระหว่างออกระเบียบรองรับ โดยสถาบันการเงินชุมชนมีวัตถุประสงค์ดังนี้ ส่งเสริมการออมทั้ง สมาชิกและประชาชน รับฝากเงินสมาชิกและประชาชน ให้สินเชื่อแก่สมาชิก ประชาชน องค์กรการเงินอื่น อำนวย

ความสะดวก ให้บริการธุรกรรมทางการเงินแก่สมาชิกและประชาชนในชุมชน และจัดสวัสดิการ สวัสดิภาพ ให้แก่สมาชิกและชุมชน

นอกจากรูปแบบของสถาบันการเงินชุมชนที่มี 2 แบบแล้ว แนวคิดในการพัฒนา ของสถาบันการเงินชุมชนประกอบด้วย 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1 สถาบันการเงินชุมชนนำร่องโดยให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบัน การเงินเฉพาะกิจเป็นที่เลี้ยงช่วยในการพัฒนาให้กองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่เป็นสถาบันการเงินชุมชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพในระดับตำบล โดยให้กองทุนหมู่บ้านที่เข้มแข็งแล้วตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน และมีการ เชื่อมโยงการทำธุรกรรมทางการเงินกับสถาบันการเงินในระบบได้ ทั้งนี้ ปัจจุบันมี 449 แห่ง

แนวทางที่ 2 ให้กองทุนหมู่บ้านเติบโตด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งสถาบันการเงิน อื่น สามารถพัฒนาเป็นธนาคารของชุมชนได้ เป็นสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบ ปัจจุบันมีประมาณ 500 แห่ง

แนวคิดทั้ง 2 รูปแบบถูกใช้ควบคู่กันมา ทำให้ไม่สามารถออกประกาศหลักเกณฑ์ ที่เป็นมาตรฐานสำหรับสถาบันการเงินชุมชนได้ ต่อมาปี 2552 ทางกรมได้กำหนดนโยบายให้กองทุนหมู่บ้าน ยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนตามแนวทางการเป็นสถาบันการเงินต้นแบบ โดยเห็นว่าต้องให้กองทุน หมู่บ้านเข้มแข็งและดำเนินการเป็นธนาคารได้ด้วยตัวเอง และกำหนดให้กองทุนหมู่บ้าน 2,000 แห่ง ดำเนินการเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน และจะออกระเบียบรองรับเพื่อกำหนดรูปแบบของสถาบันการ เองชุมชนที่มาจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ทั้งนี้ ณ กันยายน 2553 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีจำนวน 79,255 กองทุน โดยจำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 74,989 กองทุน กองทุนชุมชนเมือง 3,528 กองทุน และกองทุนชุมชนทหาร 738 กองทุน ในขณะที่มีคณะกรรมการกองทุน 1,112,514 คน และสมาชิก 11,688,930 คน นอกจากนี้ยังมี การพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเป็นองค์กรความร่วมมือและเชื่อมโยงของคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกันด้วยการช่วยเหลือ ซึ่งกัน และกัน เพื่อนำสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนของประชาชนที่มีได้มุ่งแสวงหาผลกำไรเชิงธุรกิจ ดังนี้ 1) เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับตำบล 7,412 เครือข่าย 2) เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองระดับอำเภอ 928 เครือข่าย 3) เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด 76 เครือข่าย 4) เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับภาค 4 เครือข่าย 5) สมาคมเครือข่ายกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งประเทศไทย 6) เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักศาสนา อิสลาม และ 7) เครือข่ายสตรีเพื่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในปัจจุบันกระแสเงินหมุนเวียนในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีจำนวน รวม ทั้งสิ้น 124,729 ล้านบาท ประกอบด้วย 1) เงินทุนหมุนเวียนจากรัฐบาล 81,581 ล้านบาท 2) ผลกำไร จาก การดำเนินงาน 5,371 ล้านบาท 3) เงินออมของสมาชิก 19,401 ล้านบาท 4) เงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน 18,376 ล้านบาท ในขณะที่มีจำนวนสมาชิกที่กู้ยืมเงิน (สะสม) 10,281,513 ราย จำนวนครั้งของการกู้ยืม (สะสม) 40,255,787 สัญญา และจำนวนเงินกู้ยืม (สะสม) 546,474 ล้านบาท ทั้งนี้ เงินกู้ร้อยละ 74.30 นำไปลงทุนด้านการเกษตร ร้อยละ 16.28 นำไปลงทุนด้านอุตสาหกรรม ร้อยละ 3.64 ด้านการบริการ ร้อย ละ 2.84 นำไปใช้จ่ายกรณีฉุกเฉิน และร้อยละ 1.20 ใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมกลุ่ม

(6) นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้น ในปี 2546 รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นในแต่ละหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยอาศัยระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรี และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกองทุนให้มีระบบและมีสถานะตามกฎหมาย นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้เพิ่มทุนในการดำเนินงานให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กองทุนมีปริมาณเงินทุนหมุนเวียนที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ รัฐบาลได้จัดสรรเพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในปี 2552 และ 2553 จำนวน 19,559 ล้านบาท โดยเพิ่มทุน 200,000 บาท สำหรับกองทุนที่มีสมาชิก 50 – 150 คน 400,000 บาท สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีสมาชิก 151 – 350 คน และ 600,000 บาท สำหรับกองทุนที่มีสมาชิก 351 คนขึ้นไป

นอกจากนี้ ปัจจุบันมีสถาบันการเรียนรู้กองทุนหมู่บ้าน อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง โดยให้สถาบันการเงินชุมชนเป็นศูนย์กลางให้กองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ไปยังกองทุนอื่นที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และช่วยเรื่องการบริหารจัดการด้วย เป้าหมายคือปี พ.ศ. 2554 จะจัดตั้งให้ได้ 84 แห่ง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นองค์กรการเงินระดับชุมชนที่มีบทบาทในการกระจายโอกาสเพื่อเข้าถึงแหล่งทุนให้แก่ผู้มีรายได้น้อย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแหล่งทุนแรกเริ่มในการจัดตั้งกองทุนมาจากการจ่ายเงินสมทบจากรัฐบาล ทำให้การสร้างมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของเงินทุนของสมาชิกทุกคนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของกองทุน ทั้งนี้ แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้มีการส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านโดยการฝึกอบรมและจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับคณะกรรมการและบุคคลากรกองทุน แต่หลาย ๆ กองทุนยังมีความอ่อนแอ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการที่กองทุนหมู่บ้านมีจำนวนเงินหมุนเวียนไม่มาก จึงส่งผลให้ผลตอบแทนจากการดำเนินงานมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้ไม่สามารถให้ผลตอบแทนกับคณะกรรมการหรือมีรายได้เพียงพอต่อการหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน เช่น ด้านบัญชี หรือระบบ IT เข้ามาช่วยงาน และกองทุนหมู่บ้านยังขาดอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน หรือบางแห่งยังไม่มีสถานที่ทำการของกองทุนหมู่บ้าน จึงต้องอาศัยบ้านพักของประธานหรือกรรมการอื่นเป็นที่ทำการ

แนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านในระยะต่อไป นอกเหนือจากการเพิ่มปริมาณเงินสมทบจากรัฐบาลแล้ว การยกระดับกองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินชุมชนเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการลดข้อจำกัดของกองทุนหมู่บ้านทั้งในด้าน 1) แหล่งเงินทุน โดยจะมีการรับเงินฝากจากทั้งสมาชิกในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไป 2) ความยืดหยุ่นของการให้บริการ ซึ่งสถาบันการเงินชุมชนจะเปิดทำการบ่อยครั้งกว่ากองทุนหมู่บ้านที่อาจมีการประชุมกลุ่มเพียงหนึ่งครั้งต่อปี และ 3) ความหลากหลายขององค์กรการเงินชุมชนในชุมชน โดยจะทำให้มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรการเงินชุมชน โดยมีกองทุนหมู่บ้านที่ยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนเป็นตัวเชื่อม ทั้งนี้ แนวคิดของสถาบันการเงินชุมชนแบบนาร่องน่าจะมีความเหมาะสมต่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้านในระยะต่อไป โดยให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐมีบทบาทเป็นที่เลี้ยงให้กองทุนหมู่บ้านที่เข้มแข็งแล้วจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน เนื่องจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยเฉพาะธนาคารออมสินมีเป้าหมาย ประสบการณ์ และทรัพยากรในการดำเนินการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี งานศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในภาคเหนือของศิริพร ศิริปัญญาวัฒน์ และสาคร ศรีสวัสดิ์ (2550) ชี้ให้เห็นถึงข้อพึงระวังในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการเงินเฉพาะกิจและกองทุนหมู่บ้าน โดย 1) ระยะทางจากชุมชนถึงสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ไกลอาจเป็นช่องทางที่นำไปสู่การทุจริตของกรรมการที่รวบรวมเงินไปชำระคืนหนี้ได้ ในขณะที่ 2) การแข่งขันระหว่างสถาบันการเงินเฉพาะกิจในการให้บริการ กองทุนอาจทำให้

มีปัญหาตามมา ทั้งนี้ แม้ว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จะได้รับเงินต่อยอดเพิ่ม อีก 1 แสนบาท (บัญชี 2) จากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ นั้น จะต้องเป็นกองทุนฯ ที่ได้รับการประเมิน AAA แต่ในทางปฏิบัติ การพิจารณาให้สินเชื่อเป็นดุลพินิจของแต่ละสถาบันการเงิน ประกอบกับ มีการแข่งขันระหว่างกัน ทำให้ บางครั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ยังไม่ได้รับการพิจารณา รับรองเป็นกองทุนระดับ AAA ได้รับสินเชื่อ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาภายหลัง เนื่องจากมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอ

2.2.2.3 โรงรับจำนำ

(1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

โรงรับจำนำเป็นสถาบันการเงินที่ให้ประชาชนทั่วไปกู้ยืมโดยการรับจำนำสิ่งของและผู้กู้ยืมสามารถไถ่ถอนสิ่งของคืนได้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าให้กับประชาชน ทั้งนี้ โรงรับจำนำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โรงรับจำนำดำเนินการโดยเอกชน โดยมีบุคคลเป็นเจ้าของหรือในรูปของห้างหุ้นส่วน ซึ่งต้องขออนุญาตประกอบกิจการโรงรับจำนำต่อกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และโรงรับจำนำที่ดำเนินการโดยรัฐบาล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สถานธนาภิบาล เป็นโรงรับจำนำที่ได้รับเงินทุนจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ ร่วมกับกำไรสะสมและเงินกู้จากธนาคารออมสิน ดำเนินกิจการโดยกรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถานธนาภิบาล เป็นโรงรับจำนำที่ดำเนินการโดยเทศบาลอยู่ภายใต้กระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ โรงรับจำนำของรัฐนั้น 35% ของกำไรสุทธิต้องนำเข้าเป็นรายได้ของแผ่นดิน ในขณะที่โรงรับจำนำเอกชนต้องเสียภาษีตามกฎหมาย

(2) การดำเนินงาน

โรงรับจำนำจะให้สินเชื่อแก่ผู้มาขอใช้บริการ เมื่อมีสิ่งหาทรัพย์สินมีค่าประกัน โดยสถานธนาภิบาลจำกัดวงเงินต่อตัวจำนำที่ 60,000 บาท สถานธนาภิบาลจำกัดวงเงินต่อตัวจำนำที่ 100,000 บาท และโรงรับจำนำเอกชนจำกัดวงเงินต่อตัวจำนำที่ 100,000 บาท นอกจากนี้ พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดดอกเบี้ยสำหรับเงินต้นไม่เกิน 2,000 บาท ให้คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 2 ต่อเดือน ในขณะที่เงินต้นส่วนที่เกิน 2,000 บาท ให้คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 1.25 ต่อเดือน ทั้งนี้ ณ กันยายน 2552 มีสถานธนาภิบาล 33 แห่ง สถานธนาภิบาล 214 แห่ง และโรงรับจำนำเอกชน 205 แห่ง โดยโรงรับจำนำทุกประเภทมีทรัพย์สินจำนำเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 33,816 ล้านบาท และผู้ใช้บริการจำนวน 4.92 ล้านราย

(3) นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องกับสถานธนาภิบาลและสถานธนาภิบาล

รัฐบาลจัดตั้งสถานธนาภิบาลและสถานธนาภิบาล โดยจัดหาสถานประกอบการ และจำนวนเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะในช่วงเวลาพิเศษ เช่น ช่วงโรงเรียนเปิดเทอม ช่วงก่อนและหลังเทศกาลวันหยุดระยะยาว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้บริการทางการเงินจากสถานธนาภิบาล สถานธนาภิบาล และโรงรับจำนำ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกู้ยืมในกรณีจำเป็นเร่งด่วนหรือมีความจำเป็น จึงมิใช่บริการทางการเงินเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

2.2.2.4 บริษัทสินเชื่อไปรษณีย์ไทย

เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการโครงการไปรษณีย์เพื่อสินเชื่อรายย่อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนผู้มีรายได้น้อย ผู้ที่ยากจน และผู้ที่เป็นหนี้นอกระบบและมีแนวโน้มที่จะเป็นหนี้นอกระบบ มีแนวทางในการดำเนินโครงการดังกล่าวที่สำคัญ ดังนี้

(1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (ปณท.) จะจัดตั้งบริษัทในเครือ โดยถือหุ้นร้อยละ 100 และมีทุนจดทะเบียน 50 ล้านบาท และให้กระทรวงการคลังและกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกันกำกับดูแลการดำเนินการของบริษัทในเครือดังกล่าวตามบันทึกข้อตกลงร่วมระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเส้นยากจน 2) ประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ และ 3) ประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นหนี้หรือระบบหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นหนี้ระบบ

(2) ผลិតภักษ์และบริกา

ให้สินเชื่อ โดยมีวงเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการชำระคืนเงินกู้อาจจะพิจารณาให้ชำระเป็นรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือนส่วนหลักประกันในการกู้เงินอาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ หรือประเภทของผลิตภักษ์ อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกทางบริษัทจะดำเนินการในลักษณะนำร่องทั่วทุกภาคของประเทศไทย ประมาณ 10 สาขา โดยให้บริษัทในเครือของไปรษณีย์ไทยมีสิทธิในการใช้สถานที่และเครือข่ายที่ทำการไปรษณีย์ของไปรษณีย์ไทยได้ ปณท. จะต้องพิจารณาให้มีการเข้าร่วมลงทุนในบริษัทสินเชื่อไปรษณีย์กับพันธมิตร เช่น สถาบันการเงินเฉพาะกิจ หรือสถาบันการเงินเอกชน พร้อมทั้งขยายขอบเขตการดำเนินการให้ครอบคลุมธุรกิจการเงินแบบครบวงจรทั้งด้านการรับฝากเงินและการปล่อยสินเชื่อระดับฐานรากภายใน 2 ปี

ปัจจุบัน ได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท เมื่อเดือนเมษายน 2554 และอยู่ระหว่างการขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง

2.2.3 กลุ่มพึ่งตนเอง

กลุ่มพึ่งตนเองประกอบด้วยองค์กรการเงินระดับฐานรากที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนภายในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมและให้บริการทางการเงินภายในชุมชนและไม่มีกฎหมายรองรับ จึงไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ทั้งนี้ โดยทั่วไปแล้วรูปแบบการบริหารจัดการขององค์กรการเงินระดับฐานรากกลุ่มพึ่งตนเองมีดังนี้

(1) เงินทุนขององค์กรการเงินระดับฐานรากมาจากเงินออมของสมาชิกและรายได้อื่นๆ เช่น ค่าสมัคร ค่าธรรมเนียม และดอกเบี้ย เป็นต้น

(2) สมาชิกขององค์กรการเงินระดับฐานราก ประกอบด้วยสมาชิกสามัญ ได้แก่ บุคคลทุกเพศทุกวัย ภายในหมู่บ้านที่สมัครเข้าเป็นสมาชิก สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มอื่นภายในหมู่บ้าน และสมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ ข้าราชการ หรือคหบดี ภิกษุ สามเณร ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความสนใจและให้การสนับสนุนโดยไม่หวังผลตอบแทน

(3) หน้าที่ของสมาชิก 1) ออมเงินไว้กับองค์กรการเงินระดับฐานรากเป็นประจำทุกเดือน 2) ส่งคืนเงินกู้ตามกำหนด 3) เลือกตั้งคณะกรรมการบริหาร 4) เข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี 5) มีส่วนร่วมในกิจกรรม 6) ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 7) กำกับ ตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรการเงินระดับฐานราก และให้ข้อมูลข่าวสารแก่เพื่อนสมาชิก

(4) โครงสร้างการบริหารงาน

บริหารโดยคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิก และส่วนใหญ่ จะมีคณะกรรมการ 4 คณะ ดังนี้

1) คณะกรรมการอำนวยการ จำนวน 5 – 7 คน มีหน้าที่พิจารณารับสมาชิก กำหนดการประชุมใหญ่สามัญประจำปี จัดสรรเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน และบริหารองค์กร ประกอบด้วย

ประธาน: มีหน้าที่เป็นประธานการประชุมต่างๆ เป็นผู้ลงนามในเอกสารการเบิกจ่าย ร่วมกับเหรัญญิก เป็นตัวแทนองค์กรในการลงนามในเอกสารต่างๆ

รองประธาน: ทำหน้าที่เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อประธานมอบหมาย

เหรัญญิก: รับผิดชอบการเงินขององค์กร ควบคุมดูแลเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งทรัพย์สินขององค์กร ลงลายมือชื่อในเอกสารการเบิกจ่าย ควบคุมดูแลบัญชีให้ถูกต้อง

เลขานุการ: ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนขององค์กร จัดรายงานการประชุม เก็บรักษา รายงานเอกสารต่างๆ ทำหนังสือเชิญประชุม และติดต่อประสานงาน

กรรมการอื่น ๆ : ทำหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2) คณะกรรมการเงินกู้ จำนวน 3 – 5 คน มีหน้าที่พิจารณาค่าของกู้ของสมาชิก โดยอาศัยระเบียบหรือมติที่กำหนดไว้ และต้องคอยสอดส่องดูแลติดตามการนำเงินไปใช้จ่ายของสมาชิก การเร่งรัดหนี้สิน เยี่ยมเยียน ช่วยเหลือแนะนำแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกไม่สามารถชำระเงินกู้คืน

3) คณะกรรมการตรวจสอบ จำนวน 3 – 5 คน มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีและผลการดำเนินงานขององค์กร

4) คณะกรรมการส่งเสริม มีจำนวนขึ้นอยู่กับสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับขององค์กร โดยมีหน้าที่ชักชวนและแนะนำผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก ส่งเสริมให้การศึกษา ฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานขององค์กร ประสานงานระหว่างสมาชิกกับองค์กร

องค์การการเงินระดับฐานรากในกลุ่มพึ่งตนเองที่สำคัญมี 2 ประเภท ดังนี้

2.2.3.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

(1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นองค์กรการเงินระดับฐานรากที่เกิดจากการส่งเสริมของกรมการพัฒนาชุมชน (พช.) กระทรวงมหาดไทย โดยนำแนวคิดพึ่งพาตัวเองมาจากสหกรณ์มาประยุกต์กับวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อให้ชุมชนนั้นพึ่งพาตัวเองได้ ผ่านการใช้รูปแบบการจัดการที่ไม่เป็นทางการ ให้สมาชิกในชุมชนสามารถรวมตัวกันเพื่อส่งเสริมการออมให้กับสมาชิกในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพเพื่อให้เกิดการผลิตในชุมชน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ซึ่งมีทั้งระดับอำเภอ จังหวัด และระดับเขต

(2) การดำเนินงาน

กรมการพัฒนาชุมชนได้สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยการประหยัดแล้วนำมาสะสมกันทีละน้อยแต่เป็นประจำและสม่ำเสมอ ซึ่งเงินดังกล่าวเรียกว่าเงินสัจจะสะสม โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อส่งเงินออมสัจจะที่มีการกำหนดวันส่งและจำนวนเงินที่เท่ากัน นอกจากเงินฝากสัจจะสะสมที่สมาชิกให้สัจจะนำเงินมาฝากเป็นประจำแล้ว ยังมีเงินฝากสัจจะสะสมพิเศษ คือเงินที่ฝากเพิ่มจากเงินฝากสัจจะสะสม โดยเงินส่วนที่เพิ่มสามารถถอนได้ แต่เงินฝากสัจจะสะสมจะถอนไม่ได้ จนกว่าจะลาออกจากการเป็นสมาชิก ในขณะที่เงินสัจจะสะสมในแต่ละเดือนจะนำไปให้สมาชิกที่มีความจำเป็น กู้ยืม เพื่อลงทุนและประกอบอาชีพ และเมื่อเกิดดอกผลจะนำมาแบ่งทำเป็นเงินสวัสดิการให้กับสมาชิกในรูปแบบต่าง ๆ และนำมาปันผลให้กับสมาชิก คลอดจนนำดอกผลบางส่วนมาใช้พัฒนาหมู่บ้าน หรือจัดสวัสดิการชุมชนอื่น ๆ นอกจากนี้ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตยังดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของ

สมาชิก ผ่านการให้บริการสินค้าอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิตในราคาถูกให้กับสมาชิกโดยการเปิดร้านค้าชุมชน โดยการซื้อของจากท้องตลาดแล้วนำมาขายให้สมาชิกในราคาที่เป็นธรรม เพื่อช่วยให้คนในชุมชนได้ซื้อของในราคาที่ขายได้ถูกกว่า และมีการทำยุ่งฉาง คือ รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกในราคาที่เหมาะสมกับราคาประกัน หรือการทำโครงการธนาคารข้าว คือ รับซื้อรับบริจาคข้าวมาเป็นกองกลางแล้วให้สมาชิกกู้ยืมหรือบริจาค

อย่างไรก็ดี พช. ได้วางแนวทางการจัดตั้งให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นองค์กรการเงินแบบที่ไม่เป็นทางการ ทำให้ไม่มีกฎหมายรองรับการจัดตั้ง โดยชาวบ้านรวมตัวกันดำเนินการ โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ และหากกลุ่มมีความพร้อม ก็ลงทะเบียนแล้วดำเนินการ เพื่อให้มีความสามารถ ที่จะพึ่งพาตนเองโดยมีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการออม และอาจให้กู้กับสมาชิก โดยสมาชิกอาจเป็นผู้ค้าประกัน

สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมี 3 ประเภท ได้แก่

1. สมาชิกกองทุนสามัญ คือ คนในชุมชนทั่วไป
2. สมาชิกวิสามัญ คือ สมาชิกที่เป็นกลุ่ม และนำเงินมาฝากกับกลุ่มออมทรัพย์
3. สมาชิกกิตติมศักดิ์ คือ ข้าราชการ กลุ่มพ่อค้านายทุนที่อยู่ในหมู่บ้าน

จะฝากเงินแล้วได้รับเงินปันผล แต่ห้ามกู้ ถือว่าเป็นผู้เสียสละช่วยเหลือคนในชุมชน แต่การฝากเงินก็มีการจำกัดวงเงินการออมด้วย

โครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะมีคณะกรรมการ ที่มาจากการเลือกตั้ง 4 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการส่งเสริมสินเชื่อ (เงินกู้) คณะกรรมการส่งเสริม คณะกรรมการตรวจสอบ มีระเบียบข้อบังคับของกลุ่มโดยขึ้นกับสมาชิกจะปรับปรุง เช่น การกำหนดวันส่งเงินสัจจะ การดำเนินการกรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กำหนดประชุมและประกาศใช้ เป็นระเบียบของกลุ่ม โดยทางกรมการพัฒนาชุมชนมีการกำหนดแนวทางกลาง ในขณะที่กลุ่มออมทรัพย์ การผลิตแต่ละกลุ่มสามารถประยุกต์ใช้แนวความคิดดังกล่าวให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานได้ เมื่อดำเนินการแล้วก็จะรายงานผลการดำเนินงานเข้ามาที่กรมการพัฒนาชุมชน โดยกรมการพัฒนาชุมชนจะมีการประเมินศักยภาพของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทุกปีเป็นประจำปี โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 1 ยังพึ่งตัวเองไม่ได้ ทำให้ต้องดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 3,500 กลุ่ม ระดับ 2 คือ กลุ่มที่มีผลการดำเนินงานปานกลาง มีอยู่ประมาณ 7,000 กลุ่ม หรือระดับ 3 คือ กลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีอยู่ประมาณ 24,000 กลุ่ม ทั้งนี้ การประเมินศักยภาพดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดให้สถาบันการเงินในระบบพิจารณาให้สินเชื่อแก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ กรณีเกิดการผิดสัญญาและมีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์นั้นโดยมากมักไม่เกิดขึ้นเนื่องจากทุกคนใช้หลักคุณธรรม แต่หากมีการฟ้องร้องก็จะดำเนินการตามสัญญา เป็นการฟ้องรายบุคคลระหว่างผู้ให้กู้และผู้กู้ที่ลงนามในสัญญา โดยมีหนังสือมอบอำนาจของสมาชิกกลุ่มเป็นหลักฐานของฝ่ายผู้ให้กู้

เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับสถานะขององค์กร การดำเนินการในช่วงแรก ๆ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอาจขัดกับกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน เนื่องจากมีการรับฝากเงินจากประชาชน ดังนั้น จึงมีการทำบันทึกความเข้าใจร่วมกันระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย และกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2532 กำหนดว่ากรมการพัฒนาชุมชนจะส่งเสริมให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนผ่านการออมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) ไม่รับฝากเงินของบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิก 2) ไม่ให้บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิกกู้เงิน และ 3) ไม่คิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

นอกจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแล้ว ในแต่ละหมู่บ้านยังมีองค์กรการเงินชุมชนอื่น ๆ สมาชิกในหมู่บ้านอาจเป็นสมาชิกเกือบทุกกลุ่มเมื่อกู้ยืมจากกองทุนหนึ่ง ก็อาจกู้จากอีกกองทุนหนึ่งเพื่อมาใช้หนี้เป็นงูกินหางและไม่หลุดพ้นจากความยากจน ดังนั้น จึงควรมีการบูรณาการทุนชุมชนในการบริหารจัดการโดยการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนขึ้น มีผู้แทนของคณะกรรมการทุนทุกกลุ่มรวมกัน โดยพยายามทำโครงการ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา คือ กู้กองทุนนี้แล้วไม่ต้องกู้กองทุนอื่นและมีวงเงินสินเชื่อเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ

(3) ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมหลักของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเน้นการให้สินเชื่อและรับฝากเงินจากสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยเงินฝาก 2 ประเภท คือ เงินฝากสัจจะสะสม ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องฝากเงินเป็นจำนวนเท่ากันทุกเดือน (สมาชิกแต่ละคนไม่จำเป็นต้องฝากเงินเท่ากันทุกคน) และเงินฝากสัจจะสะสมพิเศษ ซึ่งฝากได้โดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้ ข้อมูลของกรมการพัฒนาชุมชน ณ กันยายน 2553 ระบุว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีทั้งสิ้น 34,530 กลุ่ม มีสมาชิก 4.56 ล้านคน และมีวงเงินฝากสัจจะสะสม 25,248 ล้านบาท นอกเหนือจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแล้ว ยังมีการดำเนินการต่อยอดเพื่อเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่เกิดจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เข้มแข็งโดยจะเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงบูรณาการกลุ่มองค์กรทางการเงินต่างๆ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นองค์กรการเงินระดับชุมชนที่มีจุดแข็งในเรื่องของการส่งเสริมการออมเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตัวเองโดยการสะสมเงินออมเป็นประจำและสม่ำเสมอ และนำหลักการของสหกรณ์ทั้งด้านการเงินและด้านการส่งเสริมอาชีพมาประยุกต์กับวิถีชีวิตของประชาชนภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตยังขาดกฎหมายรองรับสถานะภาพ ทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินงาน โดยทำให้ระดับความเข้มแข็งและระบบการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันและไม่เป็นมาตรฐานการดำเนินงานยังยึดติดกับผู้นำชุมชน ดังนั้น การมีกรอบกฎหมายกำกับดูแลที่ชัดเจนและมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นเครื่องมือสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการที่เอื้อและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสมและพอเพียง

2.2.3.2 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

(1) การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งทุนและแหล่งออมเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และสวัสดิการให้กับสมาชิกในชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดการพึ่งพาตนเอง โดยมีการดำเนินงานที่ใช้หลักธรรมและมีกฎระเบียบที่ชัดเจน ทั้งนี้ ครูชบ ยอดแก้ว แห่งบ้านน้ำขาว อำเภอนະงะ จังหวัดสงขลา เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการออมทรัพย์โดยเน้นการให้ “สัจจะ” เมื่อปี 2523 และเริ่มทดลองใช้แนวคิดกับนักเรียน และนำไปใช้กับชุมชนในปี พ.ศ. 2526 ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้แพร่หลายไปยังชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ

(2) การดำเนินงาน

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์จะมีการบริหารจัดการแบบเรียบง่ายและไม่ซับซ้อนผ่านคณะกรรมการบริหารที่มาจากคนในชุมชนที่รู้จักคุ้นเคยกันดี โดยส่วนมากใช้ศาลาวัดเป็นที่ทำการสำหรับการนัดประชุมในแต่ละเดือน และสมาชิกทุกคนมีหน้าที่ต้องฝากเงินค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน ในกรณีที่เดือนใดสมาชิกไม่สามารถออมเงินได้ ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์จะปรับและให้ฝากเงินย้อนหลังให้ครบถ้วน

นอกจากด้านการออมแล้ว สัจจะออมทรัพย์ยังให้บริการสินเชื่อแก่สมาชิก โดยมีเงื่อนไขการกู้และอัตราดอกเบี้ยตามข้อตกลงของกลุ่ม อีกทั้งยังมีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้สมาชิก เช่น สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล และสวัสดิการฌาปนกิจ เป็นต้น โดย ณ เดือนมีนาคม 2553 ยอดสินเชื่อค้างชำระของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์มีประมาณ 33,000 ล้านบาท และมีเงินฝากประมาณ 37,000 ล้านบาท ตัวอย่างกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่มีความมั่นคงและมีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ซึ่งก่อตั้งโดยพระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด เมื่อปี 2533 ดำเนินการโดยให้สมาชิกกลุ่มออมเงินสะสมรวมกันปล่อยกู้เพื่อประกอบอาชีพ และยังมีการจัดสร้างสวัสดิการในกลุ่ม เช่น เรื่องเจ็บป่วย หรือเรื่องการศึกษา จากผลกำไรที่ได้จากการให้กู้ยืม โดยจะแบ่งกำไรจากการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วนเท่ากัน ได้แก่ 1) เงินปันผล และ 2) เงินสวัสดิการเพื่อใช้เป็นกองทุนสวัสดิการสำหรับคนเจ็บ คนตาย ถือเป็นการทำงานและสอดแทรกไปกับกิจกรรมทางการเงินของชาวบ้าน

ต่อมาเมื่อปี 2541 กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นที่รู้จักมากขึ้นและมีผู้เข้ามาช่วยเหลือกิจการงานของพระสุบินมากขึ้น จึงได้มีการจัดโครงสร้างหน้าที่การทำงานเป็นศูนย์ประสานงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ โดยมีคณะกรรมการอุดมการณ์กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด เป็นผู้ดำเนินการประสานงาน การแบ่งงานจะเกิดขึ้นตามสภาพความจำเป็น ความสมัครใจ และความถนัดของแต่ละคน ภายใต้การจัดวางโครงสร้างแบบหลวม ๆ ไม่มีผู้สั่งการ มีเพียงผู้ประสานงาน เป็นการรวมตัวกันอย่างอิสระ มีการประชุมร่วมกันอย่างต่อเนื่องสัปดาห์ละครั้ง ต่อมาเมื่อปี 2542 มีการขยายเป็นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารออมสิน ทำให้มีการเชื่อมโยงการทำงานกับภายนอกมากขึ้น ผลักดันให้เกิดการขยายแนวคิดของกลุ่มออกไป โดยใช้พระสงฆ์เป็นแกนนำในการขยายงาน และยังมีโครงการจากองค์กรสนับสนุนภายนอก ได้แก่ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สำนักงานพัฒนาองค์กรชุมชน และสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม เช่น โครงการแผนแม่บทชุมชน โครงการแผนสุขภาพชุมชน โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการกองทุนหมู่บ้านนาร่อง เป็นต้น และมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อต่อยอดจากกลุ่มสัจจะฯ เช่น โครงการธุรกิจชุมชน ชื่อชายแกลสและข้าวร่วมกัน เป็นต้น โดยกำหนดให้สมาชิกกลุ่มสัจจะฯ พบปะกันทุกเดือน เพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ มาสะสมเงินประจำเดือน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แลกเปลี่ยนสินค้า และกำหนดทิศทางการพัฒนากลุ่มร่วมกัน

ในการจัดสวัสดิการของกลุ่มอันจะเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ชาวบ้าน และสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน จะมีหลักเกณฑ์การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ได้แก่ สวัสดิการประเภทเจ็บป่วยที่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล สวัสดิการตาย สวัสดิการอื่น ๆ เช่น สมทบค่าน้ำค่าไฟแก่สมาชิกที่มีความประพฤติดี สวัสดิการการศึกษา สวัสดิการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งนี้ กลุ่มสามารถจัดสวัสดิการมีหลากหลายรูปแบบซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถพัฒนาเพื่อให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชน และเป็นเครื่องมือในการปรับพฤติกรรมของคนในชุมชนได้ด้วย

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการดำเนินงานและการเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตที่สำคัญ มีดังนี้

1. สมาชิกต้องเป็นคนในหมู่บ้าน ยกเว้นที่ปรึกษา เพื่อที่จะได้รู้สึกว่าเป็นคนใกล้ชิด รู้จักมักคุ้นกัน รู้จักถิ่นฐานแน่นอน และสะดวกในการส่งเงิน
2. สมาชิกต้องสะสมเงินอย่างน้อยเดือนละ 1 หุ่น 10 บาท แต่ไม่เกินเดือนละ 10 หุ่น โดยหากตั้งสัจจะว่าจะฝากเดือนละเท่าไรก็ต้องฝากเดือนละเท่านั้นตลอดทั้งปี จะลดหรือเพิ่มเงินฝากได้เมื่อครบรอบปีปันผล เพิ่มลดได้ปีละ 1 ครั้ง

3. สมาชิกใหม่จะกู้เงินได้ต่อเมื่อต้องเป็นสมาชิก 3 หรือ 6 เดือนก่อนตามแต่จะตกลงกันในที่ประชุม โดยในการพิจารณาเงินกู้ คณะกรรมการจะพิจารณาให้ความเป็นธรรมตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ คนเจ็บป่วย ผู้ที่ต้องใช้หนี้ในอัตราสูงกว่าคนอื่น และบำรุงการศึกษา และใช้บุคคลค้าประกันกันเอง โดยอัตราค่าบำรุงจะเป็นร้อยละ 1 ร้อยละ 2 เป็นไปตามที่ชุมชนตกลงกัน

4. ผู้ที่เป็นสมาชิกครบ 12 เดือน จะมีสิทธิ์รับบริการของกองทุนสวัสดิการตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ

5. เมื่อครบ 12 เดือนจะนำผลกำไรที่ได้จากค่าบำรุงและรายได้อื่นๆ มาแบ่งคืน โดยแบ่งเงินเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นเงินปันผลให้สมาชิกตามจำนวนหุ้น อีกส่วนหนึ่งเข้าเงินกองทุนสวัสดิการเพื่อปล่อยกู้หมุนเวียนให้มีผลกำไร

6. เมื่อมีเงินเหลือจากการกู้ยืม ต้องนำฝากธนาคาร หากเงินที่มีอยู่ไม่พอให้กู้ก็จะไปถอนจากธนาคารเพื่อให้สมาชิกกู้ได้ตามความจำเป็น

7. สมาชิกสามารถลาออกจากกลุ่มได้ทุกเดือน โดยนำสมุดเงินฝากมาถอนเงินกลับได้ในวันทำการกลุ่ม เมื่อออกไปแล้วไม่ว่ากรณีใด ๆ จะหมดสิทธิ์มารับบริการกองทุนสวัสดิการจากกลุ่มทันที และจะสมัครเข้ากลุ่มใหม่ได้เมื่อลาออกไปครบ 3 ปี แต่หากสมาชิกนั้นมีประวัติไม่ดีจะไม่รับเข้ากลุ่มอีกก็ได้

8. สมาชิกจะถอนเงินคืนได้เมื่อแต่ละคนมีเงินสะสม 20,000 บาทขึ้นไป โดยถอนคืนได้เพียงครั้งหนึ่งเท่านั้น แต่ยังรับสวัสดิการได้เหมือนเดิมและฝากเงินต่อไปได้ทุกเดือนตามปกติ

9. จัดให้มีคณะกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คน มีฝ่ายเงินฝาก เงินกู้ ตรวจสอบและสวัสดิการ กรรมการมีวาระ 1 ปี เมื่อหมดวาระจะเลือกตั้งกรรมการใหม่

10. คณะกรรมการและผู้ทำบัญชีจะได้รับเงินค่าตอบแทนในปีที่ 2 ตกลงจ่ายเป็นจำนวนครั้งที่มาทำงาน และจ่ายจริงเมื่อสิ้นปี การกำหนดค่าตอบแทนจะดูจากฐานะการเงินของกลุ่มพร้อมกับสมาชิกร่วมกันตกลงกันไว้ในวันประชุมใหญ่

11. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ รับสมาชิกเพียง 4 รุ่นเท่านั้น เมื่อครบ 4 รุ่นแล้วต้องประชุมสมาชิกทั้งหมดร่วมกันลงความเห็นว่าจะปิดกี่ปีแล้วจึงเปิดใหม่

นับแต่ปี 2553 – 2554 กลุ่มสัจจะฯ จังหวัดตราด มีจำนวนทั้งสิ้น 169 กลุ่ม มีสมาชิก 62,791 คน รวมเงินกลุ่มสัจจะฯ ทั้งหมด 1,166,598,901 บาท โดยการที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีผู้นำสายพระที่นำเชื่อถือ มีการนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตชุมชน และจัดตั้งขึ้นจากการรวมตัวตามความสมัครใจของประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การให้บริการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์น่าจะช่วยเสริมบริการทางการเงินรูปแบบอื่นที่สมาชิกใช้บริการอยู่ โดยรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์อาจยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการรวมกลุ่มที่เน้นการสร้างสวัสดิการทางชุมชนเป็นหลัก และไม่ได้มีการรับเงินฝากเพิ่มเติมจากเงินสัจจะสะสมทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อไป เมื่อกลุ่มสัจจะมีขนาดใหญ่ขึ้น (ปัจจุบันกลุ่มที่อยู่ในระดับขนาดใหญ่ที่สุดมีเงินสัจจะสะสม 30 ล้านบาท และมีสมาชิกประมาณ 1,300 คน) อาจจำเป็นต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานให้มี ความโปร่งใสขึ้น และมีความเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินอื่นมากขึ้น เพื่อบริหารสภาพคล่องของกลุ่มในกรณีที่มีเงินเหลือเกินกว่าจะให้ออกภายในกลุ่ม

นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับองค์กรการเงินระดับฐานรากกลุ่มพึ่งตนเอง

เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเสถียรภาพให้กับองค์กรการเงินระดับฐานราก คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550 ให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการเงินระดับฐานราก ซึ่งเป็นแผนระยะปานกลาง 4 ปี (ปี 2551 – 2554) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) มีแนวนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้องค์กรการเงินระดับฐานรากเป็นเครื่องมือหลักของชุมชนในการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนอย่างมีจรรยาบรรณ และธรรมาภิบาล 2) มีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถกำหนดแนวนโยบายในทิศทางที่สอดคล้องกันและลดการทำงานซ้ำซ้อน และ 3) ส่งเสริมการช่วยเหลือกันระหว่างองค์กรการเงินระดับฐานราก เพื่อสร้างเครือข่ายความมั่นคงและยั่งยืน

แผนแม่บทการเงินระดับฐานราก ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรและระบบการเงินระดับฐานราก 2) ยุทธศาสตร์เพื่อบูรณาการการทำงานภาครัฐ/ภาคี เพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์กรและระบบการเงินระดับฐานราก และ 3) ยุทธศาสตร์สร้างเครือข่ายและขยายผล โดยมีเป้าหมายดังนี้

- 1) องค์กรการเงินระดับฐานรากมีคุณภาพและสามารถจัดการระบบการเงินและสวัสดิการชุมชนแก่ชุมชนเป็นกลไกในการรณรงค์ให้ประชาชนมีวินัยในการออมและการบริโภค
- 2) องค์กรการเงินระดับฐานรากสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองและมีการบูรณาการด้านการเงิน
- 3) เกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อให้มีการเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่มในระดับชาติ
- 4) เครือข่ายองค์กรการเงินระดับฐานรากมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 5) ระบบการเงินระดับฐานรากมีความมั่นคงก้าวหน้า สามารถเป็นรากฐานและองค์ประกอบให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมมีความเจริญอย่างสมดุล และยั่งยืน

2.3 ประสบการณ์ในการพัฒนาและส่งเสริมระบบการเงินระดับฐานรากในต่างประเทศ

ประเทศที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลมีทั้งสิ้น 9 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3 แห่ง ได้แก่ 1) กัมพูชา 2) ฟิลิปปินส์ 3) อินโดนีเซีย ประเทศจากภูมิภาคเอเชียใต้ 3 แห่ง ได้แก่ 4) ปากีสถาน 5) อินเดีย 6) บังคลาเทศ ประเทศจากภูมิภาคอเมริกาใต้ 2 แห่ง ได้แก่ 7) เอลซัลวาดอร์ 8) เม็กซิโก และจากภูมิภาคแอฟริกาอีก 1 แห่ง ได้แก่ 9) แอฟริกาใต้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 กัมพูชา

องค์กรการเงินระดับฐานรากในกัมพูชาได้ถือกำเนิดขึ้นในปี 2533 โดยมีลักษณะเป็นองค์กร ไม่แสวงหาผลกำไร (องค์กร NGO) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดความยากจนในชนบทและต่อมามีการขยายตัวขององค์กรการเงินระดับฐานรากในช่วงสิ้นสุดสงครามการเมืองในปี 2536 เนื่องจากได้รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศมากขึ้น รัฐบาลกัมพูชาได้จัดตั้งคณะกรรมการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท (Credit Committee for Rural Development) โดยได้รับการสนับสนุนจาก United Nations Development Program และ Agence Francaise de Development (AFD) เพื่อจัดทำนโยบายเพื่อการพัฒนากระบวนการให้สินเชื่อในชนบท

แม้ว่าตลาดการเงินของกัมพูชาในภาพรวมจะยังไม่พัฒนามากนัก แต่การพัฒนากระบวนการเงินระดับฐานรากของกัมพูชาอยู่ในระดับสูง เนื่องจากภาครัฐได้สร้างสภาวะแวดล้อมของระบบการเงินฐานรากที่เอื้อต่อการให้บริการของภาคเอกชนรวมทั้งองค์กร NGO ระหว่างประเทศ โดยไม่ได้ดำเนินการแทรกแซงกลไกตลาดจากการกำหนดเพดานดอกเบี้ย รวมถึงไม่เข้าไปถือหุ้นหรือจัดตั้งสถาบันการเงินที่

ให้บริการการเงินระดับฐานราก นอกจากนี้ ความจำเป็นในการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ ทำให้ องค์การการเงินฐานรากของกัมพูชา มีการบริหารจัดการและมาตรฐานบัญชีที่ดีและเป็นมาตรฐานสากล

ธนาคารกลางกัมพูชา (National Bank of Cambodia) เป็นผู้กำกับดูแลระบบการเงินระดับฐานรากภายใต้ Law on Banking and Financial Institutions โดยได้จัดตั้งสำนักกำกับดูแลเพื่อ กระจายอำนาจ การตรวจสอบระบบสถาบันการเงิน ได้แก่ 1) หน่วยกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจและ สถาบันการเงินระดับฐานราก และ 2) โครงการสนับสนุนระบบการเงินระดับฐานราก เพื่อพัฒนาระบบ การเงินฐานรากในภาพรวม ทั้งนี้ การจัดตั้งธนาคารพาณิชย์จะต้องมีทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ 13 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่ธนาคารเฉพาะกิจมีทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ 2.4 ล้านดอลลาร์ แต่จะมีข้อจำกัดในการดำเนิน ธุรกิจ สำหรับองค์การการเงินระดับฐานรากนั้น ธนาคารกลางกัมพูชาได้กำหนดประเภทองค์กรตามขนาด องค์กร (วัดจากขนาดวงเงินสินเชื่อคงค้าง จำนวนเงินรับฝาก และจำนวนลูกค้า) ดังนี้

1. องค์กรที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลาง ได้แก่ องค์กร NGO ที่มี ขนาด จำนวนผู้กู้ต่ำกว่า 1,000 ราย หรือขนาดสินเชื่อคงค้างไม่ถึง 24,000 เหรียญสหรัฐ ธนาคารกลาง กัมพูชา จะไม่บังคับให้องค์กรดังกล่าวต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์กำกับดูแลใดโดยเฉพาะ เพื่อไม่ให้เป็นการ หน่วงเหนี่ยวการดำเนินงานขององค์กร NGO ขนาดเล็กที่มีอยู่จำนวนมากทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม องค์กรประเภทนี้ จะ ไม่สามารถรับเงินฝากและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากต่างชาติได้ ทำให้ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจาก ธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท (Rural Development Bank) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่มีรัฐบาล เป็นเจ้าของ แต่ไม่ได้มีหน้าที่ในการให้สินเชื่อโดยตรง แต่ทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาระบบการเงินฐานราก ใน กัมพูชาในรูปแบบของ Apex Institution เป็นหลัก

2. สถาบันการเงินระดับฐานรากที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลาง ธนาคาร กลางของกัมพูชาได้กำหนดให้องค์กรที่มีสินเชื่อคงค้างสูงกว่า 24,000 เหรียญสหรัฐ หรือมีจำนวนเงินฝาก มากกว่า 240 เหรียญสหรัฐ หรือมีจำนวนผู้ฝากมากกว่า 100 คนขึ้นไป จะต้องจดทะเบียนและอยู่ภายใต้ การกำกับของธนาคารกลาง และเพื่อส่งเสริมให้องค์กร NGO สามารถยกระดับขึ้นเป็นองค์กรภายใต้การ กำกับโดยไม่เป็นภาระมากเกินไป ธนาคารกลางจึงกำหนดเกณฑ์ข้อบังคับที่ผ่อนปรน อาทิ ให้รายงานฐานะ ทางการเงินต่อธนาคารกลางไตรมาสละครั้ง ทั้งนี้ ปัจจุบันมีองค์กร NGO ที่ยกระดับขึ้นเป็นองค์กรจด ทะเบียนแล้ว 26 องค์กร

3. สถาบันการเงินระดับฐานรากที่ได้รับใบอนุญาต เป็นองค์การการเงินระดับฐานราก ที่ มีขนาดกลางขึ้นไป โดยองค์กรที่มีจำนวนผู้กู้มากกว่า 1,000 ราย หรือมีสินเชื่อคงค้างสูงกว่า 240,000 เหรียญสหรัฐ มีจำนวนเงินฝากสูงกว่า 24,000 เหรียญสหรัฐ หรือมีจำนวนผู้ฝากมากกว่า 1,000 คน จะต้อง ขออนุญาตจากธนาคารกลางกัมพูชาเพื่อจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด ซึ่งรวมถึงธนาคารและสหกรณ์ และ จะต้องดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำที่ 62,500 เหรียญสหรัฐ นอกจากนี้ จะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์กำกับดูแลด้าน ความมั่นคงทางการเงินที่ธนาคารกลางกัมพูชากำหนด ได้แก่ อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำ กว่าร้อยละ 20 อัตราส่วนเงินสดสำรองต่อเงินฝากไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 (ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ ถูกกำหนด ไว้ที่ร้อยละ 15 และ 8 ตามลำดับ) และต้องมีการจัดชั้นคุณภาพสินเชื่อและกันสำรองเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ ตลอดจนถึงรายงานฐานะทางการเงินต่อธนาคารแห่งกัมพูชาเป็นประจำทุกเดือน ทั้งนี้ปัจจุบันองค์กร ประเภทนี้มีอยู่ 18 แห่ง

4. สถาบันการเงินระดับฐานรากที่สามารถรับเงินฝากทั่วไปได้ ในส่วนของการรับฝาก เงินนั้น จะทำได้เฉพาะสถาบันการเงินระดับฐานรากที่ได้รับใบอนุญาตแล้วเป็นเวลายาวนานกว่า 3 ปี มี ความสามารถในการทำกำไร การบริหารจัดการที่ดี และต้องมีทุนจดทะเบียน 2.4 ล้านดอลลาร์ขึ้นไป

ทั้งนี้ ปัจจุบันมีองค์กรการเงินระดับฐานราก 5 องค์กรที่สามารถให้บริการเงินฝากทั่วไปได้ ได้แก่ 1) Association of Cambodian Local Economic Development Agencies (ACLEDA) 2) AMRET 3) SATHAPANA 4) Angkor Microheranhvatho Kampuchea (AMK) และ 5) Hattha Kaksekar Limited (HKL)

แม้ว่าระบบการกำกับดูแลระบบการเงินระดับฐานรากของกัมพูชาจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ปัจจุบันระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบยังอยู่ในระดับต่ำ และยังคงมีข้อจำกัดในการเติบโตที่ยั่งยืนขององค์กรการเงินระดับฐานราก อาทิ ตลาดการเงินภายในประเทศที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทำให้องค์กรการเงินระดับฐานรากมีอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยองค์กรการเงินระดับฐานรากที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท (Rural Development Bank) เป็นหลัก ในขณะที่องค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจะพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก ซึ่งอาจมีความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ บริการส่วนใหญ่ยังคงเน้นเฉพาะสินเชื่อ โดยมีองค์กรขนาดใหญ่ 5 แห่งที่สามารถให้บริการเงินฝากทั่วไปได้ดังกล่าวข้างต้น องค์กรการเงินระดับฐานรากบางแห่งเริ่มทดลองการให้บริการประกัน ส่วนบริการโอนเงินยังไม่มีองค์กรใดที่มีศักยภาพเพียงพอ ในส่วนของศูนย์ข้อมูลเครดิตนั้นยังไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลลูกค้าขององค์กรการเงินระดับฐานราก ซึ่งทำให้เกิดการกู้เงินซ้ำซ้อนได้ง่าย ทั้งนี้ กัมพูชาอยู่ระหว่างพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตแล้วโดยได้รับความช่วยเหลือจาก ADB

2.3.2 ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์เคยเป็นประเทศหนึ่งที่มีประสบการณ์ล้มเหลวในการพัฒนาระบบการเงินระดับฐานราก เนื่องจากภาครัฐให้การอุดหนุนและแทรกแซงตลาดมากเกินไป อย่างไรก็ตาม ภาครัฐของฟิลิปปินส์ได้ปฏิรูประบบการเงินระดับฐานรากขึ้นในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา และได้ออกแผนพัฒนาการเงินระดับฐานรากชื่อว่า National Strategy for Microfinance (1997) ขึ้นในปี 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายบทบาทในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากของภาคเอกชนผ่านการสร้างสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อภาคเอกชนในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากผ่านนโยบายที่เน้นกลไกตลาด อาทิ ไม่มีการกำหนดเพดานดอกเบี้ยสำหรับการเงินฐานราก จำกัดขอบเขตการให้การสนับสนุนสินเชื่อโดยตรงจากภาครัฐ และ ยกเว้นภาษีให้กับองค์กรการเงินระดับฐานราก

ผลจากปฏิรูปดังกล่าวทำให้ฟิลิปปินส์มีการแข่งขันในระบบการเงินระดับฐานรากอยู่ในระดับสูง และมีองค์กรที่มีส่วนร่วมในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากหลากหลายประเภท ตั้งแต่ระดับองค์กร NGO กลุ่มนักลงทุน (Lending investors) Thrift bank ธนาคารชุมชน สหกรณ์ ตลอดจนธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ องค์กรที่ให้บริการการเงินระดับฐานรากโดยตรงจะให้บริการสินเชื่อระยะสั้นถึงระยะปานกลาง เงินฝากประกัน เงินฝากประเภทใช้เช็ค การโอนเงินทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนเป็นตัวกลางในการขอสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์ยังมีบทบาทช่วยให้องค์กรการเงินระดับฐานรากสามารถบริหารสภาพคล่องส่วนเกินได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ฟิลิปปินส์ยังมีการกำกับดูแลองค์กรการเงินระดับฐานรากที่ดี โดยธนาคารกลางฟิลิปปินส์ (Bangko Sentral ng Pilipinas) เป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิกที่ได้ก่อตั้งแผนกกำกับดูแลระบบการเงินระดับฐานรากขึ้นโดยเฉพาะ พร้อมทั้งมี Micro Small and Medium Enterprise Finance Specialist Group คอยให้การสนับสนุนการตรวจสอบสถาบันการเงินระดับฐานราก และมีคณะกรรมการระดับสูงด้านการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะ

ธนาคารกลางของฟิลิปปินส์ได้กำหนดให้การให้บริการทางการเงินระดับฐานรากเป็นหนึ่งในภาคการธนาคารภายใต้กฎหมาย General Banking Law of 2000 โดยอนุญาตให้มีการก่อตั้งธนาคาร

สหกรณ์ ธนาคารชุมชน และ Thrift bank ได้ ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้สถาบันการเงินประเภท Non-bank ที่มีอยู่แล้วแปรรูปขึ้นเป็นธนาคารที่ได้รับใบอนุญาตและอยู่ภายใต้การกำกับดูแล รวมทั้งอนุญาตให้องค์กร NGO สามารถรับเงินฝากได้ (แต่ต้องไม่เกินวงเงินสินเชื่อ) พร้อมทั้งสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเงินระดับฐานราก อาทิ อนุญาตให้สถาบันการเงินระดับฐานรากสามารถปล่อยสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันเกินร้อยละ 30 ของปริมาณสินเชื่อคงค้างทั้งหมดได้ จัดตั้งหน้าต่างปรับสภาพคล่อง (Rediscounting window) เพื่อเสริมสร้างสภาพคล่อง จัดทำมาตรฐานในการดำเนินงานที่ยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้กับองค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานราก ทั้งนี้ สถาบันการเงินระดับฐานรากในฟิลิปปินส์สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. สถาบันการเงินระดับฐานรากที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ได้แก่ องค์กร NGO ซึ่งจดทะเบียนกับ Securities and Exchange Commission
2. สถาบันการเงินระดับฐานรากที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารกลาง ได้แก่ สหกรณ์เครดิตยูเนียน และกลุ่มนักลงทุนกู้ยืม (Lending Investors) ถือเป็นสถาบันการเงินประเภท Non-bank โดยสหกรณ์และเครดิตยูเนียนจดทะเบียนและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Cooperative Development Authority
3. สถาบันการเงินระดับฐานรากภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลาง ได้แก่ 1) Thrift bank ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับธนาคารพาณิชย์แต่มีขนาดเล็กกว่า มีทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอยู่ที่ 1.18 – 7.41 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 2) ธนาคารชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการเงินกับเกษตรกร ชาวประมง พ่อค้าแม่ค้า รวมถึงลูกจ้าง และธนาคารสหกรณ์ โดยมีทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอยู่ที่ 59,250 – 592,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 3) ธนาคารสหกรณ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุน รวมถึงให้บริการทางการเงินต่าง ๆ กับสหกรณ์ มีทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอยู่ที่ 92,600 – 3.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขึ้นอยู่กับพื้นที่

องค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในฟิลิปปินส์ยังคงกระจุกตัวในบางพื้นที่เท่านั้น โดยมีเพียงหนึ่งในสามของประชาชนทั้งประเทศที่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ นอกจากนี้ องค์กรประเภท NGO และสหกรณ์ยังขาดองค์กรกำกับดูแลที่ดี ศูนย์ข้อมูลเครดิตยังไม่สามารถครอบคลุมลูกค้าได้ทุกราย ในส่วนของความหลากหลายในการให้บริการนั้น องค์กรที่จะรับเงินฝากทั่วไปได้ต้องเป็นองค์กรภายใต้การกำกับหรือการกำกับดูแลของธนาคารกลางเท่านั้น และส่วนใหญ่ยังคงเป็นเงินฝากภาคบังคับสำหรับบริการโอนเงินนั้นได้รับการอนุญาตให้ทำได้เฉพาะกรณีที่มีจำนวนเงินไม่มาก แต่ภาครัฐได้พยายามผลักดันให้มีบริการอื่น ๆ มากขึ้น อาทิ ประกัน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก เช่น การฝากถอนเงิน หรือชำระสินเชื่อด้วยโทรศัพท์มือถือ

2.3.3 อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีระบบการเงินระดับฐานรากที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นประเทศ ที่ประสบความสำเร็จในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากที่มีการผสมผสานระหว่างโครงการอุดหนุนจากภาครัฐกับการมีบทบาทในการให้บริการของภาคเอกชน โดยโครงการอุดหนุนของภาครัฐจะเน้นเฉพาะกลุ่มประชากรที่ยากจนมาก ในขณะที่ภาคเอกชนเน้นการให้บริการกลุ่มที่มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างยากจน

ในอดีตอินโดนีเซียเป็นประเทศหนึ่งที่มีการแทรกแซงกลไกตลาดของภาครัฐในระบบการเงินระดับฐานรากสูง โดยทั้งธนาคารกลางอินโดนีเซียและธนาคารที่รัฐเป็นเจ้าของทำหน้าที่เป็นผู้ปล่อยสินเชื่อนโยบายรวมถึงการรีไฟแนนซ์หนี้สินให้แก่ประชาชนที่ยากจน และมีการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยอย่างไรก็ดี อินโดนีเซียเป็นประเทศแรกในเอเชียที่มีการปฏิรูประบบการเงินระดับฐานรากขึ้นในช่วงปี

ทศวรรษ 2530 โดยมีการออกมาตรการ อาทิ 1) กำหนดเกณฑ์การกำกับดูแลสำหรับธนาคารการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่า Bank Perkreditan Rakyat (BPR) 2) ปฏิรูปธนาคาร Bank Rakyat Indonesia (BRI) ซึ่งเดิมเป็นธนาคารที่รัฐเป็นเจ้าของให้เป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยพัฒนา Unit Desa หรือสาขาย่อยเดิมของ BRI ซึ่งเคยตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการช่วยเหลือชาวนาให้สามารถดำเนินงานในเชิงธุรกิจพร้อมกับให้บริการการเงินระดับฐานรากกับประชาชนที่ยากจนได้ และ 3) ยกเลิกการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2540 การปฏิรูปมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลได้ออกกฎหมายฉบับใหม่ของธนาคารกลางอินโดนีเซีย (Bank Indonesia Act of 1999) ซึ่งกำหนดให้ธนาคารกลางอินโดนีเซียห้ามยุ่งเกี่ยวกับการรีไฟแนนซ์หนี้สินของประชาชน และได้จัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้น กล่าวคือ Permodalan Nasional Madani (PNM) เพื่อรับโอนหน้าที่ดังกล่าวจากธนาคารกลางอินโดนีเซียร่วมกับ BRI และธนาคาร Mandiri โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณส่วนหนึ่งจากรัฐบาล อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปดังกล่าวเป็นเพียงการสร้างความเป็นอิสระทางการเมืองให้ธนาคารกลางอินโดนีเซียเท่านั้น แต่ยังคงมีการดำเนินโครงการอุดหนุนของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการปฏิรูปดังกล่าว ทำให้องค์กรที่มีบทบาทในการให้บริการทางการเงินระดับฐานราก ในอินโดนีเซียเป็นองค์กรในระบบการเงินปกติ กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์และโรงรับจำนำ ทั้งนี้ BRI มีสัดส่วนตลาดมากที่สุด ประมาณร้อยละ 40 ของสินเชื่อระดับฐานรากทั้งหมด โดยให้บริการผ่านทาง Unit Desa ซึ่งมีสถานะเป็นสาขาย่อยของ BRI เน้นสินเชื่อเพื่อการสร้างรายได้เป็นหลัก ในขณะที่ BPR ซึ่งเป็นธนาคารการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะมีสัดส่วนตลาดรองลงมา ประมาณร้อยละ 15 ของสินเชื่อระดับฐานรากทั้งหมด และเน้นสินเชื่อหมุนเวียน (Working Capital) เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม พื้นที่การให้บริการของทั้ง 2 แห่ง กระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง อาทิ ขวา และบาห์ลี ทำให้ยังมีข้อจำกัดในการให้บริการในพื้นที่ชนบท นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้บริการหลักอีกแห่งหนึ่งของอินโดนีเซียคือ โรงรับจำนำ โดยมีโรงรับจำนำที่รัฐเป็นเจ้าของ กล่าวคือ Perum Pegadaian เป็นผู้ให้บริการหลัก และมีจำนวนลูกค้ากว่าล้านคน

องค์กร NGO ไม่มีบทบาทในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากเท่าที่ควร เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย ซึ่งกำหนดบทบาทขององค์กร NGO ให้เน้นการให้บริการทางด้านสังคมเป็นหลัก โดยองค์กร NGO ที่ต้องการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากจะต้องยกระดับขึ้นเป็นสหกรณ์หรือ BPR

ในส่วนของการกำกับดูแลนั้น ปัจจุบัน Financial Services Supervisory Agency เป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว ในขณะที่ธนาคารกลางของอินโดนีเซียทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้านนโยบายการเงินและการพัฒนาระบบธนาคารในภาพรวม โดยธนาคารกลางอินโดนีเซียได้ให้การอบรมด้านบุคลากรรวมถึงให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคแก่ BPR นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปร่วมปล่อยสินเชื่อระดับฐานรากผ่าน BPR ประเภทองค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในอินโดนีเซียสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ (Bank Umum) ต้องมีเงินทุนจดทะเบียน 1 ล้านเหรียญสหรัฐ และปฏิบัติตามเกณฑ์การกำกับดูแลด้านความมั่นคงทางการเงิน อินโดนีเซียมีธนาคารพาณิชย์ที่ให้บริการทางการเงิน ระดับฐานรากอยู่หลายแห่งทั้งที่รัฐและเอกชนเป็นเจ้าของ อาทิ 1) BRI ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ที่รัฐบาล เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่และมีส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุด โดย BRI ให้บริการผ่านทาง Unit Desa ซึ่งเป็นสาขาย่อยที่ได้รับเงินอุดหนุนในการก่อตั้งจากรัฐบาลในอดีต ทำให้มีความได้เปรียบธนาคารพาณิชย์ทั่วไปแห่งอื่น ในการเข้าถึงเขตชุมชน นอกจากนี้ ผลตอบแทนเงินฝากของ BRI ยังได้รับความเชื่อถือจากประชาชนจากการรับประกันของรัฐบาล และยังมีการสร้างแรงจูงใจในการฝากเงินด้วยการจับสลากรางวัลลอตเตอรี่ปีละ 2 ครั้งให้กับลูกค้าเงินฝาก และ 2) Bank Danamon Indonesia ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ที่เอกชนเป็น

เจ้าของ ทั้งนี้ การดำเนินธุรกรรมของการเงินระดับฐานรากในอินโดนีเซียนั้นเป็นรูปแบบการให้บริการตามหลักศาสนาอิสลาม หรือหลักชะรีอะห์ทั้งสิ้น

2. ธนาคารการเงินระดับฐานราก (Bank Perkreditan Rakyat: BPR) องค์กรประเภทนี้มีเกณฑ์กำกับดูแลที่ผ่อนปรนกว่า อาทิ ต้องมีเงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอยู่ที่ 100,000 เหรียญสหรัฐขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ให้บริการ แต่ในขณะเดียวกันจะให้บริการได้เฉพาะผลิตภัณฑ์ทางการเงินขั้นพื้นฐาน และมีขอบเขตพื้นที่ในการให้บริการจำกัดเฉพาะในบริเวณชุมชนที่แต่ละธนาคารตั้งอยู่เท่านั้น โดยในปี 2553 มีองค์กรประเภทนี้ทั้งสิ้น 1,861 แห่ง ซึ่งร้อยละ 60 มีเอกชนเป็นเจ้าของและจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด ในขณะที่ร้อยละ 36 มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ ส่วนที่เหลือร้อยละ 4 มีสถานะเป็นสหกรณ์ นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศอินโดนีเซียได้มีการระดมเงินผ่านตลาดทุนให้แก่ BPR ทำให้มีการริเริ่มกำหนดรูปแบบการจัดอันดับความน่าเชื่อถือสำหรับสถาบันการเงินระดับฐานรากในอินโดนีเซีย

3. สถาบันการเงินประเภท Non-bank ประกอบด้วยผู้ให้บริการหลักคือ Lembaga Dana Kredit Pedesaan (LDKP: Rural Fund and Credit Institutions) มีหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดเป็นผู้ให้ใบอนุญาตและกำกับ อย่างไรก็ตาม LDKP ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานที่ไม่ยั่งยืน ภาครัฐจึงได้ผลักดันให้องค์กรประเภทดังกล่าวยกระดับเป็นสหกรณ์ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจากข้อจำกัดด้านเงินทุน ทั้งนี้ Lembaga Perkreditan Desa (LPD) ซึ่งให้บริการในเขตบาหลีเป็นตัวอย่งที่ประสบความสำเร็จของ LDKP นอกจากนี้ ยังมีองค์กรประเภทอื่น ๆ อาทิ ไร่รับจำนำ กล่าวคือ Perum Pegadaian ซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ และ Badan Kredit Desa (BKD: Village Credit Organisation) ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากที่เก่าแก่ที่สุดในอินโดนีเซียและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสาขาของ BRI ซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวจากธนาคารกลางอินโดนีเซีย

4. สหกรณ์ องค์กรประเภทนี้อยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงสหกรณ์และวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (Ministry of Cooperatives and Small and Medium Enterprise) การกำกับดูแลนั้นมีเพียงการจัดทำแนวทางในการดำเนินงานที่ดีให้กับสหกรณ์นำไปปฏิบัติแต่ยังไม่มีการติดตามตรวจสอบ

สำหรับองค์กรประเภทมูลนิธินี้ในปี 2544 รัฐบาลอินโดนีเซียได้ออกกฎหมายห้ามองค์กรประเภทมูลนิธิ ซึ่งรวมถึงองค์กร NGO และกลุ่มพึ่งพาตนเอง (Self-Help Group) ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรายได้หรือทำธุรกิจ โดยองค์กรที่เข้าข่ายลักษณะดังกล่าวจะต้องยกระดับเป็น BPR หรือสหกรณ์ภายใน 5 ปี อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงมีองค์กรประเภทมูลนิธิให้บริการทางการเงินระดับฐานรากอยู่เนื่องจากไม่สามารถยกระดับได้จากข้อจำกัดด้านเงินทุน

แม้ว่าอินโดนีเซียจะมีองค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากอยู่หลายประเภทขึ้นอยู่กับพื้นที่ แต่องค์กรหลักยังคงเป็น BRI ทั้งในด้านปริมาณและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสินเชื่อของ BRI ยังคงเน้นหลักประกันหรือมีเกณฑ์ด้านรายได้อยู่ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนยากจนได้เท่าที่ควร ทั้งนี้ ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบของอินโดนีเซียอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ อินโดนีเซียยังไม่มีองค์กรที่ทำหน้าที่ของศูนย์ข้อมูลเครดิตอย่างเป็นทางการ (BRI และ BPR มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลลูกค้าระหว่างกันเองเป็นการภายใน) และยังมีการแทรกแซงผ่านโครงการอุดหนุนของภาครัฐอยู่เป็นจำนวนมาก

2.3.4 ปากีสถาน

ปากีสถานเป็นประเทศที่มีองค์กรขนาดใหญ่ที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอยู่หลายแห่ง โดย Aga Khan Rural Support Program (AKRSP) และ Orangi Pilot Project ถือเป็นองค์กร NGO แห่งแรกในปากีสถานและได้เริ่มให้บริการทางการเงินระดับ

ฐานรากในช่วงปี 2523 ต่อมาได้เริ่มมีการพัฒนาขึ้นอย่างจริงจังในช่วงปีทศวรรษ 2530 โดยภาครัฐของปากีสถานได้ให้การสนับสนุนภาคเอกชนในการให้บริการทางการเงินระดับฐานราก อาทิ ส่งเสริมให้องค์กร NGO และสหกรณ์ยกระดับขึ้นเป็นธนาคารการเงินระดับฐานราก รวมทั้งส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ขยายการให้บริการทางการเงินระดับฐานราก ในขณะที่ภาครัฐก็มีส่วนร่วมในการให้บริการด้วย อย่างไรก็ตาม บทบาทของภาครัฐในปากีสถานไม่ได้ทำให้กลไกตลาดบิดเบือน เนื่องจากภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการเฉพาะในเขตที่ภาคเอกชนเข้าไม่ถึง และไม่มีการแทรกแซงกลไกตลาดจากการกำหนดเพดานดอกเบี้ย จากการสนับสนุนดังกล่าว ทำให้ปากีสถานมีธนาคารการเงินระดับฐานรากถึง 7 แห่ง โดยหนึ่งในนั้นคือ Bank of Khyber ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ที่รัฐเป็นเจ้าของที่ให้บริการเฉพาะพื้นที่ที่ภาคเอกชนเข้าไม่ถึง นอกจากนี้ปากีสถานยังมีทั้งศูนย์ข้อมูลเครดิตของรัฐซึ่งเก็บข้อมูลด้านลบของลูกค้าทั่วไปภายในสองปี และศูนย์ข้อมูลเครดิตของเอกชนซึ่งเก็บข้อมูลทั้งด้านลบและบวกของลูกค้าการเงินฐานรากโดยเฉพาะมากกว่า 2 ปี ปากีสถานมีระบบการกำกับดูแลองค์กรการเงินระดับฐานรากที่ดี โดยมีธนาคารกลางปากีสถาน (State Bank of Pakistan) เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแล ซึ่งธนาคารกลางปากีสถานได้จัดตั้งแผนกที่ดูแลการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะ ทั้งนี้ องค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในปากีสถานสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. สถาบันการเงินประเภท Non-bank องค์กรประเภทนี้จะจดทะเบียนกับ Security and Exchange Commission of Pakistan เป็นสมาคมที่ไม่หวังผลกำไร หรือจดทะเบียนกับหน่วยงานราชการของจังหวัดเป็น Trust โดยจะไม่สามารถรับเงินฝากได้ (อาจทำได้เฉพาะเงินฝากภาคบังคับ) ปัจจุบัน มีสถาบันการเงินประเภทนี้อยู่ 5 แห่ง โดยครอบคลุมการให้บริการลูกค้า 386,000 คน ทั้งนี้ องค์กร NGO สามารถยกระดับเป็นองค์กรประเภทนี้ได้

2. องค์กร NGO ภายใต้ Rural Support Program องค์กรประเภทนี้จะให้บริการด้านอื่น ๆ นอกจากสินเชื่อ อาทิ ประกันสุขภาพ การศึกษา และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยจะต้องจดทะเบียนกับ Security and Exchange Commission of Pakistan หรือหน่วยงานราชการของจังหวัดเช่นกัน ทั้งนี้ รัฐบาลจะให้การสนับสนุนด้านเงินทุนภายใต้โครงการ National Rural Support Program เฉพาะในพื้นที่ที่ภาคเอกชนเข้าไม่ถึง

3. ธนาคารการเงินระดับฐานราก กฎหมาย Microfinance Institutions Ordinance 2001 ได้อนุญาตให้ธนาคารการเงินระดับฐานรากสามารถให้บริการต่าง ๆ ได้เทียบเท่ากับธนาคารพาณิชย์ ในขณะเดียวกันก็ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ความมั่นคงเกณฑ์เดียวกับของธนาคารพาณิชย์ด้วยเช่นกัน โดยมีเกณฑ์เงินกองทุนขั้นต่ำอยู่ระหว่าง 1.23 -6.28 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ที่จดทะเบียน และกำหนดขนาดวงเงินสินเชื่อสูงสุดไว้ที่ 2,240 เหรียญสหรัฐฯ ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีการส่งเสริมให้องค์กรประเภทอื่นที่มีศักยภาพแปรรูปขึ้นมาเป็นธนาคารการเงินระดับฐานราก ซึ่งจะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ได้ง่ายขึ้น รวมถึงขยายขนาดสินเชื่อและความหลากหลายของบริการได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การแปรรูปเป็นธนาคารจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อาทิ การเสียภาษี การต้องปฏิบัติตามเกณฑ์กำกับดูแลต่าง ๆ รวมทั้งมีความเสี่ยงจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น การให้บริการของธนาคารไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกพื้นที่ โดยประชาชนในปากีสถานเข้าถึงการเงินในระบบได้เพียงร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้น ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากปัญหาทางด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยปากีสถานยังมีจำนวนประชากร ที่อ่านหนังสือไม่ออกและอาศัยอยู่ในเขตทุรกันดารเป็นจำนวนมาก ในส่วนของความหลากหลายด้านผลิตภัณฑ์ องค์กรประเภทอื่นที่ไม่ใช่ธนาคารยังคงมีข้อจำกัดในการให้บริการอยู่มาก อาทิ ไม่สามารถรับเงินฝากได้ โดยส่วนใหญ่จะให้บริการเฉพาะการให้สินเชื่อแบบกลุ่มและประกัน แม้ว่าองค์กรภายใต้ Rural Support Program จะช่วย

เติมเต็มในส่วนของการบริการด้านอื่น ๆ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านแหล่งเงินทุน ทั้งนี้ องค์การการเงินระดับฐานรากที่ไม่ใช่ธนาคารในปากีสถานไม่สามารถรับเงินทุนสกุลต่างประเทศและไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของศูนย์ข้อมูลเครดิตได้

2.3.5 อินเดีย

อินเดียเป็นประเทศที่มีองค์กรหลายระดับเกี่ยวข้องในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากผ่านการให้สินเชื่อกับกลุ่มพึ่งพาตนเอง (Self-Help Group: SHG) โดยนอกจากจะมีสถาบันการเงินระดับฐานราก อาทิ กลุ่มสหกรณ์และธนาคารชุมชน ที่ให้สินเชื่อโดยตรงกับ SHG แล้ว ภาครัฐได้มีการผลักดันให้ธนาคารมีส่วนร่วมในการเติมเต็มการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากทั้งผ่านการให้สินเชื่อโดยตรง หรือให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินระดับฐานราก ทั้งนี้ สัดส่วนลูกค้าที่ใช้บริการทางการเงินระดับฐานรากเป็นลูกค้าที่อยู่ในรูปของ SHG สูงถึงร้อยละ 81 ของลูกค้าทั้งหมด เป็นลูกค้ากับสถาบันการเงินโดยตรงร้อยละ 13 และเป็นลูกค้ากับองค์กรนอกระบบอีกประมาณร้อยละ 6 นอกจากนี้ ภาครัฐยังสนับสนุนแหล่งเงินทุนให้กับสถาบันการเงินระดับฐานราก โดยเงินทุนต่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองบริการทางการเงินระดับฐานรากจะได้รับการอนุมัติโดยอัตโนมัติ ผลจากการผลักดันดังกล่าว ทำให้สถาบันการเงินระดับฐานรากในอินเดียมีอยู่จำนวนมากประมาณ 800-1200 แห่ง และมีการแข่งขันอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในภาคใต้ของประเทศซึ่งมีประชากรที่ยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างเพียงพอ โดยธนาคาร National Bank for Agricultural and Rural Development (NABARD) คาดการณ์ว่าในปี 2553 มีประชาชนร้อยละ 27 ที่เข้าถึงสินเชื่อในระบบได้

ธนาคารกลางอินเดีย (Reserve Bank of India) เป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่กำกับดูแล โดยองค์กรภายใต้การกำกับของธนาคารกลางอินเดียแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ จะต้องดำรงสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงขั้นต่ำที่ร้อยละ 9 ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ที่รัฐเป็นเจ้าของ อาทิ NABARD มีข้อจำกัดในการตั้งสาขา โดยสามารถตั้งสาขาได้ในเขตชนบทเท่านั้น ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ของเอกชนสามารถตั้งสาขาที่ใดก็ได้ นอกจากนี้ ธนาคารกลางอินเดียได้ออกประกาศที่เรียกว่า RBI Master Circulars ขึ้นในปี 2552 โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ในอินเดียต้องปล่อยสินเชื่อแก่ภาคธุรกิจที่มีความอ่อนแอในอัตราส่วนร้อยละ 10 ของสินเชื่อทั้งหมด ซึ่งรวมถึงการปล่อยสินเชื่อให้กับกลุ่ม SHG และสถาบันการเงินระดับฐานรากที่ปล่อยกู้ให้แก่ SHG ด้วย โดยธนาคารกลางอินเดียไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์ปล่อยกู้ให้กับสถาบันการเงินระดับฐานรากในกรณีที่มีวงเงินสูงกว่า 4,500 ดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่หากวงเงินมีมูลค่าต่ำกว่า 4,500 ดอลลาร์สหรัฐ ธนาคารพาณิชย์ต้องปล่อยกู้แก่ SHG ไม่เกิน Benchmark Prime Lending Rate

2. สถาบันการเงินประเภท Non-bank องค์กรประเภทนี้จะต้องมีทุนจดทะเบียนมากกว่า 450,000 เหรียญสหรัฐ ทั้งนี้ สำหรับองค์กรที่มีขนาดของทรัพย์สินมากกว่า 22 ล้านดอลลาร์ขึ้นไปจะต้องดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงมากกว่าร้อยละ 15 และจะสามารถรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไปได้ ตัวอย่างขององค์กรที่มีขนาดใหญ่ อาทิ 1) SKS 2) Share และ 3) Asmita อย่างไรก็ตาม องค์กรส่วนใหญ่ยังมีขนาดเล็กและให้บริการเฉพาะสินเชื่อ โดยอาศัยแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ องค์กรประเภทนี้ยังสามารถรับเงินทุนต่างประเทศได้ แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 50 ของส่วนของทุน

3. องค์กร NGO ได้แก่ สมาคม Trust สหกรณ์ บริษัทที่ไม่หวังผลกำไร และกลุ่มผู้ผลิต องค์กรประเภทนี้ยกเว้นสหกรณ์จะได้รับการยกเว้นภาษี และสามารถรับเงินฝากเฉพาะสมาชิกได้เท่านั้น ทั้งนี้ องค์กรที่มีประวัติในการกู้ยืมกับธนาคารพาณิชย์ที่ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี จะสามารถรับเงินทุนจาก

ต่างประเทศได้ โดยแม้ว่าองค์กรประเภทนี้ยังไม่ได้รับการกำกับดูแลอย่างทั่วถึง แต่กฎหมายฉบับใหม่
เรียกว่า Micro Financial Sector Bill ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภาตั้งแต่ปี 2550 และคาดว่าจะ
สามารถออกบังคับใช้ได้ในวันเร็ววันนี้ ได้กำหนดให้ NABARD มีอำนาจในการกำกับดูแลองค์กร NGO
ให้บริการทางการเงินระดับฐานราก รวมถึง SHG โดยองค์กรที่จะได้ใบอนุญาตจาก NABARD จะต้องดำรง
เงินทุนขั้นต่ำประมาณ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ และมีแนวโน้มว่าจะสามารถรับเงินฝากทั่วไปได้ ในส่วน
ของความหลากหลายของบริการนั้น นอกจากสินเชื่อแล้ว ธนาคารและสถาบันการเงินประเภท Non-bank
ขนาดใหญ่สามารถให้บริการเงินฝาก นอกจากนี้ สถาบันการเงินประเภท Non-bank ขนาดใหญ่ยังเริ่ม
ให้บริการโอนเงินและประกันภัยเพิ่มขึ้น ในส่วนของศูนย์ข้อมูลเครดิตนั้น ในปี 2553 Credit Information
Bureau India Limited (CIBIL) ประกาศว่าจะมีการก่อตั้งศูนย์ข้อมูลเครดิตของลูกค้าสินเชื่อระดับฐานราก
(Microfinance Credit Bureau) ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลผู้กู้จากสถาบันการเงินระดับฐานรากที่เป็นส่วนหนึ่ง
ของ Microfinance Institution Network (MFIN) ประมาณ 34 แห่ง นอกจากนี้ ธนาคารกลางอินเดียยัง
ได้ให้ใบอนุญาตศูนย์ข้อมูลเครดิตที่จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างมาตรฐานแก่ข้อมูลของสถาบันการเงิน
ระดับฐานรากเพิ่มอีก 3 แห่ง และมีการบังคับให้สถาบันการเงินประเภท Non-bank ที่ให้บริการทางการเงิน
ระดับฐานรากจะต้องเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยและถูกตรวจสอบจากผู้ตรวจสอบบัญชีภายนอก

2.3.6 บังคลาเทศ

บังคลาเทศเป็นประเทศที่มีองค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากเป็นจำนวนมาก โดย
เป็นธนาคารเฉพาะกิจ กล่าวคือ ธนาคารกรามีน (Grameen Bank) และองค์กร NGO อื่น ๆ อีก กว่า
3,000 แห่ง อาทิ 1) ASA 2) Bangladesh Rural Advancement Committee (BRAC) และ 3)
Proshika รวมไปถึงโครงการสนับสนุนผ่านมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐอีกเป็นจำนวนมาก สถาบัน
การเงินระดับฐานรากส่วนใหญ่มีผลิตภัณฑ์ทั้งสินเชื่อและเงินฝาก นอกจากนี้ ธนาคารกรามีนและ ASA
ยังให้บริการประกัน ในขณะที่ BRAC ให้บริการการโอนเงินโดยเป็นตัวแทนสาขาของ Western Union
และธนาคารพาณิชย์บางแห่งให้บริการรีไฟแนนซ์สินเชื่อธุรกิจรายย่อยโดยได้รับความร่วมมือจาก
ธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย

การออมของประชาชนในบังคลาเทศยังอยู่ระดับสูง ส่งผลให้องค์กรการเงินระดับฐานราก
ส่วนใหญ่มีความยั่งยืนทั้งทางด้านการจัดการและทางการเงินอยู่ในระดับสูง โดยผลการดำเนินงานมี
กำไรและพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากเงินออมภายในชุมชนตนเองผสมกับการกู้สินเชื่อผ่อนปรน (Soft loan)
จากธนาคารพาณิชย์และ Pali Karma-Sahayak Foundation (PKSF) ทั้งนี้ เงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าได้
ลดลงจากร้อยละ 30.4 ในปี 2540 เหลือเพียงร้อยละ 7.9 ในปี 2550 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับ
ดูแลสถาบันการเงินระดับฐานราก ประกอบไปด้วย

1. ธนาคารกลางบังคลาเทศ (Bangladesh Bank) ทำหน้าที่กำกับดูแลธนาคารและสถาบัน
การเงินทั้งหมดภายในประเทศบังคลาเทศ ยกเว้นองค์กรที่เป็นสมาชิกของธนาคารกรามีนและองค์กร NGO

2. กระทรวงการคลัง ทำหน้าที่กำกับดูแลธนาคารกรามีน ซึ่งมีกฎหมายจัดตั้งโดยเฉพาะ
(Grameen Bank Ordinance) โดยกฎหมายดังกล่าวมีผลให้โครงการธนาคารกรามีนเปลี่ยนสถานะจาก
องค์กร NGO เป็นธนาคารเฉพาะกิจในปี 2526 ซึ่งนอกเหนือจากอัตราส่วนความเพียงพอของเงินกองทุน ที่
ต้องดำรงเท่ากับธนาคารพาณิชย์ที่ร้อยละ 10 แล้ว ธนาคารกรามีนไม่ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์การกำกับดูแล
ของธนาคารกลาง ทำให้ธนาคารกรามีนสามารถให้บริการทางการเงินระดับฐานรากได้ดีกว่าสถาบันการเงิน
ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลาง อาทิ ออกพันธบัตรที่รัฐบาลเป็นผู้ค้ำประกัน ให้สินเชื่อที่ไม่มี

หลักประกันทำสัญญาที่ยืมที่ไม่มีผลทางกฎหมาย และให้บริการโดยไม่ต้องผ่านสาขา (ให้พนักงานไปหาลูกค้าตามบ้าน)

3. Micro Credit Regulatory Authority เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นในปี 2549 เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลองค์กร NGO ที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานราก โดยได้กำหนดข้อบังคับ อาทิ รับเงินฝากได้เฉพาะสมาชิกขององค์กรตนเองเท่านั้น ต้องมีเงินฝากภาคบังคับ และต้องดำรงเงินทุนสำรอง รวมถึงมีการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยแบบคงที่ไม่เกินร้อยละ 15 (หรือเท่ากับอัตราดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอก ร้อยละ 30) นอกจากนี้ องค์กรที่มีสินเชื่อกค้างมากกว่า 57,000 เหรียญสหรัฐ หรือมีลูกค้าสินค้ำมากกว่า 1,000 คน จะต้องดำเนินการขอใบอนุญาตและจดทะเบียนเป็นบริษัทหรือสหกรณ์ โดยในปี 2552 มีองค์กรที่ได้รับใบอนุญาตทั้งสิ้น 409 องค์กร อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลต่าง ๆ ยังอยู่ระหว่างการพัฒนา

4. NGO Affairs Bureau เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับองค์กร NGO ทั่วไป รวมถึงองค์กร NGO ต่างประเทศที่เข้าให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในบังคลาเทศ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างในการกำกับระหว่างองค์กร NGO ท้องถิ่นกับองค์กรต่างประเทศ

อย่างไรก็ดี ผู้ให้บริการหลักของบังคลาเทศยังกระจุกตัวอยู่ที่องค์กร 4 แห่ง ได้แก่ 1) ธนาคารกรามีน 2) ASA 3) BRAC และ 4) Proshika (3 องค์กรหลังเป็นองค์กร NGO) ซึ่งรวมแล้วคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 86 ของจำนวนผู้กู้ทั้งหมดในประเทศ (2005 World Bank Report) และยังมีธนาคารพาณิชย์เข้ามาให้บริการมากขึ้น เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันด้านอัตราดอกเบี้ยและต้นทุนได้ นอกจากนี้ ข้อมูลเครดิตของบังคลาเทศไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่ใช้บริการสินเชื่อระดับฐานราก ดังนั้นการกักยืมของคนที่ใช้บริการทางการเงินระดับฐานรากในบังคลาเทศจะอาศัยการให้กู้ยืมแบบกลุ่ม กล่าวคือ ให้คนในกลุ่มค้ำประกันกันเอง แม้ว่ากลไกในการให้สินเชื่อดังกล่าวจะแก้ปัญหาในการผิมนัดชำระได้ดี แต่การไม่มีศูนย์ข้อมูลเครดิตทำให้เกิดการกู้ซ้ำซ้อนเกิดขึ้น ทั้งนี้ บังคลาเทศมีข้อจำกัดในการจัดทำข้อมูลด้านเครดิต อาทิ จำนวนผู้กู้ยืมมีจำนวนมากและส่วนใหญ่ไม่มีบัตรประจำตัว วงเงินสินเชื่อยังมีขนาดเล็ก รวมถึงมีผู้ให้บริการขนาดใหญ่ อยู่เพียง 4 – 5 ราย ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการเปิดเผยข้อมูลเครดิตของลูกค้า

2.3.7 เอลซัลวาดอร์

แม้ว่าภาครัฐของเอลซัลวาดอร์จะไม่มีกรอบนโยบายในการพัฒนาระบบการเงินระดับฐานรากอย่างชัดเจน แต่จากนโยบายที่ให้ความสำคัญกับกลไกตลาด โดยไม่มีการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย และจำกัดขอบเขตการทำธุรกรรมขององค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากค่อนข้างน้อย ทำให้การเข้าถึงบริการทางการเงินของเอลซัลวาดอร์อยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในแถบละตินอเมริกา โดยร้อยละ 30-40 ของประชากรสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ นอกจากนี้ การให้บริการทางการเงินระดับฐานรากยังมีการแข่งขันค่อนข้างสูง มีบริการทางการเงินที่หลากหลาย มีระบบศูนย์ข้อมูลเครดิตที่ครอบคลุม และ มีการเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงินระดับฐานรากจะต้องเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยแก่ประชาชนด้วย เอลซัลวาดอร์มีหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลสถาบันการเงินคือ The Superintendencia del Sistema Financiero (SSF: Financial System Superintendency) โดยสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในเอลซัลวาดอร์สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ที่รัฐเป็นเจ้าของ มี 2 แห่ง ได้แก่ 1) Banco de Fomento Agropecuario (BFA: Agricultural Development Bank) ซึ่งเน้นการให้สินเชื่อแก่ภาคการเกษตรขนาดเล็กและขนาดกลางเป็นหลัก และ 2) Banco Multisectorial de Inveesiones (BMI: Multisectorial Investment Bank) ทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งองค์กรที่เข้าไม่ถึงการเงินใน

ระบบ ทั้งนี้ องค์กรประเภทนี้จะต้องดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 (ยกเว้นสถาบันการเงินที่ตั้งขึ้นใหม่ต้องมีการดำรงเงินกองทุนร้อยละ 15 ใน 3 ปีแรก)

2. ธนาคารพาณิชย์ที่เอกชนเป็นเจ้าของ ส่วนใหญ่จะให้บริการอยู่ในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท โดยมี Financiera Calpia ซึ่งยกระดับมาจากองค์กร NGO เน้นการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะ

3. สถาบันการเงินประเภท Non-bank องค์กรประเภทนี้มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อระบบการเงินระดับฐานรากในประเทศเอลซัลวาดอร์ ทั้งในแง่ของจำนวนและการให้บริการในพื้นที่เขตชนบท โดยมีธนาคารสหกรณ์เป็นองค์กรหลัก ทั้งนี้ ธนาคารสหกรณ์มีอยู่ทั้งสิ้นกว่า 300 แห่ง และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ SSF โดยจะต้องดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 14.5 และหากมีผลการดำเนินงานที่ดี SSF อาจลดระดับอัตราส่วนดังกล่าวให้เหลือร้อยละ 12 ได้ ในส่วนของบริการทางการเงินนั้น นอกจากการให้สินเชื่อแล้ว กฎหมายฉบับใหม่ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2552 ได้อนุญาตให้องค์กรประเภทนี้สามารถรับเงินฝากจากประชาชนทั่วไป ออกบัตรเครดิตและเดบิต และลงทุนในหลักทรัพย์ได้ (Securities) ซึ่งช่วยให้องค์กรประเภทนี้สามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์และสร้างแรงจูงใจให้องค์กร NGO ยกระดับขึ้นเป็นองค์กรภายใต้การกำกับดูแลได้มากขึ้น

4. องค์กร NGO และสหกรณ์ ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับของ SSF แต่จะจดทะเบียนกับกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ ในช่วงที่ผ่านมาเงินทุนจากต่างประเทศลดลง BMI จึงได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนโดยการปล่อยสินเชื่อตรงให้กับองค์กร NGO อย่างไรก็ดี เมื่อเทียบกับธนาคารสหกรณ์แล้ว องค์กร NGO มีความเสียเปรียบในหลายด้าน ทั้งในด้านแหล่งเงินทุนและด้านสิทธิทางกฎหมาย อาทิ สิทธิในการถือครองที่ดิน สถาบันการเงินประเภท Non-bank จะให้บริการที่หลากหลาย ทั้งด้านเงินฝาก ประกันภัย แฟคตอริง (factoring) สินเชื่อเช่าซื้อ การโอนเงิน ในส่วนของธนาคารพาณิชย์ และองค์กรอื่นที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับส่วนใหญ่จะให้บริการเพียงเงินฝากเฉพาะสมาชิก สินเชื่อ และการโอนเงินในบางองค์กร นอกจากนี้ เอลซัลวาดอร์ยังมีศูนย์ข้อมูลเครดิตถึง 4 แห่ง โดยเป็นของภาครัฐหนึ่งแห่งและเป็นของเอกชน 3 แห่ง ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการเงินระดับฐานราก 1 แห่ง และอยู่ระหว่างการขยายการให้บริการด้านการเงินระดับฐานราก 2 แห่ง โดยศูนย์ข้อมูลเครดิตของเอลซัลวาดอร์สามารถครอบคลุมข้อมูล ถึงร้อยละ 83 ของประชากรผู้ใหญ่ทั้งหมดในประเทศ นอกจากนี้ องค์กรที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ SSF ยังสามารถเข้าถึงข้อมูลเครดิตดังกล่าวได้ด้วย

2.3.8 แอฟริกาใต้

การพัฒนาระบบการเงินระดับฐานรากในแอฟริกาใต้สามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงเริ่มต้น (ปีทศวรรษ 2520 ถึงกลางปีทศวรรษ 2530) คือ ช่วงที่องค์กร NGO และภาคเอกชนเริ่มมีการให้บริการสินเชื่อระดับฐานราก ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจขนาดย่อมในประเทศ ทั้งนี้ แม้ว่าการดำเนินกิจการดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากมีการคิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กำหนดไว้ใน Usury Act of 1968 แต่ทางการก็ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าใดนักเนื่องจากยังมีปริมาณธุรกรรมอยู่ในระดับต่ำ

2. ช่วงขยายตัว (ช่วงปลายปีทศวรรษ 2530 ถึงต้นปีทศวรรษ 2540) คือช่วงที่สินเชื่อระดับฐานรากมีการขยายตัวอย่างมาก โดยหลังจากที่รัฐบาลมีการออก Usury Act Exemption of 1992 เพื่อส่งเสริมการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดย่อม โดยยกเลิกการจำกัดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสินเชื่อที่มีวงเงินต่ำกว่า 940 เหยริยสหรัฐ และมีระยะเวลากู้ยืมต่ำกว่า 3 ปี และจากการที่เห็นตัวอย่างความสำเร็จของธุรกิจในการให้สินเชื่อระดับฐานรากในยุคแรกทำให้เริ่มมีผู้ประกอบการและเงินทุน

ไหลเข้ามาสู่ตลาดสินเชื่อดังกล่าว โดยในปี 2540 มีการวิเคราะห์ว่ามีสถาบันการเงินระดับฐานรากในระบบ มีอยู่ประมาณ 3,500 แห่ง เพิ่มขึ้นจากเมื่อปี 2538 ถึงร้อยละ 192 และปริมาณสินเชื่อเพิ่มขึ้นจาก 500 ล้านดอลลาร์เป็น 1.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ทางการเงินที่รุนแรงกว่าระดับที่เหมาะสม และการตัดเงินผ่อนส่งจากบัญชีเงินเดือนหรือบัญชีธนาคารโดยตรง (Payroll Lending)

3. ช่วงควบรวม (กลางปีทศวรรษ 2540 เป็นต้นไป) จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถาบันการเงินระดับฐานรากนำไปสู่การแข่งขันอย่างรุนแรง และการที่รัฐออกกฎหมายห้ามการทำ Payroll Lending ดังนั้น ในปี 2542 จึงมีการตั้ง Micro Finance Regulatory Council: MFRC ขึ้นมา เพื่อกำกับดูแลการปล่อยสินเชื่อระดับฐานราก ซึ่งทำให้ผู้ให้บริการหลายแห่งต้องแบกรับกับต้นทุนที่สูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อจำนวนผู้ให้บริการลดลงจาก 3,500 แห่งในปี 2540 เหลือ 2,056 แห่งในปี 2548

4. ปัจจุบัน แอฟริกาใต้อยู่ในช่วงการพัฒนาเพื่อให้การประกอบธุรกิจทางการเงินระดับ ฐานรากเติบโตได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง และมีแนวทางการกำกับดูแลที่ชัดเจน ซึ่งสถาบันการเงินระดับฐานรากยังประสบกับปัญหา อาทิ 1) การที่สถาบันการเงินระดับฐานรากต้องหารายได้จากการให้สินเชื่อกับคนยากจน เพื่อนำมาจ่ายเป็นค่าจ้างแก่พนักงานที่มีฐานะดีกว่า ซึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างรายได้และค่าใช้จ่าย 2) ค่าใช้จ่ายจากกฎเกณฑ์กำกับดูแล 3) พนักงานขาดการฝึกอบรม และ 4) การแข่งขันที่อยู่ในระดับสูง ผู้ให้บริการทางการเงินของประเทศแอฟริกาใต้สามารถแบ่งได้เป็นผู้ให้บริการทางการเงินในระบบ (Formal Financial Provider) และผู้ให้บริการทางการเงินนอกระบบ (Informal Financial Provider) โดยบริการทางการเงินในระบบได้แก่ บัญชีเงินฝาก และบัตรเครดิต ซึ่งผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง และบริการเหล่านี้ไม่เหมาะสมสำหรับประชากรที่อยู่ในเขตชนบท ในส่วนบริการทางการเงินนอกระบบได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ (Rotating Saving Club: ROSCAs), Rotating Saving Scheme ของกลุ่มผิวสี (Stokvel), Burial Society รวมไปถึงกลุ่มเจ้านั้นนอกระบบ ซึ่งไม่มีกฎหมายกำกับดูแล ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำกับดูแลนั้น ประกอบไปด้วย

1. Micro Finance Regulatory Council (MFRC) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2542 เป็นองค์กรกำกับดูแลสถาบันการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ การส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนของการให้สินเชื่อในระดับฐานราก การคุ้มครองผู้บริโภค และการพัฒนาระบบข้อมูล โดยไม่มุ่งเน้นการกำกับดูแลด้านความมั่นคงทางการเงิน ทั้งนี้ MFRC ถือเป็นองค์กรประเภทกึ่งรัฐและกึ่งเอกชน กล่าวคือ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานรัฐ และมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกตามความสมัครใจของสถาบันการเงิน ทำให้ MFRC ได้รับความร่วมมือจากผู้ให้บริการเหมือนเป็นการร่วมกำกับดูแลตัวเอง (Self-regulated) อย่างไรก็ตาม MFRC ไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการบังคับองค์กรที่เป็นสมาชิกได้

2. National Credit Regulator (NCR) ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาตามกฎหมาย National Credit Act ในปี 2548 มีฐานะเป็นองค์กรของรัฐ ทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกรรมการให้สินเชื่อทั้งหมดในแอฟริกาใต้ รวมทั้งส่งเสริมความรู้ทางการเงิน พัฒนานโยบาย รับเรื่องร้องเรียน และขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการสินเชื่อทั้งหมด โดยองค์กรที่ให้สินเชื่อระดับฐานรากที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจะไม่สามารถให้บริการรับฝากเงินหรือชำระหนี้ได้ ทั้งนี้ ในระยะต่อไปทางการมีแผนที่จะรวม MFRC เข้าเป็นส่วนหนึ่งของ NCR

3. SACCOL มีหน้าที่กำกับดูแลเครดิตยูเนียน สหกรณ์และกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งกองทุนหมู่บ้านนั้นได้รับการยกเว้นจาก Banks Acts ให้สามารถรับฝากเงินและให้กู้ยืมแก่สมาชิกในกลุ่มได้ แต่จะต้องจดทะเบียนกับ Self Regulatory Organization แอฟริกาใต้ยังเป็นประเทศที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานสำหรับภาคการเงินระดับฐานรากที่ดี อาทิ มีกฎหมายที่แยกต่างหากในการกำกับดูแลเกี่ยวกับธุรกรรมสินเชื่อเพื่อบริโภค สินเชื่อเช่าซื้อ และการกู้ยืมโดยมีหลักประกัน ต่อมาได้มีการปรับโครงสร้าง

กฎหมายทางการเงิน และมีกฎหมายทางการเงินใหม่ออกบังคับใช้ อาทิ 1) Dedicated Banks Bill 2) National Credit Act และ 3) Co-operative Banks Act อีกทั้งยังมีการก่อตั้ง National Loan Register (NLR) เพื่อสร้างฐานข้อมูลเครดิตที่ดีและป้องกันการก่อหนี้เกินตัว นอกจากนี้ ยังมีระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่ดี โดย MFRC ได้สร้างระบบสำหรับการรับเรื่องร้องเรียนและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อ อาทิ ปัญหาการยึดบัตรธนาคาร ปัญหาการคิดอัตราดอกเบี้ยสูงเกินควร และปัญหาการกักเงินตัว อีกทั้งยังสนับสนุนให้สถาบันการเงินระดับฐานรากขนาดใหญ่ที่อยู่ภายใต้การกำกับ ตั้งแผนกรับเรื่องร้องเรียนขึ้นภายในองค์กรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมกรรมการปล่อยกู้ได้อย่างรับผิดชอบ และให้มีการเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

2.3.9 เม็กซิโก

เม็กซิโกเป็นประเทศที่ประชากรที่ยากจนเข้าถึงระบบการเงินปกติได้น้อย โดยในเขตชนบทมีประชากรที่เข้าถึงระบบการเงินปกติเพียงร้อยละ 6 หรือแม้แต่ในเขตเมืองก็สามารถเข้าถึงได้เพียงร้อยละ 15-25 (CGAP 2005) แม้ว่าภาครัฐจะไม่ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย แต่ธนาคารพาณิชย์ไม่มีนโยบายในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากเนื่องจากมีความจำเป็นต้องสร้างความมั่นคงทางการเงินกลับคืนมาหลังจากวิกฤตค่าเงินเปโซในช่วงกลางทศวรรษ 1990 ทำให้ผู้ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากหลัก ในเม็กซิโกคือสหกรณ์ ซึ่งสามารถให้บริการได้เฉพาะเงินฝากและสินเชื่อ ในขณะที่องค์กร NGOs ไม่มีบทบาทในการให้บริการมากนัก

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบการเงินคือ National Commission of Banks and Securities (Comision Nacional Bancaria y de Valores: CNBV) อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลของ CNBV ไม่ได้ครอบคลุมถึงสหกรณ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในเม็กซิโก โดยในอดีตสหกรณ์มีเพียงการจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตดำเนินงานกับกระทรวงการคลังเท่านั้น ต่อมาในช่วงวิกฤตทางการเงินทำให้สถาบันการเงินประเภท Non-bank ล้มเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้บริโภคที่มีฐานะยากจนเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาครัฐในยุคที่ประธานาธิบดีฟ็อกซ์ (President Fox) เล็งเห็นความสำคัญในการวางกรอบกฎหมายและความจำเป็นในการกำกับดูแลสถาบันการเงินประเภท non-bank โดยได้ออกกฎหมายที่เรียกว่า Popular Savings and Credit Law 2001 (Ley de Ahorro y Credito Popular: LACP) โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1. กำหนดประเภทสถาบันการเงินประเภท non-bank ที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มสหกรณ์ที่ไม่ได้หวังกำไร และ 2) กลุ่ม NGO รวมถึงสถาบันการเงินอื่นที่ดำเนินการบนพื้นฐานของการสร้างกำไร

2. เนื่องจากศักยภาพของ CNBV ไม่เพียงพอในการกำกับดูแลองค์กรประเภทดังกล่าว ซึ่งมีอยู่กว่า 500 แห่งทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง จึงได้มีการวางระบบสนับสนุนการกำกับดูแลองค์กรดังกล่าว ดังนี้

2.1 มอบหมายให้สหพันธ์สหกรณ์ (ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอยู่แล้ว) ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลทั้งในด้าน off and on-site ผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลที่มาจากสมาชิกภายในสหพันธ์เอง (เป็นระบบที่แคนาดาและเยอรมันเคยใช้มาก่อน) โดยปัจจุบันมีสหพันธ์สหกรณ์ทั้งสิ้น 10 แห่ง และคณะกรรมการกำกับดูแลทั้งสิ้นอีก 12 แห่ง ทั้งนี้ CNBV จะเป็นผู้วางแนวทางในการกำกับดูแล รวมถึงเป็นผู้พิจารณารับรองคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการกำกับดูแล โดยได้กำหนดคุณสมบัติทั้งในความรู้ด้านการเงินและการบัญชี รวมถึงกำหนดให้คณะกรรมการต้องลาออกจากการเป็นสมาชิก (ลูกค้า) ของสหกรณ์ด้วยเพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

2.2 นอกจากนี้ ยังมีการแปรรูปธนาคาร Pahnal ซึ่งเป็นธนาคารเพื่อการออมและพัฒนา ที่รัฐเป็นเจ้าของและช่องทางในการให้ความช่วยเหลือผ่านโครงการอุดหนุนของภาครัฐ โดยจัดตั้งขึ้นเป็น ธนาคาร Banco del Ahorro Nacionaly Servicios Financieros (BANSEFI) เพื่อทำหน้าที่ให้การ สนับสนุนและเป็นพี่เลี้ยงทางด้านเทคนิค รวมถึงเป็นแหล่งเงินทุนให้กับองค์กรประเภทดังกล่าว

ผลจากการปฏิรูประบบการเงินระดับฐานรากดังกล่าว ทำให้ตลาดการเงินระดับฐานราก ในเม็กซิโกมีอัตราเติบโตเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 20 หลังจากปี 2001 ที่มีการปฏิรูปดังกล่าว นอกจากนี้ การ เติบโตดังกล่าวยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ธนาคารพาณิชย์เริ่มหันมาให้ความสนใจกับภาคธุรกิจนี้มากขึ้น

ในปัจจุบัน สถาบันการเงินในเม็กซิโกสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ CNBV จะต้องมีเงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอยู่ที่ 19 ล้านเหรียญสหรัฐ และต้องดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ขั้นต่ำร้อยละ 8 และอัตราส่วนเงินสดสำรองต่อเงินฝากที่ร้อยละ 20 ในปัจจุบันเม็กซิโกมีธนาคารพาณิชย์ ทั้งสิ้น 29 แห่ง ทั้งนี้ ภายหลังจากวิกฤตทางการเงิน การเปิดธนาคารใหม่ในเม็กซิโกทำได้ยากเนื่องจากมี เกณฑ์การกำกับด้านความมั่นคงทางการเงินที่เข้มงวด นอกจากนี้ ภาครัฐยังไม่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมให้ธนาคาร พาณิชย์ลงมาเสี่ยงในการให้บริการทางการเงินระดับฐานราก อย่างไรก็ตาม ธนาคาร Banco Azteca และ ธนาคาร Compartamos ได้พัฒนาองค์กรให้สามารถบริการทางการเงินระดับฐานรากได้บ้าง แต่ยังคงมี สาขากระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง

2. ธนาคารเฉพาะกิจ กล่าวคือ ธนาคาร BANSEFI ซึ่งเป็นธนาคารที่รัฐเป็นเจ้าของ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนสถาบันการเงินระดับฐานรากดังกล่าวข้างต้น โดยรัฐบาลจะต้องถือหุ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 66 และอยู่ภายใต้การกำกับของ 1) CNBV (ทั้งนี้ CNBV ถือเป็นหน่วยงานในสังกัดของ กระทรวงการคลัง) 2) ธนาคารกลางเม็กซิโก และ 3) Secretary of the Interior and Public Credit

3. Popular Savings and Credit Entities (EACP) องค์กรประเภทนี้ประกอบไปด้วย

3.1 Popular Savings and Credit Cooperatives Societies (SCACP) เป็น องค์กรที่มีระบบโครงสร้างเป็นสหกรณ์อย่างแท้จริง และให้บริการเฉพาะสมาชิกภายในกลุ่มเท่านั้น

3.2 Popular Financial Societies (SFP) มีลักษณะคล้ายสหกรณ์ แต่สามารถ ให้บริการเป็นการทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะสมาชิก โดยภาครัฐหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งให้สถาบันการเงิน ประเภท Non-bank และ NGO แปรรูปขึ้นมาเป็นองค์กรในระบบ อย่างไรก็ตาม องค์กรประเภทนี้มีเกณฑ์ในการ จัดตั้งว่าจะต้องมีผู้เป็นเจ้าของร่วมกันไม่ต่ำกว่า 10 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ไม่เอื้อต่อการแปรรูปของ NGO ทำให้ไม่ค่อยมีการแปรรูปมากนัก

องค์กรประเภท EACP เป็นองค์กรในระบบที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาภายใต้กฎหมาย PSCL 2001 และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสหพันธ์ที่องค์กรตัวเองเป็นสมาชิกอยู่ดังกล่าวข้างต้น และมีเกณฑ์ กำกับเฉพาะที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ อาทิ ทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอยู่ระหว่าง 34,021 เหรียญสหรัฐ ถึง 8.5 ล้านเหรียญสหรัฐ อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงขั้นต่ำอยู่ที่ร้อยละ 8-11 (ลดลงตามขนาด เงินกองทุนที่เพิ่มขึ้น) อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝากขั้นต่ำอยู่ที่ร้อยละ 10 ในขณะที่เกณฑ์ การ กั้นสำรอนั้น องค์กรที่มีขนาดใหญ่จะต้องปฏิบัติตามเดียวกับธนาคารพาณิชย์ ส่วนองค์กรที่มีขนาดเล็กจะมี เกณฑ์การกั้นสำรอนที่ผ่อนปรนกว่า ตัวอย่างเช่น (สินเชื่อค้างชำระ 1) ต่ำกว่า 90 วัน กั้นสำรอน ร้อยละ 50 2) 91 ถึง 180 วัน กั้นสำรอนร้อยละ 90 และ 3) มากกว่า 180 วัน กั้นสำรอนร้อยละ 100

ในส่วนของคุณข้อมูลด้านเครดิตของเม็กซิโกนั้นถือว่าอยู่ในระดับสูง โดยนอกจากศูนย์ข้อมูลเครดิตที่รวบรวมข้อมูลลูกค้าของธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังมีศูนย์ข้อมูลเครดิตของเอกชนที่ทำงานร่วมกับสถาบันการเงินระดับฐานรากที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีการรายงานข้อมูลเครดิตทั้งด้านบวกและด้านลบ ในขณะที่สถาบันการเงินระดับฐานรากขนาดเล็กจะมีหน่วยงานที่ดูแลข้อมูลเครดิตร่วมกัน กล่าวคือ Circulo de Credito ซึ่งสามารถครอบคลุมลูกค้าได้ถึงร้อยละ 70.8 และในอนาคตยังมีนโยบายที่จะพัฒนาศูนย์ข้อมูลเครดิตในการจัดทำ Credit Scoring เพื่อนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอัตราดอกเบี้ยต่อไป

นอกจากนี้ เม็กซิโกยังมีระบบคุ้มครองเงินฝากที่ครอบคลุมถึงสถาบันการเงินระดับฐานราก โดยสมาคมสหพันธ์ (Confederation) เป็นผู้บริหารกองทุนคุ้มครองเงินฝากขององค์กรประเภท EACP โดยคุ้มครองวงเงินสูงสุดที่ 1,360-3,402 เหรียญสหรัฐ (ในขณะที่การคุ้มครองเงินฝากของธนาคารพาณิชย์นั้นมีสถาบันคุ้มครองบัญชีเงินฝาก (Institute for the Protection of Savings Accounts) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ โดยคุ้มครองที่วงเงินสูงสุดที่ 400,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

อย่างไรก็ดี การแข่งขันขององค์กรที่ให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในเม็กซิโกยังอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง รวมถึงยังมีการแทรกแซงตลาดจากโครงการอุดหนุนของภาครัฐเป็นจำนวนมาก และการแปรรูปขององค์กร NGO ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเกณฑ์ในการก่อตั้งองค์กรประเภท SFPs นั้นถือว่าค่อนข้างเข้มงวด นอกจากนี้ ผลผลิตภัณฑ์ของสถาบันการเงินระดับฐานรากส่วนใหญ่มีแค่สินเชื่อและเงินฝากเท่านั้น

ข้อเสนอสำหรับแนวทางในการกำกับดูแลและส่งเสริมระบบการเงินระดับฐานรากในประเทศไทย

ผลจากการศึกษาประสบการณ์ในการพัฒนาระบบการเงินระดับฐานรากในต่างประเทศมีแนวทางที่สามารถนำมาเสนอเป็นทางเลือกในการพัฒนาระบบการเงินระดับฐานรากของประเทศไทย ดังนี้

1) อาจจำเป็นต้องลดบทบาทของภาครัฐในการแทรกแซงกลไกตลาด อาทิ การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย หรือโครงการอุดหนุนจากภาครัฐ รวมถึงการที่ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐเป็นผู้ให้บริการหลัก โดยสามารถทำได้ใน 2 แนวทาง กล่าวคือ การปฏิรูปธนาคารเฉพาะกิจของรัฐให้เป็นธนาคารพาณิชย์ที่ยังคงเน้นการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากโดยเฉพาะ หรือ เปลี่ยนบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนแหล่งเงินทุนให้กับองค์กรการเงินระดับฐานราก (Apex Institution)

2) รูปแบบในการส่งเสริมและกำกับดูแลของภาครัฐควรเป็นไปในลักษณะที่ส่งเสริมให้เมืองค์กรหลายรูปแบบร่วมให้บริการประชาชนที่มีระดับความยากจนแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ โดยธนาคารกลางอาจเพิ่มประเภทธนาคาร อาทิ ธนาคารสหกรณ์ หรือธนาคารชุมชน เพื่อให้องค์กรขนาดใหญ่ที่ยังไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถยกระดับขึ้นเป็นองค์กรภายใต้การกำกับดูแลในขณะเดียวกันก็ยังสามารถให้บริการกับกลุ่มลูกค้าระดับรากหญ้าได้โดยไม่เป็นภาระมากเกินไป รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและดูแลองค์กรที่มีขนาดเล็กและไม่สามารถยกระดับเป็นองค์กรภายใต้การกำกับได้ขึ้นโดยเฉพาะ โดยมีธนาคารกลางเป็นผู้จัดทำแนวทางในการกำกับ และให้เครือข่ายขององค์กรที่มีลักษณะเดียวกันกำกับดูแลกันเอง (Self-regulated) หรืออาจเป็นในรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างธนาคารกลางกับธนาคารของรัฐ

3) นอกจากนี้ ประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การจัดตั้งระบบประกันเงินฝากในระดับรากหญ้า การเมืองค์กรที่ดูแลข้อมูลเครดิตของสินเชื่อรากหญ้า รวมถึงการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงินโดยเฉพาะ

2.4 แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

กลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นคือการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้บริการทางการเงินในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเกิดการกระจายทรัพยากรในระดับประเทศอย่างทั่วถึง โดยปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการใช้บริการทางการเงินนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การให้ความรู้ทางการเงิน การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน และการได้รับความคุ้มครองจากการใช้บริการทางการเงิน

ในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงควรเริ่มจากการให้ความรู้ทางการเงินเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในการใช้บริการและเข้าใจว่าบริการทางการเงินในรูปแบบใดจะเหมาะสมกับตนเอง รวมทั้งรู้ว่าตนเองมีสิทธิและหน้าที่ในการใช้บริการเหล่านั้นอย่างไร เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนและหน้าที่ในการชำระหนี้ ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหรือเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถทางการเงินและรูปแบบการใช้ชีวิตของตน นอกจากนี้ การพัฒนาด้านการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้บริการทางการเงินได้ใช้บริการอย่างเป็นธรรม และทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ให้บริการมีการแข่งขันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ ตลอดจนความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินตามความต้องการของตลาดด้วย

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการดำเนินการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการทางการเงินสามารถเข้าถึงบริการจากสถาบันการเงินและผู้ประกอบการภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. โดยได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมและเป็นธรรม ดังจะได้อธิบายต่อไป

1. บทบาทของ ธปท. ในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

1.1 การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน

ธปท. ได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึงเสมอมา โดยมีมาตรการเพื่อส่งเสริมมาตั้งแต่แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (แผนพัฒนาฯ) ระยะที่ 1 (ปี 2547-2551) โดยให้จัดตั้งธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย (ธย.) เพื่อให้บริการแก่กลุ่มลูกค้ารายย่อยและ SMEs โดยเฉพาะ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงินแก่ผู้ใช้บริการกลุ่มดังกล่าว พร้อมทั้งดำเนินการเพื่อสนับสนุนการทำบทบาทหน้าที่ขององค์กรต่างๆ เช่น ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข พ.ร.บ. ธ.ก.ส. ในปี 2549 ให้ ธ.ก.ส. สามารถให้สินเชื่อรายย่อยนอกภาคเกษตรได้ และร่วมจัดทำแผนแม่บทการเงินฐานรากต่อคณะกรรมการส่งเสริมบริการทางการเงินระดับรากหญ้าซึ่งอยู่ภายใต้ การดูแลของกระทรวงการคลังเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการขององค์กรการเงินชุมชนในระดับฐานราก

การสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินของ ธปท. ยังคงดำเนินการต่อเนื่อง กล่าวคือตามแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 2 (ปี 2553-2557) ได้ออกมาตรการสนับสนุนธนาคารพาณิชย์ให้บริการ แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยผ่านแนวนโยบายสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์ในปี 2554 ซึ่งเป็นการให้สินเชื่อเพื่อ การประกอบอาชีพที่มีวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท โดยมีหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่นขึ้นและสอดคล้องกับรูปแบบธุรกิจที่ธนาคารพาณิชย์จะให้สินเชื่อแก่ประชาชนและวิสาหกิจรายย่อยเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ

และเหมาะสมกับผู้ขอใช้บริการ ซึ่งในระยะต่อไปอาจพิจารณาขยายขอบเขต ให้มีผู้สามารถให้บริการ ประเภทนี้ได้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ยังมีนโยบายเพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงินให้มีความหลากหลาย และคล่องตัวมากขึ้น อาทิ การใช้บริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ และการแต่งตั้งตัวแทนที่มีการกระจายตัวอยู่ใกล้กับลูกค้า เช่น ไปรษณีย์ ร้านสะดวกซื้อ (Counter Service) โดยยังคงรักษาและดูแลมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยของธุรกรรมทางการเงินนั้นๆ

1.2 การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงินทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วและความเร่งรีบในชีวิตอาจมีส่วนกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการ ตัดสินใจจับจ่ายใช้สอยและใช้บริการทางการเงินโดยไม่มีข้อมูลที่เพียงพอ ถูกต้อง ทันเวลา หรือ มิได้ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน ประกอบกับวิวัฒนาการและการแข่งขันที่ร้อนแรงของผู้ให้บริการในการเสนอ บริการทางการเงิน ที่หลากหลายและซับซ้อนขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ทำให้การมี กลไกคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินเป็นสิ่งจำเป็นและทวีความสำคัญยิ่งขึ้น

ธปท. ได้ดำเนินการด้านการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินมาอย่างต่อเนื่องใน 3 ส่วน ได้แก่

- **การกำหนดหลักเกณฑ์กำกับดูแลเพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน** เช่น การออกหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับโดยได้กำหนด อัตราเพดานดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าบริการ และเบี้ยปรับต่างๆ สำหรับสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ใช้บริการ ตลอดจนกำหนดให้ผู้ให้บริการมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังกล่าว ให้ผู้บริโภคทราบเพื่อประกอบการตัดสินใจใช้บริการ นอกจากนี้ ยังมีหลักเกณฑ์ที่ดูแลด้านการติดตามทวงถามหนี้มิให้ใช้ความรุนแรงกับลูกหนี้ รวมทั้งจัดให้มีระบบรองรับปัญหาข้อร้องเรียนด้วย

- **การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อช่วยผ่อนคลายนปัญหาแก่ผู้ใช้บริการ** โดยเริ่มจากการจัดตั้งศูนย์ประสานงานแก้ไขปัญหาการปล่อยสินเชื่อหรือ ศปส. ขึ้นในวันที่ 18 พฤษภาคม 2552 เพื่อเป็นช่องทางติดต่อสำหรับประชาชนที่ต้องการแจ้งปัญหาเกี่ยวกับการใช้บริการทางการเงิน รวมถึงทำหน้าที่ แจ้งเตือนและแนะนำวิธีการป้องกันตัวแก่ประชาชนเกี่ยวกับภัยทางการเงิน เช่น กรณีกลุ่มมิจฉาชีพโทรศัพท์ หลอกให้ประชาชนโอนเงิน เป็นต้น

- **การให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ** ในหัวข้อที่หลากหลาย ตั้งแต่เรื่องใกล้ตัว เช่น การเตือนภัยทางการเงิน และวิธีการสังเกตธนบัตรปลอม ไปจนถึงเรื่องที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น หลักเศรษฐศาสตร์ และความรู้ด้านบริการทางการเงิน

ในปี 2554 ธปท. ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจการเงินให้มีเสถียรภาพ มีพัฒนาการยั่งยืนและทั่วถึงซึ่งครอบคลุมทั้งการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน โดยมุ่งเน้นให้มีกระบวนการดำเนินการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับหน่วยงานพันธมิตรอื่นๆ ดังนั้น ธปท. จึงจัดตั้ง **ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน หรือ ศคง.** ในวันที่ 13 มกราคม 2555 ซึ่งจะเพิ่มความสะดวกให้แก่ประชาชนและเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้ดียิ่งขึ้น โดยหน้าที่หลักของ ศคง. คือ

(1) การให้คำปรึกษาและการรับเรื่องร้องเรียนแบบรวมศูนย์ในเรื่องบริการทางการเงินของสถาบันการเงินและบริษัทภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. รวมทั้งบริการของ ธปท. เอง เช่น พันธบัตรและตราสารหนี้ ธนบัตร กฎระเบียบธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ โดยประชาชนสามารถติดต่อ ศคช. ได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 1213 และช่องทางอื่นๆ เช่น จดหมาย โทรสาร (หมายเลข 0 2283 6151) e-mail (fcc@bot.or.th) หรือเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำปรึกษาหรือร้องเรียนด้วยตนเอง ซึ่งประชาชนที่อยู่ในส่วนภูมิภาคสามารถติดต่อที่สำนักงานภาคของ ธปท. ที่ จ. เชียงใหม่ จ. ขอนแก่น และ จ. สงขลา ได้โดยไม่ต้องเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ และเมื่อ ธปท. ได้รับคำถามหรือเรื่องร้องเรียนแล้ว ก็จะหาทางคลี่คลายปัญหาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

ทั้งนี้ การให้คำปรึกษาและการดูแลเรื่องร้องเรียนด้านบริการทางการเงินมิได้มีประโยชน์ เพียงเพื่อบรรเทาทุกข์แก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเฉพาะรายเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ในแง่การเป็น ภาพสะท้อนข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงหรือกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมให้มีความสอดคล้องกับภาวะการณ์ของระบบการเงินและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย รวมทั้งสามารถนำประเด็นสำคัญที่ได้รับจากคำถามหรือข้อร้องเรียนเหล่านี้มาเป็นแนวทางเพื่อจัดทำ สารระความรู้และสื่อสารกับสาธารณชนผ่านสื่อต่างๆ อีกด้วย

(2) การให้ความรู้ทางการเงินเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และผลักดันให้ผู้ที่มีความรู้ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์จริงหรือเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินเพื่อให้มีชีวิตที่ราบรื่นขึ้น โดยมุ่งหวังให้ผู้ใช้บริการ ทางการเงินได้รับข้อมูลที่เป็นกลาง ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา ผ่านการเผยแพร่หลายช่องทาง เพื่อให้เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด เช่น website ของ ธปท. แพนพับ โทรทัศน์ วิทยุ รวมทั้งการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกสถานที่ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มความสามารถและความมั่นใจของประชาชนในการตัดสินใจเลือกใช้ บริการ ทางการเงินที่เหมาะสม สามารถป้องกันตนเองจากการถูกเอาเปรียบ และไม่ตกเป็นเหยื่อของ ภัย ทางการเงิน

สำหรับกลุ่มเป้าหมายหลักในการให้ความรู้ทางการเงินของ ธปท. คือ ลูกค้ำของ สถาบันการเงินและบริษัทภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. ซึ่งสอดคล้องกับงานหลักและจุดแข็งของ ธปท. โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ บุคคลธรรมดา และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ SMEs และเนื่องจากลูกค้ำของสถาบันการเงินและบริษัทภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. ในแต่ละกลุ่มก็มีพื้นฐานความรู้และปัญหาที่ประสบแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งลูกค้ำแต่ละกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อเลือกสาระความรู้ที่ตรงกับความต้องการทั้งในด้านเนื้อหาและระดับความยากง่าย รวมทั้งการเลือกใช้สื่อ เผยแพร่ที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มด้วย

นอกจากการสื่อสารด้วยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อต่างๆ การจัดทำหนังสือ “รอบรู้เรื่อง การเงิน” ซึ่งเป็นการรวบรวมความรู้ทางการเงินที่ควรรู้ รวมทั้งการบรรยายและจัดกิจกรรมเพื่อพบปะกับ กลุ่มเป้าหมายแล้ว ธปท. จะนำเสนอสาระความรู้ทางการเงินผ่านวิธีการและช่องทางที่หลากหลายขึ้น เช่น การจัดทำวิดีโอทัศนในลักษณะ infographic ซึ่งใช้ภาพเคลื่อนไหวคล้ายการ์ตูนที่จะช่วยให้การเงินเป็นเรื่อง เข้าใจง่ายขึ้น โดยเริ่มจากเรื่องบัตรเครดิต และจัดพิมพ์หนังสือเพิ่มเติมอีก 4 เล่ม ในเรื่องการวางแผนทาง การเงิน สิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้บริการทางการเงิน สินเชื่อ และภัยทางการเงิน เพื่อเป็นการขยายผลจาก หนังสือ “รอบรู้เรื่องการเงิน” ทั้งนี้ ธปท. ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินควบคู่กัน ไปด้วย เช่น กิจกรรมที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในวงการการศึกษาคือ การจัดอบรมครูทั่วประเทศ และการ แข่งขันตอบปัญหาระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งยังมีกิจกรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น กลุ่ม

ผู้ประกอบการ SMEs เพื่อให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การเข้าถึงบริการสินเชื่อ ระบบการโอนเงินและชำระเงิน และการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

นอกจากนี้ ธพท. ได้ประสานงาน หรือ “ยื่นมือ” ไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำงานด้านการเผยแพร่ความรู้ทางการเงินทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารออมสิน บริษัท เครดิตบูโรแห่งชาติ จำกัด ส่วนตัวอย่างองค์กรในต่างประเทศที่ ธพท. ได้ให้ความร่วมมือ คือ Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD และ Alliance for Financial Inclusion หรือ AFI

2. การหาข้อมูลประกอบการดำเนินการด้านการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

2.1 แบบสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน

ธพท. ได้ติดตามระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนอย่างต่อเนื่องโดยได้จัดทำแบบสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนทุกๆ 3 ปี ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา ซึ่งในการสำรวจแต่ละครั้งได้มีการปรับปรุงคำถามให้เหมาะสมสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ได้ผลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน

จากการสำรวจครั้งล่าสุดในปี 2553 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนไทยเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านเงินฝากและการโอนชำระเงิน แต่สำหรับด้านสินเชื่อยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ใช้บริการจากผู้ให้บริการในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจ แต่พึ่งพาสินเชื่อจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ สำหรับในแง่ความรู้ทางการเงินพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการคำนวณผลตอบแทนทางการเงิน และไม่ทราบว่าควรดำเนินการอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาจากการใช้บริการจากสถาบันการเงิน สำหรับการสำรวจที่จะมีขึ้นในปี 2556 นี้ ธพท. ได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้ครอบคลุมคำถามด้านทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินของประชาชนโดยใช้คำถามของ OECD เป็นต้นแบบและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสำรวจเป็นไปตามมาตรฐานสากล สามารถนำไปเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ได้ และมีส่วนช่วยขยายภาพให้เห็นสาเหตุอันเป็นรากเหง้าของปัญหาทางการเงินส่วนบุคคลและครัวเรือนได้ชัดเจนขึ้นด้วย

2.2 แหล่งข้อมูลอื่นๆ

นอกจากข้อมูลจากแบบสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนแล้ว ธพท. ได้ติดตามพัฒนาการด้านการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการผ่านแหล่งข้อมูลอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ อาทิ บทศึกษาวิจัยจากทั้งในและต่างประเทศ เช่น แผนแม่บทการเงินฐานรากโดยกระทรวงการคลัง และรายงานการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Access 2010) โดยธนาคารโลก (World Bank) การแลกเปลี่ยนความเห็นและประสบการณ์กับหน่วยงานกำกับดูแล สถาบันการเงิน และประชาชนผู้ใช้บริการ อาทิ กองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต รวมทั้งการประมวลข้อร้องเรียนจากผู้ให้บริการ ทั้งนี้ ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่กล่าวมาจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายในเรื่องการเข้าถึงบริการทางการเงินและการให้ความรู้ทางการเงิน และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของ ธพท. ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และระดับการเข้าถึงและความรู้ความเข้าใจทางการเงินของประชาชนในประเทศ ในอนาคตต่อไป

3. ความท้าทายที่เผชิญอยู่และทิศทางในอนาคต

3.1 การเข้าถึงบริการทางการเงิน

ผลิตภัณฑ์ทางการเงินและรูปแบบการใช้บริการที่ประชาชนต้องการในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามภาวะการเติบโตของเศรษฐกิจและพัฒนาการทางการเงินที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัย ทั้งในประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) ของผู้บริโภค และปัจจัยนอกประเทศ เช่น การเปิดเสรีในอนาคตจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community: AEC) ถือเป็นความท้าทายสำคัญที่ ธพท. คำนึงถึง โดยในส่วนของ การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน นั้น ธพท. จะติดตามอย่างต่อเนื่องว่ายังคงมีผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินใดที่ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อกำหนดนโยบายและพัฒนาเกณฑ์การกำกับดูแลต่างๆ ให้เอื้อต่อการให้บริการของภาคธุรกิจ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งสามารถทำได้ผ่าน 3 ช่องทางหลัก คือ 1) การส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายตรงกับความต้องการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม เช่น เงินฝากจำนวนน้อยแต่มีความถี่สูง (Micro-Saving) 2) การขยายบทบาท ผู้ให้บริการในเชิงลึก ทั้งภาคสถาบันการเงินและ Non-bank ให้สามารถให้บริการแก่ลูกค้ากลุ่มใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมในเชิงธุรกิจ และ 3) การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความหลากหลายของช่องทางการใช้บริการทางการเงินเพื่อให้ประชาชน มีความสะดวก และมีต้นทุนที่เหมาะสมในการเข้าถึงบริการทางการเงินมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าว ธพท. ยังคงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินด้วย เช่น ในกรณีการเพิ่มการเข้าถึงบริการสินเชื่อ เพื่อมิให้เป็นภาระส่งเสริมให้ประชาชนสร้างภาระหนี้จนเกินกำลัง และลูกกลาบบานปลายเป็นปัญหาหนี้เสียจนมีผลต่อ ความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินในที่สุด

3.2 การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

การรับเรื่องร้องเรียน

ความท้าทายประการหนึ่งของการรับเรื่องร้องเรียน คือ การกำหนดขอบเขตการรับเรื่องร้องเรียนให้ชัดเจนและสื่อสารให้ประชาชนทราบ เพื่อสร้างความคาดหวังที่ถูกต้อง ซึ่งในมุมมองของบุคคลและหน่วยงานภายนอก บทบาทในการรับเรื่องร้องเรียนของ ธพท. อาจไม่ต่างจากการรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายของหน่วยงานอื่นๆ ที่มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน รวมทั้งด้วยอำนาจและลักษณะงานที่รับผิดชอบก็มีส่วนทำให้ประชาชนมีความคาดหวังว่า ธพท. จะสามารถแก้ไขปดเปาบรรเทาทุกข์ด้านการเงินให้ได้ทุกเรื่อง

อย่างไรก็ดี ขอบเขตการกำกับดูแลของ ธพท. ไม่ได้ครอบคลุมหน่วยงานที่ประกอบธุรกิจทางการเงินทุกประเภท อาทิ สถาบันการเงินเฉพาะกิจซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังหรือบางกรณีเป็นเรื่องร้องเรียนที่ ธพท. ไม่สามารถก้าวล่วงได้ เช่น คดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล ซึ่งแม้ข้อร้องเรียนบางเรื่องจะอยู่นอกขอบเขตอำนาจ แต่ ธพท. ก็มีกระบวนการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในเบื้องต้นและประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะหาทางแก้ไขปัญหาตามความเหมาะสมต่อไป

การให้ความรู้ทางการเงิน

ความท้าทายของการทำงานด้านการให้ความรู้ทางการเงินมีหลายด้าน เช่น

- การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการกำลังคนหรือเงินทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการดำเนินการไม่ซ้ำซ้อน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งหลายหน่วยงานในประเทศได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน โดยมีกลุ่มเป้าหมายและหัวข้อสาระความรู้ที่คล้ายคลึงกัน จึงจำเป็นที่จะต้องหารือกันเพื่อหาแนวทางการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อนกัน ทั้งนี้ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการให้ความรู้ทางการเงินซึ่งมีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธาน และมีกรรมการจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทในระบบการเงินของประเทศ รวมทั้ง ธปท. ด้วย โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการเสนอแนะนโยบายและทิศทางการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนและผู้ประกอบการ รวมทั้งจัดทำแผนการให้ความรู้ทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในระดับประเทศ

- การจัดลำดับความสำคัญของการให้ความรู้ทางการเงินโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการระบุความสำคัญเร่งด่วนก่อนหลังนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดสรรทรัพยากรทั้งกำลังคน เวลา และเงินให้คุ้มค่า และทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์ตรงตามความต้องการ โดยต้องอาศัยข้อมูลสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ เช่น การสำรวจ การวิจัย เรื่องร้องเรียน และข้อมูลจากหน่วยงานอื่น ๆ

- การ“ย่อย” สาระความรู้ทางการเงินซึ่งเป็นเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและน่าติดตาม เนื่องจากสาระเรื่องการเงินเป็นเรื่องซับซ้อน เข้าใจยาก มีปริมาณมาก และมีความเป็นวิชาการสูง ทำให้มีผู้สนใจในวงแคบ การอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ ตรงประเด็น และตรงกับความรู้พื้นฐานของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย จะช่วยให้ความรู้ที่ต้องการเผยแพร่ได้รับการ “บอกต่อ” โดยง่าย และนำไปใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้าง

- การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารให้เหมาะสม ก็มีส่วนช่วยในการส่งความรู้ไปให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพราะช่องทางแต่ละแบบมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไปในแต่ละจุดประสงค์ เช่น สื่อโทรทัศน์สามารถเข้าถึง คนได้มากในคราวเดียวแต่อาจใส่รายละเอียดได้น้อยเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง จึงเหมาะเป็นสื่อที่ใช้กระตุ้น การรับรู้ (awareness) ในขณะที่สิ่งพิมพ์มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าจึงสามารถใส่ข้อมูลรายละเอียดได้มากกว่า และผู้อ่านสามารถกำหนดจังหวะและปริมาณในการรับรู้เองได้ จึงเหมาะกับการให้เนื้อหาความรู้ในปริมาณมาก

- การผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การมีความรู้ไม่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมเสมอไปเข้าทำนอง “ดีชั่วรู้หมดแต่อดไม่ได้” เช่น ทุกคนทราบดีว่าอาหารที่มีไขมันสูงจะเป็นสาเหตุของโรคสารพัดชนิด แต่ก็ยังเลิกกินไม่ได้เพราะความอร่อยที่เย้ายวนใจ การนำความรู้ทางการเงินไปใช้ในชีวิตจริงก็เช่นกัน มีคนจำนวนมากที่รู้ว่าการมีวินัยทางการเงิน เช่น การกำหนดเพดานการใช้เงินในแต่ละเดือน หรือการเก็บออมเป็นประจำจะช่วยให้ตนเองมีชีวิตทางการเงินที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงใช้ชีวิตตามความเคยชิน เช่น เมื่อใดที่เจอของถูกใจก็จะซื้อทันทีโดยไม่คิดทบทวนว่ามีความจำเป็นต้องใช้หรือค่าใช้จ่ายในเดื่อนนั้นกำลังจะเกินเพดาน ที่กำหนดไว้หรือไม่ จึงไม่สามารถที่จะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความเป็นหนี้หรือสามารถเก็บออมเงินได้ ยิ่งไปกว่านั้น บางคนต้องประสบกับปัญหา ก่อนจะเปลี่ยนพฤติกรรมได้ซึ่งก็อาจจะสายเกินไป

การผลักดันให้เปลี่ยนพฤติกรรมมีความเกี่ยวข้องกับการเลือกหัวข้อเรื่อง มุมมอง ช่องทาง และวิธีการนำเสนอที่มีพลังเพียงพอกระตุ้นความสนใจและผลักดันให้คนเปลี่ยนตัวเอง โดยใช้หลักการ

“กระแทก กระเทือน กระทำ” เช่น เพื่อที่จะกระตุ้นให้คนวางแผนทางการเงิน อาจควรเริ่มต้นด้วยประเด็นร้อนที่เป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่ อาทิ หนี้บัตรเครดิต ผ่านทางสื่อมวลชนด้วยถ้อยคำที่มีใจความกระชับแต่กระทบต่อความรู้สึก (กระแทก) เมื่อคนตระหนักถึงความเดือดร้อนที่กำลังได้รับหรืออาจได้รับจากการใช้บัตรเครดิต อย่างไม่เหมาะสมแล้ว (กระเทือน) ผู้ให้ความรู้จึงค่อยชี้ให้เห็นประโยชน์และวิธีการวางแผนทางการเงิน ซึ่งน่าจะเป็นจังหวะที่เหมาะสมเพราะคนเพิ่งจะถูกกระตุ้นให้ตระหนักถึงโทษและประโยชน์ซึ่งจะนำไปสู่การลงมือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (กระทำ) มากกว่าการเริ่มต้นด้วยการบอกถึงข้อดีของการวางแผนทางการเงิน

จากการแสดงความเห็นของผู้เข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ นอกจากการ “กระแทก กระเทือน กระทำ” แล้ว การปรับเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติจากวัตถุนิยมที่เน้นการใช้จ่ายที่ฟุ้งเฟ้อมาเป็น การสร้างวินัยให้รู้จักการอดออมเงินนั้นจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมซึ่งก็คือ ครอบครัว โดยเริ่มจากการปลูกฝังความคิดและวินัยเรื่องการอดออมให้แก่สมาชิกอันจะนำมาซึ่งพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมและรู้จักใช้จ่ายอย่างประมาณตน ซึ่งวิธีการที่จะท าให้เกิด ผลสำเร็จอย่างแท้จริงนั้นต้องเกิดจากการปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเงินด้วย

- **การวัดผล** ในการดำเนินการให้ความรู้ไม่ได้มีประโยชน์เพื่อการวัดความคุ้มค่าของทรัพยากร ที่ใช้ไปเท่านั้น แต่มีประโยชน์ที่สำคัญกว่าคือ ทำให้ทราบว่าผู้ให้ความรู้ได้ “เดิน” มาถูกทางหรือไม่ และกลุ่มเป้าหมายสามารถรับความรู้และนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสำรวจ การจัดประชุมกลุ่มย่อยหรือ focus group การทดสอบก่อนและหลังการให้ความรู้ และการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม การให้ความรู้ทางการเงินเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและทำอย่างต่อเนื่องถึงจะเห็นผล จึงต้องมีการกำหนดวิธี ขอบเขต และความถี่ในการวัดที่เหมาะสม ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายอีกประการหนึ่งของ ธปท. และหน่วยงานเผยแพร่ความรู้อื่นๆ ที่จะหาวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับการให้ความรู้ทางการเงินแต่ละวิธีเพื่อนำไปสู่การดำเนินการให้ความรู้ที่ตรงใจและความจำเป็นกับกลุ่มเป้าหมายยิ่งๆ ขึ้นไป

ธปท. หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การทำงานการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินจะมีส่วนในการช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่ตรงกับความ ต้องการ มีความเหมาะสมทั้งในแง่ความสะดวกและค่าใช้จ่าย มีความรู้ความเข้าใจทางการเงินเพิ่มขึ้น มีปัญหาทางการเงินลดลง และมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยบรรเทาทุกข์ของประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพมากขึ้น รวมทั้งเพิ่มทรัพยากร และโอกาสในชีวิตแล้ว ยังจะช่วยสนับสนุนให้ระบบเศรษฐกิจมีความแข็งแกร่งและสนับสนุนให้ประเทศมีพัฒนาการที่ยั่งยืนต่อไป

2.5 แนวทางพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์และเสนอรูปแบบและแนวทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ ตลอดจนการวางกรอบทิศทาง การดำเนินงานของชสอ.ในฐานะองค์กรกลางของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย

กระบวนการวิจัยได้ดำเนินการใน 2 ส่วน **ส่วนแรก**เป็นการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินสถานการณ์ **ส่วนที่สอง**เป็นการจัดเวทีถกผลึกความคิดในระหว่างผู้นำในขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์

จำนวนทั้งสิ้น 122 คน ซึ่งข้อมูลทั้งสองส่วนได้ถูกนำไปสู่ขั้นตอนการออกแบบสำหรับแนวทางการพัฒนาระบบการเงินและการวางกรอบทิศทางการทำงานของ ชสอ.

ผลการวิเคราะห์สถานการณ์สหกรณ์ออมทรัพย์ในภาพรวมพบว่า มูลค่าสินทรัพย์ของระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ในรอบ 10 ปี (ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2553) เพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าตัว จากเดิมมีสินทรัพย์มูลค่า 391,674.26 ล้านบาท เพิ่มเป็น 1,081,587.31 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะมีเงินส่วนเหลือ (Surplus) ที่นำไปเป็นเงินลงทุนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกวงจากภายนอกมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะทำให้มีโอกาสความเสี่ยงจากการลงทุนมากขึ้น

ข้อสรุปจากเวทีถกผลึกความคิด บ่งชี้ให้เห็นประเด็นของข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องสหกรณ์ออมทรัพย์ ข้อจำกัดในการเข้าถึงสมาชิกเพื่อการรณรงค์ด้านการประหยัด การออมและการสร้างวินัยทางการเงิน อันเป็นคุณค่าพื้นฐานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ขาดระบบการเรียนรู้ในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์สู่มาตรฐานสากล ขาดระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงสู่การพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและการเชื่อมโยงธุรกิจลักษณะ Corporate System ยังขาดเครื่องมือทางการเงินที่จะช่วยประกันความเสี่ยงและการบริหารสภาพคล่องในระบบการเงิน และประการที่สำคัญคือผลกระทบจากนโยบายรัฐที่ก่อให้เกิดการแข่งขันด้านการให้เงินกู้จนส่งผลกระทบต่อวินัยทางการเงินของสมาชิกและการมีหนี้หลายทาง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นควรที่จะรณรงค์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหันมาสนใจในการพัฒนาระบบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในทิศทางที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเอง และการร่วมมือกัน ซึ่งในที่นี้ขอใช้คำว่า SHOs System (Self Help Organizations System) และถือเป็นโอกาสดีที่ขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์จะยึดเอาช่วงเวลาปี 2555 เป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนการพัฒนา SHOs System ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

△ ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรการเงินตามหลักมาตรฐานสากลเพื่อภาพลักษณ์เป็นที่เชื่อมั่นไว้วางใจ

△ ระบบการเงินที่มีบริการด้านการเงินที่เป็นธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมให้สมาชิกประหยัด มีจิตสำนึกการออมและมีวินัยทางการเงินเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของสมาชิก

△ ระบบการเงินที่มีโครงสร้างพื้นฐานและกลไกการบริหารความเสี่ยง สภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินทุน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น บนพื้นฐานของระบบการบริหารจัดการที่มีอิสระพึ่งพาตนเองได้

△ ระบบการเงินที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

ข้อเสนอสำหรับกรอบแนวทางการดำเนินงานและมาตรการในการพัฒนา SHOs System ประกอบด้วย 3 กรอบแนวทาง ได้แก่ กรอบแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบแนวทางการพัฒนาระบบการเงิน และกรอบแนวทางการพัฒนากลไกสนับสนุน ซึ่งมีมาตรการดำเนินการทั้งสิ้น 15 มาตรการ

กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์นั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างกรอบทิศทางการทำงานของ ชสอ. และการขับเคลื่อน SHOs System โดยใช้กลไกของ Steering Committee ในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์และภาคีในทุกระดับ โดย ชสอ. ควรดำเนินนโยบายที่จะก่อให้เกิดการบูรณาการในการดำเนินยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

△ การกำหนดยุทธศาสตร์ ชสอ. ภายใต้ SHOs System

- △ การกำหนด Agenda และแผนรณรงค์ SHOs System
- △ การจัดทำแผนพัฒนาระบบสนับสนุนการขับเคลื่อน SHOs System
- △ การจัดทำแผนขับเคลื่อน SHOs System ภายใต้การมีส่วนร่วมของ ชสอ. และภาคี

2.6 ข้อเสนอจากการประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย

การจัดประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้สำหรับกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบการพัฒนาระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพมั่นคงมีเสถียรภาพ และกรอบการพัฒนาคลังสนับสนุน ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนกรอบการพัฒนาระบบการเงินพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน (SHOs System Platform) นั้น ได้ดำเนินการใน 4 ครั้ง ระหว่างวันที่ 26 ธันวาคม 2555 และ 22 มีนาคม 2556 มีผู้เข้าร่วมเวทีทั้งสิ้น 142 คน มีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

2.6.1 แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในสหกรณ์ออมทรัพย์

1) เทคโนโลยีสารสนเทศในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมี 4 ระบบหลัก ได้แก่ DOS application, Windows application, Web application และระบบลูกผสมระหว่าง Windows และ Web application โดยในปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์เริ่มหันมาใช้ Windows application แทนระบบ DOS application แต่ก็ยังมีข้อจำกัดเมื่อต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายทั่วประเทศ จึงมีหลายสหกรณ์ที่เริ่มเปลี่ยนมาเป็นระบบ Web application เช่นกรณีของชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ไทยไอซีที ก็มีทิศทางในการใช้ระบบ Web application เช่นกัน

2) ปัญหาของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้แก่ ปัญหาบุคลากรด้านไอซีทีมีน้อย ระบบซอฟต์แวร์ที่ใช้ในปัจจุบันมีความหลากหลายซึ่งยากต่อการเชื่อมต่อฐานข้อมูลในการพัฒนาระบบเชื่อมโยงเครือข่ายให้มีมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งยังส่งผลต่อต้นทุนค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระบบ Data center ด้วย

3) ข้อคิดเห็นในเวทีที่สำคัญที่ฝากไว้ ได้แก่

- การปรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าสู่มาตรฐานเพื่อการเชื่อมโยง ทั้งในแง่ของ data base ต้องระมัดระวังเรื่องมาตรฐานกลางและความปลอดภัยของระบบ

- โครงสร้าง (Architecture) ของระบบที่เกี่ยวข้องกับฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบแอปพลิเคชันต่างๆ ต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถรองรับสหกรณ์ได้ทุกขนาด ภายใต้มาตรฐานความปลอดภัยของระบบกลาง

- ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน และใช้งานได้จริง

- ความปลอดภัยจากการเจาะเข้าถึงข้อมูลสมาชิกสหกรณ์

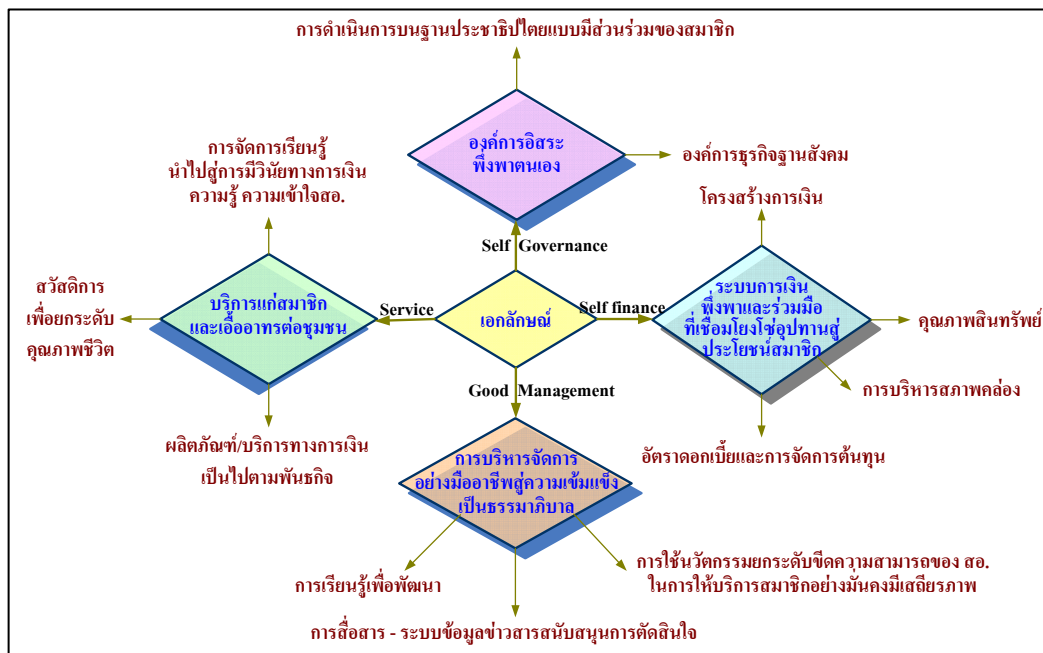
- การพัฒนาเข้าสู่ระบบมาตรฐานกลาง ควรมีโครงสร้างคล้ายกัน โดยใช้การปรับเข้าสู่มาตรฐานการเชื่อมโยงที่เป็นมาตรฐานกลาง โดยการ Sharing cost ที่พิจารณาตามขนาดของธุรกิจสหกรณ์ (Transaction size scaling) หมายความว่ามีการปรับตัวมีมาตรฐานกลางแต่มีส่วนที่เป็น Local ของตัวเอง มีระบบความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน มีระบบสำรองข้อมูลแบบ Real time เชื่อมโยงโดย Lead line

- มีข้อเสนอแนะให้ ชสอ. เป็นผู้พัฒนา โดยสหกรณ์สมาชิกจะทยอยเข้าร่วมและควรมีศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรด้วย

- ควรคำนึงถึงระบบตรวจสอบด้าน Technical audit เพื่อการบริหารความเสี่ยงว่าพร้อมหรือไม่ และการพัฒนาต้องคำนึงถึงต้นทุนในการ Maintenance และวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่เน้นเรื่องการส่งเสริมการออมด้วย

2.6.2 กลไกฝึกอบรมที่พึงประสงค์ในสหกรณ์ออมทรัพย์

ในเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมายได้หยิบยกเอาแนวคิดการบริหารจัดการตามเอกลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์มาพิจารณา ดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 การบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเป็นองค์รวม

โดยตั้งคำถามที่ประชุมว่า ระบบการเรียนรู้อย่างไรจึงจะช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์ให้นำพาการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตามเอกลักษณ์ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ การเป็นองค์กรอิสระพึ่งพาตนเอง (Self governance) การมีระบบการเงินที่พึ่งพาและร่วมมือกันในเรื่องการเงิน (Self finance) มีการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ สู่ความเข้มแข็งเป็นธรรมาภิบาลของสหกรณ์ (Good management) และมีบริการที่ดีแก่สมาชิก (Good service) เพื่อนำไปสู่การยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

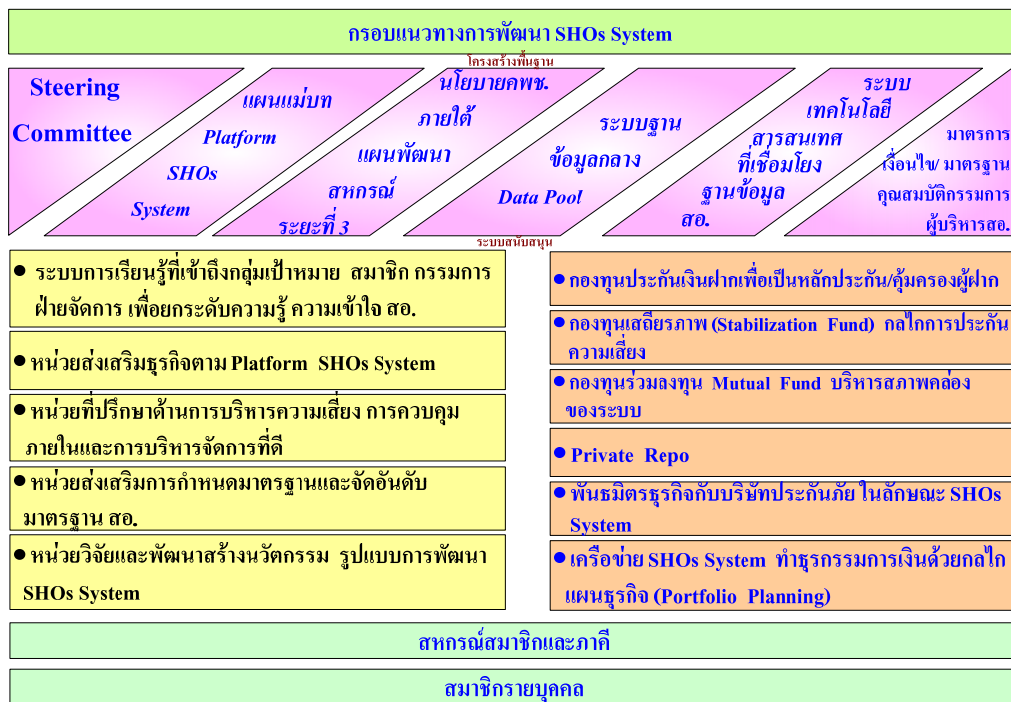
- การให้การฝึกอบรมที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เน้นไปที่หลักสูตรพื้นฐาน ได้แก่ หลักสูตรกรรมการใหม่ หลักสูตรเฉพาะ เช่น การบริหารการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ การบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ การประชาสัมพันธ์ในสหกรณ์ การใช้คอมพิวเตอร์ในสหกรณ์ โดยมักจะบริการแก่คนจำนวนมากซึ่งมีผลเสียในด้านของการเข้าถึงความรู้ และการยกระดับทักษะการนำไปใช้ประโยชน์

- ข้อเสนอที่ให้ความสำคัญ คือ การกำหนดเงื่อนไขการผ่านการฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหลักการสหกรณ์ ขณะผู้สนใจสมัครเป็นกรรมการสหกรณ์

- การให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะเรื่อง การสร้างจิตสำนึกการออม และวินัยทางการเงิน
- การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นเรื่องจิตสำนึกการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเป็นระบบ แก่กรรมการ พนักงาน และสมาชิก โดย ชสอ. เป็นผู้ให้บริการ อาจเป็นในลักษณะการให้บริการเคลื่อนที่ไปยังสหกรณ์แต่ละแห่งเพื่อให้ครอบคลุมถึงสมาชิกสหกรณ์ด้วย
- ควรมีการติดตามประเมินผลหลังการอบรม เพื่อยกระดับทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง
- การรณรงค์ให้เห็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice) ในด้านการส่งเสริมการออม การบริหารการเงิน การจัดการประชุม การแก้ปัญหาหนี้แก่สมาชิก ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะและมีแนวปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
- ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมที่ให้ทั้งกรรมการ พนักงาน และสมาชิกเข้าเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในการมีเอกภาพการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่เป้าหมายร่วม
- การพัฒนาฝีมือและเอกสารความรู้เพื่อการเผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้อง
- ควรมีหลักสูตรที่เน้นเรื่องการบริหารเงิน - การบริหารความเสี่ยง แก่กรรมการใหม่
- การพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องมีการศึกษาวิจัย เพื่อให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างมีแบบแผน ซึ่ง ชสอ. มีความตั้งใจที่จะเป็นแม่งาน

2.6.3 กลไกสนับสนุนที่จำเป็นในการพัฒนาสู่ SHOs System

ที่ประชุมได้หยิบยกองค์ประกอบระบบสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาไปสู่ระบบการเงินพึ่งพาและร่วมมือกัน (SHOs System) ดังรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 องค์ประกอบของระบบสนับสนุนสู่การพัฒนา SHOs System

ซึ่งที่ประชุมได้อภิปรายแลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวางและมีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การจัดทำแผนแม่บทเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาสู่ SHOs System เห็นด้วยที่จะดำเนินการโดย Steering committee ภายใต้ ชสอ. เป็นเจ้าภาพนำสู่แผนปฏิบัติการร่วมกับสหกรณ์สมาชิก

2) การสร้าง Good Regulatory Framework ซึ่งประกอบด้วย กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ หรือระเบียบที่สนับสนุนให้ผู้ที่เข้ามาขับเคลื่อนสหกรณ์ออมทรัพย์ มีจิตสำนึกพึงพาและร่วมมือกัน มีความคิดกว้างไกล และมีสมรรถนะอย่างมืออาชีพ หลายคนได้หยิบยกตัวอย่างในบางประเทศที่มีการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกและกรรมการสหกรณ์ ว่าผ่านเงื่อนไขการฝึกอบรมตามเกณฑ์มาตรฐานซึ่งจะช่วยคัดกรองคนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วม

3) การกำหนดค่ามาตรฐานและการจัดอันดับมาตรฐานสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการยกระดับขีดความสามารถของสหกรณ์ไปสู่มาตรฐานคุณภาพอย่างสากล ซึ่งชี้ว่าปัจจุบัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ และการจัดทำ Peer group ที่แสดงอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ขนาดต่างๆ ไว้อ้างอิง ส่วนกรมส่งเสริมสหกรณ์ก็มีการจัดสหกรณ์มาตรฐาน สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์มีการกำหนดเงื่อนไขของสหกรณ์ที่มีคุณค่าและนักสหกรณ์ที่มีคุณค่า ชสอ. ก็มีการกำหนดเงื่อนไขของสหกรณ์ดีเด่นแห่งปี เป็นต้น

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตสำหรับกติกาและการพิจารณาตัดสินตามมาตรฐานดังกล่าวว่าควรให้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนจริงๆ จึงจะเป็นระบบสนับสนุนที่เกิดประสิทธิผลในการยกระดับตามที่คาดหวัง

4) การจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคง สภาพคล่อง และความมีเสถียรภาพ ถือเป็นสิ่งจำเป็น แต่จะต้องดำเนินการให้เป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ

5) สารการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการทั้งในรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรม การสัมมนา หรือบางครั้งอาจต้องดำเนินการโครงการต่อเนื่อง ได้แก่ การส่งเสริมการออม การสร้างวินัยทางการเงิน ความรู้ด้านการลงทุน การบริหารความเสี่ยง เป็นต้น

6) การกำหนดกรอบการจัดจ้างผู้จัดการที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี อันจะก่อให้เกิดขวัญ กำลังใจและความมีอิสระในการปฏิบัติงานของผู้จัดการที่ไม่ถูกก้ำก๋ายจากคณะกรรมการสหกรณ์

7) การพิจารณาทบทวนเงื่อนไขสำหรับเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเพื่อให้เกิดความมั่นคงความมีเสถียรภาพ

2.6.4 กรอบแนวทางการขับเคลื่อน SHOs System

ในที่ประชุมได้เปิดประเด็นโดยท้าวความถึงความสำคัญของการขับเคลื่อน SHOs System ในฐานะเป็นยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีคุณลักษณะดังรายละเอียดในรูปที่ 2.5 ซึ่งประกอบด้วย ระบบการเงินที่มีการจัดการที่ดี ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ ระบบการเงินที่มั่นคงเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ ระบบการเงินที่มีบริการที่เป็นธรรมต่อสมาชิก มุ่งส่งเสริมการประหยัด การออม และการสร้างวินัยทางการเงิน มีกลไกการบริหารความเสี่ยง สภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินทุน มีความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น สู่การพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน

รูปที่ 2.5 ระบบการเงินที่เกื้อหนุนการพึ่งพาและร่วมมือกัน

โดยที่นักวิจัยได้หยาบการวิเคราะห์ Force Field Analysis ที่ชี้ให้เห็นแรงหนุนและแรงต้านในการขับเคลื่อน SHOs System ว่า

- △ กลุ่มคนที่เห็นด้วยและยังสนับสนุน ได้แก่
 - คนที่เข้าใจในอัตลักษณ์สหกรณ์ออมทรัพย์
 - คนที่มองเห็นความเชื่อมโยงของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ ตั้งแต่กิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
 - คนที่มีความรู้การบริหารจัดการที่ดี
 - คนที่มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ
- △ กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุน ได้แก่
 - คนที่ไม่เข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์
 - คนที่มองแยกส่วน และหวังผลประโยชน์
 - คนที่มีแนวคิดการจัดการแบบดั้งเดิม กลัวการเปลี่ยนแปลง
 - คนที่ขาดวิสัยทัศน์และมองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตร

จากนั้นได้นำเสนอกรอบการขับเคลื่อน SHOs System โดยมีขั้นตอน 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. สร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์สหกรณ์ออมทรัพย์ ควบคู่กับการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์
2. การปรับยุทธศาสตร์ – โครงสร้าง – ระบบการจัดการโดยบูรณาการ SHOs System กับแผนกลยุทธ์ ชสอ.
3. กำหนดหน่วยเจ้าภาพการขับเคลื่อน มีทีมงาน มีแผนงาน โครงการ งบประมาณ มีเป้าหมายตัวชี้วัดร่วมกับภาคี
4. การจัดการความรู้ อัตลักษณ์ ชสอ. → Quality Management → Go to SHOs
5. โครงการนำร่อง : การพัฒนาระบบฐานข้อมูล - ระบบไอซีที → SHOs System
6. ประเมินผล ให้รางวัลแก่ ชสอ. ที่เข้าร่วมโครงการและมีแนวปฏิบัติที่ดี

ภายหลังได้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางและมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่

1. ควรปรับกรอบการพัฒนาขั้นที่ 1 ซึ่งควรดำเนินการทั้งการสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์สหกรณ์ออมทรัพย์ และการจัดการความรู้เรื่องการจัดการที่ดี และกรอบการขับเคลื่อน SHOs System ไปพร้อมกันเพื่อการเตรียมคน

2. การปรับโครงสร้าง ชสอ. เพื่อรองรับ Agenda SHOs System

3. การผลักดันให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อน

4. การรณรงค์ให้สหกรณ์สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของโครงการนำร่อง

5. การปรับฐานข้อมูลสู่การพัฒนา Data center และระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงเป็นระบบ SHOs System

6. การติดตามประเมินผลเพื่อขยายผลในวงกว้าง

โดยที่ประชุมเห็นตรงกันว่า ควรต้องสร้างทักษะเจ้าหน้าที่ ชสอ. เพื่อไปเผยแพร่แนวคิดแก่ผู้นำสหกรณ์ในขบวนการสหกรณ์ให้มากขึ้น

บทที่ 3

กรอบการขับเคลื่อนสู่ระบบการเงินบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน SHOs System Platform

3.1 หลักการและเหตุผล

ในปี พ.ศ. 2554 คณะกรรมการดำเนินการ ชสอ. ชุดที่ 38 ได้เล็งเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเงินที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ : SHOs System ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในห้าประเด็นยุทธศาสตร์ ภายใต้แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554) จึงได้มอบหมายให้ทีมนักวิจัยของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินการโครงการวิจัยดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยได้นำเสนอคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของ SHOs System และกรอบแนวทางการดำเนินงาน SHOs System และมาตรการดำเนินการทั้งสิ้น 15 มาตรการ โดยคณะกรรมการดำเนินการ ชสอ. ชุดที่ 39 ได้นำประเด็นของ SHOs System บรรจุไว้ในแผนกลยุทธ์ ระยะที่ 3 ของ ชสอ. และได้มีการเผยแพร่แนวคิด SHOs System ในที่ประชุมใหญ่ ชสอ. ประจำปี 2555 อีกทั้งการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุมสัมมนาผู้บริหาร – ฝ่ายจัดการอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2555 คณะกรรมการดำเนินการ ชสอ. ชุดที่ 40 ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดทำกรอบแนวทางการขับเคลื่อนสู่ระบบ SHOs System จึงได้มอบหมายให้ทีมนักวิจัยของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ดำเนินการโครงการวิจัย “การขับเคลื่อนการพัฒนา SHOs System” โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะรณรงค์การมีส่วนร่วมของสหกรณ์สมาชิกในการขับเคลื่อนสู่ระบบ SHOs System ให้มีการออกแบบกระบวนการขับเคลื่อน SHOs System และพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทีมนักวิจัยจึงได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้แทนจากสหกรณ์ออมทรัพย์ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ ในการจัดทำกรอบแนวทางการขับเคลื่อนสู่ SHOs System และเอกสาร “การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์” โดยกรอบแนวทางการขับเคลื่อนสู่ SHOs System จะเป็นไปตามกรอบคิด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System ซึ่ง ชสอ. จะนำไปใช้ในการดำเนินการยกระดับการพึ่งพาระบบการเงินบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกันของสหกรณ์ ส่วนเอกสาร “การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์” จะช่วยเสริมความรู้และทักษะการจัดการที่ดี ตามอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการเป็นสถาบันการเงินของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก

3.2 คำจำกัดความของระบบการเงินที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ :

SHOs System

ระบบการเงินที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ SHOs System ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 หมายถึง ระบบการเงินที่เอื้อต่อการออม การสะสมทุน การสร้างวินัยทางการเงินแก่สมาชิก รวมถึงการกระจายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เป็นธรรม มีการหมุนเวียนของระบบการเงินสหกรณ์ในทิศทางที่ก่อให้เกิดสภาพคล่อง ความมั่นคง และความมีเสถียรภาพ

3.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System (รูปที่ 3.1)

ข้อเสนอสำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากรายงานวิจัยของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ และอยู่ภายใต้แผนกลยุทธ์ ระยะที่ 3 ของ ชสอ. ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเงินตามหลักมาตรฐานสากล เพื่อภาพลักษณ์เป็นที่เชื่อมั่นไว้วางใจ
2. ระบบการเงินที่มีบริการที่เป็นธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมให้สมาชิกประหยัด มีจิตสำนึกการออม มีวินัยทางการเงินเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของสมาชิก
3. ระบบการเงินที่มีโครงสร้างพื้นฐานและกลไกการบริหารความเสี่ยง สภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินทุน เพื่อความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น บนพื้นฐานของระบบการบริหารจัดการที่มีอิสระพึ่งพาตนเองได้
4. ระบบการเงินที่มีระบบบริหารจัดการที่ดี เกิดจากการมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

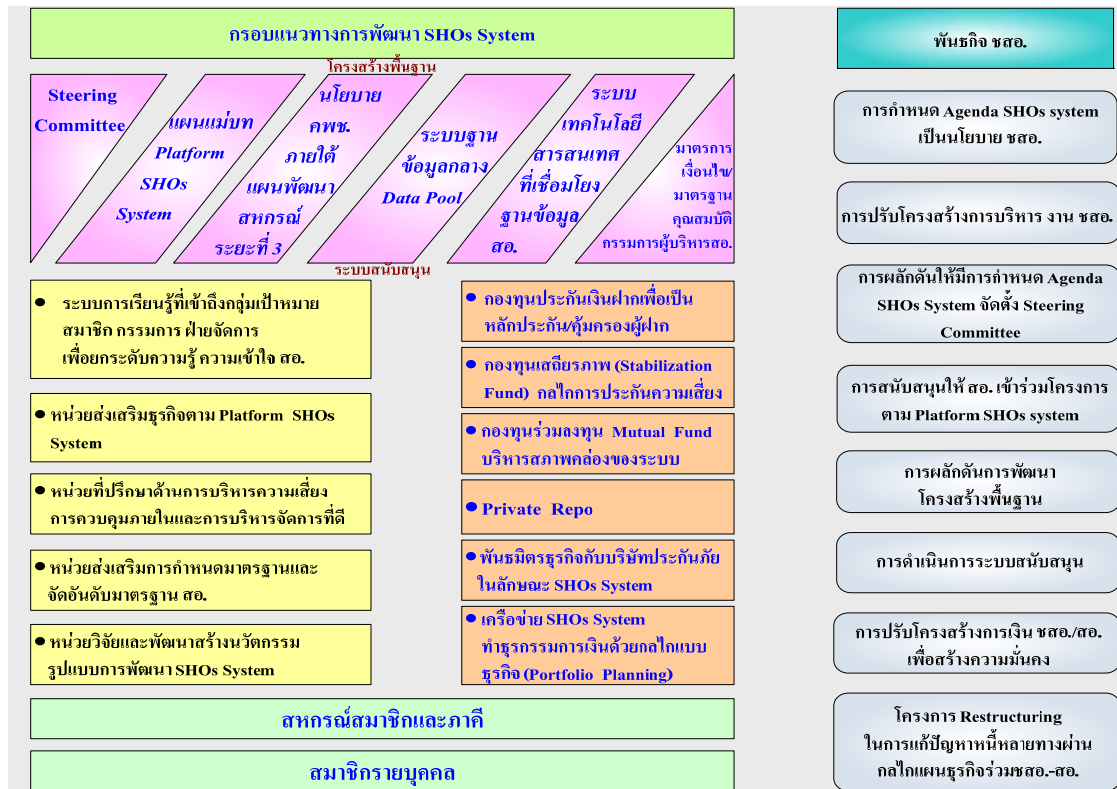

รูปที่ 3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System

3.4 กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System ¹

ตามข้อเสนอจากการวิจัยของทีมวิจัยสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ในปี 2554 ซึ่งให้เห็นความจำเป็นในการสร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างพันธกิจของ ชสอ. และการขับเคลื่อน SHOs System ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุน และควรเป็นไปภายใต้การมีส่วนร่วมของสหกรณ์สมาชิกและภาคีที่เชื่อมโยงไปถึงสมาชิกรายบุคคล (รูปที่ 3.2)

¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในรายงานวิจัย “แนวทางการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์”, 2554.

รูปที่ 3.2 กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs system

3.5 การวิเคราะห์สนามพลัง (Force Field Analysis)

ภายหลังที่ทีมวิจัย สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ได้จัดเวทีประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 ครั้ง ในระหว่างผู้แทนสหกรณ์ออมทรัพย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 123 คน ภายใต้การดำเนินการวิจัย “การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน” ระหว่างเดือนธันวาคม 2555 – เมษายน 2556 จึงได้ใช้การวิเคราะห์สนามพลัง (Force Field Analysis) เพื่อประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับ แรงเสริม (Driving force) และแรงต้าน (Restraining force) ซึ่งผลการประเมิน ชี้ให้เห็นว่า (รูปที่ 3.3)

3.5.1 แรงเสริมจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกขบวนการสหกรณ์ ประกอบด้วย

- ความท้าทายในการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องผืนีกกำลัง สร้างความเข้มแข็งเป็นปีกแผ่น เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เพื่อความคงอยู่ของธุรกิจเพื่อสมาชิก
- เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ทำให้ธุรกิจการค้ามีการเชื่อมโยงธุรกรรมการค้ากับธุรกิจการเงินเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นโอกาสการช่วงชิงสมาชิกมากขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการออมและวินัยทางการเงินของสมาชิก ที่สหกรณ์ต้องหามาตรการปกป้องสมาชิก

3.5.2 แรงเสริมจากภายในขบวนการสหกรณ์ ประกอบด้วย

- ผู้นำ ชสอ. ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเห็นความสำคัญของ SHOs System ในฐานะเป็นยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งเป็นปีกแผ่นของระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ และการสร้างโอกาสทางเลือกแก่ประชาชน บนอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่ควรมีแผนแม่บทให้ชัดเจน

- มีข้อมูลจากงานวิจัยสนับสนุน ส่งเสริมกรอบแนวทางการขับเคลื่อนสู่ SHOs System
- มีตัวแบบและแนวปฏิบัติที่ดีของระบบการเงินพึ่งพาและร่วมมือกันที่นำประโยชน์สู่ประชาชน เช่น **Rabo Bank** ที่ฝึกนักกำลังสร้างระบบการเงินในภาคการเกษตรและมีผลการดำเนินงานในระดับ AAA ของสถาบันการเงินโลก **Cooperative UK** ที่หันมาฝึกกำลังเพื่อยกระดับความเข้มแข็งเป็นปีกแผ่นของระบบสหกรณ์ทั้งด้านการเงิน ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจท่องเที่ยว **KFCCC** (Korean Federation of Community Credit Cooperatives) ที่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงธุรกรรมการเงินระหว่างสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5.3 แรงต้านจากภายในขบวนการสหกรณ์

- คนที่มีผลประโยชน์ขัดแย้ง
- คนที่ยังเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและรับรู้แนวคิดของ SHOs System และเห็นความเชื่อมโยงในระบบสถาบันการเงิน

3.5.4 แรงต้านจากภายนอกขบวนการสหกรณ์

- คนที่ไม่เข้าใจในบริบทของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการสร้างจิตสำนึกการออม และการสร้างวินัยการออมแก่สมาชิก ไม่เห็นความจำเป็นของ SHOs System
- คู่แข่งที่เป็นสถาบันการเงิน
- คู่ค้าที่มองเห็นแต่ประโยชน์ในธุรกิจของตน

รูปที่ 3.3 การวิเคราะห์สนามพลัง (Force Field Analysis)

3.6 ข้อพิจารณาสำหรับกรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System

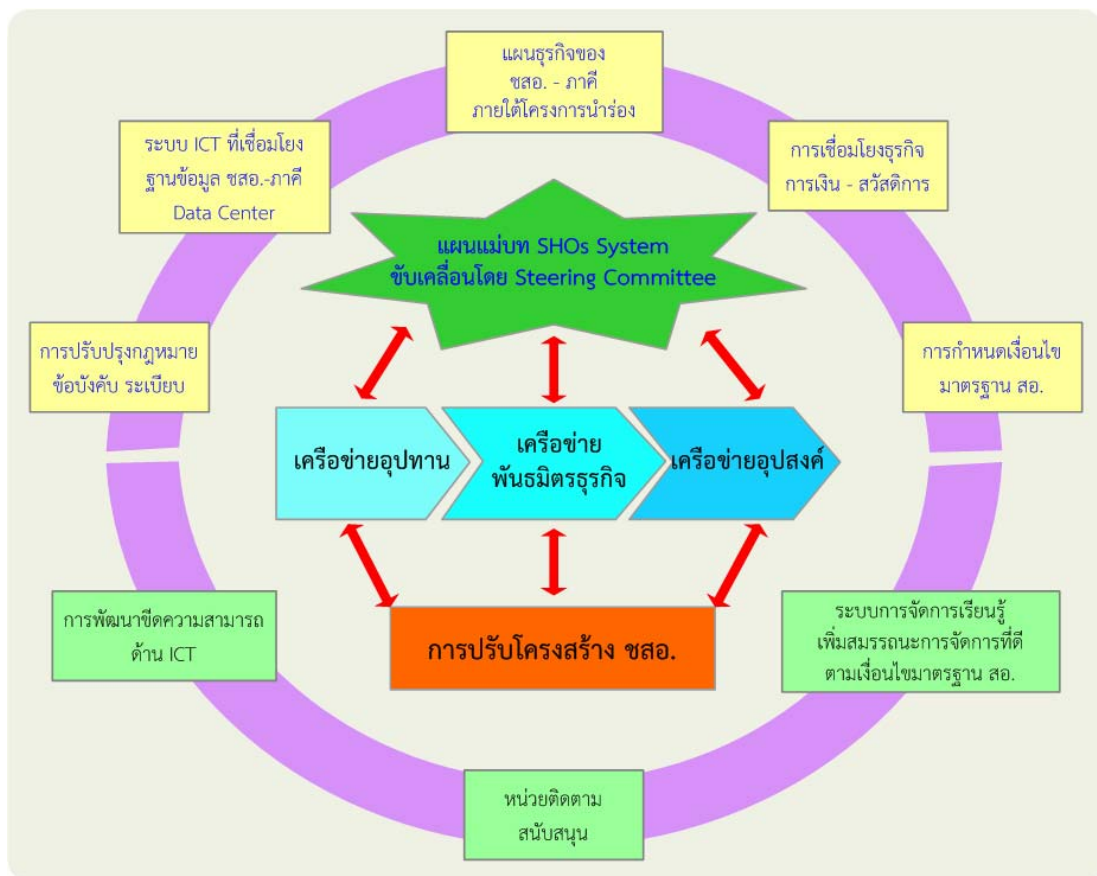
ข้อพิจารณาสำหรับกรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System นั้น (รูปที่ 3.4) ควรเป็นไปภายใต้ **แผนแม่บท** ซึ่งกำกับดูแลโดย **คณะทำงานเฉพาะกิจ (Steering Committee)** ที่มาจากตัวแทนสหกรณ์และภาคีเครือข่าย ทั้งเครือข่ายอุปทาน เครือข่ายพันธมิตรธุรกิจ และเครือข่ายอุปสงค์ ซึ่งควรเริ่มต้นจากสหกรณ์ออมทรัพย์และพันธมิตรธุรกิจที่เห็นชอบและสมัครเข้าร่วมโครงการนำร่องอย่างเป็นทางการ

มาตรการที่สำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานให้เอื้อต่อการพัฒนา SHOs System ได้แก่ **การปรับปรุงกฎหมาย ข้อบังคับ และกฎระเบียบ** ทั้งที่มาจากนโยบายรัฐและสหกรณ์ เพื่อให้มีการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยึดมั่นไว้วางใจต่อกัน อีกทั้งการจัดให้มีกลไกการบริหารสภาพคล่อง **กลไกการบริหารความเสี่ยง** และเครื่องเตือนภัยสำหรับระบบการเงินที่มั่นคงมีเสถียรภาพ อาทิ กองทุนรักษาสภาพคล่อง Private Repo กองทุนเสถียรภาพ

การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของภาคี ตลอดจนแผนการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเพื่อการรองรับระบบไอซีที (ICT)

การพัฒนาระบบการเรียนรู้แก่ทรัพยากรบุคคลสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อเพิ่มสมรรถนะการจัดการที่ดีตามเงื่อนไขมาตรฐานสหกรณ์ออมทรัพย์

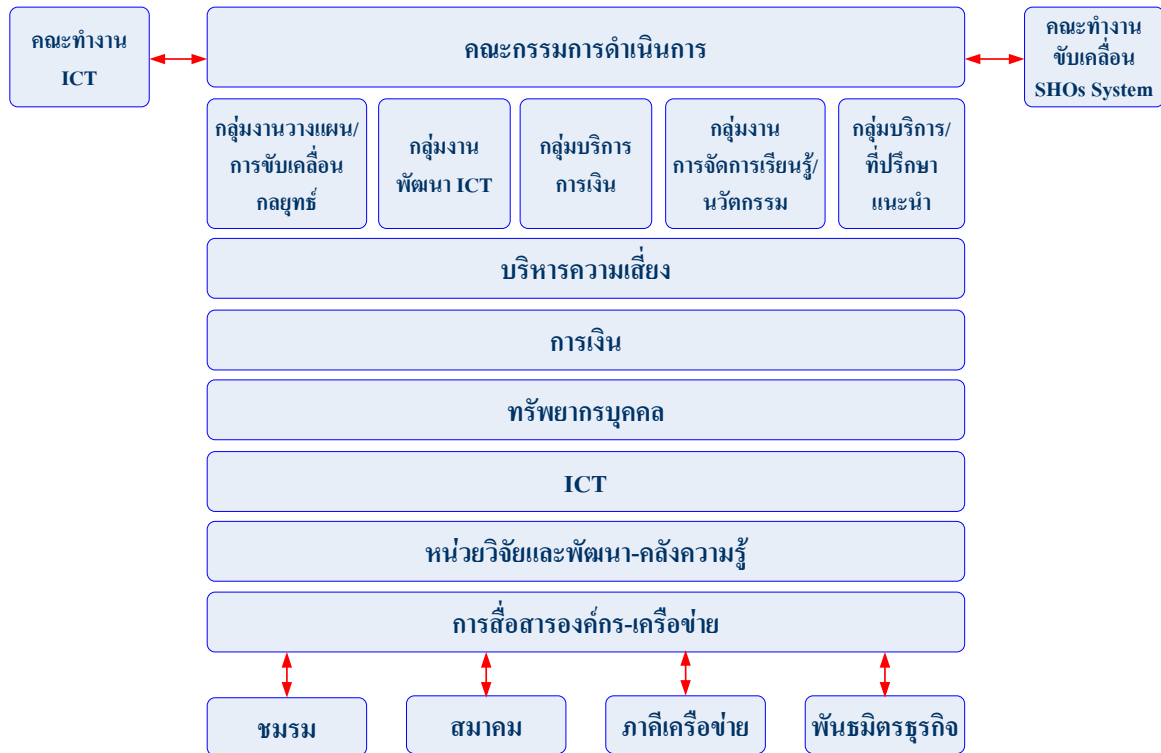
โดยปรับโครงสร้าง ชสอ. ให้มีกลไกการบริหารจัดการในทิศทางที่เกื้อหนุนการพัฒนาตามแผนแม่บท SHOs System และกลไกการติดตาม สนับสนุนภาคีภายใต้ข้อตกลง

รูปที่ 3.4 กรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System

3.8 ข้อเสนอสำหรับโครงสร้าง ชสอ. เพื่อรองรับการพัฒนาตามกรอบ SHOs System

โครงสร้างการบริหารงาน ชสอ. เพื่อรองรับการพัฒนาตามกรอบ SHOs System (รูปที่ 3.6) ควรประกอบด้วย

รูปที่ 3.6 โครงสร้างการบริหารงาน ชสอ.

3.9 ข้อเสนอสำหรับแผนปฏิบัติการตามกรอบการขับเคลื่อน SHOs System ของ ชสอ.-ภาคี ระหว่างปี 2556-2560

แผนงาน	โครงการ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด/เป้าหมาย
1. การจัดทำแผนแม่บท SHOs System เชื่อมโยงแผนธุรกิจ - ระบบ ICT ระหว่าง ชสอ. - ภาคี	โครงการจัดทำแผนแม่บท SHOs System	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อให้มีกรอบทิศทางการทำงานร่วมกันระหว่าง ชสอ. กับภาคี ที่ชี้ให้เห็นแผนธุรกิจ ระบบความสัมพันธ์ใหม่เพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> มีคณะทำงาน Steering Committee มาจากตัวแทนภาคี มี (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ภายใต้กรอบเวลา 5 ปี ที่เชื่อมโยงกับแผนกลยุทธ์ ชสอ.-ภาคี มีทีมงานให้คำแนะนำ SHOs System
2. การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ SHOs ในพันธกิจของ ชสอ. สู่วิสัยทัศน์ “เป็นศูนย์กลาง สอ.ไทย อ้าวงไว้ซึ่งอุดมการณ์สหกรณ์และเป็นสากลภายในปี 2559”	1. โครงการการปรับปรุงแผนกลยุทธ์ ชสอ. ภายใต้กรอบ SHOs System	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อปรับแผนกลยุทธ์ ชสอ. ที่เชื่อมโยงกรอบ SHOs System สู่การบรรลุวิสัยทัศน์ 	<ul style="list-style-type: none"> SHOs System Platform ปรากฏอยู่ในแผนที่กลยุทธ์ ชสอ. ที่เชื่อมโยงทั้ง 4 มิติของ Balanced Score Card
	2. โครงการ Re-organized โครงสร้างการบริหารจัดการ ชสอ. ที่เอื้อต่อการพัฒนา ตามกรอบ SHOs System และเป็น Learning Organization	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อให้มีโครงสร้างการบริหารจัดการแผนพัฒนาบุคลากร ชสอ. ระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาตามกรอบ SHOs System และการเป็น Learning Organization 	<ul style="list-style-type: none"> ชสอ. มีแนวนโยบาย โครงสร้างการบริหารงานที่เชื่อมโยงกับภาคีและสามารถรองรับการเชื่อมโยงธุรกิจกับภาคีในระบบความสัมพันธ์ใหม่
3. การสื่อสารทำความเข้าใจและรณรงค์สหกรณ์เข้าเป็นภาคี ตามกรอบ SHOs System	<ol style="list-style-type: none"> โครงการสัมมนา “การเตรียมการเข้าสู่กรอบ SHOs System เพื่อความเป็นปึกแผ่น-ยั่งยืน โครงการเขียนเขียนสหกรณ์สมาชิก เพื่อเชิญชวนเข้าเป็นภาคี การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ และ campaign เพื่อสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมายสาธารณะ 	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กรอบ SHOs System และเชิญชวนเข้าเป็นภาคี เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกรอบ SHOs System และเชิญชวนเข้าเป็นภาคี เพื่อให้มีสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับเผยแพร่แก่กลุ่มเป้าหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> มีแผนสำหรับโครงการสัมมนา มีทีมงาน จำนวนคนที่เข้าร่วมสัมมนา เข้าใจและเห็นความสำคัญ จำนวนสหกรณ์ที่ได้รับการเผยแพร่ จำนวนสหกรณ์ที่เข้าเป็นภาคี สื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ ที่เข้าใจง่ายและมีประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

แผนงาน	โครงการ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด/เป้าหมาย
4. ระบบการจัดการเรียนรู้สู่ภาคี	1. โครงการจัดทำหลักสูตรเป็นระบบด้าน ICT รองรับ SHOs System	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อให้มีหลักสูตรด้าน ICT นำไปพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> ● หลักสูตรผ่านการทดลองใช้และประเมินว่าสอดคล้องกับแผน SHOs System
	2. โครงการจัดทำหลักสูตรเป็นระบบด้านการพัฒนาทักษะการจัดการที่ดี ภายใต้กรอบ SHOs System	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อให้มีหลักสูตรด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการที่ดีทั้งระบบ ปลูกจิตสำนึกปรับวิธีคิด เพิ่มพูนทักษะ ตามกรอบ SHOs System 	<ul style="list-style-type: none"> ● หลักสูตรผ่านการทดลองใช้และมีความสอดคล้องกับแผน SHOs System ● ทีมงานมีความเข้าใจ SHOs ● มีอุปกรณ์เผยแพร่ สื่อประชาสัมพันธ์ ● ผู้ผ่านการสัมมนาตระหนักเห็นความสำคัญของ SHOs
	3. หลักสูตรฝึกอบรมเป็นระบบสำหรับผู้นำ ฝ่ายจัดการในการสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการร่วมกันตามกรอบ SHOs System	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อสร้างสมรรถนะทรัพยากรบุคคล สอ. ภาคี ● เพื่อความพร้อมสำหรับการปรับเข้าสู่กรอบ SHOs System 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีแผนงาน-แผนเงิน-แผนคน ของ ชสอ.ร่วมกับภาคี ● ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีสมรรถนะ 3 ระดับ ทักษะคิด วิเคราะห์ ทักษะการทำงาน
5. แผนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	1. โครงการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาระบบ ICT	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อให้มีกรอบการพัฒนาระบบ ICT ที่เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูล (Data Center) 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีแผนแม่บท ICT ที่เชื่อมโยง SHOs System
	2. โครงการนำร่องพัฒนาระบบ ICT เชื่อมโยงกับแผนธุรกิจภาคีสหกรณ์ออมทรัพย์ - ชสอ.	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อขับเคลื่อนการเชื่อมโยงระบบ ICT เชื่อมโยงกับแผนธุรกิจตามกรอบ SHOs System 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีแผนปฏิบัติการระหว่างชสอ. - ภาคี ● มีที่ปรึกษาเชี่ยวชาญเฉพาะ ● มีกลไกการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด
6. การสร้างทีมงาน Coach ในการประสานงานภาคี-ผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนตามกรอบ SHOs System	โครงการพัฒนาทีมงานฝ่ายปฏิบัติการ “Go to SHOs”	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อให้มีทีมงานเฉพาะกิจขับเคลื่อนกรอบ SHOs System ตามแผนธุรกิจชสอ.-ภาคี และเชื่อมประสานระหว่าง Steering Committee - กรรมการชสอ. 	<ul style="list-style-type: none"> ● ทีมงานที่มีความรู้ความเข้าใจในกรอบ SHOs System และแผนขับเคลื่อน SHOs System
7. แผนพัฒนาธุรกิจเชื่อมโยงระหว่าง ชสอ.-ภาคีพันธมิตร	1. โครงการขับเคลื่อนแผนธุรกิจตามข้อตกลง ชสอ.-ภาคี ระยะ 5 ปี	<ul style="list-style-type: none"> ● มีแผนธุรกิจร่วมระหว่างชสอ.-ภาคี ระยะ 5 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อตกลงอย่างเป็นทางการ ● การประชุมเชิงปฏิบัติการทำแผนธุรกิจใหม่ ชสอ.-ภาคี ● ประเมินการแผนธุรกิจภายใต้ SHOs System ของชสอ.-ภาคี ในกรอบเวลา 5 ปี

แผนงาน	โครงการ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด/เป้าหมาย
7. แผนพัฒนาธุรกิจเชื่อมโยงระหว่าง ชสอ.-ภาคีพันธมิตร (ต่อ)	2. โครงการปรับปรุงกฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนา SHOs System	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้มีกฎหมายที่เอื้อต่อระบบการเงินสหกรณ์ตามอัตลักษณ์ ชอ. ที่เป็นทางเลือกของประชาชน ภายใต้บริบทการเปิดเสรีการเงิน 	<ul style="list-style-type: none"> ● โครงการถูกบรรจุในแผนงาน ชสอ.
	3. โครงการพัฒนาเงื่อนไขมาตรฐานคุณภาพ ชอ.	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ชอ. ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (เป็นสากล) อันก่อให้เกิดความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่าง ชสอ.-ภาคี 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการประกาศใช้เงื่อนไขมาตรฐาน ● มีกลไกการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานข้อตกลง
	4. โครงการปรับปรุงข้อบังคับและระเบียบ เพื่อปรับเข้าสู่มาตรฐานการจัดการที่ดี (มาตรฐานเดียวกัน)	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อการพัฒนาเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการที่ดีที่เชื่อมั่นไว้วางใจต่อกันระหว่าง ชสอ.-ภาคี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ภาคี - ชสอ. มีการปรับปรุงข้อบังคับ-ระเบียบ ภายใต้กรอบการขับเคลื่อน SHOs System
	5. โครงการพัฒนาโครงสร้างชสอ.	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน ชสอ. ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา SHOs System 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีคณะทำงาน ● โครงสร้างปรับเปลี่ยนเกื้อหนุนการพัฒนา SHOs System ● มีการฝึกอบรมบุคลากรสอดคล้องกับโครงสร้าง

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุป

การดำเนินการโครงการวิจัย “การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาและร่วมมือกัน : SHOs System” ในครั้งนี้ เป็นไปภายใต้นโยบายของคณะกรรมการดำเนินการ ชสอ. ชุดที่ 40 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการแรก เพื่อจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมายในการศึกษาความเป็นไปได้สำหรับกรอบการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ SHOs System ทั้ง 3 แนวทาง ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบการเงิน และการพัฒนากลไกสนับสนุน ประการที่สอง เพื่อจัดทำ SHOs System Platform ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคี ประการที่สาม การสร้าง Platform การบริหารจัดการที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์

การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามแผนการวิจัย โดยได้จัดเวทีประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย 4 ครั้ง ภายใต้ภาคีผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาคสหกรณ์ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม จำนวนทั้งสิ้น 123 คน จากนั้นทีมวิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์สนามพลัง (Force Field Analysis) ในการวิเคราะห์ แรงเสริม (Driving forces) และแรงต้าน (Restraining forces) เพื่อนำไปสู่การวางกรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System ภายใต้ทีมงานนักวิจัยสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และมูลนิธิสำนักงานนโยบายเศรษฐกิจการคลัง และได้นำเสนอกรอบการขับเคลื่อนสู่ SHOs System และขั้นตอนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมกับภาคี ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เข้าถึงสหกรณ์สมาชิกและภาคีเพื่อยกระดับสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกและทักษะการบริหารจัดการที่ดี ตามกรอบการขับเคลื่อน SHOs System (ใช้เอกสารการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์เป็น Guideline)

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บท ภายใต้คณะทำงานเฉพาะกิจที่มาจากตัวแทนภาคีพันธมิตร การพัฒนาสู่ SHOs System เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การรณรงค์รับสมัครภาคีพันธมิตรเข้าร่วมโครงการ ทั้งภาคีเครือข่ายอุปทาน ที่เป็นแหล่งที่มาของเงินทุน ภาคีเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจ อาทิ บริษัทไอซีที บริษัทประกันภัย บริษัทที่ปรึกษา สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายอุปสงค์ ได้แก่ สหกรณ์ที่ต้องการเงินกู้ สถาบันการเงินที่เป็นแหล่งลงทุนตามเงื่อนไข SHOs System โดยการเข้าร่วมในโครงการนำร่อง ควรเป็นไปอย่างเป็นทางการในรูปแบบ Corporate System

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาระบบไอซีที ภายใต้โครงการนำร่อง และมีทีมพี่เลี้ยงที่เชี่ยวชาญให้การกำกับแนะนำ

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาแผนธุรกิจเชื่อมโยงธุรกรรมการเงินระหว่าง ชสอ. และภาคีพันธมิตร ซึ่งรวมถึง การปรับปรุงโครงสร้าง ข้อบังคับ ระเบียบ และแผนการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นทางการภายใต้โครงการนำร่อง

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลและพัฒนาเพื่อการขยายผลสู่ขบวนการสหกรณ์ในระยะต่อไป

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอสำหรับโครงสร้างการบริหารงาน ชสอ. ที่เอื้อต่อการพัฒนาตามกรอบ SHOs System และแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน SHOs System ร่วมกับภาคี ภายใต้กรอบระยะเวลา 5 ปี

และเอกสาร “การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์” เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในขบวนการสหกรณ์ เพื่อรองรับการพัฒนา SHOs System

4.2 ข้อเสนอแนะ

ชสอ. ในฐานะองค์กรกลางของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนระบบการเงินพึ่งพาและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ เพื่อให้มีระบบการเงินที่มุ่งเน้นในด้านการปลูกจิตสำนึกการออม การมีวินัยการเงิน และการสร้างทางเลือกแก่ประชาชนในการเข้าถึงระบบการเงินที่เป็นธรรม

ข้อจำกัดและอุปสรรคที่ต้องเผชิญ คือ ความไม่เข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งในกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้นำ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ อีกทั้งแรงต้านจากสถาบันการเงินที่เป็นคู่แข่ง หรือพันธมิตรธุรกิจที่มองประโยชน์ของตนเป็นหลัก และจากการวิเคราะห์สนามพลังในกลุ่มภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการวิจัยชี้ว่า หากผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกรอบการพัฒนา ระบบการเงินพึ่งพาและร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ : SHOs System อีกทั้งมีกระบวนการ และทักษะในการบริหารจัดการที่ดี ก็จะทำให้เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน และที่สำคัญ ชสอ. ควรได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนา SHOs System อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบการปฏิบัติในการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีสู่การบรรลุเป้าหมายการมีระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน สำหรับการทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554).
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ. 2554. รายงานวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบการเงินฟิงพาและร่วมมือกัน. ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด. (เอกสารอัดสำเนา)
- _____. 2556. รายงานความก้าวหน้า โครงการวิจัย “การขับเคลื่อนการพัฒนา
ระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการฟิงพาและร่วมมือกัน”. สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. วรเทพ ไททยาวิโรจน์ และสุรจิตต์ แก้วชิงดวง. 2556. การจัดการสหกรณ์ออม
ทรัพย์. เสนอต่อ ชสอ. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, กระทรวงการคลัง. 2554. บทบาทของระบบการเงินระดับฐานรากในการ
ส่งเสริมการเข้าถึงบริการการเงิน.
- Armendariz, Band Murdoch, J. (2010). The Economies of Microfinance, Second Edition,
Cambridge, Massachusetts; MIT Press.
- Fiordelisi, Molyneux and Previati. (2010). New Issues in Financial Institutions Management,
Palgrave Macmillan.
- International Bank for Reconstruction and Development/ the World Bank. (2009). Banking
the poor : Measuring banking access in 54 countries. World Bank.

ภาคผนวกที่ 1

รายงานการประชุม

รายงานการประชุม เวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1
“แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์”
วันพุธที่ 26 ธันวาคม 2555 ณ ห้องประชุมมนตรี 2 ชั้น 4 อาคารเค.ยู.โฮม

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. อาจารย์วรเทพ	ไวทยาวิโรจน์	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
3. คุณสุรจิตต์	แก้วชิงดวง	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
4. ดร.ปรีชา	สิทธิกรณ์ไกร	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
5. คุณปัญญาวิชญ์	มุ่งสมัครศรีกุล	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
6. คุณพิษณุ	ก่อเกียรติยากุล	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
7. คุณโอภาส	จันทร์โต	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
8. ผศ.เต็มใจ	สุวรรณทัต	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
9. คุณนลทวัช	สมาธิ	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
10. คุณสุนทรี	ถาวร	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
11. คุณมารุต	รุจศักดิ์	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
12. คุณเทพประสิทธิ์	สุนทรานนท์	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
13. คุณกรรณพต	สิทธิธางกุล	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
14. คุณเกียรติรัตน์	เล็กอุตากร	สหกรณ์ออมทรัพย์ เอ ไอ เอส จำกัด
15. คุณไกรศล	โมกขมรรคกุล	สหกรณ์ออมทรัพย์ ทีทีแอนด์ที จำกัด
16. คุณเฉลียว	พันธุ์สีดา	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำกัด
17. คุณชัชวาล	ประเทืองศิลป์	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
18. คุณชัยวุฒิ	มันทะนันทน์	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี
19. คุณธรรมรัตน์	พริกบุญจันทร์	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
20. คุณบุษบา	ชีชนะ	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมพัฒนาที่ดิน จำกัด
21. นพ.ประสงค์	ธีรกิจไพศาล	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพระปกเกล้า จำกัด
22. คุณพวงพิศ	จันทร์เอียด	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลตำรวจ จำกัด
23. คุณวิชิต	สนธิวิษ	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมป่าไม้ จำกัด
24. คุณศิริวรรณ	ปัญญาธรรม	สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด
25. คุณสมพร	ใหม่โสภาก	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
26. ผศ.สุพจน์	โกสียะจินดา	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
27. คุณแสงเทียน	ปรุงแสง	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำกัด
28. คุณวีรยุทธ	ทองชั้น	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมพัฒนาชุมชน จำกัด
29. คุณอรรถพร	มโนทัย	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
30. คุณโอภาส	จันทสุข	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด
31. คุณสุธารีย์	แก้วเกตุ	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสุพจน์ สุขสมงาม	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. นางสาวเกศรารัตน์ พลศักดิ์	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ในฐานะหัวหน้าโครงการฯ ซึ่งแจจจุดประสงค์ของเวที เพื่อเชื่อมโยงงานวิจัยจากเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา สถาบันฯ ได้ทำโครงการวิจัยที่เรียกว่า SHOs System ซึ่งมีวัตถุประสงค์อยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ (สอ.) โดยเฉพาะระบบการเงิน สอ. ในภาพรวม: Safety and Soundness 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการเป็น สอ. ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน: Efficiency 3) เพื่อสนับสนุนให้ สอ. มีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส มีธรรมาภิบาล: Good Governance 4) เพื่อพัฒนาระบบการเงิน สอ. ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน: SHOs System 5) เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน: Financial Stability

โดยเวทีสนทนาในวันนี้ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานเทคโนโลยีสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์มาร่วมสนทนา เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้สำหรับกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบการพัฒนาระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพมั่นคงและมีเสถียรภาพ และกรอบการพัฒนากลไกสนับสนุน

จากนั้น **ดร.ปรีชา ลีทธิกรณ์ไกร** นำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยสรุปว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมักมีระบบที่แตกต่างกัน โดยพัฒนาการของระบบของแต่ละ สอ. เกิดจากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตั้งแต่เริ่มต้น ในขณะที่หลายประเทศมีการส่งเสริมการจัดตั้งโดยมีแพคเกจเป็นระบบ เช่น คอมมูนิตีเครดิตในประเทศเกาหลีใต้ เมื่อมีประกาศจัดตั้งขึ้นแล้วจะมีพนักงานเข้ารับการฝึกอบรมแต่ละระบบจากระบบกลางของชุมนุม ซึ่งเมื่อผ่านการฝึกอบรมและได้รับการรับรองแล้วจึงจะสามารถเปิดทำการได้ทันที นอกจากนี้ชุมนุมใหญ่ๆ ในเกาหลีใต้ เช่น ชุมชนมงฮอก หรือชุมนุมเครดิตยูเนียน มีการออนไลน์เชื่อมโยงกันได้ทั่วประเทศ

ทั้งนี้ระบบ Windows application ที่หลายองค์กรเลือกใช้ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพสูงในการใช้งาน จากเดิมที่เป็นระบบ DOS application ก็ยังมีข้อจำกัดเมื่อต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายทั่วประเทศ ดังนั้นปัจจุบันเมื่อเริ่มมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมากขึ้นจึงเริ่มเปลี่ยนมาเป็นระบบ Web application เพื่อลดข้อจำกัดเรื่องเครือข่าย โดยเฉพาะถ้าต้องการเชื่อมโยงทั่วประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้นอาจเลือกใช้แบบลูกผสมคือทั้ง Windows และ Web application ก็ได้ โดยชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้ทำสัญญาจ้างทำระบบ Web application แล้ว และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ เองก็มีทิศทางเคลื่อนตัวไปในระบบ Web application เช่นกัน

โจทย์ต่อมาคือเมื่อ AEC เข้ามาซึ่งเหลือเวลาอีกไม่นาน ขณะนี้ขบวนการทุกประเภทมีการปรับตัวด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นสหกรณ์เองก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อการแข่งขัน โดยเฉพาะสหกรณ์ภาคการเงินอาจได้รับผลกระทบด้วยกัน โดยในกลุ่ม AEC ก็มีธนาคารสหกรณ์ด้วย เช่น ในประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย ดังนั้นการปรับตัวให้เร็วที่สุดจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับขบวนการสหกรณ์ เพราะเครือข่ายเหล่านี้จะเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างแน่นอน

ขณะนี้การใช้ระบบซอฟต์แวร์ในประเทศไทย มีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1. ซอฟต์แวร์ที่ใช้กับกรมตรวจฯ จะเป็นสหกรณ์ขนาดเล็กที่เริ่มเปิดตัว เป็นซอฟต์แวร์ฟรี 2. เมื่อสหกรณ์เริ่มขยายขนาดขึ้นเป็นขนาดกลาง จะเริ่มหันมาใช้ซอฟต์แวร์เข้าสู่ของบริษัทเอกชน ที่เป็น DOS application 3. เป็นซอฟต์แวร์เข้าสู่ของบริษัทเอกชนที่

เป็นระบบ Windows application ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของซอฟต์แวร์แฮนด์เอกซน 4. ซอฟต์แวร์แฮนด์เอกซน ที่เริ่มพัฒนาขึ้นมาเป็น Windows application 5. สหกรณ์ที่มีพัฒนาซอฟต์แวร์ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 6. มีการรวมตัวกันเป็นชุมนุมเฉพาะด้าน เรียกว่า “ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย ไอซีที” และ 7. ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยกำลังจะดำเนินการเพื่อให้บริการ โดยกลุ่มที่ 6 และ 7 มีทิศทางการดำเนินการที่คล้ายกัน

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น ได้พัฒนาระบบไอทีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และออนไลน์สำเร็จเป็นสหกรณ์แรกเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยเป็นการออนไลน์แบบ real time ร่วมกับธนาคาร แต่พบว่าเรายังขาดภาพรวมของ network เนื่องจากยังไม่สามารถเชื่อมโยงเป็นระบบกับสหกรณ์อื่น ตามมาตรฐานระดับ world class ดังนั้นจึงมีความคิดว่าเราควรต้องเชื่อมโยงกับสหกรณ์ทั้งประเทศให้ได้ แล้วระบบสหกรณ์ทั้งประเทศเชื่อมโยงไปยังระบบธนาคาร ซึ่งอนาคตเราจะเห็นภาพที่สมาชิกสามารถถอนเงินข้ามสหกรณ์ได้ เป็นต้น

ดังนั้นจึงขอฝากโจทย์ไว้ในเวทิวว่า

1) ขบวนการสหกรณ์ต้องปรับตัวเข้าสู่มาตรฐานเพื่อการเชื่อมโยง ทั้งในแง่ของ data base ที่ต้องเป็นมาตรฐานกลางเพื่อรองรับสหกรณ์ทุกขนาด มาตรฐาน network ต้องได้มาตรฐาน ต้องมีความปลอดภัยของระบบ และเรื่องรหัสที่เกี่ยวข้อง ต้องระวังการซ้ำกันของรหัสจากแต่ละสหกรณ์ ดังนั้นจึงน่าจะเกิดมีรหัสมาตรฐานกลาง 16 หลัก เป็นต้น

2) โครงสร้างต้องรองรับสหกรณ์ทุกขนาด ภายใต้มาตรฐานความปลอดภัยของระบบกลาง

3) โครงสร้างต้องยืดหยุ่น เนื่องจากความหลากหลายในแต่ละสหกรณ์ ดังนั้นต้องมี option ให้เลือก

4) ต้องยกระดับสู่มาตรฐานโลก เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ที่ยกระดับสู่มาตรฐานธนาคารสหกรณ์

จากนั้น **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** กล่าวสรุปว่า ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร ได้พูดถึง Architecture หรือการออกแบบระบบที่ต้องเกี่ยวข้องกับทั้งระบบฮาร์ดแวร์ โปรแกรมคำสั่ง หรือระบบแอปพลิเคชันต่างๆ จึงขอตั้งคำถาม โดยขอให้ผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการเลือกระบบซอฟต์แวร์มาใช้จริงได้ให้ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้งาน ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้ใช้ขอให้แสดงความเห็นว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าคิดว่าเมื่อมีใครมาเป็นคู่แข่ง เราจะบริการอะไรที่สะดวกและมีประสิทธิภาพแก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกพอใจไม่เปลี่ยนไปใช้บริการจากที่อื่น เหล่านี้เป็นต้น

คุณวิชุดิ สนวนิชิ *สหกรณ์ออมทรัพย์กรมป่าไม้ จำกัด*

กล่าวถึงปัญหาของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย คือ 1) ปัญหาบุคลากรด้านไอทีที่มีน้อยเมื่อเทียบกับภาคส่วนอื่น เช่น ธนาคาร บริษัทประกันชีวิต หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงิน ดังนั้นจึงนับว่าเป็นจุดอ่อนของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ 2) ในระบบสหกรณ์มีโปรแกรมของกรมตรวจฯ หรือโปรแกรมของบริษัทเอกชนต่างๆ ที่มีขนาดเล็ก ซึ่งทำให้เสถียรภาพของข้อมูลของระบบสหกรณ์ยังไม่น่าไว้วางใจ เพราะเป็นบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนขนาดเล็ก ดังนั้นจึงนับว่าระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีทุนหลายร้อยล้านจึงอยู่ในความเสี่ยง เพราะฉะนั้นจึงมองว่าจะทำอย่างไรให้ชาวสหกรณ์ช่วยกันพัฒนาในส่วนนี้

นอกจากนี้สหกรณ์ยังต้องเสียระบบส่วนหนึ่งให้กับภาคเอกชน เพราะระบบสหกรณ์ในประเทศไทยยังต้องโอนผ่านธนาคาร ซึ่งต่างจากระบบของสหกรณ์ในต่างประเทศที่จะสามารถโอนกันได้โดยตรงระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ ดังนั้นเราจึงต้องเสียเม็ดเงินส่วนหนึ่งให้แก่ระบบธนาคาร ซึ่งจากการคำนวณแล้วพบว่าต้องเสียเงินในส่วนนี้เกือบพันล้านบาทต่อปีเลยทีเดียว

การลงทุนในระบบสหกรณ์ไทยอาจมากกว่าสหกรณ์ในประเทศเกาหลีแต่กลับมีประสิทธิภาพด้อยกว่า เพราะสหกรณ์ของเราต่างคนต่างทำกันเอง เคยศึกษาพบว่าสหกรณ์หนึ่งๆ ต้องลงทุนไม่น้อยกว่า 20 ล้านบาท จึงจะได้มาตรฐานเรื่องความปลอดภัยเทียบเท่ากับธนาคาร แต่ปัจจุบันข้อมูลของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นอยู่ในความเสี่ยง และสหกรณ์น้อยมากที่จะมีระบบ back up ที่นำมาใช้ได้จริงภายในเวลาอันรวดเร็ว ยิ่งกว่านั้นการป้องกันข้อมูลก็มีน้อย บางสหกรณ์ปล่อยให้ซอฟต์แวร์แฮกเกอร์เข้ามาจัดการข้อมูลได้ทั้งหมด และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์สามารถเข้าถึงข้อมูลสมาชิกได้ทั้งหมดซึ่งนับว่าเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่ง

ดังนั้นในอนาคต Function การใช้งานต้องหลากหลาย และระบบ network ต้องได้มาตรฐาน ทั้งการมีมาตรฐานการควบคุมภายใน การควบคุมไอทีทุกอย่างต้องมีมาตรฐาน ซอฟต์แวร์แฮกเกอร์ในอนาคตต้องมีมาตรฐาน ซึ่งระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอยู่ในความเสี่ยงค่อนข้างมาก ดังนั้นระบบใหม่ต้องมีมาตรฐานเทียบเท่าสถาบันการเงินอื่นด้วย รวมถึงการลงทุนที่ซ้ำซ้อนของแต่ละสหกรณ์ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ก็ต้องปรับให้ได้มาตรฐานด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุประเด็นของคุณวิจิต สนธิวัฒน์ คือเรื่องต้นทุนค่าใช้จ่าย เรื่องมาตรฐาน และเรื่องการออกแบบระบบ โดยคาดว่าจะเห็นโครงสร้างในระยะยาวที่ต้องเป็นระบบจริงๆ จึงมีคำถามว่า ประเด็นเหล่านี้ใครจะเป็นผู้ดำเนินการ ใครจะอบรมบุคลากรในสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง และระบบอะไรที่จะช่วยสนับสนุนทั้ง Front office และ Back office ระบบฐานข้อมูลอะไรที่จะช่วยให้การตรวจสอบได้ มาตรฐานสากล ระบบเชื่อมต่ออะไรที่เหมาะสมและในอนาคตใครจะเป็นคนเตือนภัยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาสิ่งใหม่ๆ เข้ามาใช้ เหล่านี้เป็นต้น จึงขอให้ตัวแทนของ ชสอ. ช่วยในนโยบายการดำเนินงานในระยะ อันใกล้

คุณปัญญาวิชญ์ มุ่งสมศรีกุล *ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย (ชสอ.)*

ในส่วนของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้จัดเรื่องไอซีทีไว้ในสิ่งที่ต้องทำอย่างเร่งด่วน โดยที่ประชุมใหญ่ ชสอ. ได้อนุมัติงบประมาณ 24 ล้านบาท เพื่อการพัฒนาระบบไอซีทีของงานสหกรณ์ โดยวันที่ 17 ม.ค. 2556 จะเชิญสหกรณ์สมาชิกมาช่วยกันระดมความเห็นเพื่อช่วยหาแนวทางการดำเนินงานระยะต่อไปในอีก 3-5 ปี พร้อมกันนี้จะมีการปฏิบัติงานควบคู่ไป โดยจะทำงานร่วมกับบริษัทหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่าต่างชาติมีกระบวนการทำงานไปเช่นไรแล้วบ้าง เพื่อให้สหกรณ์ฯ ไทยเกิดความอยากในการที่จะพัฒนาร่วมกัน ควบคู่ไปกับการทำ data center แสดงในภาพรวมของสมาชิกทั้งหมด ทั้งนี้จะต้องหาซอฟต์แวร์แฮกเกอร์ที่เหมาะสมเพื่อมาจัดการระบบ ซึ่งงบประมาณ 24 ล้านบาทที่ได้รับอนุมัติมานี้จะนำมาจัดการใน 3 ส่วน ได้แก่ ระบบทั้งหมด เรื่องการฝึกอบรม และ operation room ทั้งหมด ดังนั้นขณะนี้กำลังรอข้อสรุปในเวทีวันที่ 17 ม.ค. นี้

ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์จินดา *สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด*

มีความเห็นว่าสิ่งที่ ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร กล่าวมานั้นเป็นแผนแม่บทในระยะยาว แต่ยังไม่เห็นมีกรอบยุทธศาสตร์และการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน โดยเห็นว่าสหกรณ์ในประเทศเกาหลีนั้นมีมาตรฐานทำงานเป็นระบบ ดังนั้นคิดว่าถ้าเรายอมรับมาตรฐานก็จะสามารถทำได้ และหน่วยราชการก็ไม่ได้ช่วยเสริมหนุนงานสหกรณ์เท่าใดนัก ส่วนเรื่องรหัสสหกรณ์ 16 หลัก ได้เสนอว่าให้ใช้เลขบัตรประชาชนเป็นหลักจะช่วยให้สะดวกขึ้น นอกจากนี้การเริ่มทำงานจะต้องรู้ว่าต้องวางอะไรในนั้นบ้าง เช่นเดียวกับการสร้างบ้านที่ต้องรู้ว่าต้องการให้มีอะไรในบ้านหลังหนึ่งบ้าง แต่ขณะนี้เรายังมองไม่เห็นภาพรวม ดังนั้นจึงควรต้องรู้ภาพรวมและ

ความต้องการทั้งหมดเสียก่อน โดยต้องคิดให้เป็นระบบ ตั้งหลักให้ดี ให้มีความสมดุล สุดท้ายคืออยากเห็นภาพรวมทั้งหมดก่อนในเบื้องต้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปว่าเราต้องมองอนาคต จึงเชิญผู้ร่วมเวทีในวันนี้มาร่วมแสดงความคิดเห็นว่ามีความต้องการอย่างไร แต่ขณะนี้คิดว่าเรามีคนที่ clean และ clear ในการที่จะเข้ามาออกแบบระบบและทำงานให้ในเรื่องไอทีแล้วหรือไม่

อาจารย์รเทพ ไททยาวิโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เคยทำงานธนาคารและทำงานในระบบสหกรณ์ จึงรู้สึกเป็นห่วงและกังวลใจในเรื่องนี้ ดังนั้นในเบื้องต้นขอฝากข้อคิดไว้ ดังนี้ 1) ต้องเข้าใจว่าสถาบันการเงิน ออกแบบมาหลายระบบ การออกแบบของแต่ละสถาบันจึงแตกต่างกันไป ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน 2) เรื่องมาตรฐานจะเป็นมาตรฐานของใคร และ 3) ให้คิดว่าสิ่งที่จะทำนั้นทำเพื่อใครและทำเพื่ออะไร ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ฯ สอนให้รู้จักเพียงพอ ต้องเพียงพอต่อการใช้และการมีธรรมาภิบาล จึงขอให้คิดถึงเรื่องความคุ้มค่าด้วย

นอกจากนี้ขอตั้งข้อสังเกตเรื่องการเลือกใครมาทำระบบโปรแกรมนั้น อย่าพิจารณาเพียงเรื่องทุนจดทะเบียนของบริษัทนั้นๆ แต่ต้องพิจารณาว่ามี “กิน” หรือไม่ ต้องถามว่ามีคนเคยทำงานธนาคารหรือไม่ และรู้เรื่องงานสหกรณ์หรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันคนทำระบบซอฟต์แวร์ไม่มีความรู้ทั้งเรื่องธนาคารและสหกรณ์ ดังนั้นการจะให้มาออกแบบโปรแกรมของงานสหกรณ์นั้นควรต้องคำนึงถึงในเรื่องนี้ด้วย มิฉะนั้นจะอยู่ในสถาบันการเงินได้อย่างไร

คุณศิริวรรณ ปัญญาธรรม สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด

สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาฯ มีการปรับระบบไอทีมาแล้วหลายครั้ง และปัจจุบันกำลังดำเนินการปรับอีกครั้งเพื่อตอบสนองการใช้งานจริง ในส่วนการทำงานจะมีหลายส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องและโชคดีที่มีผู้เข้าใจในการทำงานด้านไอที เจ้าหน้าที่พร้อมให้ข้อมูลความต้องการในการทำงานของ สอ. แก่ผู้ออกแบบโปรแกรม เพราะ สอ. จุฬาฯ ไม่ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แต่จ้างผู้ออกแบบมาทำให้ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยจะมีความระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลอย่างมาก และขณะนี้การออกแบบจะใช้บัญชีเป็นศูนย์กลาง เพื่อความปลอดภัยของข้อมูล แต่บางครั้งพบปัญหา เช่น การไม่ลงตัวของบัญชีรายตัวเงินคู่กับบัญชีแยกประเภท ซึ่งยังมีความสงสัยว่ามีระเบียบกำหนดให้ระบบทะเบียนถูกต้องนั้น แล้วมีการกำหนดให้บัญชีเป็นเซ็นเตอร์นั้นถูกต้องจริงหรือไม่

ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร ชี้แจงว่ามาตรฐานของระบบไอทีของกรมตรวจนั้น โดยหลักการจะใช้บัญชีเป็นหลักในการออกแบบระบบ

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย

แสดงความเห็นว่าต้องดูข้อจำกัดของ สอ. ในประเทศไทยว่าเป็นอย่างไร จะยึดถือตามของสากลไม่ได้ การประยุกต์ของตะวันตกมาใช้มักใช้ไม่ได้ โดยข้อจำกัดของ สอ. หน้าทีหลักคือ ทำอย่างไรให้เกิดการออมและการถือหุ้นในระยะยาว และให้บริการสินเชื่อ ซึ่งอนาคตอาจจะพัฒนาไปให้บริการเกี่ยวกับการเงินเป็นแบบ one stop services ดังนั้นข้อจำกัดของ สอ. ไทย คือ 1) สมาชิกอยู่ในที่ทำงานนั้นๆ ยกเว้น สอ. ครู ซึ่งต่างจากของต่างประเทศที่ใครต้องการเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็ได้ จึงมีการแข่งขันที่จะให้บริการ 2) ทุกอย่างของ สอ.

ไทย มีการยกเว้นภาษี แต่ของต่างประเทศมีการเก็บภาษี 3) การพัฒนาต่างๆ ของ สอ. ใช้ตัวสมาชิกเป็นศูนย์กลางว่าจะบริการอย่างไร แต่ต่างประเทศใช้การบริการเพื่อเรียกสมาชิก

ในทางเศรษฐศาสตร์นั้น เราต้องสร้างว่าอะไรสนองตอบการให้บริการที่ดีในการเป็น สอ.ที่ดี ในการเป็น สหกรณ์ในประเทศไทย เพราะฉะนั้นการเซ็ทโปรแกรมต่างๆ ที่จะทำให้ใช้ร่วมกันนั้นต้องอย่าลืมว่า area มีเพียงเท่านี้ ดังนั้นตามความเห็นแล้วคิดว่าทางที่ดีการเชื่อมโยงภายนอกควรใช้บริการของธนาคาร ส่วนเชื่อมโยงภายในควรใช้โปรแกรมที่เหมาะสมกับตัวเอง นอกจากนี้คิดว่าการประชุมใหญ่ทั้ง 2 นั้นเป็นเรื่องดี แต่การเปิดเวทีเพื่อขอข้อมูลจากทุกคนเป็นการสิ้นเปลือง เพราะความจำเป็นไม่เหมือนกัน ความต้องการแตกต่างกัน ดังนั้นต้องจัดระบบข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

คุณธรรมรัตน์ พริกบุญจันทร์ *สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด*

แสดงความเห็นว่าปัจจุบันการใช้ไอทีเป็นการใช้เพื่อสมาชิก สนองตอบความนิยมของสมาชิก หรือเป็นประโยชน์มากขึ้น ส่วนประเด็นเจ้าหน้าที่ด้านไอทีจะไม่นิยมทำงานใน สอ. เป็นเพราะมีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนน้อย เห็นว่าเราควรต้องให้ความสำคัญและให้ค่าตอบแทนสูงขึ้นถ้าจำเป็น นอกจากนี้คำว่า “มาตรฐานกลาง” นั้นเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องให้ความสำคัญตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งนี้ถ้าสหกรณ์มั่นคง คนฝากจะไม่หนี และการเงินไม่รั่วไหล คนฝากจะไม่หนี ดังนั้นการลงทุนอย่างมโหฬารแต่ไม่คุ้มค่าก็ไม่น่าทำ และคิดว่าถ้าสหกรณ์เรามั่นคง สมาชิกจะไม่หนีจากเราแน่นอน

คุณเกียรติรัตน์ เล็กอุตากร *สหกรณ์ออมทรัพย์ เอ ไอ เอส จำกัด*

สำหรับ สอ. เอ ไอ เอส จำกัด เป็นสหกรณ์ใหม่เปิดมาได้ครบ 4 ปี เมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา โดยตั้งแต่จัดตั้งมานั้นมีการนำไอทีเข้ามาใช้เป็นส่วนใหญ่ ขอสรุปปัญหาที่จากการใช้บริการไอที พบว่ามีปัญหาที่ต้องคำนึงถึง คือ 1) การเลือกบริษัทที่จะเข้ามาทำระบบให้เรานั้นมี “กิ้น” ในการทำงานให้เรามากน้อยเพียงใด 2) ระบบการสนับสนุนให้แก่ สอ.มีมาตรฐานเพียงพอหรือไม่ 3) มีธรรมาภิบาลมากแค่ไหน และ 4) มีการทดสอบระบบพบว่า ฐานข้อมูลของสมาชิกในบริษัทสามารถเจาะข้อมูลได้ง่ายมาก จึงขอฝากข้อนี้ไปพิจารณาด้วย เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลสมาชิกเป็นอย่างยิ่งด้วย

คุณกรรณพต สิทธิธรางกูล *สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด*

ทำหน้าที่ดูแลงานระบบสารสนเทศของ สอ.การบินไทย ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการตัดสินใจว่าจะร่วมมือกับใคร และเลือกบริษัทใดในการดูแลและพัฒนาของสหกรณ์ฯ เพราะต้องเน้นเรื่องความปลอดภัยเป็นอย่างแรก

นพ.ประสงค์ ธีรกิจไพศาล *สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพระปกเกล้า จำกัด*

สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพระปกเกล้า จำกัด เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง สิ้นทรัพย์ประมาณสองพันล้านบาท และส่วนใหญ่ใช้บริการผ่านระบบธนาคาร ซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมพอสมควร มีความคิดเห็นที่ว่าถ้าเราลงทุนให้ สอ.เชื่อมกันได้จะเป็นเรื่องที่ดี แต่สหกรณ์ก็ควรเลือกบริการที่เหมาะสมกับตัวเอง ควรเลือกบริษัทที่จะเข้ามาทำระบบไอทีให้ สอ. อย่างเหมาะสมว่ามีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าชุมนุมฯ เข้ามาเป็นตัวตั้งให้แก่สหกรณ์ แต่ในระยะเริ่มต้นอาจยากลำบากและไม่ได้รับความนิยมนัก แต่ถ้าพยายามพัฒนาต่อไป จะได้รับความนิยม และได้รับการยอมรับมากขึ้นต่อไปในอนาคต

คุณชัยวุฒิ มั่นทะนานนท์ สำนักงานสภรณจังหวัดนนทบุรี

ได้แบ่ง สอ. เป็น 3 ประเด็น ตามปัญหาที่พบเรื่องไอซีที ได้แก่ 1) สอ. ที่อยากทำแต่ไม่มีเงิน ซึ่งข้อนี้แก้ไขได้ด้วยการเป็นพันธมิตร 2) สอ. ที่มีเงิน แต่มองว่าไม่คุ้มค่า ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจ 3) สอ. มีบุคลากรด้านไอซีทีน้อย มาตรฐานกลางยังไม่มี-ไม่ชัดเจน หรือบุคลากรมีบ้างแต่เกิดความเบื่อหน่ายกับระบบสภรณที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด

คุณวีรยุทธ ทองขัน สภรณออมทรัพย์กรมพัฒนาชุมชน จำกัด

เคยมีประสบการณ์การทำงานทั้ง 2 ส่วน คือในระบบสภรณและระบบธนาคาร พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือเรื่องการ maintenance ดังนั้นจึงมีคำถามว่าจะทำอย่างไรในการหามาตรฐานกลางเพื่อให้ สอ. ใช้ร่วมกันได้ และใครจะเป็นผู้ให้การอบรม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปว่า คนที่เป็นผู้นำมีความสำคัญที่จะคิดหามาตรฐาน เมื่อคิดแล้วต้องมีการอบรม โดยต้องมีคู่มือการบริหารจัดการที่ดี

คุณแสงเทียน ประจแสง สภรณออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำกัด

สอ. ม.ธรรมศาสตร์ มีพื้นที่การทำงานใน 2 พื้นที่คือ ที่ธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์และธรรมศาสตร์รังสิต โดยระบบด้านไอทีจะใช้บริการซอฟต์แวร์เข้าสู่ของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง โดยกรรมการมีนโยบายที่จะให้บริการในเรื่องเอทีเอ็ม แต่ยังอยู่ระหว่างการทำ TOR และการคัดเลือกธนาคารที่จะเข้ามาดูแลในส่วนนี้

ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร กล่าวว่าโมเดลที่เป็นมาตรฐานกลางจะมีโครงสร้างคล้ายกัน จึงเกิดกระบวนการปรับกระบวนการทัศน์เข้าสู่มาตรฐานการเชื่อมโยงซึ่งเป็นมาตรฐานกลาง ที่เป็นมาตรฐานสภรณทางการเงิน เราต้องแชร์ sharing cost เป็นระบบ transaction size scaling ซึ่งเป็นระบบที่ปรับตามขนาดของ สอ. เพราะฉะนั้นแนวทางคือ การปรับตัวสู่มาตรฐานกลางแต่มีส่วนที่เป็น Local ของตัวเองได้ แนวทางนี้จะรองรับสภรณทุกขนาด ภายใต้มาตรฐานความปลอดภัยเดียวกัน มีระบบความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานยกระดับ security of network มีระบบสำรองข้อมูล แบบ real time เชื่อมโยงโดยคลาวด์

นอกจากนี้จะมีเรื่อง Internal audit control ของระบบไอที ในอนาคตบริษัทซอฟต์แวร์เข้าสู่อาจถูกใจ สอ.หนึ่งแต่ไม่ถูกใจอีก สอ.หนึ่ง จึงเป็นโจทย์ยากที่จะหาบริษัทที่ถูกใจทุก สอ. ได้ ต้องให้ความมั่นใจกับชุมชนที่มีทุนจดทะเบียนมากและมีศักยภาพสูง เช่น ชสอ. หรือ ชุมนุมไอที เป็นต้น ทั้งนี้อนาคต cost sharing จะเป็นเรื่องสำคัญ โดยสภรณแต่ละแห่งจะจ่ายตามสัดส่วน แล้วสภรณจะสามารถพึ่งตนเองตามหลักการได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สำหรับสถาบันวิชาการด้านสภรณนั้นจะมองในแง่ที่ว่า เราจะดูแลสมาชิกปัจเจกบุคคลอย่างไร สิ่งที่เราคิดคือ ชสอ. และชุมชนไอที มีในสิ่งที่ธนาคารไม่มี คือการดูแลสมาชิกทั้งที่มีและไม่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ธนาคารจะไม่รับลูกค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพไว้ แต่ประเด็นคือขณะนี้เราถึงทางแยกที่จะต้องเลือกว่าจะเลี้ยวซ้ายหรือขวา แต่เราจะทำอย่างไรให้สภรณยังสามารถยื่นมือช่วยเหลือสมาชิกได้จากนั้นจึงเชิญ ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต เป็นตัวแทนเล่าการทำงานเกี่ยวกับระบบไอทีของ สอ.กฟผ. เนื่องจากตัวแทนจาก สอ.กฟผ. ติดภารกิจด่วนไม่สามารถเข้าร่วมเวทีในวันนี้ได้

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต ชุมนุมสภรณออมทรัพย์แห่งประเทศไทย

เล่าข้อมูลพื้นฐานของ กฟผ. ว่ามีสมาชิกสามัญประมาณสามหมื่นหนึ่งพันคน และสมาชิกสมทบอีกประมาณหกพันราย โดยมีสมาชิกอยู่ทั่วประเทศที่ต้องให้บริการ จึงต้องจัดให้บริการที่เกิดความประทับใจแก่สมาชิก ดังนั้นระบบไอทีจึงจะมีไฟล์ที่สามารถเข้าไปดูรายละเอียดได้ นอกจากนี้ยังมีบริการ cash management แก่สมาชิกทั่วประเทศผ่านทางระบบไอที เช่น การกู้ฉุกเฉิน กู้สามัญ ซึ่งสมาชิกสามารถพิมพ์แบบฟอร์มได้สำเร็จรูปส่ง สนง.ใหญ่ และอนุมัติโดยกระบวนการ แล้วสามารถถอนเงินตามระบบ เช่นถอนจากเอทีเอ็มได้ทันที แต่ลักษณะนี้ผู้จัดการใหญ่ รองผู้จัดการ และผู้จัดการฝ่ายต่างๆ จะต้องทำงานหนักมาก ทำให้มีบริการที่เป็นที่ประทับใจแก่สมาชิกโดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ต่างจังหวัด ทั้งนี้ สอ.กฟผ. มีบริการที่เกี่ยวข้องกับธนาคารหลายอย่างและครอบคลุม โดยจะเกี่ยวเนื่องกับธนาคาร 2 รายคือ ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงไทย แต่เมื่อเริ่มใช้งานใหม่ๆ สมาชิกไม่ให้ความสนใจ เพราะเมื่อเริ่มต้นสมาชิกต้องเสียค่าบัตรเอง แต่เมื่อ สอ. ปรับรูปแบบบริการการชำระต้นทุนในส่วนนี้ให้จึงได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น

สอ.กฟผ. เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีขนาดใหญ่ มีงานเงินกู้และงานเงินฝากเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญคือมีหุ้นจำนวนมาก พนักงานที่เกษียณทั่วไปจะได้เงินทดแทนอย่างน้อยสามล้านบาทขึ้นไป จึงมีความจำเป็นที่ต้องให้บริการทางการเงินที่กว้างขวาง ซึ่ง สอ.กฟผ. เป็นหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่ มีระบบการทำงานที่ดี ผู้สนใจสามารถไปศึกษาดูงานระบบการปฏิบัติงานของ สอ. ได้

คุณวิจิต สนธิวิณิช สหกรณ์ออมทรัพย์กรมป่าไม้ จำกัด

กล่าวเสริมว่า สอ.กฟผ. เป็นส่วนหนึ่งที่ยังจัดตั้ง ชุมชุมสหกรณ์ออมทรัพย์ไทยไอซีที มีการนำระบบหลายส่วนมาเป็นระบบกลางเพื่อให้สหกรณ์อื่นนำไปใช้ได้ในอนาคต และในปีหน้า (พ.ศ. 2556) จะเริ่มทดสอบระบบเอทีเอ็มในสหกรณ์ทุกขนาด เบื้องต้นมีการทดสอบกดเงินข้าม สอ. ไปแล้ว 2 แห่ง คือ สอ.ตำรวจแห่งชาติ และ สอ.กรมป่าไม้ และต่อไปจะขยายไปสู่ สอ.มก. และ สอ.กฟผ. และ สอ.กรมพัฒนาที่ดินในระยะต่อไป

ทั้งนี้การที่กล่าวถึงเรื่องเอทีเอ็มมาก เพราะจากการศึกษาพบว่า สมาชิกของ สอ. ส่วนใหญ่ทำธุรกรรมเรื่องการกู้เป็นหลักคิดเป็นร้อยละ 80 (ยกเว้น สอ. ที่มีทุนมาก) จึงต้องทำเรื่องเอทีเอ็ม เพื่อดึงดูดให้สมาชิกเข้ามาฝากเงินกับ สอ. มากขึ้นเพื่อให้เงินเข้ามาอยู่ในระบบสหกรณ์ และ สอ. ส่วนใหญ่นั้นเงินกู้ที่ให้แก่สมาชิกจะไม่ได้มาจากเงินออมของสมาชิกหรือทุนของสหกรณ์แต่อย่างใด แต่จะมาจากการกู้สหกรณ์ที่มีเงินเป็นส่วนใหญ่

ส่วนเรื่องการแชร์ข้อมูล แชรค่าใช้จ่ายจริง มีแนวคิดเรื่อง Data center ขึ้น แต่จากการศึกษาโปรแกรมทั้งหมดทั้งในและต่างประเทศ พบว่าโครงสร้างระบบโปรแกรมในประเทศไทยยังไม่สามารถตอบสนองต่อการ sharing ในส่วนนี้ได้ ด้วยข้อจำกัดของเทคโนโลยีและบุคลากร ทั้งนี้การเป็น data center นั้นเป็นไปได้ 2 แบบ คือ 1) การรวมเครื่องที่จุดเดียวกันแต่ลักษณะของโปรแกรมนั้นยังแยกกันอยู่คนละ version ซึ่งลักษณะนี้ต้นทุนจะยังไม่ถูก share จริง ดังนั้นแต่ละสหกรณ์จะมีโปรแกรมของแต่ละสหกรณ์เอง ทำให้ต้นทุนไม่ได้ถูกแชร์อย่างแท้จริง ก็จะเป็นการลงทุนที่ซ้ำซ้อน สรุปในอนาคตจะไม่ใช้การเอาเครื่องเป็น data center เท่านั้น คือไม่ใช่เป็นแค่การรวมเครื่องแต่โครงสร้างยังเป็นแบบเก่าอยู่

คุณไกรศล โมกขมรรคกุล สหกรณ์ออมทรัพย์ ทีทีแอนด์ที จำกัด

สอ. ทีทีแอนด์ที มีความสนใจรูปแบบเรื่อง cash management เพื่อตอบสนองการบริการ และความ ต้องการของสมาชิกที่มีอยู่ทั่วประเทศเช่นเดียวกับ สอ.กฟผ. ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการคัดเลือกโปรแกรมที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสมาชิกและการดำเนินงานของสหกรณ์

ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์จินดา สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด

จากที่มีการพูดเรื่องมาตรฐาน มีความเห็นว่ามาตรฐานนั้นมี แต่มีเฉพาะ core system ส่วนระบบอื่นจะเป็นแบบต่างคนต่างคิด จึงไม่สามารถสร้างระบบได้ ความเป็นไปได้คือการทำมาตรฐานเฉพาะ core system เท่านั้น และเรื่องบุคลากรด้านไอทีนั้นต้องมีการส่งสมประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานสหกรณ์ด้วยจึงจะทำงานได้ดี ไม่ใช่จบมาแล้วจะทำได้ทันที

คุณศิริวรรณ ปัญญาธรรม สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด

ในส่วนของ สอ.จุฬาฯ มีพื้นที่การให้บริการเพียงแห่งเดียว เมื่อเทียบกับการทำงานของ สอ.กพผ. ที่มีอยู่ทั่วประเทศ หรือ สอ.ม.ธรรมศาสตร์ ที่มีอยู่ 2 แห่ง ดังนั้นทำให้ สอ.จุฬาฯ เลือกใช้ไอทีแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับสถานะของ สอ. เข้ามาช่วยในการทำงาน ซึ่งทำให้ตัดสินใจได้รวดเร็วจึงตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ค่อนข้างมาก แต่คิดว่าถ้าเปิด AEC แล้ว สอ.จุฬาฯ น่าจะได้รับผลกระทบพอสมควร เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนมีเงินจึงสามารถเลือกใช้บริการได้ ดังนั้น สอ.จึงต้องเตรียมการปรับตัวให้พร้อมรับวิทยาการใหม่ๆ ที่จะเข้ามา และต้องพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า

ปัจจุบัน สมาชิก สอ.จุฬาฯ ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ และอีกส่วนที่เกษียณแล้วประมาณ 30% จึงต้องจัดบริการเพื่อรองรับสมาชิกส่วนนี้ ทำให้ยังต้องใช้บริการของธนาคารอยู่บ้างเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก เพราะระบบเอทีเอ็มของเครือข่ายสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นยังไม่รองรับ และยังไม่สามารถให้ความสะดวกในส่วนนี้ได้ ทั้งนี้ขอเสนอแนวความคิดการเชื่อมโยงสหกรณ์โดยแยกเป็นกลุ่มๆ เช่น กลุ่ม สอ.สาธารณสุข ด้วยกัน หรือ กลุ่ม สอ.มหาวิทยาลัย ด้วยกัน หรือ สอ.ครู ด้วยกัน เป็นต้น เพราะสหกรณ์บางส่วนอาจจะร่วมกันยกขึ้นอยู่ปัจจัยหลายๆ อย่างของแต่ละสหกรณ์

คุณนลทวัช สมานิช ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย

กล่าวถึงการทำงานของชุมนุมฯ นอกจากจะเชื่อมโยงระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยกันแล้ว ยังจะมีการเชื่อมโยงระบบการเงินของภาครัฐกับงานของสหกรณ์ด้วย นอกจากนี้ได้พูดคุยกับคณะกรรมการซึ่งบอกว่ากฎหมายไม่ใช่ประเด็นสำคัญ แต่จุดอ่อนคือตัวระบบไอทีที่ไม่สามารถเชื่อมโยงได้

คุณโอภาส จันทสุข สหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด

สอ. กรมวิชาการเกษตร มีความสนใจเรื่องระบบไอทีเช่นกัน เพราะมีสมาชิกทั่วประเทศเช่นเดียวกับ สอ.ป่าไม้ สอ.กรมพัฒนาที่ดิน ดังนั้นถ้ามีระบบเชื่อมโยงที่น่าสนใจก็เป็นสิ่งดี เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจในการใช้งาน การให้บริการแก่สมาชิกทั่วประเทศได้

คุณพิชญ์ ก่อเกียรติยากุล ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย

เป็นประธาน สอ.ครู จ.ยะลา สำหรับ สอ. ขณะนี้ใช้โปรแกรมจาก มอ. ซึ่งถ้ามีการปรับเปลี่ยน version ก็ต้องส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาอบรมใหม่ทุกครั้ง ทั้งนี้มีความกังวลในเรื่องต่างๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์จะทำแบบระบบธนาคารคงไม่ได้ เพราะ สอ. เป็นนิติบุคคลที่แต่ละสหกรณ์เป็นอิสระไม่สามารถสั่งการได้เหมือนระบบธนาคาร และปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ

จากการศึกษาดูงานจากประเทศฟิลิปปินส์ ชุมนุมจะค่อยๆ พัฒนา โดยสมาชิกจะค่อยๆ ทอยยเข้าร่วม เพราะไม่มีเงินทุนพอ แต่เมื่อได้เข้าแล้วจะมีประสิทธิภาพมาก ของประเทศเกาหลีจะมีศูนย์ฝึกอบรมบุคลากร

ด้วย หรือประเทศสวีเดนหรือแลนด์ สามารถทำได้ทุกอย่าง ต้องการเรื่องใดสามารถ create ให้ได้ พร้อมมีการพัฒนาบุคลากรให้ด้วย จากการประมวลความคิดเหล่านี้แล้ว จึงคิดว่าชุมนุมฯ ของไทยก็น่าจะทำได้เช่นกัน

คุณพวงพิศ จันทร์เอียด สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลตำรวจ จำกัด

เพิ่งเข้ารับตำแหน่งรักษาการกรรมการผู้จัดการ สอ.รพ.ตำรวจ สำหรับ สอ. ได้พัฒนาใช้ระบบบัตรเอทีเอ็มร่วมกับธนาคารกรุงไทย มีลักษณะคล้ายบัตรนักศึกษาที่สามารถทำธุรกรรมทุกอย่างได้ ทั้งการฝาก ถอน กู้ และยังมีการประกันชีวิตหนึ่งแสนบาทให้แก่สมาชิก นอกจากนี้ขณะนี้ สอ. มีความสนใจเรื่อง cash management แต่พบว่าบุคลากรด้านไอทียังมีความรู้ไม่เพียงพอจึงพบปัญหาว่าเมื่อมีปัญหา ต้องติดต่อผู้เขียนโปรแกรมให้ช่วยแก้ปัญหาให้ตลอดเวลา

อาจารย์วราเทพ ไททวารวิโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

ให้ข้อคิดเห็นดังนี้ 1. จะคิดอะไรให้คิดถึงความแตกต่างและความเหมือน นั่นคือประเทศไทยมีระบบสหกรณ์ออมทรัพย์กับสหกรณ์เครดิตยูเนียน ในขณะที่ต่างประเทศจะมีเพียงสหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างเดียวเท่านั้น 2. ระบบการเงินของสหกรณ์ไทยออกแบบมาเพื่อรับใช้ทางการเงินที่แตกต่างกัน สอ. จัดให้เป็นสถาบันการเงินในเรื่องเฉพาะเรื่องดอกเบี้ย 3. ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ของเราเป็นระบบปิด และ 4. การจะพัฒนาหรือคิดอะไรนั้น ต้องคำนึงว่าเป็นความต้องการของสมาชิกจริงหรือไม่

เรื่องการเงินแบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ 1. Documentary money ซึ่งเป็นเอกสารทางการเงิน 2. Massage money เป็นเรื่องของข้อมูลทางการเงินไว้ตรวจสอบ และ 3. Figurative money คือข้อมูลทางการเงินต่าง ๆ เราไม่เคยพูดถึงตัวเม็ดเงิน เมื่อมีคนต้องการใช้เงินแล้วเงินนั้นอยู่ที่ไหน ต้องเบิกเงินผ่านธนาคารหรือไม่ เรามีระบบรองรับส่วนนี้หรือไม่ นอกจากนี้ผู้ตรวจสอบของเราพร้อมหรือไม่ เรามี technical audit หรือไม่

สำหรับระบบธนาคารในประเทศไทยนั้นมีธนาคารแห่งประเทศไทยไว้บริการ มีระบบอิเล็กทรอนิกส์ มี ILF รองรับ แต่สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ของพวกเรานั้นมีระบบนี้หรือไม่ นอกจากนี้กฎหมายสหกรณ์ยังไม่เอื้อ ดังนั้นมีอะไรอีกหลายอย่างที่ควรคำนึง เช่นการจะตั้งตู้เอทีเอ็มที่มีต้นทุนสูง และยังคงคำนึงถึงค่า maintenance ด้วย เป็นต้น ส่วนการเปิดทำการนั้นธนาคารเปิดทุกวัน ทำงานถึง 2 ทุ่ม ในขณะที่ สอ. เราทำเช่นนี้ได้หรือไม่

การเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นต้องให้เงินเข้าง่าย ออกยาก ไม่ใช่ทำเป็นธนาคารที่เงินเข้าง่าย ออกง่าย เพราะฉะนั้นต้องคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ เรื่องกรรมการที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ต้องคิดให้รอบคอบว่า serve requirement ของใคร สิ่งที่ตีคือต้อง serve requirement ทางการออมที่ให้ผลตอบแทนต่อสมาชิกได้คุ้มค่าหรือไม่ เราไม่ควรพยายามทำให้ สอ. เป็นธนาคาร เพราะการทำตัวเป็นธนาคารนั้นไม่ใช่เรื่องของสหกรณ์ออมทรัพย์ และไม่ควรรนำเข้าไปสู่ความเสี่ยงใดๆ

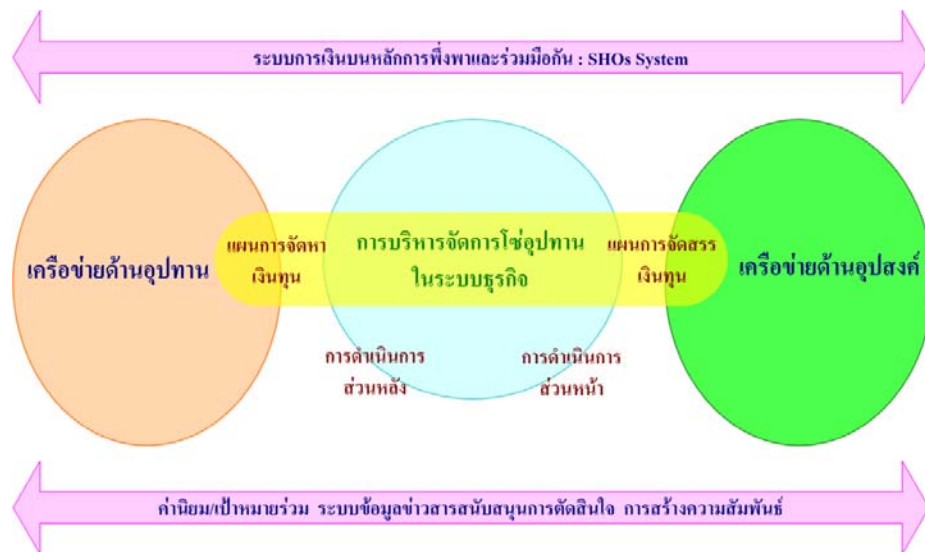
ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

กล่าวสรุปว่าเวทีในวันนี้เป็นเวทีระดมความคิดโดยจำกัดจำนวนคน โจทย์เริ่มที่สหกรณ์ออมทรัพย์ ยังไม่ใช่สหกรณ์ทุกประเภท โดยบางสหกรณ์อาจคิดว่าปัจจุบันก็อยู่ได้แต่ต้องคิดว่าอยู่ได้อย่างไรหรือไม่ มีประสิทธิภาพที่เต็มหรือไม่ ดังนั้นในอนาคต สอ. น่าจะมีการลงทุนเพิ่มร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เรื่อง cost sharing จะทำให้เกิดฝันเป็นจริงได้ ประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นแต่มีต้นทุนเฉลี่ยที่ลดลง เราทำช่องทางเงินออกให้สะดวกเพื่อเพิ่มช่องทางเงินเข้าให้สะดวกมากขึ้น

อนาคตระบบการ training จะลงลึกเฉพาะเรื่องเฉพาะทาง มีการพัฒนาคนที่ลงลึกมากขึ้น มาตรฐานการเชื่อมโยง ต่อไปจะต้องมีมาตรฐานกลางร่วม ให้ทุก สอ. ปรับตัวเข้าสู่มาตรฐานกลาง โดยโครงสร้างสามารถยืดหยุ่นได้ ซึ่ง สอ. ทำให้เป็นจริงได้ และต้องทำเรื่อง security และ network ให้เป็นมาตรฐานของชาติ

เวทีนี้เป็นเวทีเริ่มต้นที่จะให้ สอ. เริ่มปรับตัว ทั้งนี้แม้แต่ สอ.อิสลาม ที่ใช้ระบบซอฟต์แวร์แตกต่างจาก สอ. ทั่วไปมาก ก็จะทำระบบ Hybrid โดยจะมีการปรับตัวเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบกลางเช่นกัน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราชวาท กล่าวสรุปเวที โดยนำเสนอภาพ (รูปที่ 1) แบบแผนความคิดในเรื่องของระบบการเงินพึ่งพาและร่วมมือกัน หรือเรียกว่า SHOs System

รูปที่ 1 SHOs System

โดยกล่าวว่าวันนี้เรามองถึงเรื่องของแนวทางการพัฒนาระบบไอทีฯ พูดเรื่องว่าใครเป็นเครือข่ายอุปทาน และเครือข่ายอุปสงค์ ทั้งแผนการจัดการเงินทุน การบริการจัดการโซ่อุปทานในระบบธุรกิจ แผนการจัดการจัดสรรเงินทุน ย่อมมีความจำเป็น สุดท้ายสำหรับการทำงานโครงการนี้เพื่อหาคำตอบให้แก่ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ มีโจทย์คือ ทำอย่างไรที่จะพัฒนาระบบไอซีทีที่จะเอื้อต่อการเงินที่พึ่งพาและร่วมมือกัน ซึ่งการพัฒนาระบบไอซีที จากในเวทีนี้มีความเห็นว่าทำยาก แต่ที่ยากกว่าคือการพัฒนาาระบบไอซีทีที่ยังคงเกื้อหนุนกลไกการให้บริการการส่งเสริมการออม การให้กู้ และจัดสวัสดิการ ตามอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อนำไปสู่การยกระดับฐานะความเป็นอยู่ ท่ามกลางโลกที่สังคมขาดการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ทั้งนี้สถาบันฯ จะมีการจัดเวทีเช่นนี้อีกครั้งในวันที่ 18 ม.ค. 2555 ซึ่งจะเป็นอีกเวทีหนึ่งที่จะเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มาร่วมแสดงความคิดเห็นต่อไป พร้อมกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้และปิดเวทีการสนทนา

รายงานการประชุม เวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 2
 “กลไกการฝึกอบรมที่พึงประสงค์ในสหกรณ์ออมทรัพย์”
 วันศุกร์ที่ 18 มกราคม 2556 ณ ห้องประชุมนนทรี 2 ชั้น 4 อาคารเค.ยู.โฮม

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. อาจารย์วรเทพ	ไวทยาวิโรจน์	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
3. คุณสุรจิตต์	แก้วชิงดวง	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
4. ผศ.เต็มใจ	สุวรรณทัต	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
5. คุณสมชาย	คำใส	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
6. คุณพิษณุ	ก่อเกียรติยากุล	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
7. คุณโอภาส	จันทร์โต	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
8. คุณกิตติชัย	ผืนผากิจิต	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
9. นาวาอากาศเอกนิวัติ	พูนสิน	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
10. คุณสุนทรี	ถาวร	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
11. คุณพรปวีร์	สุริยะก้านตรง	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
12. คุณจเร	ทองด้วง	สหกรณ์ออมทรัพย์ชลประทาน จำกัด
13. คุณทองเปลว	ศุภาคม	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมการขนส่งทางบก จำกัด
14. คุณนฤทธิติ	แปงศรี	สหกรณ์ออมทรัพย์ไทยยาซากิ และไนเคโอ จำกัด
15. คุณนิตยา	เทพสำราญ	สหกรณ์บริการผู้ปฏิบัติงาน ทศท. จำกัด
16. คุณพรรณวิภา	เอื้อสุนทรวัฒนา	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด
17. คุณพรรรัตน์	ลิ้นิยม	สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์ทีวีสุข จำกัด
18. คุณมนัส	ชูผกา	สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าวหงษ์ทอง (กลุ่มเจียเม็ง) จำกัด
19. พันเอกยุทธเดช	พุดताल	สหกรณ์ออมทรัพย์กองบัญชาการกองทัพไทย จำกัด
20. คุณรัชนีวรรณ	แก้วดวงเล็ก	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชลบุรี จำกัด
21. คุณวีระ	คำวิเศษณ์	มูลนิธิพัฒนาสหกรณ์แห่งเอเชีย
22. คุณแหววิภา	ผลวัฒน์	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมที่ดิน จำกัด
23. คุณศศิมาศ	พรรณรัตน์	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด
24. คุณศิริลักษณ์	เลี้ยงดีศรีสุข	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูลำปาง จำกัด
25. คุณสามารถ	พจนพานิชย์กุล	สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์ทีวีสุข จำกัด
26. คุณสำราญ	กลิ่นหอม	สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขชลบุรี จำกัด
27. คุณสำราญ	ศิริวัตร	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมอนามัย จำกัด
28. คุณสิริพันธุ์	หงษ์สิงห์	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมการพัฒนาชุมชน จำกัด
29. คุณสุจิตรา	รววาส	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชลบุรี จำกัด
30. ผศ.สุพจน์	โกสียะจินดา	สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด
31. คุณเสกสรรค์	โสภารัตน์	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุดรธานี จำกัด
32. คุณอภิญญาดา	สวารช	สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด
33. คุณเมธินีพร	แสงศิลา	สหกรณ์ออมทรัพย์ไทยยาซากิ จำกัด

34. คุณวิทยา รักษาทิพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานการประปานครหลวง จำกัด

ผู้เข้าร่วมประชุม

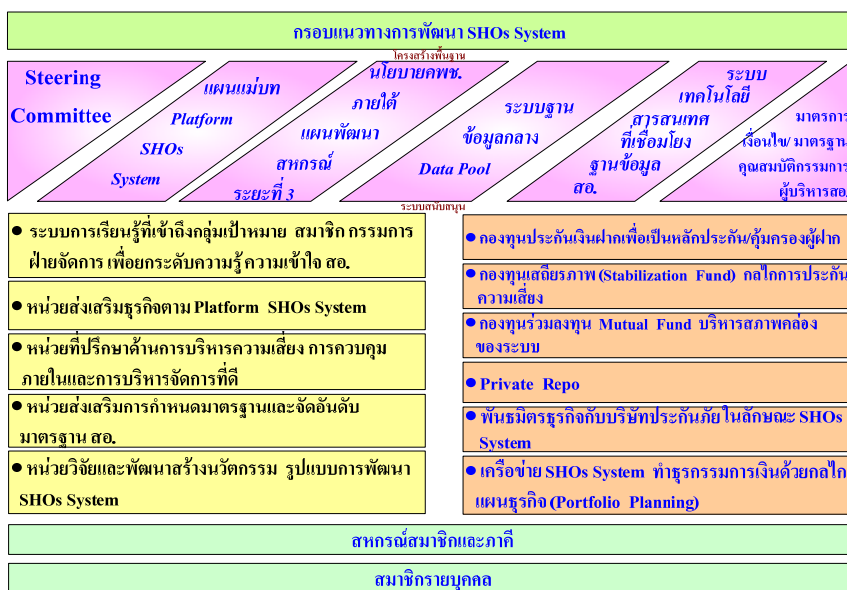
1. นายสุพจน์	สุขสมงาม	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. นางสาวผุสดี	กลิ่นเกษร	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
3. นางสาวอรสิริ	หิรัญวงศ์	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เกริ่นนำว่า โครงการการขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน หรือที่เรียกว่า SHOs System ในเอกสารประกอบที่แจกไปนั้น ได้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งเวทีในครั้งนี้เป็นโครงการขับเคลื่อนในปีที่ 2 โดยวัตถุประสงค์ของ SHOs System มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

- 1) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ (สอ.) โดยเฉพาะระบบการเงิน สอ. ในภาพรวม: Safety and Soundness
- 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการเป็น สอ. ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน: Efficiency
- 3) เพื่อสนับสนุนให้ สอ. มีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส มีธรรมาภิบาล: Good Governance
- 4) เพื่อพัฒนาระบบการเงิน สอ. ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน: SHOs System
- 5) เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน: Financial Stability

สำหรับพื้นฐานแนวคิด อัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมการออม การประหยัด การมีวินัยทางการเงิน การยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิก ฯลฯ เหล่านี้เป็นที่มาของกรอบแนวคิด SHOs System ที่ต้องเริ่มจากสมาชิกเห็นด้วย จากนั้นสหกรณ์สมาชิกและภาคีสมาชิกเข้ามาสนับสนุนโดยริเริ่มแนวคิดเบื้องต้น ซึ่งกรอบแนวทางที่เสนอไว้คือ ควรจะมี Steering committee มารับแนวคิดแล้วจึงต้องมีแผนแม่บท มี Road map ขั้นตอนเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังรูปกรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System

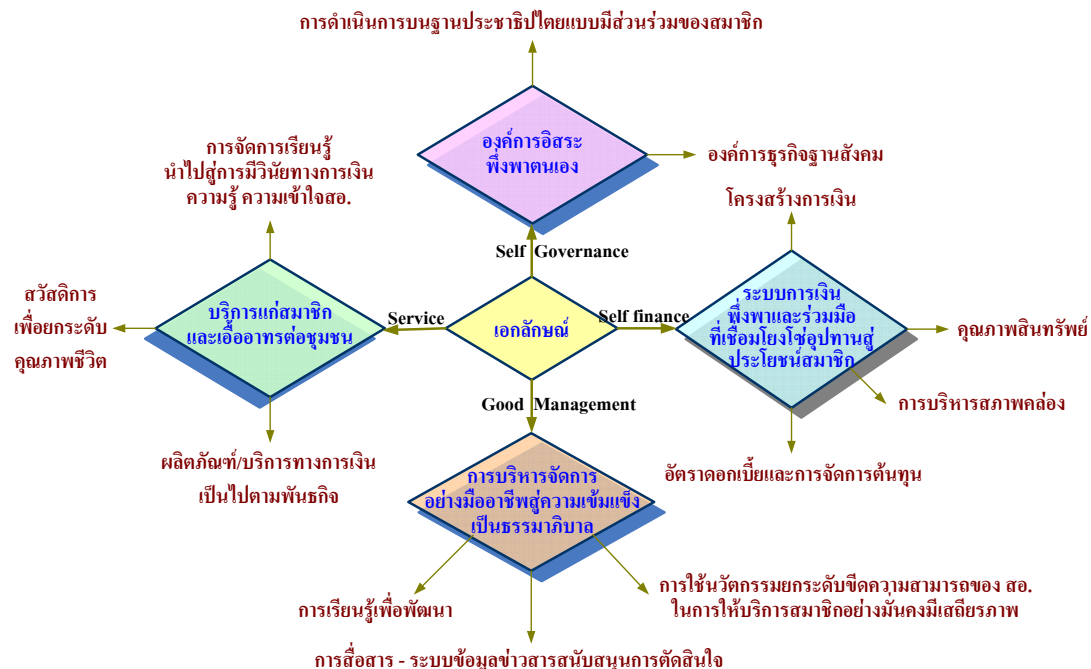
รูปที่ 2 กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System

โดยรายละเอียดทั้งหมดได้เชื่อมโยงสู่เวทีในครั้งนี้ ที่มีคำถามว่า ระบบการเรียนรู้รู้อย่างไรจึงจะเข้าถึงการพัฒนาทักษะแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสหกรณ์ออมทรัพย์สู่ความสำเร็จ? ทั้งนี้ต้องเข้าใจตรงกันก่อนว่าความสำเร็จของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นคืออะไร

สำหรับกรอบแนวคิดภายใต้กลไกของ SHOs System ซึ่งสถาบันฯ พยายามตั้งคำถามอยู่ตลอดเวลาว่า เป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จนั้น จะยืนยันหรือไม่ว่าเอกลักษณ์ของสหกรณ์นั้นเราเป็นใคร จะเป็นองค์กรอิสระพึ่งพาตนเอง (Self Governance) เป็นระบบการเงินที่พึ่งพาและร่วมมือที่เชื่อมโยงโซ่อุปทานสู่ประโยชน์สมาชิก (Self Finance) มีการบริหารจัดการอย่างมีอาชีพสู่ความเข้มแข็งเป็นธรรมาภิบาล (Good Management) และบริการแก่สมาชิกและเอื้ออาทรต่อชุมชน (Service) เหล่านี้ใช่หรือไม่ และผู้เข้าร่วมเวทีมีความคิดเห็นอย่างไร (ดังรูป การบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเป็นองค์รวม)

ขณะนี้ในศตวรรษที่ 21 เรากำลังเข้าสู่มิติใหม่แห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทั้ง 3 มิติ อันได้แก่ มิติด้านทัศนคติ ที่ต้องมาจากค่านิยม อุดมการณ์ เป็นต้น 2) มิติด้านกระบวนการที่คน ต้องมีการบริโภคข้อมูลข่าวสาร จึงจะมีกระบวนการที่กว้างไกล และ 3) มิติด้านความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการ ซึ่งในส่วนของสถาบันฯ ขบวนการสหกรณ์ และหน่วยงานรัฐ ได้พยายามร่วมกันขับเคลื่อนผู้นำสหกรณ์ โดยสถาบันฯ ได้มีการจัดการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้นำเชิงคุณค่า ที่ต้องประสบความสำเร็จใน 4 มิติ คือ มิติปรัชญา อุดมการณ์ มิติด้านกระบวนการ มิติด้านหลักการ และมิติด้านแนวปฏิบัติ อันจะนำไปสู่ภูมิปัญญาของขบวนการสหกรณ์และเป็นตัวแบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภักธราวาท กล่าวเชิญ คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง นำเสนอสถานการณ์ของการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่ โดยเฉพาะของชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นพื้นฐาน

รูปที่ 3 การบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเป็นองค์รวม

คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง นำเสนอข้อมูลการจัดการเรียนรู้ โดยขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย ได้แบ่งเป็น 7 ประเภท และพบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นมีความพร้อมในการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งรวมทั้งฝ่ายผู้ให้ความรู้และฝ่ายผู้รับความรู้ โดยจากการสำรวจฝ่ายผู้ให้ความรู้ในภาคสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นมีอยู่หลายภาคส่วนด้วยกัน เช่น ชสอ. (ที่ถือว่าเป็นองค์กรหลัก) ส่วนราชการ และส่วนของสหกรณ์เองที่ร่วมจัดการให้การเรียนรู้นอกจากนี้ยังมีชมรมต่างๆ ที่รวมตัวกันโดยมีอยู่แทบทุกจังหวัดทั่วประเทศ รวมถึงมหาวิทยาลัยที่ร่วมให้ความรู้ เช่น ม.เกษตรศาสตร์ หรือ ม.แม่โจ้ เป็นต้น ในส่วนของฝ่ายผู้รับการเรียนรู้นั้น ก็พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความพร้อมมากที่สุดทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ อันรวมทั้งกรรมการ ฝ่ายจัดการ และตัวสมาชิก ที่มีศักยภาพมากที่สุด

สถานการณ์ของสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทยปัจจุบันมีสมาชิกสหกรณ์ประมาณ 10 ล้านราย แบ่งเป็นในภาคการเกษตรประมาณ 6 ล้าน และนอกภาคการเกษตรประมาณ 4 ล้าน ซึ่งในส่วนนอกภาคเกษตรนี้มีสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่ประมาณ 3 ล้านราย ซึ่ง ชสอ. มีความพร้อมเรื่องทุนดำเนินงานด้านการศึกษาอบรม ที่มีอยู่ร่วมกันทั้งระบบมากเกือบ 3 ล้านล้านบาท

เมื่อสำรวจการจัดอบรมให้ความรู้ของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่ถือว่าเป็นผู้นำในขบวนการสหกรณ์แล้ว สามารถจัดหมวดหมู่การอบรมได้เป็น หลักสูตรพื้นฐานต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย หลักสูตรพื้นฐานสำหรับกรรมการใหม่ หลักสูตรพื้นฐานสำหรับกรรมการย่อยชุดต่างๆ เช่น กรรมการเงินกู้ กรรมการอำนวยการ กรรมการศึกษาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น หลักสูตรพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่ บุคลากร เช่น เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่เงินกู้ หรือเจ้าหน้าที่ธุรการ และยังมีหลักสูตรตามสถานการณ์ เหล่านี้เป็นต้น ส่วนการให้ความรู้ของภาคราชการ จะมีหลักสูตรต่างๆ ไป ไม่เน้นด้านสหกรณ์ออมทรัพย์ เช่น หลักสูตรเรื่องมาตรฐานสหกรณ์ ธรรมนูญในสหกรณ์ และหลักสูตรเรื่องอำนาจเป็นทางการของสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินงานภายในกรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

นอกจากนี้ยังมีชุมนุมระดับชาติ 3 ชุมนุม ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเงิน คือชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียน ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ และสันนิบาตสหกรณ์ ได้ร่วมกันจัดหลักสูตรไตรภาคี ซึ่งจะเน้นหัวข้อตามสถานการณ์ และกลุ่มเป้าหมายไม่เน้นเรื่องเจ้าหน้าที่สหกรณ์ แต่เน้นด้านคณะกรรมการดำเนินการมากกว่า โดยทั้งหมดนี้คือภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ของขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวเชิญผู้เข้าร่วมเวทีทุกท่านได้แนะนำตัว แล้วจึงเชิญคุณสมชาย คำใส ประธานคณะกรรมการฝ่ายแผน ของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย (ชสอ.) ชี้แจงรายละเอียดความเป็นมาของการดำเนินงานโครงการ และแผนการดำเนินงานของ ชสอ.

คุณสมชาย คำใส ชี้แจงว่าโครงการวิจัยเรื่อง SHOs System นี้เป็นการวางแผนการดำเนินงานของกรรมการชุดที่ 39 ที่ผ่านไปได้วางแผนไว้ และกรรมการดำเนินการชุดที่ 40 ได้รับมาสานต่อ เนื่องจากเห็นว่าการที่จะให้สหกรณ์ทุกแห่งมีการดำเนินงานภายใต้การพึ่งพาและร่วมมือกันนั้นจะสอดคล้องกับหลักการอุดมการณ์ของขบวนการสหกรณ์ซึ่งเป็นสิ่งดี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวถึงประเด็น Training needs หรือความจำเป็นของการฝึกอบรม โดยเปิดเวทีให้อภิปรายถึงการมองอนาคต ที่ถ้าจะให้ระบบ ชสอ. เป็นระบบที่ประชาชนพึ่งพาได้ในเรื่องการใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่พึ่งพาและร่วมมือกัน มีสาระการเรียนรู้อะไรที่จำเป็นบ้าง และขณะนี้มีส่วนใดที่ขาด หรือส่วนใดที่ไม่ใช่ ขอให้ผู้ร่วมเวทีช่วยเสนอความเห็น แล้วจึงจะได้นำข้อเสนอแนะเรียงลำดับความสำคัญต่อไป

ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์จินดา (สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด)

แสดงความคิดเห็นว่า กรรมการของสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่ยังขาดจรรยาบรรณ และจริยธรรม จึงควรเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ โดยปัจจุบันกรรมการที่กระทำความผิดมักไม่มีบทลงโทษ ในขณะที่เจ้าหน้าที่หรือพนักงานที่กระทำความผิดจะมีบทลงโทษหรือถึงขั้นไล่ออก นอกจากนี้เมื่อมีการจัดอบรมใดๆ กรรมการที่เข้าร่วมอบรมมักจะไม่เข้าร่วมให้ครบเวลาการฝึก จึงควรให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ด้วย

คุณเสกสรรค์ โสภารัตน์ (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุดรธานี จำกัด)

กล่าวว่าเห็นด้วยกับ ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์จินดา ที่พูดถึงเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของกรรมการ นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่ต้องการเห็นและทำให้ได้คือ เรื่องคุณภาพของผู้ที่จะเข้ามาเป็นกรรมการ โดย สอ. นี้มีที่มาของกรรมการแต่ละคนเป็นแบบการสรรหาเพื่อมาเป็นที่ประชุมใหญ่รับรอง อีกทั้งต้องยอมรับว่าวิถีทางการเมืองมีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในขบวนการสหกรณ์นำมาใช้เพื่อให้ตัวเองได้เข้ามาสู่ระบบของสหกรณ์ ส่วนเรื่องเจ้าหน้าที่นั้นคิดว่าไม่น่าเป็นห่วงเพราะสามารถควบคุมกำกับดูแลได้ แต่ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักเกิดจากคำสั่งของกรรมการให้เจ้าหน้าที่ทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ต้องกระทำตาม ดังนั้นเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ที่จะเข้ามาเป็นกรรมการจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก สำหรับตนเองได้วางแผนในปีนี้จะนำกรรมการ 15 คน และผู้ประสานงาน 20 คน เข้าวัดประมาณ 5 วันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

คุณมนัส ชูผกา (สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าวหงษ์ทอง (กลุ่มเจียเม้ง) จำกัด)

กล่าวว่าเห็นด้วยในเรื่องของคุณธรรม-จริยธรรมของกรรมการ ทั้งนี้คิดว่าระบบสหกรณ์นั้น ทั้งกรรมการและเจ้าหน้าที่ มีระบบที่ควบคุมได้ โดย 90% ที่เข้ามาทำงานสหกรณ์มีพื้นฐานเป็นคนดี และสหกรณ์ส่วนใหญ่มีกลไกการเลือกตั้งเพื่อสรรหาจึงคิดว่าน่าจะควบคุมได้ เพียงแต่ต้องมีการเสริมพลังอีกเล็กน้อย ทั้งนี้มีความเห็นว่าปัญหาใหญ่ของสหกรณ์คือ “สมาชิก” ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสหกรณ์เลย โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์รู้เพียงแค่ว่าได้กู้เงินเพียงเท่านั้น นอกจากนี้ยังเคยได้ฟังคำบอกเล่าจากเจ้าหน้าที่ สอ. ของทหาร ท่านกล่าวไว้ว่า ทหารกู้ทุกประเภทยกเว้นกู้ระเบิด!

จากอดีตตนเองเคยทำงานที่การบินไทย ชีวิตได้ดีเพราะสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ช่วยให้มีเงินเก็บออม เมื่อได้เกษียณอายุก่อนกำหนด (เออร์ลี่รีไทร์) จึงมาทำงานที่สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าวหงษ์ทอง ซึ่งเมื่อได้เข้าทำงานจึงเริ่มให้ความรู้แก่สมาชิกที่เป็นพนักงานโรงสีข้าว จนสามารถช่วยให้พนักงานหลายรายปลดหนี้สินได้ในที่สุด

ทั้งนี้ขอเสนอแนวทางการดำเนินงานใน 2 เรื่อง คือ 1) การจัดอบรมให้ความรู้ของชุมชนฯ หรือเจ้าภาพใหญ่ควรเป็นแบบ Delivery นั่นคือ ชุมชนฯ ต้องเข้าไปให้ความรู้แก่สมาชิกถึงสหกรณ์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกถึงที่ทำงานจะได้ผลมากกว่าการเชิญสมาชิกให้ไปร่วมอบรมที่ สอ. เพราะสมาชิกมักไปไม่เป็น และ 2) สถานประกอบการที่ประกอบไปด้วยมนุษย์เงินเดือนนั้นมักจะประสบปัญหาเดียวกันคือ ไม่รู้วิธีการเปิดสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งๆ ที่มีความสนใจในเรื่องนี้ โดยเจ้าของกิจการจะมีความสนใจเปิดสหกรณ์ออมทรัพย์ในโรงงานหรือในบริษัท เพื่อมุ่งหวังใช้ สอ. ช่วยแก้ปัญหาหนี้สินให้แก่พนักงานเงินเดือน โดยบางรายได้ขอคำปรึกษากับสหกรณ์จังหวัดแล้วก็ยังไม่เข้าใจ ทำให้ไม่สามารถเปิด สอ. ในสถานประกอบการได้ จึงคิดว่าเรื่องนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน ถ้าสามารถรวมกลุ่มเพื่อช่วยสถานประกอบการเหล่านี้โดยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการจัดตั้ง สอ. ในสถานประกอบการได้ คิดว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ

คุณภิญญาดา สวารช (สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด)

กล่าวสนับสนุนข้อเสนอเรื่องการ Delivery ความรู้ให้แก่สมาชิก นอกจากนี้มีความเห็นว่าการจะให้กรรมการมีคุณธรรม-จริยธรรม นั้น ไม่ใช่เรื่องการฝึกอบรมเพียงอย่างเดียว โดยแต่ละคนจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีด้วย ซึ่งในส่วนของ กฟผ. เองนั้น จะมีการเดินสายให้ความรู้ทั่วประเทศ ทำให้จากอดีตที่สมาชิกมักจะถามแต่เรื่องทำอะไรจึงจะทำได้ ได้เปลี่ยนไปในปัจจุบันที่สมาชิกส่วนใหญ่จะถามถึงเรื่องว่า ทำอย่างไรที่จะฝากเงิน-ออมเงินได้มากขึ้น ดังนั้นการให้สมาชิกทราบถึงผลดี-ผลเสีย ในเรื่องของการออม การกู้ และให้ทราบถึงการบริหารเงินอย่างไรเพื่อสวัสดิภาพของครอบครัวก็จะเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้สมาชิกเริ่มมีจิตสำนึกในการออมด้วยตัวเอง

สอ.กฟผ. ประสบความสำเร็จในการลดจำนวนผู้กู้ เป็นการเพิ่มจำนวนการฝากและการเพิ่มหุ้น จนปัจจุบันต้องมีการตอนหุ้นเกิดขึ้น เนื่องจากสมาชิกนิยมนำเงินก่อนมาซื้อหุ้นสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นจึงคิดว่าขบวนการเรียนรู้ ฝึกอบรม คือการสร้างจิตสำนึกของสมาชิก ส่วนเรื่องกรรมการที่ไม่ดีนั้น สมาชิกต้องไม่เลือกคนไม่ดีเข้ามาทำงาน และต้องให้สังคมเป็นคนตัดสินและลงโทษกันเอง

คุณแวววิภา ผลวัฒน์ (สหกรณ์ออมทรัพย์กรมที่ดิน จำกัด)

สนับสนุนความคิดของคุณณัฏ ชูพกา เช่นกันในเรื่องการช่วยให้สมาชิกสามารถบริหารจัดการการเงินได้ดีขึ้น โดยชุมนุมฯ ควรจัดการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์เช่น สอ.ของกรมที่ดิน ที่มีสมาชิกอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งเกินความสามารถของ สอ. ที่จะไปหาสมาชิกได้ทั่วถึง ดังนั้นขอเสนอว่าถ้าชุมนุมฯ หรือหน่วยงานที่มีศักยภาพ จะจัดอบรมโดยรวบรวมสมาชิก สอ. ทุกหน่วยงานในแต่ละจังหวัด แล้วจัดอบรมให้ความรู้เรื่องของ สอ. ที่ถูกต้อง คิดว่าจะสามารถให้ความรู้อย่างทั่วถึงได้มากขึ้น

ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์ (สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด)

กล่าวเสริมว่าปัจจุบันควรเปลี่ยนคำว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์” เป็น “สหกรณ์กู้ทรัพย์” แทน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ทำการกู้มากกว่าการฝากหรือการออม อุดมการณ์สหกรณ์หายไป ทั้งนี้ในอดีตนั้น สอ.กฟผ. ได้ชื่อว่ามีการกู้สูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง แต่ปัจจุบัน สอ.การบินไทย ได้ไต่อันดับขึ้นมาแทนที่กลายเป็น สอ. ที่มีการกู้สูงสุดเป็นอันดับหนึ่งแทนแล้ว จึงได้ให้ทีมงานทำการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับการกู้และการฝากที่ สอ.การบินไทย ที่มีปริมาณเฉลี่ยเท่าๆ กัน แต่เป็นคนละกลุ่ม ดังนั้นต้องดูรายละเอียดจึงจะแก้ไขปัญหาคือไป

คุณนฤทธิติ แปงศรี (สหกรณ์ออมทรัพย์ไทยยาซากิ และในเครือ จำกัด)

กล่าวว่า สอ. ไทยยาซากิ จะมีการฝึกอบรมกรรมการและสมาชิกทุกปี ทั้งนี้มีความคิดว่าถ้ากรรมการได้เรียนรู้สม่ำเสมอจะมีจิตสำนึกที่ดี ซึ่งกรรมการ สอ. ไทยยาซากิ นั้นทุกคนจะให้ความสำคัญกับการหาความรู้เพิ่มเติม โดยดูได้จากเมื่อมีการเปิดอบรมที่ใด กรรมการหรือผู้จัดการมักจะแย่งกันสมัครไปร่วมรับการอบรมอยู่เสมอ และนำกลับมาถ่ายทอดต่อไปยังสมาชิกด้วยการจัดการฝึกอบรมสมาชิกด้วยตัวกรรมการเองไม่ต้องใช้วิทยากร แต่หากเป็นหัวข้อที่ไม่เชี่ยวชาญจึงจะเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละหัวข้อไปให้ความรู้

คุณสมชาย คำใส (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย)

กล่าวถึงกรณี สอ.ครุ แม่ฮ่องสอน ที่ทำงานอยู่ไม่มีแนวทางการทำงานคือ ต้องให้สมาชิก สอ. ตระหนักในการใช้เงิน โดยสมาชิกใหม่ทุกคนต้องผ่านการอบรม จึงจะสามารถทำธุรกรรมกับสหกรณ์ได้ ซึ่งการอบรมจะแยกจัดในแต่ละอำเภอ สำหรับส่วนของคณะกรรมการจะมีจัดการอบรมเพื่อสร้างความตระหนักให้รู้ถึง

การใช้จ่ายเงินของ สอ. ส่วนเรื่องคุณธรรม-จริยธรรม ของกรรมกรนั้น จะมีการจัดอบรมโรงเรียนผู้นำ โดยเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญไปให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้ที่เข้ามาเป็นกรรมการดำเนินการจะต้องผ่านการเป็นคณะกรรมการเครือข่าย ต้องคุณสมบัติไม่น้อยกว่า 40 คน และต้องผ่านโรงเรียนผู้นำมาก่อน ซึ่งการบริหารจะเป็นแบบคอมมูนิตี คือเป็นเครือข่าย สอ.ขนาดเล็ก ใน สอ.ใหญ่ ดังนั้นกรรมการ 1 คน ต้องดูแล 8-10 เครือข่ายย่อย การจัดอบรมจะรวมสหกรณ์ทั้งหมดทุกประเภทในจังหวัดเป็นสมาชิกเครือข่าย เมื่อมีการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ใครมีปัญหาอุปสรรคอะไรก็จะเล่าสู่กันฟังและช่วยกันเสนอหนทางแก้ไขต่อไป

คุณสุจิตรา วรवास (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชลบุรี จำกัด)

สำหรับแนวทางปฏิบัติที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น มีความคิดเห็นว่าแนวทางที่สำคัญคือบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย 3 ฝ่าย ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ และฝ่ายสมาชิก สำหรับฝ่ายบริหารนั้น สอ.ครูชลบุรี จะให้ความสำคัญกับคณะกรรมการที่เข้ามาใหม่ ซึ่งแต่ละคนก็จะรับนโยบายจากสมาชิกว่าต้องการอะไร เมื่อเข้ามาแล้วฝ่ายจัดการจะต้องให้ความรู้แก่คณะกรรมการใหม่ ต้องอธิบายวิธีการในการบริหารงานของสหกรณ์ ทั้งเรื่องการอ่านงบดุลที่ต้องอธิบายทุกตัวให้กรรมการเข้าใจ เมื่อกรรมการเข้าใจแล้วจึงจะเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง จากนั้นเมื่อชุมนุมๆ จัดการอบรมกรรมการใหม่ก็จะส่งไปร่วมอบรมทันที ซึ่งกรรมการใหม่เหล่านั้นจะเกิดความเข้าใจมากขึ้น ส่วนฝ่ายสมาชิกก็สำคัญเช่นกัน โดย สอ. จะแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 300-400 คน แล้วส่งคนไปให้ความรู้ จนเกิดความเข้าใจ เมื่อมีการประชุมใหญ่ก็จะไม่เกิดปัญหาขัดแย้งมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการซักถามและให้ข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็จะส่งไปร่วมอบรมเรื่องการพัฒนาบุคลากร การให้บริการแก่สมาชิก และจะเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ พร้อมให้เจ้าหน้าที่วางแผนการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ สุดท้ายสรุปว่า ทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อได้เรียนรู้และเข้าใจ องค์กรจะเกิดความรักความสามัคคี และไม่ค่อยเกิดปัญหา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้ตั้งคำถามเพิ่มเติมว่า อนาคตสถานการณ์ที่ธนาคารต่างชาติจะเข้ามาเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน สอ.จะทำอย่างไรต่อสมาชิกที่ไม่มีวินัยทางการเงิน แล้วเมื่อมีนโยบายประชานิยมออกมาดังจุดต่างๆ สอ.เราจะมีทางออกอย่างไร และจะผนึกกำลังกันอย่างไรเพื่อให้มีการพึ่งพาและร่วมมือกัน

พันเอกยุทธเดช พุดตาล (สหกรณ์ออมทรัพย์กองบัญชาการกองทัพไทย จำกัด)

แสดงความเห็นว่า ที่ผ่านมารอบรมของ สอ. มักจัดแบบแยกส่วน คือ อบรมส่วนของกรรมการสมาชิก และเจ้าหน้าที่ ดังนั้นจึงควรให้มีหลักสูตรทั้ง 3 ประเภทรวมกัน โดยต้องคำนึงว่าในสหกรณ์เดียวกันจะทำงานอย่างไรให้สัมพันธ์กัน ซึ่งโดยปกติแล้ว สมาชิก สอ. จะกลัวเจ้าหน้าที่ สอ. ส่วนเจ้าหน้าที่จะกลัวกรรมการ และท้ายสุดกรรมการจะกลัวสมาชิกไม่เลือก เป็นวัฏจักร จึงจะต้องทำให้ทั้ง 3 ส่วนนี้ไม่กลัวกันแต่ช่วยเหลือและทำงานร่วมกัน

พร้อมชี้แจงจากที่มีผู้ร่วมเวทีได้กล่าวว่า ทหารจะกู้ทุกประเภท นั้นเป็นเพราะตัวกรรมการมีความเห็นว่าควรรวมหนี้ทุกประเภทของสมาชิกเข้ามารวมไว้ใน สอ. เพียงแห่งเดียว โดยไม่ต้องไปกู้ธนาคารหรือจากแหล่งเงินกู้อื่นๆ จึงทำให้ทหารมีการกู้จาก สอ. ทุกประเภทกันมาก แต่สำหรับ สอ. เองก็จะมีข้อกำหนดในการกู้ไว้ว่าจะต้องเหลือเงินไม่ต่ำกว่า 1 ใน 4 ของเงินเดือน ดังนั้นการกู้ทุกประเภทของสมาชิกเรานั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะช่วยให้สมาชิกมีเงินเหลือมากกว่าในอดีต

สอ. กองบัญชาการกองทัพไทย เป็นสหกรณ์เดียวของทหารที่ปกครองด้วยรูปแบบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งกรรมการจากสมาชิกเป็นผู้ออกเสียงเลือกเข้ามาทำงาน แต่ สอ. ของทหารแห่งอื่นๆ นั้นจะอยู่ใน

รูปการรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา และ สอ. ยึดประโยชน์สูงสุดของสมาชิกเป็นหลัก โดยไม่ส่งเสริมให้สมาชิกใช้เงินหรือกู้เงินไม่เลือก นอกจากนี้ตนเองยังเป็นผู้ยุติการแจกหุ้นแก่สมาชิกในวันเกิด (ภายหลังจากได้รับข้อมูลจาก ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์จินดา) เพราะเป็นเงินของส่วนรวม แล้วยังต้องเสียเงินปันผลของส่วนรวมอีก จึงต้องให้ สอ. ยุติการแจกหุ้นในวันเกิดไป

ผศ.สุพจน์ โกสิทธิ์จินดา (สหกรณ์ออมทรัพย์การบินไทย จำกัด)

กล่าวเพิ่มเติมว่า สอ. ไม่ควรมีการแจกหุ้น เพราะหุ้นมีไว้ขาย มีได้มีไว้แจก ถ้าทำการแจกหุ้นแก่สมาชิกแล้ว ทุกปียังต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่หุ้นในส่วนนี้ด้วย จึงนับว่าไม่ได้แจกเฉพาะหุ้นแต่ต้องเพิ่มเงินให้ทุกปี จึงเป็นเรื่องที่ สอ. ไม่สมควรทำเป็นอย่างยิ่ง

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย)

จากที่ถามมองอย่างไรกับการจัดการเรียนรู้ของ สอ. เพื่อเป็นสวัสดิการยกระดับชีวิตของสมาชิกและเป็นสิ่งที่พึงของประชาชนได้ คำตอบที่สำคัญที่สุดคือ “ประสิทธิภาพ” อันจะนำมาซึ่งการจัดการเรียนรู้ มี resource ที่จะจัดการเรียนรู้ มี resource ที่จะให้สวัสดิการ มี resource ที่จะจัดสรรผลประโยชน์ให้เป็นธรรมตามหลักการที่เขียนไว้ในหน้า 2 ของเอกสารประกอบเรื่อง “ระบบการเงินสหกรณ์ที่เกื้อหนุนการพึ่งพาและร่วมมือกัน : งานทำหายผู้นำสหกรณ์” ซึ่งเขียนโดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท

สมาชิกของ สอ. นั้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ก็จำเป็นต้องเสียเงินไปในการรักษาสุขภาพตลอดทั้งตัวตั้งแต่หัวจรดเท้า ซึ่งนี่คือชีวิตของสมาชิกหลังเกษียณ ดังนั้นเราจะทำอะไรให้ สอ. เป็นหลักสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิกเหล่านี้ให้ดีขึ้น ซึ่ง สอ. แต่ละแห่งก็แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของสหกรณ์จะนำมาซึ่งทุกอย่าง ดังนั้นจึงขอให้แก้ไขประโยคในข้อความ ในหน้าแรก ย่อหน้าที่ 2 ของเอกสาร เรื่องทิศทางการหมุนเวียนด้านการเงินสหกรณ์ ที่มีประเด็นคำถามว่า “กลไกอะไรที่สามารถสนับสนุนให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนส่วนเหลือมาใช้ในขบวนการสหกรณ์แทนที่จะนำเงินไปลงทุนในตลาดการเงินภายนอกขบวนการสหกรณ์” ให้ตัดคำข้างท้าย เพราะที่จริงแล้ว สอ. ที่มีประสิทธิภาพ 1) ต้องดึงดูเงินออมระยะสั้นมาหลายๆ 2) ต้องสะสมเวลที่เข้ามาในกองทุนมากๆ 3) มีหุ้นในอัตราส่วนที่เหมาะสมในระยะยาว ทั้งนี้พฤติกรรมการฝากเงินของประชาชนกับธนาคารทั่วไปนิยมฝากออมทรัพย์ในระยะสั้นอยู่แล้วเพราะสะดวกในการใช้จ่ายเงิน ดังนั้นประสิทธิภาพเป็นเรื่องสำคัญ และอ้างถึงธรรมาภิบาลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ในข้อที่ 5 ที่ว่าสหกรณ์ต้องเอื้ออาทรต่อชุมชนและสังคม ดังนั้นเงินที่ได้มา มาสร้างประสิทธิภาพ ไม่ใช่เราต้องนำมาเกื้อกูลกันในสหกรณ์อย่างเดียว

การเกื้อกูลกันในสหกรณ์อย่างเดียวนั้นจะได้อะไรบ้าง สงเกตง่าย ๆ ว่าถ้าเราซื้อตราสารพันธบัตรรัฐบาล ถือเป็นการเอื้ออาทรต่อสังคมเพราะเงินที่รัฐบาลได้จะนำไปพัฒนาส่วนต่างๆ เช่น สร้างถนน สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน หุ้นก็เช่นเดียวกัน นี่คือการรับผิดชอบต่อสังคม แล้วทำไม สอ. ที่มีเงินฝากต้องบริหาร cash management เพื่อให้เงินตีกลับตามระยะเวลา มิฉะนั้นจะขาดความเชื่อมั่น ถ้าไม่สามารถตีเงินกลับมาสนองต่อความต้องการถอนเงินได้ ถ้าเราให้สหกรณ์อื่นกู้หมดเราไม่สามารถเรียกคืนกลับมาทันทวงที่ได้ อย่างไรก็ตามจำนวนเงินที่ช่วยเหลือสหกรณ์อื่นไม่ได้ลดลง เพราะเราสามารถนำตราสารการเงินวางไว้ที่ธนาคารแล้วได้ผลประโยชน์กลับคืนมาจ่ายดอกเบี้ยต่ำกว่าที่จะต้องไปทำงานอีก 1 รอบ ดังนั้นจึงต้องขอให้ตัดส่วนนี้ออก เพราะ สอ. หนีไม่พ้นการเอื้ออาทรต่อสังคม โดยสหกรณ์ไม่สามารถอยู่คนเดียวแต่ต้องพึ่งพากันหมดอยู่แล้ว จึงเห็นด้วยว่าการเสริมสร้างประสิทธิภาพเป็นเรื่องสำคัญ

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา เห็นว่าที่สำคัญคือต้องสร้างวัฒนธรรมและประสิทธิภาพ ต้องอย่าลืมว่าเงินปันผลนั้นส่วนหนึ่งหายไปกับอินเฟลชัน (Inflation) หุ้นที่ถือไว้ถูกกินโดยอินเฟลชัน เพราะฉะนั้น

ผลประโยชน์ตอบแทนของหุ้นต้องเหมาะสมเกินอินเฟลชัน มิฉะนั้นสมาชิกก็จะถอนเงินไปทำอย่างอื่นแทน ต้องพยายามสร้างทุกอย่างให้เหมาะสม ซึ่งการสร้างประสิทธิภาพนั้นเราสามารถสร้างกติกาต่างๆ ได้ เช่น สิทธิการกู้ให้เป็นไปตามอายุความของสมาชิก อายุความมากกู้ได้มาก อายุความน้อยกู้ได้น้อย ตามลำดับ ซึ่งจะทำให้สมาชิกไม่ทะเลาะกัน ดังนั้นประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ จึงขอแก้ไขการเรียงลำดับของรูปในเอกสารหน้า 2 เป็นดังนี้คือ ลำดับที่ 1) โครงสร้างพื้นฐานและกลไก เพราะความเป็นสหกรณ์ต้องมาก่อน 2) ระบบการบริหารจัดการที่ดี 3) ประสิทธิภาพ และ 4) บริการที่เป็นธรรม นั้นหมายความว่าเราจะสามารถใช้หลักนี้มาบริหารงาน บริหารเงิน บริหารคน บริหารสวัสดิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงคำถามที่ว่า “กลไกอะไรที่สามารถสนับสนุนให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนส่วนเหลือมาใช้ในขบวนการสหกรณ์แทนที่จะนำเงินไปลงทุนในตลาดการเงินภายนอกขบวนการสหกรณ์” นั้นเรามองภาพใหญ่จากตัวเลขที่เป็นรูปธรรม ในระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี 2543-2554 ตัวเลขที่มีเงินทุนส่วนเหลือเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ประเด็นที่เป็นคำถามจากเวทีต่างๆ คือ ใครจะอาสามาช่วยจัดตั้ง Mutual fund ที่จะเป็น Buffer fund ซึ่งจะช่วยบริหารความเสี่ยงร่วมกันได้ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ที่เงินจะไหลเวียนด้วยตนเอง ทั้งนี้ขออน้อมรับคำแนะนำ และจะอธิบายให้ละเอียดมากขึ้นเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น

อาจารย์วรเทพ ไททยาวิโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

ส่วนใหญ่มักบอกว่าหลักของสหกรณ์คือการช่วยเหลือกัน แต่ความจริงคือสหกรณ์หลายแห่งถูกทอดทิ้ง จึงมีคำถามว่า กลไกอะไรที่จะนำเงินส่วนเหลือนั้นมาช่วยเหลือกันเองในสหกรณ์ก่อน ก่อนที่จะนำเงินไปลงทุนในตลาดเงิน ซึ่งถ้าช่วยกันได้จริงจะทำให้วงจรของสหกรณ์เราสมบูรณ์ โดยมากเรามักพูดถึงปัญหาว่าเป็นอย่างไร เช่น ปัญหาของกรรมการ หรือสมาชิก ซึ่งวิธีการของแต่ละสหกรณ์ในการแก้ไขเป็นเรื่องน่าสนใจ จึงอยากขอฟังกลยุทธ์การเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกของ สอ. ที่เปลี่ยนการกู้ของสมาชิกเป็นการฝาก การออมเงินได้ เช่น กรณีของ สอ.ข้าวหงษ์ทอง (กลุ่มเจียมแม้ง) หรือ สอ.กพผ. เป็นต้น

ปัญหาของการออม ไม่ใช่เรื่องเงินเดือนน้อย เพราะก่อนจะออกระดับเงินเดือนนั้น กพ. ได้มีการทำ Job evaluation ไว้แล้ว ดังนั้นถ้ารู้จักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะอยู่รอดได้ ส่วนเรื่องหุ้นของสหกรณ์ มีความเห็นว่า สอ. หลายแห่งทำไม่ถูกในเรื่องการระดมหุ้น โดยการนำเงินก้อนใหญ่ๆ มาลง เพราะหุ้นเป็นการออมภาคบังคับ แต่มีปัญหาเพราะมีการนำเงินก้อนมาซื้อหุ้น จนทำให้หลายสหกรณ์ต้องตั้งวิธีการตอนหุ้นขึ้น ซึ่งเหล่านี้ไม่ใช่วิธีการของ สอ. จึงต้องปรับความเข้าใจกันใหม่ในเรื่องวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับหุ้น

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในยุคแรกตั้งสหกรณ์ มีกฎการกู้ไว้ว่าสมาชิกต้องมีเงินฝากกับ สอ. จึงจะกู้ได้ โดยไม่ได้บอกว่าต้องฝากอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งสิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นให้ทุกคนมีเงินฝาก จากนั้นต้องพิจารณาต่อไปว่าใครถือหุ้นมากกว่าเกณฑ์บังคับจะได้เปรียบในการกู้ และใครกู้เป็นครั้งแรกจะได้รับการพิจารณาก่อน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการดึงให้คนเข้าสู่ระบบสหกรณ์โดยไม่รู้ตัว และคิดว่าดีกว่าการจذبแล้วจบไป เพราะต้องทำให้เข้าใจโดยวิธีการปฏิบัติจะดีกว่า นอกจากนี้เรื่องการรักพวกพ้องของคนไทยทำให้ไม่ค่อยแยกแยะดี-ชั่ว ถูก-ผิด เมื่อมีการเลือกตั้งกรรมการสหกรณ์ก็จะเลือกพวกพ้องของตัวเองโดยไม่เลือกด้วยความดีและความถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นเราต้องมี Best practice หล่อหลอมจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้น โดยยกตัวอย่างกรณีของเครดิตยูเนียน ซึ่งมีการอบรมผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกในเรื่องจิตตารมณ์ ซึ่งต้องผ่านการอบรมอย่างน้อย 3 ครั้ง จึงจะเข้าเป็นสมาชิกได้ สุดท้ายจึงขอฟังตัวอย่างการสร้างโลกทัศน์ เปลี่ยนความคิดของสมาชิก สอ. จากหลายๆ สหกรณ์ที่ได้กล่าวถึงว่าสามารถเปลี่ยนการกู้ของเป็นการออม และลดการเป็นหนี้ได้มากขึ้น

คุณอภิญญา สวารช (สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด)

สอ.กฟผ. มีการเดินสายอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกที่มีอยู่ทั่วประเทศ โดยจะแสดงให้เห็นผลเสียของการเป็นหนี้มากๆ มีการยกตัวอย่างโดยใช้ Best practice ให้เห็นว่าใช้วิธีของ สอ. แล้วจะประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างไร พร้อมนำเสนอแผนการบริหารเงินของสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในการปลดหนี้และเพิ่มเงินออม ส่วนเรื่องภาษีก็จะแนะนำให้รู้จักในเรื่องกองทุน RMF หรือ LTF เป็นต้น นอกจากนี้จะมีการชี้ชวนให้สมาชิกเห็นว่าการจะทำให้ตัวเองมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้อย่างไร สหกรณ์จะสอนให้บริหารเงินเป็น โดยให้ตัวอย่างว่าการบริหารเงินของ กฟผ. ทำอย่างไร ซึ่งจะเป็นการให้ข้อเท็จจริงและเชิญชวนเพื่อให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทั้งนี้ สอ. จะให้ความสำคัญกับประธานสหภาพ เพราะประธานสหภาพจะเป็นกระบอกเสียงที่ดี ในการช่วยอธิบายถึงการดำเนินงานของกรรมการว่ามีแนวทางการปฏิบัติอย่างไร เพื่อจะเกิดผลดีต่อสมาชิก และช่วยอธิบายว่า กรรมการ สอ. ไม่นอมนัดให้กู้เพราะอะไร จะมีเหตุผลอธิบายให้สมาชิกเข้าใจ นอกจากนี้ในการเดินสายแต่ละครั้งจะมีผู้บริหารระดับสูงไปพร้อมกันด้วยและใช้ตัวอย่างของตัวเองเป็นกรณีศึกษา โดยจะมีตัวอย่างของการปฏิบัติทั้งที่ดีและไม่ดี และมีบูทให้คำปรึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกด้วย

คุณมนัส ชูผกา (สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าวหงษ์ทอง (กลุ่มเจียเม้ง) จำกัด)

การดำเนินงานของ สอ.ข้าวหงษ์ทอง มีโมเดลการดำเนินงานอยู่ 4 ชั้น คือ 1) สอ. จะทำการสำรวจหนี้ของสมาชิก โดยมีแบบฟอร์มสำรวจให้สมาชิกบอกข้อมูลตามความจริงว่าเป็นหนี้ที่ใดบ้าง จำนวนเท่าใด 2) สอ. มีโมเดลการบริหารหนี้ โดยจะจ่ายหนี้ที่มีดอกเบี้ยแพงก่อน ซึ่งจะมีรูปแบบเหมือนกรณีศึกษาที่ พันเอกยุทธเดช กล่าวถึงว่า สอ.กองทัพไทย จะให้กู้จาก สอ. ที่เดียว เหมือนเป็นการรวมหนี้ของสมาชิกให้มารวมไว้ใน สอ. แห่งเดียว 3) จากนั้นจะมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้แก่สมาชิก และ 4) มีแผนตอบสนองความต้องการของสมาชิก โดยจะวางแผนให้สมาชิก ว่าจะซื้อของจำเป็นอะไรได้บ้างในแต่ละปี

จากเริ่มต้นตนเองจะเป็นผู้สอนสมาชิกในการวางแผนข้างต้น แต่ขณะนี้สมาชิกมากขึ้นจึงเปลี่ยนวิธีการสอนให้แก่กรรมการ สอ. แล้วตัวกรรมการทุกคนจะช่วยสอนสมาชิกได้ โดยปัจจุบัน สอ. กำลังจะใช้ระบบไอที เพื่อทำโปรแกรมแสดงแผนการบริหารหนี้ ซึ่งอยู่ระหว่างกำลังดำเนินการพัฒนาระบบโปรแกรม สุดท้ายผลสำเร็จที่ได้คือ พนักงานเห็นอนาคตของตัวเองที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดี จึงส่งผลให้พนักงานไม่ต้องลาออกเพื่อหนีหนี้ไปอีกต่อไป ซึ่งเป็นผลดีต่อสถานประกอบการด้วย

คุณสามารถ พจนพานิชย์กุล (สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์ทิวีสูช จำกัด)

การดำเนินงานของ สอ.อมรินทร์ทิวีสูช มีลักษณะคล้ายกับ สอ.ข้าวหงษ์ทอง และ สอ.กฟผ. คือให้ความสำคัญกับการอบรมสมาชิก ทั้งนี้การทำงานของกรรมการก็เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นประเด็นที่ 1 คือ กรรมการควรได้รับการอบรมทุกเรื่อง รวมทั้งความรู้และจริยธรรม แล้วให้กรรมการถ่ายทอดให้แก่สมาชิก 2) สอ. ต้องมีเป้าหมายว่าจะทำอะไร เพื่อใคร โดยกรรมการเป็นผู้กำหนด 3) การเรียนรู้ของกรรมการจะเรียนรู้จากเรื่องจริง โดยการเล่าเรื่องจริงที่เกิดขึ้นให้แก่นักเรียน ส่วนสมาชิกนั้นจะสอนเรื่องการตามหนี้ โดยเชิญบริษัทตามหนี้มาเล่าขั้นตอนการตามหนี้ โดยจะมีการชูตามแต่ละระดับซึ่งจะมีการตามหนี้ที่เด็ดขาดจริงจัง ทำให้สมาชิกต้องคิดก่อนที่จะกู้ 4) มีการสอนกรรมการในเรื่องของการบริหารเงิน การบริหารความเสี่ยงในการให้กู้ และ 5) การให้ความรู้พื้นฐานแก่สมาชิกเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้เห็นว่าการเดินสายให้ความรู้ เช่นกรณีของ สอ.กฟผ. เป็นเรื่องน่าสนใจ และจะนำกลับไปดำเนินการด้วย

ส่วนเรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแวดวงสหกรณ์นั้นควรต้องมีหลักประกันความเชื่อมั่นให้แก่สหกรณ์ที่จะให้สหกรณ์อื่น ๆ ว่าสหกรณ์ที่กู้ไปนั้นจะนำเงินไปใช้ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่นำไปเล่นหุ้น หรือซื้อหวย จึงควรมีการรับประกันได้ว่าเมื่อนำเงินของสมาชิกไปให้คนอื่นก็ต้องมีหลักประกันที่ไว้ใจได้ แล้วเงินส่วนเหลือจึงจะนำไปหาประโยชน์เพิ่มในตลาดการเงินต่อไป สำหรับเรื่องการแจกหุ้น สอ.อมรินทร์วิสุทษ์ มีการแจกหุ้นให้สมาชิกแต่ส่งบิลเรียกเก็บเงินกับประธานแทนการใช้เงินของสหกรณ์

นอกจากนี้ได้มีการทำเรื่องบริหารหนี้เช่นกัน และมักพบว่าพนักงานจะเป็นหนี้ซ้ำซาก สอ.ต้องช่วยต่อรองหนี้ให้แก่สมาชิก และเลือกจ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ลดหนี้ให้จำนวนมากก่อน นอกจากนี้หากสมาชิกต้องการซื้อรถใหม่ ทราบได้ทีเงินสะสมของสมาชิกไม่เพียงพอ สอ. จะไม่ให้กู้ ทั้งนี้ สอ. มีแนวทางส่งเสริมการลดหนี้โดยให้สมาชิกถือศีล 5 โดยสมาชิกคนใดทำได้อย่างเห็นผลและมีผู้ยืนยันได้จริง สอ. จะทำการลดหนี้ให้ เป็นต้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เปิดประเด็นว่า ถ้ามองอนาคต โจทย์เรื่องกลไกการจัดการเรียนรู้ที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งต้นน้ำ คือสมาชิก กลางน้ำ คือกรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ และปลายน้ำ คือผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เช่น ธนาคาร บริษัทประกันภัย หรือภาคีที่เกี่ยวข้อง ในเวทีนี้พูดถึงอัตลักษณ์สหกรณ์ที่พึงพาตนเองแล้ว ในอีก 10 ปีข้างหน้า ICA ตั้งเป้าไว้ว่า สอ. จะเพิ่มมากขึ้น และความยากจนจะหมดไป ซึ่งเป็นงานที่ท้าทายมาก จึงขอเชิญ คุณวีระ คำวิเศษณ์ ได้แสดงความคิดเห็น พร้อมข้อเสนอแนะในประเด็นเหล่านี้

คุณวีระ คำวิเศษณ์ (มูลนิธิพัฒนาสหกรณ์แห่งเอเชีย)

ต้องการให้มีการสื่อสารเวทีนี้ในวงกว้าง โดยมีการสรุปเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ให้ทั่วถึง เพราะเป็นประโยชน์มาก สำหรับตนเองเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ใช้กระบวนการเครดิตยูเนียนเข้าช่วยคนในพื้นที่ โดยเลือกเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่มีพัฒนาการ เพื่อเข้าไปตั้งเครดิตยูเนียน และเมื่อเกษียณจึงทำงานด้านสหกรณ์เต็มตัว และตั้งมูลนิธิพัฒนาสหกรณ์แห่งเอเชียในที่สุด

มีความคิดเห็นว่าขบวนการสหกรณ์ของไทยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่แล้วแต่ยังไม่เป็นระบบ เคยศึกษาระบบสหกรณ์ของประเทศอังกฤษ จากร้านสหกรณ์เล็กๆ ในเมืองรอชเดล ได้พัฒนาเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ สามารถศึกษาเป็นตัวอย่างที่ดีได้

สำหรับประเทศไทย เมื่อดูแผนพัฒนาสหกรณ์แล้วคิดว่าน่าจะสามารถทำงานได้ทันที แต่ขบวนการพัฒนาสหกรณ์จะเป็นแบบของใครของมัน ซึ่งทุกสหกรณ์ได้พยายามจะทำทุกอย่างให้ครบครันแต่ไม่ค่อยเป็นระบบและไม่ค่อยถึงตัวสมาชิก เรื่องการอบรมยังไม่ค่อยเป็นระบบและไม่เข้าถึงสมาชิก อีกทั้งยังไม่มีติดตามผลหลังการอบรม การทำงานสหกรณ์ยังเป็นแบบต่างคนต่างทำ ส่วนตนเองได้ร่วมงานกับ ACCU ซึ่งมีแผนจัดอบรมผู้นำโดยตรง เรียกแต่ละรุ่นว่า Development educator (DE) ที่จะกลับไปทำงานสานต่อในพื้นที่ ซึ่งมีการทำงานอย่างจริงจังกับคนที่ด้อยโอกาส ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสมากกว่าจึงน่าจะทำได้เช่นกัน

สำหรับสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์นั้นคิดว่าเป็นหน่วยงานที่ทำงานได้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม แต่มีงบประมาณน้อย และไม่ค่อยมีคนใช้งาน แต่มีความพยายามเปิดเวทีให้คนมาใช้มากๆ จึงขอเป็นกำลังใจให้สถาบันฯ ทำงานที่เป็นประโยชน์เช่นนี้ต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวชี้แจงว่า การทำงานนี้ได้พิจารณาจากยุทธศาสตร์ที่ 5 ของแผน 2 ว่าใครจะเป็นเจ้าภาพในการทำงาน โดยสถาบันฯ ในฐานะเป็นนักวิชาการ มีหน้าที่สร้างเวทีให้คนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เราได้งบประมาณแต่ละปีไม่น้อย แต่เหตุที่ต้องไปขอทุนจากชุมชนฯ เนื่องจากเป็นบุคคลภายนอก

การทำงาน สำหรับโจทย์ต่อไปถ้ามองเรื่อง Business model ของประเทศอังกฤษนั้นน่าสนใจมาก จาก Cooperative bank ได้กลายมาเป็น Ethical bank ซึ่งหมายถึงว่าต้องมีสถาบันการศึกษาเข้ามาร่วมคิด หลักสูตร ประเด็นขณะนี้คือ ถ้าคิดว่า SHOs System จะเป็น platform ในการก้าวสู่ออนาคต เป้าหมายคือ ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดี พ้นจากความยากจน คำถามคือ องค์กรความรู้จะอะไร หรือการเรียนรู้จะอะไรที่จะทำให้ สำเร็จได้ และสิ่งที่สถาบันฯ คำนี้ถึงคือ หลักสูตรอะไรที่จะนำมาเป็นเมนูที่ปรุงแล้วเสิร์ฟได้ทันที

คุณวีระ คำวิเศษณ์ (มูลนิธิพัฒนาสหกรณ์แห่งเอเชีย)

กล่าวว่าสหกรณ์ไทยมีเงินล้าน แต่ไม่ได้ใช้สะดวก เพราะมีเจ้าภาพในแต่ละแห่ง ดังนั้นคิดว่าต้องมี สถาบันการเงินกลางของสหกรณ์ อาจตั้งเป็นธนาคารสหกรณ์ขึ้น ทั้งนี้เรามองความรู้มากมาย มีบุคลากรที่พร้อม และมีเงิน ซึ่งทั้ง 3 อย่างนี้ถ้าผนึกกำลังกันจะสามารถทำได้ทันที

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย)

กล่าวว่าต้องดู demand ว่าสมาชิกต้องการอะไรก่อน ซึ่ง demand ที่สำคัญคือ ทำอย่างไรจะมีรายได้ ใช้จ่ายรายเดือนทั้งปัจจุบันและในอนาคตที่เกษียณแล้ว รายได้ 3 เดือน รายได้ 1 ปี ความต้องการคือด้าน ธนาคารเพื่อมาช่วย นั่นคือถ้าเป็นความต้องการหารายได้ในระยะสั้น 2-3 เดือน ก็ใช้กองทุนต่างๆ ตราสารหนี้ ต่างๆ ส่วนในระยะยาวจะเป็นเรื่องของการประกันชีวิต ประกันภัย และประกันสุขภาพ

สังคมสหกรณ์ของเราได้พยายามที่จะสร้างทุกอย่างมาให้ครบวงจรอยู่แล้ว ในความเป็นจริงนั้นสหกรณ์ ออมทรัพย์เกิดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2492 ก่อนที่จะเกิดชุมนุมฯ ขึ้นในปี พ.ศ. 2515 เมื่อชุมนุมฯ เกิดทีหลัง ดังนั้นการดำเนินงานต่างๆ ก็เป็นเอกเทศ ถ้ามองว่าสังคมเราเริ่มต้นด้วยการพยายามที่จะมีแหล่งสถาบันการเงิน ที่เอื้ออำนวยสหกรณ์ต่างๆ เริ่มต้นด้วยประกันชีวิต แต่ผลในปัจจุบันคือขาดทุนสะสม 3 ร้อยล้าน ซึ่งประเด็นคือ คนอยากทำไม่ค่อยรู้ แต่คนที่รู้ไม่ได้เข้าไปทำ เพราะฉะนั้นถ้าต้องการให้มีความเจริญเติบโตในอนาคต เราต้องมี สถาบันแบบนี้มาประกอบ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางว่า ใครจะเป็นกรรมการสหกรณ์ต้องผ่าน โครงการพัฒนาทางด้านจิตใจที่จะให้ส่วนรวม และพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ดังนั้นถ้ามอง ระยะไกล โครงการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่จะให้มีสถาบันประกอบของสหกรณ์อย่างครบถ้วน จะต้องนำโดย การสร้างจิตใจและความรอบรู้เป็นสำคัญ

คุณสมชาย คำใส (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย)

กล่าวว่าสิ่งที่ให้องค์กรอยู่รอดได้นั้นต้องมีสมาชิกที่เข้มแข็ง ดังนั้นเรื่องหลักสูตรที่ดีต้องมีสถาบันฯ ช่วยวิจัยพัฒนาและรับรอง ทั้งนี้ชุมนุมฯ ได้มีแผนพัฒนาสมาชิก โดยได้ปรึกษาสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ เพื่อ ร่วมกันพัฒนา แต่ทั้งนี้ทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน โดยชุมนุมฯ ยินดีที่จะเป็นแม่ข่าย ดังนั้นเราต้องร่วมกันผลักดัน แล้วจะสามารถนำพาแนวคิดให้สหกรณ์อยู่อย่างยืนยาว บนอุดมการณ์ที่แท้จริง

คุณทองเปลว สุภาคย์ (สหกรณ์ออมทรัพย์กรมการขนส่งทางบก จำกัด)

จากที่เคยเป็นทั้งกรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และปัจจุบันเป็นผู้จัดการ อนาคตอยากเห็นบุคคลใน วงการสหกรณ์เข้าใจในหลักการของสหกรณ์ มีวินัยทางการเงิน มีจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งคนทั้ง 3 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับ สอ. ต้องมีทั้ง 3 อย่างข้างต้น นอกจากนี้อยากเห็น สอ. พัฒนาเรื่องการเป็นสหกรณ์พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

และยังมีข้อสงสัยว่า การที่เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ปกติต้องสนับสนุนให้สมาชิกออมเงิน แต่ สอ. กลับมีส่วนทำให้สมาชิกเป็นหนี้มากขึ้น จึงอยากถามว่าเรามีส่วนทำให้สมาชิกใช้จ่ายเกินตัวด้วยหรือไม่ ดังนั้นสมาชิก สอ. ทุกคนต้องได้รับความรู้ ทั้งนี้จะมีสมาชิกส่วนหนึ่งที่มักเป็นหนี้ซ้ำซาก โดย สอ.กรมการขนส่งทางบก อยู่ใกล้กับธนาคารออมสิน ทำให้สมาชิกที่กู้เงินกับ สอ. ไม่ได้ก็จะไปกู้กับธนาคาร และเมื่อมีปัญหาไม่สามารถจ่ายหนี้ธนาคารได้ก็มาขอกู้ สอ. เพื่อไปจ่ายหนี้ วนเวียนอยู่เช่นนี้ไม่รู้จบ ซึ่งยังแก้ปัญหาไม่ได้และพบอยู่เป็นประจำ จึงเห็นว่าการให้ความรู้แก่สมาชิกเป็นสิ่งสำคัญ ต้องชี้ให้สมาชิกเห็นว่าการเป็นหนี้เป็นสิ่งไม่ดี ทั้งนี้ สอ.กรมการขนส่งฯ ก็ได้ทำ สอ. สัจจร ให้กรรมการได้พบกับสมาชิกเพื่อไปให้ความรู้กับสมาชิกเช่นกัน แต่ยังไม่สามารถทำได้ทั่วทุกจังหวัด ซึ่งได้ผลบ้างในบางรายที่เห็นแล้วว่าดอกเบี้ยของธนาคารสูงเกินไป ก็จะมาขอกู้กับ สอ. เพื่อไปปิดชำระหนี้ธนาคารแล้วกลับมาเป็นหนี้กับ สอ. ซึ่งเป็นความภูมิใจส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้สมาชิกได้ใช้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ได้

คุณสามารถ พจนพานิชย์กุล (สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์ทวิสุข จำกัด)

เล่าวิธีการช่วยเหลือสมาชิกของ สอ.อมรินทร์ทวิสุข เพิ่มเติมว่า กรณีสมาชิกที่เป็นหนี้บัตรเครดิต นั้น สอ. จะช่วยจ่ายเงินปิดบัตรให้ แต่จะทำให้เป็นหนี้เสียในระบบก่อน และสมาชิกจะติด blacklist โดยจะไปทำบัตรเครดิตใหม่ที่ใดไม่ได้อีก นอกจากนี้สมาชิกจะต้องเข้าสาบานตัวต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของ สอ. ที่พวกเราเคารพมากและสาบานต่อหน้าพระในวัดด้วย นอกจากนี้ในกรณีเป็นหนี้ในระบบ เจ้าหน้าที่ สอ. จะไปเจรจากับเจ้าหนี้ และปลดหนี้โดยจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ในระบบให้ โดยแจ้งแก่เจ้าหนี้ระบบนั้นว่าห้ามให้บุคคลนั้นๆ เป็นหนี้อีก โดยถ้าให้กู้อีก สอ. จะไม่ช่วยปลดหนี้ให้และถ้าทราบ บริษัทจะไล่พนักงานคนดังกล่าวออกจากงานทันที เพราะบริษัทจะมีวินัยพนักงานข้อหนึ่งว่า ห้ามเป็นหนี้สินส่วนตัว มีความผิดร้ายแรง และจะถูกไล่ออก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวเสริมว่าวิธีการของ สอ.อมรินทร์ทวิสุข เป็นแนวปฏิบัติที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งนี้ที่ สอ. หลายแห่งต้องทำการช่วยเหลือสมาชิกมากขนาดนี้ก็เนื่องจากเป็นเพราะผู้นำ สอ. ยึดหลักการว่า การดำเนินงานของ สอ. ต้องช่วยเหลือสมาชิก ดังนั้นกระบวนการทัศน-วิธิตัด ของผู้นำถือเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้นำต้องมีการเว้นวรรคการดำรงตำแหน่ง ซึ่งกว่าจะพัฒนาได้เข้าที่ทางก็ต้องเปลี่ยนออกจากตำแหน่ง จึงมีคำถามว่าจะต้องให้ความรู้อะไรเป็นสำคัญ ดังนั้นชุมชนฯ จึงเห็นว่าต้องมีนวัตกรรม มีพื้นที่การเรียนรู้ ทั้งนี้มีความเห็นว่า ชุมชนฯ ควรจัดเวทีให้ผู้ที่ Best practice ได้เข้าไปเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริง ซึ่งจากเวทีในวันนี้ที่เชิญกรรมการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นและให้ข้อเสนอแนะ นับว่าเป็นนวัตกรรมที่ดี ได้มีกลยุทธ์มากมายในการดำเนินงาน สอ.

คุณสำราญ ศิริวัตร (สหกรณ์ออมทรัพย์กรมอนามัย จำกัด)

กล่าวว่าการเรียนรู้ทำได้หลายด้านทั้งจากบทเรียน จากการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละประเภท และได้ปฏิบัติงานจริง จากเวทีในครั้งนี้สรุปได้ว่าทุกอย่างอยู่ที่ “คน” โดยคนจะต้องมีความละเอียด การเข้ามาสู่กระบวนการสหกรณ์ มักพูดว่าเป็นจิตอาสา แต่มักจะมีการแย่งชิงตำแหน่งกัน จึงอยากเห็นว่าถ้าเป็นจิตอาสาแล้ว กรรมการจะสามารถตัดโบนัสไปเป็นเงินทุนสำรองเพื่อใช้พัฒนาสหกรณ์ได้หรือไม่ เนื่องจากเสนอตัวเข้ามาเป็นตัวแทนสมาชิกทำหน้าที่บริหาร สอ. กันเอง

ทุกอย่างต้องมีตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรม มีความเห็นว่าการกรมการมักไม่มีความรู้ด้านสหกรณ์ ไม่เข้าใจบทบาทและหลักการของสหกรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งความรู้ของกรรมการเป็นเรื่องสำคัญ ควรต้องเรียนรู้ก่อนจะ

เข้ามาเป็นกรรมการ ดังนั้นเห็นว่าควรต้องมีกฎกติกาที่กำหนดมาตั้งแต่แรกโดยนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้ออกกฎนั้น มิใช่จะรอให้แต่ละสหกรณ์เป็นผู้กำหนดกันเอง

คุณพิชญ ก่อเกียรติยากุล (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย)

เป็นประธานสหกรณ์ออมทรัพย์อยุธยา กล่าวว่าปัญหาคือ กฎหมายของเราใช้หรือไม่ จากประสบการณ์มีความเห็นว่า คน เป็นเรื่องสำคัญ ส่วนเรื่อง “วินัย” ทุกคนต้องทำด้วยความเต็มใจที่จะทำ จากกรณีตัวอย่างกลุ่มออมทรัพย์คลองเปื่อยะ อ.จะนะ จ.สงขลา ที่มีการรวมกลุ่มกันก่อตั้งขึ้นโดยคุณลุงอัมพร ดวงปาน และชาวบ้านกว่า 50 ชีวิตที่เป็นหนี้สิน จนปัจจุบันมีทุนสะสมเป็นพันล้าน ทั้งนี้กลุ่มนี้ไม่ยอมจัดตั้งเป็น สอ. เนื่องจากกลัวเกิดความแตกแยก เพราะต้องแข่งกันหาเสียงเลือกตั้งเป็นกรรมการ จึงจัดเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อต้องการให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อการออม โดยมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความรู้แก่สมาชิก และกรรมการมีการประชุมกันเพื่อทำงานอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับเรื่อง “การพัฒนาคน” มีตัวอย่างจาก สอ. ที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุ ที่มีพฤติกรรมไม่ยอมอยู่กับ สอ. กลับไปกู้ธนาคาร เพราะไม่นิยมความยุ่งยากที่ต้องเป็นสมาชิกและต้องมีเงินฝาก รวมถึงคนรุ่นใหม่จะไม่เข้ามาเป็นสมาชิก ทำให้สมาชิกเริ่มหายไป จึงหาทางแก้ปัญหาโดยการเล่าตัวอย่างให้แก่คนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาร่วมงาน ได้รับฟัง และจัดทำสหกรณ์โรงเรียน เพื่อฝึกคนรุ่นใหม่ไว้ตั้งแต่ต้น เป็นการให้สิ่งดีๆ ไว้ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน นอกจากนี้เราได้นำสหกรณ์มาร่วมงานกับสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วย

ส่วนการเป็นหนี้ไม่ใช่สิ่งเลวร้าย ขึ้นอยู่ที่ว่าเป็นหนี้ที่มีปัญหาหรือไม่ ทั้งนี้ สอ. ถูกกล่าวหาว่าเป็นองค์กรที่ทำให้ครู เป็นหนี้อันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ซพค. ซึ่งจุดนี้ต้องชี้แจงให้เข้าใจว่า อยากให้มองข้อดีของสหกรณ์บ้างที่ช่วยให้คนมีฐานะดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทธราวาท เชิญ อาจารย์วรเทพ ไททยาวิโรจน์ กล่าวสรุปประเด็นของเวทีสนทนา และเชิญตัวแทนจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ กล่าวปิดเวที

อาจารย์วรเทพ ไททยาวิโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เรามากพูดว่าปัญหาต่างๆ อยู่ที่ “คน” และปัญหาของคนอยู่ที่สมาชิก แต่ลึกลงไปคือ วิธีการบริหารของคณะกรรมการสหกรณ์ โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์มีวิธีการประชานิยม ที่มีการบริหารที่ทำให้คนเสียคน เช่น 1) สหกรณ์หลายแห่งมีเงินเฉลี่ยคืน (เงินกู้) สูงมากผิดปกติ 2) มีการขยายวงเงินกู้แบบไม่จำกัด 3) มีวิธีการกู้แล้ว กู้ใหม่ได้ ทำให้เกิดเป็นหนี้ต่อเนื่อง 4) ให้กู้ฉุกเฉินในวงเงินสูง และผ่อนยาว 5) จัดให้มีการถอนเงินจากตู้เอทีเอ็ม ทำให้ถอนเงินได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งถ้าเราถอนเงินได้ง่าย จะทำให้ใช้เงินด้วยความรอบคอบลดลง และ 6) มีการกู้ได้หลายประเภทและยังช่วยลดภาระความเสี่ยงของผู้กู้ ช่วยให้กู้ได้ง่าย-เร็ว-สะดวก ซึ่งเป็นสิ่งผิดเหล่านี้เป็นต้น

สิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะกรรมการ สอ. ทั้งนี้กรรมการก็มาจากสมาชิก ที่ไม่มีการเรียนรู้ในวิธีการสหกรณ์ และมีแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง คือคิดว่าสหกรณ์เป็นแหล่งที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นโดยการมีเงินกู้ ดังนั้นสิ่งสำคัญคือ ต้องปฏิรูปวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ใหม่ เช่น 1) การรับสมาชิกให้ย้อนไปเหมือนเครดิตยูเนียน คือต้องฝึกอบรมก่อนและจัดการเสวนาที่ดี และ 2) กรรมการ ต้องระบุดคุณสมบัติและมีประวัติดี ไม่มีประวัติการทุจริต เช่น จะเป็นกรรมการได้ต้องเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าที่ปี และต้องผ่านการอบรมอะไรมาบ้าง เป็นต้น

รายงานการประชุม เวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 3
“กลไกการสนับสนุนที่จำเป็นในการพัฒนาสู่ SHOs System”
วันอังคารที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556 ณ ห้องประชุมมนตรี 2 ชั้น 4 อาคารเค.ยู.โฮม

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. คุณสุรจิตต์	แก้วชิงดวง	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
3. ดร.ปรีชา	สิทธิกรณไกร	ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
4. คุณสุกัญญา	มูลกลาง	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
5. ผศ.เต็มใจ	สุวรรณทัต	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
6. คุณนลธวัช	สมาธิ	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
7. คุณสุนทรี	ถาวร	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
8. คุณพรปวีร์	สุริยะก้านตรง	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
9. คุณนิชานันท์	สุวรรณีย์	ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
10. คุณเกียรติรัตน์	เล็กอุตากร	สหกรณ์ออมทรัพย์ เอ ไอ เอส จำกัด
11. คุณโกศล	โมกขมรรคกุล	สหกรณ์ออมทรัพย์ทีทีแอนด์ที จำกัด
12. คุณจเร	ทองด้วง	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมชลประทาน จำกัด
13. คุณชัยวุฒิ	มัทชนะนันทน์	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี
14. คุณนิตยา	เทพสำราญ	สหกรณ์บริการผู้ปฏิบัติงาน ทศท. จำกัด
15. คุณบุษบา	ชีชนะ	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมพัฒนาที่ดิน จำกัด
16. คุณประดิษฐ์	พลหงษ์	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุดรธานี จำกัด
17. คุณพรรัตน์	ลิ้นิยม	สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์ทวีสุข จำกัด
18. คุณมนัส	ชูผกา	สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าวหงษ์ทอง (กลุ่มเจียเม็ง) จำกัด
19. คุณมานัส	บรรจงใหม่	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด
20. คุณรัชนีวรรณ	แก้วดวงเล็ก	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชลบุรี จำกัด
21. คุณวรรณิ	จิตเจือจุน	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชลบุรี จำกัด
22. คุณศิริวรรณ	ปัญญาธรรม	สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด
23. คุณสมศักดิ์	อังสุโกมุท	สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิต จำกัด
24. คุณสามารถ	พจนพานิชย์กุล	สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์ทวีสุข จำกัด
25. คุณสุจิตรา	รวราวาส	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชลบุรี จำกัด
26. คุณสุรศักดิ์	นาคสวัสดิ์	สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด
27. ผศ.ศิริพร	พงศ์ศรีโรจน์	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
28. คุณสัณญา	ลำเจียกเทศ	ชมรมสหกรณ์ออมทรัพย์ พื้นที่ 2

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสุพจน์	สุขสมงาม	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. นางสาวอรสิริ	หิรัญวงศ์	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เกริ่นนำความเป็นมาโครงการการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการเงินสหกรณ์ ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน หรือที่เรียกว่า SHOs System ซึ่งวัตถุประสงค์ของการทำโครงการวิจัยในครั้งนี้มี 3 ประเด็น ได้แก่

1. จัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้สำหรับกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กรอบการพัฒนากระบวนการเงินที่มีประสิทธิภาพมั่นคงและมีเสถียรภาพ และกรอบพัฒนากลไกสนับสนุน

2. จัดทำ SHOs System Platform ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคี

3. การสร้าง Platform การบริหารจัดการที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์

สำหรับเวทีในครั้งนี้เป็นโครงการขับเคลื่อนในปีที่ 2 โดยวัตถุประสงค์ของ SHOs System มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

1) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ (สอ.) โดยเฉพาะระบบการเงิน สอ. ในภาพรวม: Safety and Soundness

2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการเป็น สอ. ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน: Efficiency

3) เพื่อสนับสนุนให้ สอ. มีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส มีธรรมาภิบาล: Good Governance

4) เพื่อพัฒนาระบบการเงิน สอ. ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน: SHOs System

5) เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน: Financial Stability

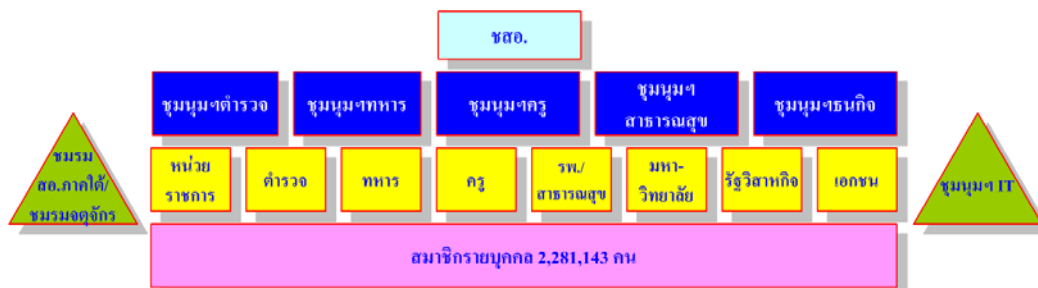
การพิจารณาเรื่อง Platform ของ SHOs System จะต้องพิจารณาเรื่องโครงสร้างและระบบเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะมีตัวละครที่เกี่ยวข้องดังรูปโครงสร้างของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่วนการมองภาพของ SHOs System นั้นจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) การมีประสิทธิภาพมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรการเงินตามหลักมาตรฐานสากล

2) มีบริการที่เป็นธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมการออมแบบประหยัด การสร้างวินัยทางการเงิน และการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิก

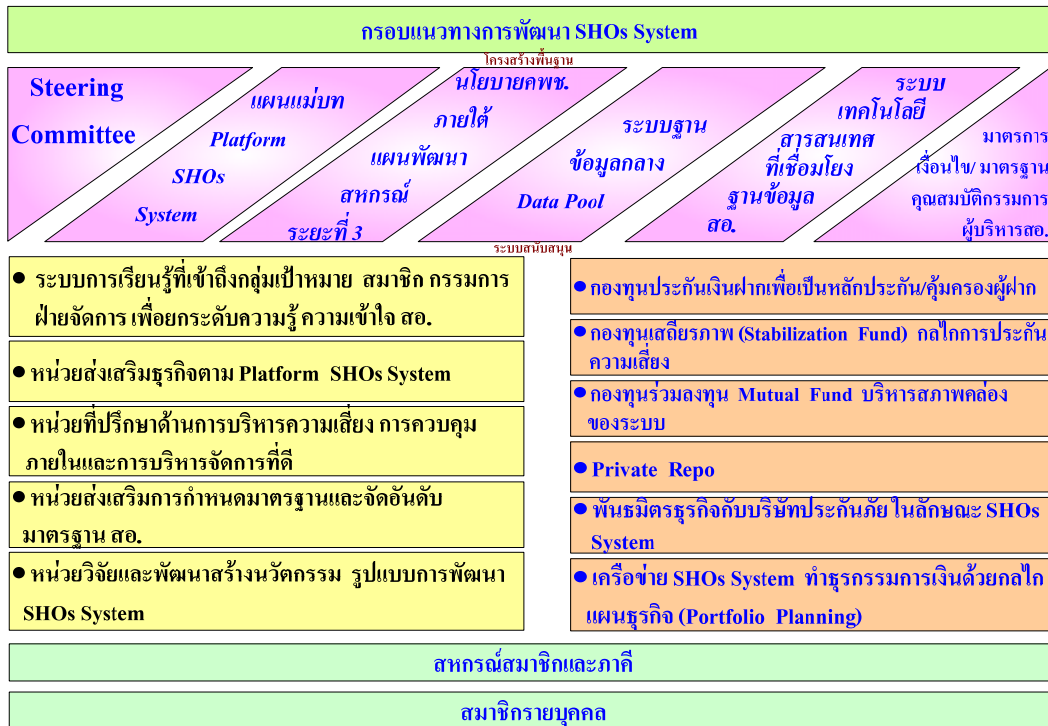
3) มีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม มีกลไกในการบริหารความเสี่ยงสภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินกองทุนให้เกิดความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นและพึ่งพาตนเอง

4) มีการบริหารจัดการที่ดี มีกลไกการสร้างเชื่อมโยงการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อการบรรลุเป้าหมายตามอัตลักษณ์ “สหกรณ์ออมทรัพย์”

รูปที่ 4 โครงสร้างขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์

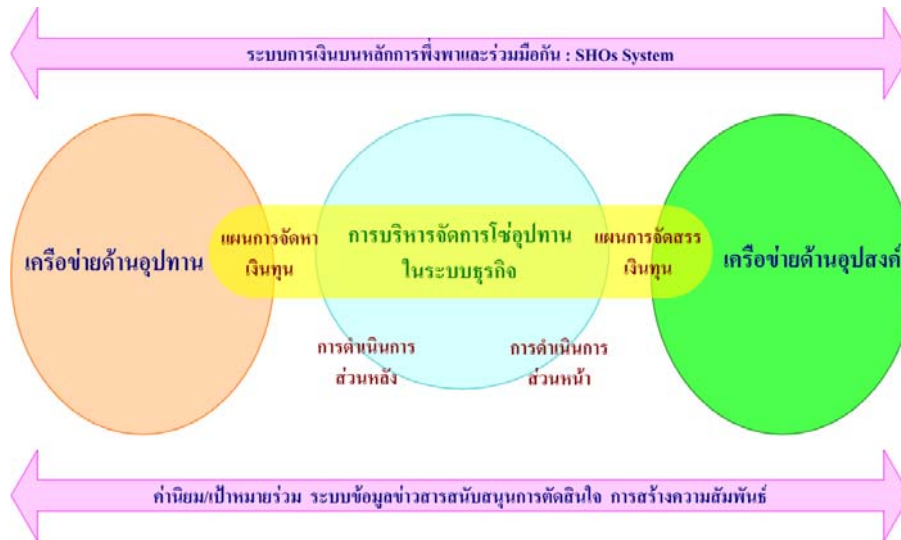
สำหรับกรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System นั้น โครงสร้างพื้นฐานคือควรต้องมี Steering Committee ซึ่งควรจะเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองอย่างเป็นองค์รวม ต้องมีแผนแม่บทของการขับเคลื่อน SHOs System หรือเป็นนโยบายระดับชาติของ คพช. มีการรับรู้ข้อมูลที่จัดเก็บอย่างเป็นระบบ โดยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงฐานข้อมูล สอ. และที่สำคัญคือต้องมีมาตรการ เงื่อนไข/มาตรฐาน คุณสมบัติ กรรมการ และผู้บริหาร สอ.

รูปที่ 5 กรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System

ทั้งนี้สิ่งที่จะสนับสนุน (ด้านซ้ายมือของรูปกรอบแนวทางการพัฒนาฯ) คือ เรื่องของระบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย สมาชิก กรรมการ ฝ่ายจัดการ เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจ สอ. ควรมีหน่วยส่งเสริมธุรกิจตาม Platform SHOs System มีหน่วยที่ปรึกษาด้านการบริหารความเสี่ยง หน่วยส่งเสริมการกำหนดมาตรฐานและจัดอันดับมาตรฐาน สอ. หน่วยวิจัยและพัฒนาสร้างนวัตกรรม รูปแบบ SHOs System

ส่วนทางด้านขวามือ เปิดประเด็นเรื่องกองทุนประกันเงินฝากเพื่อเป็นหลักประกันคุ้มครองเงินฝาก กองทุนเสถียรภาพ ต้องมีหรือไม่ และจะมีไปเพื่ออะไร กองทุนร่วมลงทุน Mutual Fund พันธมิตรธุรกิจควรเป็นอย่างไร เหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจ

รูปที่ 6 SHOs System

จากรูป SHOs System แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายด้านอุปทาน สหกรณ์ออมทรัพย์ได้เงินมาจากไหน ใครให้เงินมาบ้าง ส่วนชุมชนฯ ได้เงินมาจากไหน ใครให้เงินมาบ้าง แล้วระหว่างทางต้องมีการบริหารจัดการทั้งส่วนหน้าและส่วนหลัง อาจต้องมีระบบไอทีเข้ามาช่วยจัดการ และถ้าขาดฐานข้อมูลจะบริหารอย่างไร สำหรับในส่วนหลังถ้าเงินเหลือจะทำอย่างไร อนาคตถ้ามีธนาคารต่างชาติเข้ามาเราจะจัดการอย่างไร แล้วจะวกกลับเข้ามาสู่สมาชิกที่ต้องการกู้ได้อย่างไร เพื่อที่จะทำให้เกิดประโยชน์ตามอัตลักษณ์ของสหกรณ์ แนวคิดตามรูปนี้ได้เพิ่มเรื่องการบริการจัดการโซ่อุปทานในระบบธุรกิจ นั่นคือสหกรณ์คงไม่ได้จัดการเองทุกอย่าง ตั้งแต่การนำเงินจากสมาชิก จนกระทั่งวกกลับมาเป็นเงินปันผลปลายปีและสวัสดิการต่างๆ ทั้งนี้อาจต้องมีภาคีเข้ามาช่วยจัดการในโซ่อุปทานทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่มีคำถามคือใคร และจะจัดระบบความสัมพันธ์อย่างไร ด้วยกลไกอะไรที่ชุมชนฯ น่าจะช่วยสนับสนุน

นอกจากนี้ได้เสนอประเด็นเรื่องกรอบคิดของการสร้าง Good Regulatory Framework ซึ่งถ้าต้องเลือกการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นแล้วเงื่อนไข/ข้อบังคับ หรือระเบียบอย่างไรที่จะทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์และขับเคลื่อนระบบการเงิน จะสร้างระบบการเงินของ สอ. ให้เกิดความเป็นอิสระ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมีอิสระในการตัดสินใจที่จะก้าวเข้าไปสร้างนโยบายและกฎระเบียบที่น่าเชื่อถือ ความน่าเชื่อถือเป็นแบรนด์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ แล้วชุมชนฯ จะมีแบรนด์อะไรที่จะทำให้สมาชิกมั่นใจท่ามกลางการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ความรับผิดชอบเพื่อสร้างความชอบธรรมเมื่อต้องใช้อำนาจที่มีอยู่ให้บรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ความโปร่งใส ความมีวินัย ซึ่งหมายถึงกลไกที่จะรับประกันว่าการดำเนินงานไม่ย่อหย่อน หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดผลเสียต่อภาพรวม

สุดท้ายขอฝากประเด็นเรื่องความเสี่ยงและแนวโน้มของความเสี่ยง ทั้งด้านกลยุทธ์ ด้านเครดิต ด้านการตลาด ด้านสภาพคล่อง และด้านปฏิบัติการ จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวเชิญ คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง กล่าวนำประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง (ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันฯ)

กล่าวถึงประเด็นสำคัญ จากรูปกรอบแนวทางการพัฒนา SHOs System ด้านซ้ายมือของรูป มีประเด็นที่น่าสนใจประเด็นแรกคือ เรื่องของการมีหน่วยส่งเสริมการกำหนดมาตรฐานและจัดอันดับมาตรฐาน

สอ. ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ได้มีความพยายามทำเรื่องนี้ เช่น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีเครื่องมือคือ การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน โดย สอ. มากกว่า 90% ได้ขึ้นระดับดีถึงดีมาก ซึ่งเรื่องนี้เคยนำไปพูดคุยกันในหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงของชุมชนฯ เห็นว่าตัวชี้วัดการจัดชั้นคุณภาพที่กรมตรวจฯ กำหนดไว้นั้นใช้สำหรับสหกรณ์ทุกประเภท ดังนั้นบางเรื่องที่เป็นเรื่องเฉพาะของ สอ. น่าจะยังไม่มีการทำ นอกจากนี้ กรมตรวจบัญชีได้ทำอีกเรื่องคือ อัตราส่วนทางการเงินเฉลี่ย หรือที่เรียกว่า เพียร์ กรุป

ด้านกรมส่งเสริมฯ ก็มีการทำเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นเรื่องของสหกรณ์มาตรฐาน ที่มีตัวชี้วัดประมาณ 7-8 ตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ได้เน้นเรื่องทางการเงินมากนัก แต่จะเน้นเรื่องการประชุมใหญ่ได้ตามกำหนดเวลาหรือไม่ มีการไม่ขาดทุนในระยะเวลา 3 ปีสุดท้ายหรือไม่ เป็นต้น

ในขณะที่ ชุมชนฯ ก็เคยทำเช่นกัน โดยเป็นการมองทางการเงิน แต่ระยะหลังไม่ค่อยได้รับการหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง แต่ในเว็บไซต์ของชุมชนฯ ยังคงมีอยู่สามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้ว่า สอ. อยู่ในระดับไหน

ดังนั้นจึงมีความคิดว่า ถ้าสหกรณ์เราได้นำงานที่ทำกันมาทั้งหมดมาร่วมพิจารณาสักครั้งก็น่าสนใจ เช่น ถ้าเป็นของเครดิตยูเนียนจะเป็น access branding ถ้าเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ ก็เป็น SHOs System branding คิดว่าเป็นเรื่องน่าสนใจมาก จากประสบการณ์เคยได้ร่วมกับแอกคิว (ACCU) ทำเรื่อง access branding ที่มีตัวชี้วัดค่อนข้างครบทั้งด้านการเงิน ด้านสมาชิก ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งทั้งหมดจะตรงกับคำว่า balance score card นั่นเอง จึงขอชี้ประเด็นที่ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ควรจะทำเรื่องนี้เป็นอันดับแรก

เรื่องที่ 2 อยู่ทางด้านขวาของรูป เรื่องกองทุนประกันเงินฝาก กองทุนเสถียรภาพ หรือกองทุนร่วมฯ ซึ่งปัจจุบันชุมชนฯ ได้พยายามทำโครงการนี้มาตั้งแต่ปี 2550 โดยลักษณะโครงการคือ ชุมชนฯ จะเชิญชวนสหกรณ์ที่มีเงินรับฝากจากสมาชิก โดยชี้ว่าถ้าสหกรณ์มีปัญหาขาดสภาพคล่อง เมื่อสมาชิกมาถอนเงินแล้วไม่มีเงินให้จะทำอย่างไร จึงเชิญชวนให้มาร่วมกันทำเป็นกองทุนเสถียรภาพ โดยให้สหกรณ์ที่มีเงินรับฝาก นำเงินประมาณ 2% ของเงินฝากจากสมาชิกรวมกันไว้ที่กองทุน แล้วชุมชนฯ จะให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีขึ้นไป สิ่งที่น่าสนใจคือ ถ้าสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการนี้มีปัญหาขาดสภาพคล่อง ซึ่งไม่ได้หมายถึงขาดสภาพคล่องในการให้เงินกู้แก่สมาชิก แต่หมายถึงสภาพคล่องในการถอนเงินของสมาชิกแล้ว ชุมชนฯ จะให้เงินกู้ 3 เท่าของเงินรับฝากที่สหกรณ์มีอยู่ ซึ่งจากข้อมูลล่าสุดของโครงการนี้พบว่ามีสหกรณ์เข้าร่วมโครงการประมาณ 20 สหกรณ์ มีเงินประมาณพันล้านบาท

ประเด็นสุดท้ายคือเรื่อง Private repo ซึ่งเห็นว่าในขบวนการสหกรณ์ยังไม่ค่อยเห็นประโยชน์จากเรื่องนี้มากนัก ในขณะที่กรณีของธนาคารพาณิชย์ โครงการนี้เป็นเงื่อนไขภาคบังคับของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดไว้ว่า ธนาคารพาณิชย์ที่มีเงินรับฝากจากประชาชนจะต้องมีสภาพคล่องอย่างน้อย 6% และกำหนดอีกว่าในส่วนนี้ต้องเป็นพันธบัตรรัฐบาลอย่างน้อยก็เปอร์เซ็นต์ด้วย ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งจึงมีพันธบัตรรัฐบาล และธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยตรวจสอบว่าธนาคารไหนขาดสภาพคล่องระยะสั้นๆ ก็ให้กู้ยืมกันได้โดยใช้พันธบัตรส่วนนี้เป็นประกัน โดยมีอัตราดอกเบี้ยที่รู้จักกันว่าเป็นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย นอกจากนี้ถ้ามองลึกลงไปจะพบว่าธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เงินรับฝากมากกว่า 50% จะเป็นเงินออมทรัพย์ เพราะฉะนั้นตลาดซื้อคืนนี้จึงมีความจำเป็นสำหรับธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นจึงต้องมอย้อนกลับมาในขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ว่าถ้าจะมีตลาด Private repo จะดีหรือไม่ เพราะเงินรับฝากที่ สอ. มีอยู่นั้นเป็นแบบกึ่งสั้นกึ่งยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์หลายแห่งมีเงินฝากออมทรัพย์พิเศษซึ่งมีกลไกการบริหารสภาพคล่องในตัวเองค่อนข้างดี นอกจากนี้ผู้ฝากเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์จะต่างจากประชาชนทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีรายได้ประจำและมีเงินที่จะฝากได้ระยะยาว อีกทั้งยังไม่มีงบบังคับว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องมีพันธบัตรทำให้การที่จะตั้ง Private repo ยังไม่ค่อยกว้างเท่าใดนัก แต่ในอนาคตอาจเกิดขึ้นได้

เมื่อ คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง กล่าวนำประเด็นเรียบร้อยแล้ว รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จึงเปิดเวทีให้ผู้ร่วมเวทีได้ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น

คุณสามารถ พจนพานิชย์กุล (สหกรณ์ออมทรัพย์อมรินทร์วิสุท ข้าราชการ)

กล่าวถึงประเด็นเรื่องการลงทุน เนื่องจากสมาชิกต้องการผลตอบแทนสูงจึงทำให้ สอ. ต้องนำเงินไปลงทุน ซึ่งอาจผิดหลักการสหกรณ์ไปบ้าง โดยต้องหาทางลงทุนที่ได้ผลตอบแทนที่มากขึ้น แต่มักจะติดข้อกฎหมายเรื่องของการลงทุน ซึ่งกรมฯ ได้ตั้งกฎระเบียบไว้ เช่น สอ. จะลงทุนด้านตลาดหลักทรัพย์ เมื่อทำเรื่องขออนุญาตไปทางกรมฯ กว่าจะได้คำตอบมักกินเวลานาน ทำให้ราคาที่ต้องการจะลงทุนไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ดังนั้นต้องการขอหารือเรื่องกรอบเวลาของการให้คำตอบ และถ้าไม่ได้คำตอบ สอ. ควรจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป และอีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องการจัดการองค์ความรู้เรื่องของการลงทุน คิดว่าเรื่องนี้ทางชุมชนฯ น่าจะมีส่วนช่วยได้มาก นอกจากนี้หากมีคนของสถาบันการเงินเข้ามาอยู่ในขบวนการสหกรณ์ แต่ต้องเข้ามาร่วมทำงานด้วยความมีจิตวิญญาณของสหกรณ์ก็น่าจะเป็นประโยชน์มากขึ้นในด้านการเงิน สุดท้ายขอฝากว่าต้องการให้กำหนดกรอบให้ชัดเจน เพราะปัจจุบันมีกรอบที่กว้างมากๆ ไม่มีข้อจำกัด แต่เมื่อ สอ. ดำเนินการอะไรลงไปแล้ว กลับถูกชี้ว่าเป็นความผิด ดังนั้นจึงต้องการให้กำหนดกรอบอย่างกว้างมาก

คุณสมศักดิ์ อังสุโกมุท (สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ข้าราชการ)

เวทีนี้เป็นเวทีที่สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ของไทยดำเนินงานกันแบบต่างคนต่างทำ สำหรับประเด็นเรื่องการลงทุนก็สะท้อนให้เห็นว่าสหกรณ์ใดที่มีเงินเหลือมักต้องค้นหาทางลงทุนในรูปแบบต่างๆ กันไปเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดกลับคืนสู่สมาชิก

ในส่วนของ สอ.กฟผ. นั้นมีโครงการส่งเสริมการออมของสมาชิก โดยมุ่งเน้นให้มีการออมตั้งแต่เด็ก สิ่งจูงใจคือการให้อัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก จนปัจจุบันมีการออมเพิ่มมากขึ้น ส่วนเรื่องการลงทุน คิดว่า สอ.กฟผ. มีการลงทุนน่าจะมากที่สุดในประเทศไทย โดยเป็นการลงทุนในตราสารหนี้ มูลค่ารวมสี่หมื่นกว่าล้านบาท ซึ่งเป็นการหารายได้ของ สอ. เพื่อให้ได้เงินปันผลกลับคืนสู่สมาชิก

สำหรับเวทีนี้ทำให้ต้องหันมาดูเรื่องการช่วยเหลือพึ่งพากันในขบวนการสหกรณ์มากขึ้น ต้องดูเรื่อง strategy เครือข่ายอุปทาน และหาแนวทางใหม่ในการช่วยเหลือกัน ทั้งนี้กรณีเรื่อง private repo นั้น สอ.กฟผ. มี private repo มาหลายปี ซึ่งช่วยให้ดอกเบี้ยต้นทุนถูกลง แต่ก็ต้องดูสัดส่วนที่จะทำ private repo ด้วย โดยต้องพิจารณารายละเอียด ซึ่งปัจจุบัน สอ.กฟผ. มีการทำคลังโซเดียมเป็นแห่งแรกในสหกรณ์ของไทย และเปลี่ยนเป็นหลักทรัพย์ทั้งหมดผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไปอยู่ที่ธนาคาร ฉะนั้นเมื่อมีการซื้อขาย ธนาคารที่เป็นตัวกลางจะดำเนินการให้ สอ. ไม่ต้องไปจ่ายเงินเอง การดำเนินการจะผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนถูกลง

ดังนั้นคิดว่าถ้าสหกรณ์ใหญ่ๆ ที่มีเงินเหลือมารวมมือกัน วางแผนเพื่อช่วยเหลือขบวนการสหกรณ์ด้วยกัน สหกรณ์ไทยก็น่าจะเข้มแข็งเช่นเดียวกับสหกรณ์ของต่างประเทศ ที่จะนำเงินเหลือมาช่วยขบวนการสหกรณ์ด้วยกันก่อน ซึ่งเริ่มมองเห็นว่าถ้าสหกรณ์สามารถเชื่อมโยงกันหมดทั้งระบบได้ตามแผนของโครงการนี้ก็ น่าจะมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ต่อขบวนการสหกรณ์ไทย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปประเด็นจากที่ คุณสมศักดิ์ อังสุโกมุท กล่าวแสดงความคิดเห็นมานั้นทำให้เริ่มมองเห็นว่าเป็นการเชื่อมโยงทั้งหมด ตั้งแต่ฐานข้อมูล การจัดการความสัมพันธ์ การมีแผนร่วมกัน ระบบไอที

ที่จะมาช่วยสนับสนุน รวมทั้งนวัตกรรม เช่น private repo จะช่วยลดต้นทุนและบริหารความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการ เป็นเรื่องที่เชื่อมต่อกันทั้งหมด

คุณศิริวรรณ ปัญญาธรรม (สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด)

กล่าวว่า สอ.กพพ. นับเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการซื้อขายหลักทรัพย์ จึงไม่ค่อยปล่อยกู้แก่ สอ. ด้วยกันมากนัก สำหรับ สอ.จุฬาฯ ได้มีการลงทุนในส่วนนี้บ้างเช่นกันแต่ยังไม่ทั้งหมด เพราะขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านนี้ จึงเป็นการซื้อ-เก็บ มากกว่า และมีส่วนหนึ่งที่เป็นการปล่อยกู้ให้ สอ. อื่นด้วย ซึ่งองค์ประกอบของการใช้ไปของเงินทุนจะแตกต่างกัน โดย สอ.จุฬาฯ จะมีทั้งการซื้อพันธบัตร หุ้นกู้ ฝากสหกรณ์อื่น หรือให้ สอ. อื่นๆ กู้ แต่ทั้งนี้การจัดสัดส่วนต่างๆ จะต้องคำนึงถึงสภาพคล่องที่จะหมุนกลับมาสู่สหกรณ์เองด้วย การทำงานของ สอ.จุฬาฯ จะมองแบบตรงไปตรงมาขึ้นเดียว เช่น ถ้าขาดสภาพคล่องก็จะกู้ธนาคาร เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการให้สมาชิกกู้ หรือการให้สหกรณ์อื่นกู้จะได้ผลตอบแทนดี แต่ก็ต้องมีการแบ่งสัดส่วนในเรื่องนี้ด้วย เพราะ สอ. ต้องส่งเสริมให้สมาชิกมีการออม โดยพยายามเพิ่มดอกเบี้ยให้สูงกว่าธนาคารทั่วไป แต่ทั้งหมดก็ต้องจัดสัดส่วนต่างๆ ให้มีความเหมาะสม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามเพิ่มเติมว่า นวัตกรรมอะไรที่จะนำมาใช้จัดการอย่างตรงๆ ง่ายๆ เช่น เรื่องต้องจัดสัดส่วนระหว่างเงินให้กู้แก่สมาชิกปัจเจกบุคคลกับสหกรณ์อื่น และหลักการสภาพคล่องกับผลตอบแทนที่สวนทางกัน เหล่านี้ สอ.จุฬาฯ มีอะไรเป็นเครื่องมือ

คุณศิริวรรณ ปัญญาธรรม ตอบว่า เรื่องการใช้เครื่องมือของ สอ.จุฬาฯ จะใช้ Cash flow แต่ทั้งนี้โดยปกติแล้วตามตำรา cash flow จะออกเป็นเดือน แต่ สอ.จุฬาฯ จะออกเป็นวันและมีการอัปเดตทุกวัน ซึ่งผู้ที่เรียนด้านบัญชีมาจะพอทำได้เพราะเป็นเรื่องพื้นฐาน เพียงแต่ต้องมีความเอาใจใส่ทำตลอดเวลา ซึ่งคณะกรรมการจะส่งเสริมให้ทำ cash flow และเน้นเรื่องสภาพคล่องเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ต้องมีพร้อมให้บริการสมาชิกตลอดเวลา แต่ก็ต้องดำเนินการหาเงินควบคู่กันไปด้วย โดยพิจารณาสัดส่วนต่างๆ อย่างเหมาะสมพร้อมบริหารสภาพคล่องให้ดีตามกรอบที่วางไว้

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด)

ให้รายละเอียดเพิ่มเติมเรื่องวิธีดู cash flow ในลักษณะของผู้มีเงินฝากนั้น วันจันทร์กับวันศุกร์จะมีคนถอนเงินมากที่สุด หรือฤดูาก่อนเปิดเทอม เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายจัดการที่ต้องรายงานให้กรรมการดูทุกวันว่าเงินเข้าเท่าใด เงินออกเท่าใด เพื่อการทำ cash flow ที่ถูกต้อง

สำหรับประเด็นเรื่องลักษณะที่พึงประสงค์ของ SHOs System เป็นตัววัดที่ดี ทั้งเรื่องประสิทธิภาพความสามารถในการจัดการทรัพยากรการเงิน การบริการที่เป็นธรรม มีโครงสร้างพื้นฐานและกลไก และระบบการบริหารจัดการที่ดี ทั้งหมดนี้สืบเนื่องมาจากหน้าที่ของสหกรณ์ออมทรัพย์คือ 1) บริการหรือบริหารอย่างไร ทั้งเรื่องงาน เงิน และบุคคล ซึ่ง งาน คือ funding เงิน คือ เงินฝาก โดยทั่วไปแล้วเงินฝากในธนาคารพาณิชย์จะมีเงินฝากมากถึง 50% ของเงินฝากทั้งหมด เช่นเดียวกันกับสมาชิกที่นิยมจะนำเงินฝากเข้า สอ. มากกว่าหุ้นเพื่อไว้ใช้จ่ายและสำรองกรณีฉุกเฉิน เพราะฉะนั้นเมื่อใช้โครงสร้างที่ผิดธรรมชาติมากๆ โดยให้สมาชิกถือหุ้นเยอะๆ จะเกิดปัญหาสมาชิกก็จะลาออก หรือหาทางนำเงินจากหุ้นไปใช้ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาของสหกรณ์ที่ต้องบริหารด้วยเงินฝาก ทำอย่างไรจึงจะหาทางนำเงินฝากเข้ามาให้ได้ สำหรับหน้าที่ สอ. เรื่องที่ 2) คือ เรื่องความ

เชื่อมั่น เช่น สอ.กฟผ. มีระบบสร้างความเชื่อมั่นคือ ให้ผู้ว่าฯ เป็นประธานฯ และรองผู้ว่าฯ สมครเป็นกรรมการ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นให้คนฝากเงินและการถือหุ้น จนทำให้มีปัญหาเรื่องมีหุ้นมากเกินไป หน้าที่เรื่องที่ 3) คือ เรื่องสวัสดิการ ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว และเรื่องที่ 4) เรื่องเอื้ออาทรต่อสหกรณ์และสังคม เช่น การให้กู้บ้าง การช่วยเหลือสภาพคล่องซึ่งกันและกันบ้าง แต่เรื่องเอื้ออาทรต่อสังคมนั้น เรามักลืมนึกถึงว่า การซื้อพันธบัตรรัฐบาลหรือการซื้อตราสารหนี้เป็นการเอื้ออาทรต่อสังคมเช่นกัน เพราะรัฐบาลได้เงินไปสร้างงานสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่อสังคม ดังนั้นอย่าคิดว่าสหกรณ์อยู่ด้วยตัวคนเดียวได้ สหกรณ์ต้องมีภาคีเชื่อมโยงต้องมีสังคมในการช่วยเหลือกันอยู่

เรื่องการลงทุนนั้นไม่น่ากังวลมาก แต่สิ่งที่น่ากังวลคือ เรื่องตัววัดความเสี่ยงที่ค่อนข้างไม่ตรงกับระบบสากล คือ เงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ถ้ามองเรื่องการบริหารสภาพคล่อง การลงทุน ที่กังวลว่าจะผิดกติกาจะเห็นว่าพื้นฐานของกฎหมายปัจจุบันกว้างพอควร ไม่น่ากังวล

สำหรับเรื่องความท้าทายจากนโยบายเปิดเสรี สิ่งที่ทำท้าทายที่สุดคือต้องศึกษาให้เร็ว เพราะต้องไปสู่ตลาดเงิน ตลาดทุน ตลาดตราสารหนี้ ส่วนระบบการเงิน สอ. ที่มีข้อมูลว่า โครงสร้างการเงินไม่เอื้อต่อความมั่นคง-สภาพคล่องนั้น ตนเองคิดว่ามีการเอื้อต่อความมั่นคงและสภาพคล่องแล้วไม่น่ากังวลมาก เพียงแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมั่นนั้นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี และสิ่งที่ต้องใส่ใจมากที่สุดคือ การพัฒนาบุคลากร ทั้งตัวสมาชิก กรรมการ และเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ ชุมชนฯ จะต้องรู้เรื่องและมีบทบาทมากขึ้นทั้งเรื่องตลาดเงิน ตลาดทุน ตลาดตราสารหนี้

เรื่องที่ยากที่สุดอีกเรื่องหนึ่งคือ การบริการยังไม่เข้าถึงสมาชิกตามอัตลักษณ์สหกรณ์ ถ้าเราไม่เริ่มต้นตั้งแต่นักเรียนประถม ให้ได้เรียนรู้และปฏิบัติตั้งแต่ประถม โดยต้องทำให้เด็กมองส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และสร้างวินัยการเงินให้ตั้งแต่เด็ก ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่สุดของกรมตรวจบัญชีฯ คือ ทำอย่างไรให้ระบบบัญชีชัดเจน แยกแยะให้เห็น ต้องปรับปรุงตัวพื้นฐานให้มองเห็นให้ชัดเจน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปว่า ผศ.เต็มใจ ช่วยร้อยให้เห็นว่าเงินมาอย่างไร ใช้อย่างไร และท้ายสุดชี้ให้เห็นโครงสร้างการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ว่าต้องเน้นเรื่องเงินฝาก และเตือนว่าอย่าเล่นเรื่องหุ้นมากนักเพราะจะติดกับดักตัวเองในหลายๆ เรื่อง ส่วนเรื่องฐานข้อมูลหรือเรื่องการทำความเข้าใจ ไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่เรื่องระเบียบ ระบบบัญชีก็ต้องทำให้เข้าใจกันอย่างแท้จริง

คุณสุรศักดิ์ นาคสวัสดิ์ (สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด)

กล่าวว่า จากที่คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง เอ่ยถึงเรื่องมาตรฐานการวัดประสิทธิภาพการทำงาน of สหกรณ์ มีความเห็นว่าเป็นการวัดตัวองค์กรที่เป็นนิติบุคคลใช่หรือไม่ ทั้งนี้ยังไม่เข้าใจว่าที่ทุกคนพูดเรื่องสหกรณ์นั้นหมายถึงสหกรณ์ในฐานะที่เป็นวิธีการหรือในฐานะที่เป็นนิติบุคคล เพราะกฎหมายสหกรณ์จะพูดถึงสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล แต่ไม่ได้พูดถึงกระบวนการทางสหกรณ์ เพราะกระบวนการทางสหกรณ์เป็นเรื่องทางวิชาการสหกรณ์หรือวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการ ฉะนั้นที่กล่าวถึงนิติบุคคลสหกรณ์นั้นเป็นเพียงตัวแทนของคนที่มารวมกลุ่มทำหน้าที่แทนการใช้สิทธิและหน้าที่ให้เป็นไปตามวิธีการสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือสมาชิก เมื่อหันกลับมาพิจารณาที่ตัวกระบวนการ ผู้ที่รับผลคือตัวสมาชิก เพราะฉะนั้นเมื่อจะวัดความสามารถทำไม่จึงไม่วัดที่ความสุขหรือความกินดีอยู่ดีของสมาชิก เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพหรือความสามารถของตัวแทนนั้นหรือตัวนิติบุคคล ดังนั้นจึงมีความคิดว่าอยากให้วัดที่ความสุข ความกินดีอยู่ดีของสมาชิก เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพของตัวนิติบุคคล

เมื่อกล่าวถึงประเด็นนิติบุคคล สหกรณ์หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับการเงิน ทั้งเงินที่มาจากภายในหรือเงินที่มาจากภายนอกสหกรณ์ เห็นด้วยที่จะจัดให้มีกองทุน รักษาเสถียรภาพหรือสภาพคล่อง เพื่อช่วยเหลือสหกรณ์ที่ขาดสภาพคล่อง เพราะแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้สหกรณ์ต้องมีการรักษาสภาพคล่องไว้อย่างน้อย 10% ซึ่งเป็นตัวเลขที่เล็กน้อยมาก และในทางปฏิบัติยังเป็นแบบตัวใครตัวมันมากเกินไป ดังนั้นหากนำหลักการนี้มารวมกันแล้วมีส่วนกลางเข้ามาบริหารจัดการน่าจะเป็นสิ่งดี

สำหรับประเด็นเรื่องการบริหารเงินทุน มีความคิดว่าเป็นระบบ สอ. นั้นการบริหารต้นทุนของนิติบุคคลหรือองค์กร ควรต้องบริหารต้นทุนให้ต่ำเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกที่จะได้รับบริการทางการเงินจากสหกรณ์ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพราะมีต้นทุนต่ำ เพราะหลักของสหกรณ์ เกิดขึ้นจากความเดือดร้อนของมนุษย์ จึงมีการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกัน ดังนั้นเมื่อสมาชิกสหกรณ์เกิดความเดือดร้อนจึงควรได้รับการดูแลจากสหกรณ์ได้ดีกว่าการต้องพึ่งพาระบบเงินทูนนิยม ตัวสหกรณ์จึงควรคำนึงว่าต้องบริหารต้นทุนให้ต่ำเพื่อให้ได้ผลประโยชน์สูงๆ แต่ควรต้องคำนึงถึงว่าเป็นการช่วยเหลือสมาชิกมากกว่า เพราะถึงจะมีกำไรในสหกรณ์มากแต่สมาชิกยังคงมีความเดือดร้อนก็คงไม่สามารถพูดได้ว่าสหกรณ์นั้นประสบความสำเร็จ

ส่วนเรื่องการลงทุนในสหกรณ์ควรคิดว่าเป็นไปตามหลักการสหกรณ์สากลในข้อ 6 ที่ว่ามีการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์หรือไม่ แต่ก็ต้องคำนึงถึงว่าสหกรณ์ที่มีเงินเหลือจะมั่นใจได้อย่างไรว่าถ้าช่วยเหลือให้สหกรณ์ที่ต้องการเงินกู้ไปแล้วจะได้เงินกลับคืนมา ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นว่าถ้าสหกรณ์มีความเอื้ออาทรต่อขบวนการสหกรณ์ด้วยกันแล้วจะไม่เกิดผลเสียต่อสหกรณ์และสมาชิกของตนเอง ซึ่งส่วนนี้ยังไม่มีการเปรียบเทียบหรือกฎหมายที่จะให้ความมั่นใจในส่วนนี้ได้ แต่สำหรับสหกรณ์ขนาดใหญ่ที่มีเงินเหลือและต้องการดำเนินการด้านการเงินอย่างจริงจัง ขอแนะนำว่าอาจรวมกันตั้งกองทุนหรือนิติบุคคลมหาชน ที่ร่วมกันตั้งโดย สก. ถือหุ้นให้ไปดำเนินงานแทนซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์และตรงกับอัตลักษณ์ที่กล่าวถึงกันอยู่ในเวที

คุณสมศักดิ์ อังสุโกมุต กล่าวแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า หากสหกรณ์ต้องการทำเรื่องแผนกลยุทธ์และทิศทางการพัฒนาว่าจะทำอะไรบ้างนั้น คงต้องมีการอภิปรายกันว่ามีทิศทางและแผนปฏิบัติอย่างไร ต้องปรับทัศนคติของผู้บริหารให้เข้าใจ เข้าร่วม และร่วมมือจริงๆ โดยมองว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้ความรู้แล้วเข้าร่วมกัน ดังนั้น ชสอ. ต้องสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา อยากให้มีแผนว่าจะบริหารจัดการอย่างไรเพื่อการขับเคลื่อนต่อไปให้ชัดเจน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวรับฟังความเห็นทุกท่าน ซึ่งเวทีนี้เป็นเวทีรับฟังความเห็น และสามารถจับประเด็นได้ 2-3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นโครงสร้างที่แก้ได้ เช่น การแก้กฎหมาย น่าจะมีกลไกอะไรในการก้าวสู่การแก้กฎหมายเพื่อนำไปสู่การแก้ไขเรื่องปัจเจกบุคคล และประเด็นหากสหกรณ์มีเงินเหลือจะมีช่องทางอย่างไรในการบริหารจัดการ จะเชื่อมโยงพันธมิตรอย่างไร ซึ่งทั้งหมดต้องมีแผนและเครื่องมือที่จะทำให้รู้ตัวตนว่าเป็นสหกรณ์เงินเหลือหรือสหกรณ์เงินขาด และประเด็นว่าเห็นด้วยหรือไม่ที่จะมีกองทุน มีคณะกรรมการที่เป็นกลางเข้ามาบริหารจัดการสภาพคล่อง แต่ต้องไม่ขาดอัตลักษณ์ของการเป็นอิสระ และจะอย่างไรให้ไม่ขาดเอกลักษณ์ของการพึ่งพาและร่วมมือกัน

คุณมนัส ชูผกา (สหกรณ์ออมทรัพย์เจียเม้ง (ข้าวหงษ์ทอง) จำกัด)

กล่าวว่าเรื่องเงินในเวทีนี้เป็นแนวคิดที่ดี แต่สำหรับ สอ. เล็กๆ จะไม่มีปัญหาเรื่องเงินเหลือ และสภาพคล่องอยู่ในสภาพดี ในที่นี้จะขอกล่าวถึงกรอบแนวทางการพัฒนาที่ 3 เรื่องการสนับสนุน ที่กล่าวไว้ว่าต้องเสริมสร้างความรู้ขึ้น สำหรับในภาคอุตสาหกรรมแล้วมนุษย์เงินเดือนจะมีความต้องการปลดหนี้สิน หลายบริษัท

ที่ได้มาดูงาน สอ.เจียเม็งฯ แล้วต้องการตั้งสหกรณ์บ้างแต่ไม่สามารถทำได้ โดยมีคนกล่าวว่าถ้าไม่มีคนอย่างคุณ มั่นสัจจะไม่สามารถทำได้ มีตัวอย่างหลายบริษัทที่ต้องการตั้งสหกรณ์แต่ไม่สามารถทำได้ โดยมีบางบริษัทถึงกับ ว่าจ้างคุณมนัส ไปจัดการหาแนวทางการจัดตั้งสหกรณ์ให้ ซึ่งกรณีที่ยกตัวอย่างนี้ อยากให้มองว่าต้องระดม กำลังเรื่องนักสหกรณ์ที่แท้จริงด้วย ต้องมีความรู้และมีอุดมการณ์ ดังนั้นต้องมีทีม เช่น ชุมชุมฯ เป็นศูนย์กลาง นำกรรมการมาสอบความรู้ความเข้าใจและตั้งเป็นนักวิชาการสหกรณ์ แล้วกำหนดระเบียบว่าผู้ที่จะเป็น กรรมการสหกรณ์ต้องผ่านหลักสูตรอะไรจึงจะเป็นกรรมการได้ และขอแนะนำว่าขั้นแรกให้ชุมชุมฯ ลองเชิญ เจ้าหน้าที่บริษัท ไปให้ความรู้ที่สหกรณ์จะช่วยแก้ปัญหาที่นอกระบบได้อย่างไร ทั้งนี้ตนเองพร้อมอาสาจะให้ความร่วมมือในการให้คำแนะนำแก่บริษัทต่างๆ ว่าจะจัดตั้งอย่างไร สหกรณ์ใหญ่ๆ มีคนที่มีความรู้จำนวนมาก แต่นักวิชาการสหกรณ์นอกจากมีอุดมการณ์แล้วจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ และเรื่องไอทีก็เป็นเรื่องสำคัญอีก อย่างหนึ่ง นอกจากนี้กรรมการต้องมีจิตวิทยาและสังคมที่ดีด้วย

คุณนรวิช สมภาติ (ชุมชุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด)

กล่าวว่ามีความยินดีที่มีผู้มีความสามารถเสนอตัวช่วยเหลือในการจัดตั้งสหกรณ์ของบริษัทต่างๆ คิดว่าต้องได้ร่วมมือกันในอนาคตอย่างแน่นอน และขณะนี้ชุมชุมฯ กำลังบันทึกเทปเพื่อออกรายการช่อง 3 เกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์ จึงอยากขอเชิญร่วมออกรายการ เป็นการเชิญชวนให้คนออม สำหรับเรื่อง คพช. นั้น ขณะนี้เมื่อรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ คนใหม่เข้ามาได้ให้ความสำคัญกับขบวนการสหกรณ์เป็นอย่างมาก จึงคิดว่าขบวนการสหกรณ์น่าจะดำเนินไปได้ดีขึ้น ในส่วนชุมชุมฯ ไม่เห็นด้วยกับการลงทุนภายนอกมากนัก เพราะเห็นว่าในสหกรณ์อีกหลายแห่งยังคงต้องการความช่วยเหลืออยู่มาก และคิดว่าชุมชุมฯ น่าจะมีส่วนได้เข้ามามีบทบาทในขบวนการสหกรณ์มากขึ้นต่อไป

คุณประดิษฐ์ พลหงษ์ (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุดรธานี จำกัด)

เป็นตัวแทนจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มาจากภาคอีสาน เป็น สอ.ขนาดเล็ก ไม่เคยมีเงินเหลือ ต้องกู้จาก สอ. ขนาดใหญ่ๆ อยู่ตลอดเวลา สำหรับประเด็นการพึ่งพาเอื้ออาทรนั้น เห็นว่า สอ. ในภูมิภาคยังขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน และกรรมการบางรายยังตัดสินใจทำเรื่องที่ไม่ดี ทำให้ถูกรังเกียจจาก สอ. ใหญ่ๆ ในส่วนกลาง ไม่กล้าให้เงินกู้หรือให้ความช่วยเหลือ แต่เห็นว่าถึงอย่างไรนั้นก็ยังคงเป็นเพื่อนในขบวนการสหกรณ์ สมาชิก สอ. ขนาดเล็กเหล่านั้นถูกทอดทิ้ง จึงอยากบอกว่าต้องการให้ สอ. ที่มีเงินเหลือช่วย สอ. ขนาดเล็กเหล่านั้นด้วย เพื่อให้ สอ. เหล่านั้นสามารถเรียกความศรัทธาต่อสหกรณ์กลับคืนมา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตั้งประเด็นคำถามเพิ่มเติมว่า ระบบสนับสนุนอะไร หรือกลไกอะไรที่จะช่วยให้ผู้จัดการ สอ. ดำเนินการได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรค

คุณประดิษฐ์ พลหงษ์ กล่าวว่า อำนาจในการตัดสินใจของฝ่ายจัดการมักถูกครอบงำโดยคณะกรรมการทั้งหมด ผู้จัดการไม่สามารถตัดสินใจได้โดยลำพัง หลายสหกรณ์กำหนดวาระผู้จัดการ 2-4 ปี เพื่อลดบทบาทอำนาจของผู้จัดการ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ฝ่ายจัดการอ่อนแอ ฝ่ายจัดการที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำเป็นเรื่องดีกว่าที่จะกำหนดวาระ และส่วนใหญ่ให้ความรับผิดชอบ ฝ่ายจัดการว่าต้องรับผิดชอบในการรับจ่ายเงิน แต่ไม่มีอำนาจในการรับจ่ายเงิน เช่น สอ. ไกลเคียง ผู้จัดการไม่ได้เซ็นเช็คจ่ายล็อตเตอรี่แต่กลับต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ทำให้เกิดความอ่อนแอของฝ่ายจัดการ นอกจากนี้ สอ. ในส่วนภูมิภาค มักพบเรื่องกรรมการผลัดเปลี่ยนและใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด)

ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สอ.ครูอุดรฯ เป็น สอ.ครู ที่เป็นบรรทัดฐานของสหกรณ์อื่น เป็นต้นแบบที่ดีที่สหกรณ์อื่นจะปฏิบัติตาม โดยเฉพาะคุณสุวรรณ อดีตผู้จัดการ สอ. ได้วางมาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อสหกรณ์โดยออกไปให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่อง ทำความเข้าใจกับสมาชิก ทำให้มีผู้สนับสนุนคือสมาชิก ส่งผลให้กรรมการมีความเกรงใจ และสิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์คือการประสานผลประโยชน์ทั้งหมด ทั้งเจ้าหน้าที่ กรรมการ และตัวสมาชิก ทำให้การประชุมใหญ่ของ สอ.ครูอุดรฯ ไม่เคยมีปัญหา โบนัสฝ่ายจัดการได้ 4 เท่าทุกปี ด้วยความสามารถในการทำงานของคุณสุวรรณ จากนั้นจึงเป็นคุณประดิษฐ์ เข้ามาสานต่อ ดังนั้นจึงเห็นด้วยกับคุณประดิษฐ์ พลหงษ์ ในเรื่องอายุการทำงานของผู้จัดการ ไม่ควรต้องมีการกำหนดวาระ แต่ควรต้องสร้างให้ผู้จัดการมีความภักดีต่อสหกรณ์มากกว่า

สำหรับประเด็นเรื่องการวัดตัวสหกรณ์ ที่คุณสุรศักดิ์ นาคสวัสดิ์ กล่าวถึงว่าควรวัดตัวสมาชิกและความกินดีอยู่ดีของสมาชิกมากกว่า ตัววัดที่กล่าวถึง เช่น 1) ประสิทธิภาพ 2) วัดตัวสมาชิก เงินรับฝากเฉลี่ย/สมาชิก ระยะสั้นเท่าไร ทุนเรือนหุ้นเฉลี่ยต่อสมาชิกเป็นอย่างไร สวัสดิการที่ให้สมาชิกต่อหัวต่อรายเป็นเท่าไร เหล่านี้จะเป็นตัวที่บอกว่าสหกรณ์ช่วยให้สมาชิกมีความสุข เปอร์เซ็นเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยเท่าไร ถ้าเปอร์เซ็นเงินกู้มากที่สุด น่าจะถือว่าประสบความสำเร็จ สร้างให้สมาชิกอยู่ดีกินดี เหล่านี้จึงเป็นตัวที่จะใช้วัด

ส่วนประเด็นการแก้กฎหมายนั้นเห็นด้วยว่าถ้าไม่มีกฎหมายจะทำไมได้ คือ 1) เงินสมทบ เข้ากองทุนคุ้มครองเงินฝาก 2) ต้องทำให้ชุมนุมฯ ระดับประเทศเข้มแข็ง ต้องกำหนดเหมือนธนาคารพาณิชย์ที่นำเงินไปฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย นั้นหมายความว่าถ้าเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์แล้วต้องเป็นสมาชิกของชุมนุมฯ และต้องมีส่วน 1-2% สินทรัพย์ซึ่งน่าจะมีความเป็นไปได้

ในส่วนประเด็นการกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการว่าควรมีอะไรเพิ่มเติม เพราะคณะกรรมการมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนั้นถ้ากรรมการมีจิตใจต่อส่วนรวมจะไม่มีปัญหา จึงต้องกำหนดคุณสมบัติว่าต้องผ่านอะไรบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอให้ผู้ร่วมประชุมช่วยสรุปประเด็นไว้ว่าคุณสมบัติของกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ควรต้องเพิ่มเติมคืออะไรบ้าง ช่วยเขียนรายการแล้วส่งให้แก่สถาบันฯ ด้วย

คุณชัยวุฒิ มั่นทะนานนท์ (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี)

แสดงความเห็นว่าการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของสหกรณ์ยังไม่มีใครรับผิดชอบโดยตรง สิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนคือ ต้องการให้เปลี่ยนนายทะเบียนสหกรณ์จากเดิมที่เป็นข้าราชการเป็นผู้กำกับดูแล แต่ในปัจจุบันสหกรณ์มีความเข้มแข็งแล้ว จึงควรเป็นภาคเอกชน เช่น สันนิบาตสหกรณ์ เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ แล้วกรมส่งเสริมฯ ทำหน้าที่กำกับนายทะเบียนอีกชั้นหนึ่ง โดยอาจกำกับผ่าน คพช. หรืออะไรก็ได้ที่เป็นกลไกของรัฐ

ส่วนประเด็นการแบ่งประเภทสหกรณ์นั้นเห็นว่าสหกรณ์ไม่ควรแบ่งตามศาสนา เช่น สอ.อิสลาม ตามหลักการสหกรณ์ไม่ควรแบ่งเช่นนี้ เมื่อโยงถึงการแก้กฎหมายสหกรณ์อีกข้อหนึ่งโดยควรแยกเป็นกฎหมายการสหกรณ์ และในนั้นควรให้อำนาจในการออกกฎกระทรวงเป็นแต่ละประเภทสหกรณ์ อาจเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยสหกรณ์การเกษตร หรือพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมต่อแต่ละประเภทสหกรณ์ เพราะถ้าเราเอากฎหมาย สอ. ไปใช้กับสหกรณ์การเกษตรก็จะเกิดปัญหา เป็นต้น

สำหรับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่มีฐานะเป็นสหกรณ์ แต่มีสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์ จึงมีความเห็นว่า สันนิบาตควรทำหน้าที่เป็นหน่วยงานของนายทะเบียนสหกรณ์ และการหารายได้ ควรเพิ่มการให้การศึกษาอบรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบัญชีเพื่อหารายได้เพิ่มเติม และเมื่อกรมส่งเสริมสหกรณ์ลดบทบาท

นายทะเบียนสหกรณ์แล้ว ควรทำเรื่องการรับจดทะเบียนสหกรณ์ การถอนชื่อ เหล่านี้เป็นต้น ส่วนกรมตรวจบัญชีสหกรณ์คิดว่าต้องคงไว้ โดยเหมาะที่จะทำหน้าที่จัดอันดับความน่าเชื่อถือของสหกรณ์

ประเด็นกรณี สอ.ครุอุดรฯ เรื่องผู้จัดการสหกรณ์ เห็นว่าตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานคือ คุณอนันต์ ชาตुरुประชีวิน ซึ่งเป็นผู้จัดการของ สอ. ที่สามารถทำงานในชุมชนฯ มาอย่างยาวนานไม่ว่าจะเปลี่ยนกรรมการก็ครั้งก็ยังสามารถทำงานภายใต้สภาวะกดดันต่างๆ ได้

ผศ.ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต)

เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ไม่ใหญ่ เมื่อได้เข้าร่วมเวทีสนทนาก็จะได้รับความรู้กลับไปทุกครั้ง ในวันนี้ได้ฟังเรื่อง 4M ที่ประกอบด้วย Man Money Material และ Management

สรุปสิ่งที่รับฟังในเวทีนี้ พูดเรื่องต้นน้ำว่าทำอะไรให้สมาชิกรู้จักการออมและมีวินัยทางการเงิน เพราะสมาชิกส่วนใหญ่จะกู้มากกว่าฝาก จึงคิดว่าการสอนให้สมาชิกรู้จักการฝากนั้นต้องมียุทธศาสตร์มาช่วยให้ความรู้ด้วย เช่น ชุมชนฯ เข้ามาช่วยให้ความรู้ เพราะถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ภายในด้วยกันแล้วสมาชิกจะไม่ค่อยสนใจฟัง สำหรับกลางน้ำ คือการบริหารจัดการทั้งหมด ส่วนปลายน้ำก็จะกลับสู่สมาชิกและความเข้มแข็งของสหกรณ์นั่นเอง

มีความเห็นด้วยว่าต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นกรรมการที่ชัดเจน ตัวอย่างในยุคหนึ่งของ สอ.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มีคนสวนเข้ามาเป็นกรรมการ เนื่องจากมีพรรคพวกมาก ซึ่งไม่มีความรู้เรื่องสหกรณ์เลยทำให้ไม่สามารถทำงานอะไรได้ สุดท้ายต้องออกจากการเป็นกรรมการไปเอง นี่เป็นตัวอย่างของการเลือกพรรคพวกตัวเองเข้าไปทำงานเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง เพราะฉะนั้นควรต้องกำหนดคุณสมบัติทั้งหมด เช่น ประธาน กรรมการ และผู้จัดการ เป็นต้น และกรมส่งเสริมฯ ควรทำหน้าที่ส่งเสริมตามชื่อกรมด้วย

คุณเกียรติรัตน์ เล็กอุदार (สหกรณ์ออมทรัพย์ เอ ไอ เอส จำกัด)

มีความเห็นว่าการบริหารการเงินเป็นเรื่องสำคัญ วิธีการบริหารเงินสำหรับ สอ. เงินเหลือ กับ สอ.เงินขาด จะมีการบริหารที่ต่างกัน และรวมถึงขนาดของ สอ. ทั้งใหญ่ กลาง เล็ก ก็จะมีกรอบการบริหารเงินที่แตกต่างกันไป สำหรับการบริหารงานของ สอ. เอ ไอ เอส จำกัด จะทำงานตามกรอบที่กำหนด แต่สังเกตว่ากรรมการชุดใหม่ๆ จะเข้ามาทำงานด้วยผลประโยชน์มากขึ้น ทำให้อุดมการณ์ความคิดเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก ส่งผลให้ฝ่ายจัดการทำงานได้ยากขึ้น

ในประเด็นที่ว่า สอ. ในสถานประกอบการจะจัดตั้งยากขึ้น คิดว่าขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่บางครั้งไม่เห็นด้วยในการจัดตั้ง หลายแห่งตั้งไม่ได้เพราะผู้บริหารไม่เห็นด้วย ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความเข้าใจตรงกันกับคณะบริหารสหกรณ์ นอกจากนี้ผู้บริหารสหกรณ์จะมีความคาดหวังจากตัวผู้จัดการสหกรณ์มาก แต่ทั้งนี้บางครั้งต้องเข้าใจด้วยว่าผู้จัดการเองก็ไม่สามารถตัดสินใจเรื่องทั้งหมดเพียงคนเดียวได้ ดังนั้นต้องมีการพูดคุยชี้แจงให้เข้าใจร่วมกันเพื่อให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี

เรื่องสหกรณ์ออมทรัพย์จะแบ่งได้ 2 แบบคือ สอ. ของหน่วยงานรัฐ กับ สอ.ของหน่วยงานเอกชน ซึ่งการจัดการ สอ. ของหน่วยงานเอกชนจะยากกว่าและมีรูปแบบที่หลากหลาย

คุณจเร ทองด้วง (สหกรณ์ออมทรัพย์กรมชลประทาน จำกัด)

จากการร่วมเวทีครั้งนี้ทำให้ได้ความรู้ และทางเลือกในแนวทางปฏิบัติที่ดีซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำกลับไปใช้บริหารจัดการ สำหรับ สอ.กรมชลประทาน เป็น สอ. ขนาดใหญ่อยู่กระจายทั่วประเทศทำให้จัดการ

ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และสมาชิก ไม่มีความสามัคคีเท่าที่ควรจะเป็น และกรรมการ มักขาดความรู้ ขาดอุดมการณ์ ไม่เข้าใจแนวทางการดำเนินงานของ สอ. เท่าที่ควร แต่จะเน้นเรื่องการรักษาผลประโยชน์ ฝ่ายสมาชิกก็ต้องการกู้และปลดหนี้เท่านั้น ทำให้ 3 กลุ่มนี้มักจะไม่ค่อยเข้าใจกัน และมักมีความขัดแย้งกัน ดังนั้นคิดว่าจะได้นำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเวทีไปปรับใช้ในสหกรณ์ด้วย

คุณมนัส ชูผกา (สหกรณ์ออมทรัพย์เจียเม็ง (ข้าวหงษ์ทอง) จำกัด)

ขอฝากขุมนุมๆ เรื่องสถานประกอบการที่ต้องการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์นั้นไม่ใช่เรื่องยาก แต่สิ่งที่ ยากคือ สถานประกอบการมักตั้งคำถามมากมาย เช่น กู้แล้วคนกู้หนี้จะทำอย่างไร ถ้าคนกู้เงินไปแล้วเกรงแต่ไล่ ออกไม่ได้จะทำอย่างไร ถ้าคนกู้หนี้คนค้าจะทำอย่างไร และจะถอนหุ้นได้เมื่อไหร่ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งคนตอบ คำถามเหล่านี้ต้องมีกันและแม่นยำในกฎระเบียบของสหกรณ์ สุดท้ายจึงกลับมาที่ว่าต้องสร้างคนที่มีองค์ความรู้ และต้องสร้างมืออาชีพที่แม่นยำในระบบสหกรณ์ แล้วอุดมการณ์จะตามมา แต่คนที่เข้ามาทำงานส่วนใหญ่มัก ต้องการผลประโยชน์ ถ้าถามกรรมการทุกคนมักบอกว่าได้ก็ดี ดังนั้นผู้ที่เข้ามาเป็นกรรมการ สอ.เจียเม็งฯ จะ ได้รับการปลูกฝังให้ต้องทำงานเพื่อกำไร แล้วกรรมการจะได้โบนัส ซึ่งตามความเห็นตัวเองคิดว่าผู้จัดการรับได้ แต่โบนัส ไม่ควรรับเงินเดือน ดังนั้นทั้งสถาบันวิชาการฯ และขุมนุมฯ ควรให้ความสำคัญในเรื่ององค์ความรู้ด้วย

และตามที่คุณเกียรติรัตน์ เล็กอุदार ให้ข้อเสนอแนะว่าเมื่อจะจัดทีมไปช่วย ต้องดูความชำนาญและ จัดการตามขนาดของสหกรณ์ และแต่ละทีมควรมี Best practice ไปนำเสนอให้เห็น

ส่วนประเด็นการกู้เงินจากแหล่งทุนภายนอก ก็มีเงื่อนไขว่า 1) กรรมการทุกคนและคู่สมรสต้อง รับผิดชอบ 2) เมื่อเซ็นการกู้ไปแล้วจะเป็นภาระผูกพัน ถึงลาออกจากกรรมการแล้วก็ต้องรับผิดชอบ จึงไม่มีใคร อยากรู้ทำ 3) คณะใหม่ที่เข้ามาบริหารมักไม่ยอมรับรู้จากทีมเดิมที่ไปกู้ ทำให้ไม่สานต่อ ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการ ปรับแก้โครงสร้างเหล่านี้ใหม่ ให้มีภาระผูกพันที่รับช่วงต่อจากกรรมการเดิมจะต้องเป็นอย่างไร เป็นต้น

คุณบุษบา ชีชนะ (สหกรณ์ออมทรัพย์กรมพัฒนาที่ดิน จำกัด)

สอ. กรมพัฒนาที่ดินฯ มีสมาชิกประมาณ 3,600 คน เมื่อได้รับความรู้จากผู้ชำนาญการด้านสหกรณ์ เช่น ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต คุณสมศักดิ์ อังสุโกมุท และ ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร จึงได้ไปลงทุนซื้อพันธบัตร เอา ไปตั้งแล้วได้กำไรในอัตราดอกเบี้ยที่ถูกกว่าการใช้บุคคลค้าประกัน จากนั้นก็เปิดรับฝากแล้วเอาไปลงทุนซื้อหุ้นกู้ บ้างในอัตราเรตตัวเอง 3 ตัว ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไปจนระยะหลังแทบจะไม่ต้องกู้ที่อื่นแล้ว โดยใช้เงินส่วนนี้มาหมุน สภาพคล่องของสหกรณ์ สมาชิกจะได้อัตราดอกเบี้ยค่อนข้างดี เมื่อได้สมาชิกรายใหม่มาฝากก็นำเงินไปลงทุน หมุนเวียนไปจนช่วงหลังไม่แทบไม่ต้องไปกู้เงินที่อื่น แล้วเมื่อสมาชิกฝากมากขึ้นก็นำเงินไปหมุนมีสภาพคล่อง ทำกู้อะไรบ้าง ซึ่ง สอ.กรมพัฒนาที่ดิน ไม่เดือดร้อนเรื่องเงิน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามเรื่องตัวแปรสำคัญคืออะไร

คุณบุษบา ชีชนะ กล่าวว่า สอ. กรมพัฒนาที่ดิน มีภาคที่ดี เช่น สอ.มก. สอ.กรมป่าไม้ และ สอ.กรม ส่งเสริมวิชาการเกษตร จะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันโดยการนัดสัมมนาาร่วมกันทุกปี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หยิบยกประเด็นระบบการบริหารจัดการสถาบันการเงินตามอัตลักษณ์ สหกรณ์ควรเป็นอย่างไร เพราะเมื่อคนเปลี่ยนจะเกิดความอ่อนไหวมาก เราจะจัดการในเรื่องนี้อย่างไร

คุณสัญญา ลำเจียกเทศ (ชมรมสหกรณ์ออมทรัพย์ พื้นที่ 2)

กล่าวว่า เห็นด้วยกับที่ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าไว้ว่า ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาไว้คืออยู่แล้วมักถูกเปลี่ยนไปเรื่อยๆ และมีความอ่อนไหวมาก เพราะเมื่อถึงจุดหนึ่งจึงตระหนักว่าความรู้และประสบการณ์ความทุ่มเทที่มีมานั้นยังไม่พอในการบริหารงานในองค์กรขนาดใหญ่ เพราะในขณะที่ตนเองอยู่ในทีมบริหารงานสหกรณ์นั้นทำกำไรให้ สอ. และสามารถให้ สก.อื่นกู้ได้ แต่เมื่อต้องหยุดไปแล้วมีคนใหม่เข้ามาทำงาน กลับทำให้สหกรณ์ต้องมีหนี้เป็นจำนวนมาก รวมถึงนโยบายที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันองค์กร ป้องกันสมาชิกถูกถอดออกจนหมด แล้วแก่งแย่งผลตอบแทนหรือโบนัส ระหว่างกรรมการและเจ้าหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากคน เพราะการเข้ามาเป็นผู้บริหารสหกรณ์ง่ายเกินไป

ส่วนเรื่องการลงทุนไม่ควรเน้นแต่เรื่องกำไร ความมองเรื่องอุดมการณ์และหลักการสหกรณ์ด้วย ทำไมเราไม่นำเงินในขบวนการสหกรณ์มาช่วยเหลือกัน ควรมีกองทุนหรือกิจกรรมที่จะเข้ามาคุ้มครองการลงทุนและช่วยประกันความเสี่ยง เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามหลักการสหกรณ์อย่างแท้จริง

คุณสมศักดิ์ อังสุโกมุท (สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิต จำกัด)

กล่าวเสริมเรื่องนวัตกรรมและภูมิปัญญานั้นยังมีได้อยู่ ถ้าสหกรณ์สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เช่น สอ.กฟผ. จะมีระบบ cash management ที่เป็นระบบใหญ่ ที่สามารถทำได้ทุกธุรกรรมและไปได้ทุกธนาคาร โดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยทำธุรกรรมจากที่ใดก็ได้ ซึ่งเราต้องสร้างระบบนวัตกรรมใหม่ๆ ช่วยให้เราเร็วและทันสมัยมาก จะทำให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งและสมาชิกเกิดความพอใจจะใช้บริการของสหกรณ์ ดังนั้นมีความเห็นว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ จะช่วยให้สหกรณ์มั่นคง ก้าวหน้าไปเรื่อยๆ ขณะที่ทุกอย่างต้องเป็น real time

คุณศิริวรรณ ปัญญาธรรม (สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด)

ขอชี้แจงเรื่องการที่ สอ. เงินเหลือ แล้วไม่ให้ สอ.เงินขาดกันั้น จากประสบการณ์การทำงานในสหกรณ์ออมทรัพย์มานาน เห็นว่าเป็นวัฏจักร เพราะจากอดีต สอ. มีเงินเหลือจะให้ สอ. เงินขาด กู้ไปด้วยความเชื่อใจกัน แต่เมื่อมีธนาคารพาณิชย์มาแข่ง มีสิ่งจูงใจมากขึ้น ทำให้ สอ. ที่มากู้ หันไปกู้กับธนาคารพาณิชย์เหล่านั้น ทำให้ สอ. เงินเหลือเกิดความยากลำบาก จึงต้องไปหาทางลงทุนด้านอื่นๆ ทดแทน จึงหันไปเริ่มต้นลงทุนซื้อพันธบัตร หุ้นกู้ แล้วเมื่อ สอ. จะหันกลับมาหาเรา จึงไม่สามารถช่วยเหลือได้เพราะได้ลงทุนซื้อพันธบัตรไปแล้วไม่สามารถให้กู้ได้แล้ว มันจึงเป็นวัฏจักรความอยู่รอดของสหกรณ์ตัวเองด้วยเช่นกัน

สำหรับในยุคการเปิดเสรีอาเซียนนั้น เห็นด้วยว่าเรื่อง private repo เป็นเรื่องน่าสนใจถ้าทำได้ ส่วนเรื่องกองทุนประกันเงินฝากหรือกองทุนบริหารสภาพคล่อง ควรต้องทำให้น่าเชื่อถือ ซึ่งเห็นว่าชุมนุมฯ ต้องทำให้เป็นที่เชื่อถือ พร้อมเสนอความเห็นว่าคุณชุมนุมฯ นั้นเป็นขั้นทุติยภูมิ คือ สอ. แต่ละแห่งเลือกตัวแทนไปเป็นกรรมการชุมนุมฯ แล้วเราจะทำได้หรือไม่ว่า เมื่อเป็นตัวแทนไปแล้วนามติของ สอ. ไปด้วยว่าจะเลือกใคร เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และสหกรณ์ต้องมีส่วนรับผิดชอบคนที่เข้าไปเป็นกรรมการชุมนุมด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวขอบคุณชุมนุมฯ ที่ทำให้มีโครงการดีๆ เช่นนี้ขึ้น จากนั้นจึงเชิญคุณสุกัญญา มูลกลาง ตัวแทนจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้แสดงความคิดเห็น

คุณสุกัญญา มูลกลาง (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)

ขอรับคำแนะนำทั้งหมดไปเสนอต่อไป ส่วนเรื่องการบัญชีนั้นเห็นด้วยว่าแนวทางการดำเนินการมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก

ผศ.เต็มใจ สุวรรณทัต (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด)

แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า สหกรณ์ออมทรัพย์เกี่ยวข้องกับเงิน โดยเฉพาะเรื่องเงินฝากที่สามารถไหลออกได้ตลอดเวลา การที่จะไม่ให้เงินไหลออกนั้นต้องสร้างความเชื่อมั่น คือ ต้องการถอนเมื่อไหร่ต้องได้ เพราะฉะนั้นการที่ สอ. บริหารด้วยเงินฝาก และต้องขอกู้จากเพื่อนสหกรณ์ด้วยกันแล้วในเวลาต่อมาเมื่อธนาคารให้อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าจึงหนีไปพึ่งธนาคารพาณิชย์หมด ดังที่คุณศิริวรรณ ปัญญาธรรม เล่าว่าเมื่อได้ถูกกว่าหรือข้อเสนอที่ดีกว่าก็หนีไป ไม่อยู่กับ สอ. แต่สิ่งสำคัญคือเรื่องสภาพคล่องของ สอ. ลักษณะของเงินต้องหมุนกลับตลอดเวลา การให้สหกรณ์อื่นกู้ก็นั้นจะหมุนกลับเฉพาะดอกเบี้ยที่สหกรณ์จ่าย แต่ตราสารหนี้เมื่อซื้อแล้วสามารถขายได้ทันที ดังนั้นสหกรณ์ที่ลงทุนตราสารหนี้จะได้กลับทันทีและได้ 2 ต่อ จึงสามารถให้บริการได้ตลอดเวลาและรักษาสภาพคล่องของตัวเองด้วย

เรื่องสำคัญคือ สหกรณ์ต้องพึ่งพาตนเองและต้องรักษาความเชื่อมั่น ดังนั้นเมื่อสหกรณ์หลายแห่งไม่ให้สหกรณ์ที่ขาดเงินมาก เพราะต้องบริหารสภาพคล่องและรักษาความเชื่อมั่นจึงไม่ควรผูกต่อว่าเช่นกัน ส่วนกรณีกรรมการ ถ้าอยู่แล้วกรรมการต้องรับผิดชอบ แต่ถ้านำตราสารหนี้ไปวางจะไม่ต้องรับผิดชอบ แต่บางแห่งกรรมการต้องคำประกันเพราะกลัวการผิดผ่อนชำระหนี้ตัวเอง เราควรฉลาดที่จะแข่งขัน ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินในระบบสหกรณ์เท่านั้นแต่เป็นเงินจากนอกระบบสหกรณ์ก็ได้ เพราะแต่ละกรณีล้วนแล้วแต่เป็นการเอื้ออาหารต่อสังคมด้วยกันทั้งสิ้น

ดร.ปรีชา สิทธิกรณไกร (ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันฯ)

จากการรับฟังความคิดเห็นในเวทีนี้หลายท่านกล่าวถึงการแก้ปัญหาเฉพาะจุดของสหกรณ์ที่ประสบปัญหา แต่ถ้าจะกล่าวถึงระบบสนับสนุนต้องมองอย่างกว้างๆ เพราะอนาคตสหกรณ์ต้องก้าวเข้าสู่ “ระบบ” มากขึ้น ขณะนี้การดำเนินงานของสหกรณ์อาจเปลี่ยนไปตามกระแสนโยบายของกรรมการแต่ละชุด และพบว่า สอ. บางแห่งมีนโยบายสวัสดิการกึ่งประชานิยม จึงมีพื้นฐานการคิดในเรื่องความเสี่ยงไม่ชัดเจน แต่สหกรณ์ในแถบยุโรปส่วนใหญ่จะใช้กลไกการสร้างสวัสดิการโดยอิงกับระบบอินซัวรันส์ (Insurance) ที่ทุกอย่างจะคิดเป็นระบบทั้งหมด ในขณะที่สหกรณ์ในประเทศไทยจะเป็นสัญญาเงินนโยบายซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ แต่คำมั่นสัญญาการให้สวัสดิการของสหกรณ์หลายเรื่องเป็นสังจะระยะยาว หลายเรื่องของสหกรณ์จะผิดคำพูดไม่ได้ ต้องอยู่บนฐานความยั่งยืนระยะยาว

ประเด็นปัจจัยความเสี่ยงระบบนั้น ในอนาคตสหกรณ์จะพูดถึงเรื่องของประสิทธิภาพการบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้หลักการบริหารจัดการธุรกิจที่ดี ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์จะมีอยู่ด้วยกัน 2 เรื่อง คือ เรื่องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และการแก้ปัญหาสังคม จึงเป็นที่มาของภาพต้นสนคู่ และอยู่บนความยั่งยืนระยะยาว ไม่ควรอยู่บนพื้นฐานของการสะสมความเสี่ยงแบบไม่มีเหตุผล

ส่วนเรื่องระบบโครงสร้างบางอย่างที่เป็นมาตรฐานกลาง อาจจะได้ยากในองค์กรขนาดเล็ก แต่จะเกิดกับองค์กรขนาดใหญ่ได้ เช่น ชุมชนระดับชาติควรสร้างมาตรฐานเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรลูกที่เป็นสหกรณ์ขนาดเล็กด้วย โดยส่วนนี้ฝ่ายสนับสนุน เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือ สันนิบาตสหกรณ์ จะเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนที่สำคัญ และต้องเน้นที่ตัวระบบ นอกจากนี้เรื่ององค์ความรู้ก็นับเป็นแกนสำคัญ ต้องปลูกสร้างให้มั่นคง สร้างสหกรณ์ให้เป็น One for all-All for one ซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อช่วยกลุ่มคน ชุมชน และสังคม

องค์กรสหกรณ์สามารถกระจายการลงทุนไปได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นธรรมชาติของการคุ้มครองระบบ ถ้าทดลองเทไปทางใดทางหนึ่งมากเกินไป ทั้งทางเศรษฐกิจหรือทางสังคม จะทำให้องค์กรเกิดความไม่มั่นคง ดังนั้นสหกรณ์จึงมีแนวคิดเรื่องการสร้างดุลยภาพที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และมีส่วน

เหลื่อมแบบดูคล้ายภาพ ซึ่งสหกรณ์ไม่ใช่องค์กรที่จะให้ฟรี แต่อยู่บนหลักการของความเที่ยงธรรม นอกจากนี้ในอนาคตต้องสร้างจิตอาสาและจิตวิญญาณในการทำงานสหกรณ์ด้วย ภายใต้ระบบสหกรณ์นั้นคำว่าระบบสนับสนุนของสหกรณ์ ต้องเป็นระบบสนับสนุนให้คนใช้เครื่องมือที่ถูกต้องและเข้มแข็ง สหกรณ์ไม่ใช่ระบบอุ้มเดิน แต่เป็นระบบที่พร้อมจะช่วยเหลือสนับสนุนให้ทุกคนเข้มแข็ง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าจากที่ ดร.ปรีชา สิทธิกรณีไกร กล่าวมานั้นได้สรุปเจตนารมณ์ของการประชุมในครั้งนี้ สำหรับสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์นั้น ขณะนี้มีข้อค้นพบจากการวิจัย 12 ปี พบว่าถ้าคนในขบวนการสหกรณ์ได้ปรับความเข้าใจว่า สหกรณ์คือองค์การธุรกิจฐานสังคม จะเห็นตัวชี้วัดที่ชัดเจน ซึ่งขณะนี้สถาบันฯ สร้างแนวปฏิบัติที่ดีขึ้น 4 แห่ง เรียกว่าศูนย์เรียนรู้มีชีวิต ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ข้าวคุณธรรม ศูนย์เรียนรู้ชาวสวนผลไม้คุณภาพ ศูนย์เรียนรู้ตลาดสุขใจ และศูนย์เรียนรู้ Farmer Shop นอกจากนี้ยังมองหาศูนย์เรียนรู้สหกรณ์อยู่เช่นกันแต่ยังไม่ได้ดำเนินการชักชวน คาดว่าในอนาคตจะได้ดำเนินการต่อไป

สำหรับเวทีในวันนี้ ขอขอบคุณผู้ร่วมเวทีทุกท่าน และขุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ทำให้เกิดเวทีในครั้งนี้ด้วย พร้อมปิดเวทีการเสวนาและเชิญผู้เข้าร่วมเวทีถ่ายภาพเป็นที่ระลึกร่วมกัน

**รายงานการประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย
คณะกรรมการ/เจ้าหน้าที่ ชสอ. เพื่อขับเคลื่อน SHOs System
วันศุกร์ที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2556 ณ ห้อง 601 สำนักงาน ชสอ.**

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณก๊ก	ดอนสำราญ	ประธาน ชสอ.
2. รศ.ดร.วรุฒิ	หิรัญรักษ์	รองประธาน ชสอ.
3. คุณวิชา	จันทร์ดาประดิษฐ์	กรรมการดำเนินการ ชสอ
4. คุณโอภาส	จันทร์โต	กรรมการดำเนินการ ชสอ
5. คุณกิตติชัย	ฝันฝากจิต	กรรมการดำเนินการ ชสอ
6. คุณพิษณุ	ก่อเกียรติยากุล	กรรมการดำเนินการ ชสอ
7. คุณศศิมาศ	พรรณรัตน์	ผู้ตรวจสอบกิจการ ชสอ.
8. คุณสมหมาย	สรานุจิตร	ผู้ตรวจสอบกิจการ ชสอ.
9. ดร.เฉลิมพล	ดูลสัมพันธ์	ที่ปรึกษา ชสอ.
10. พลโท ดร.วีระ	วงศ์สรรค์	ที่ปรึกษา ชสอ.
11. นายประดิษฐ์	หัสดี	ที่ปรึกษา ชสอ.
12. นายอุทัย	ศรีเทพ	ที่ปรึกษา ชสอ.
13. ดร. สามัคคี	เดชกล้า	ที่ปรึกษา ชสอ.
14. คุณประภาพร	ทิพย์ดี	รองผู้จัดการใหญ่
15. คุณนลทวิช	สมาธิ	รองผู้จัดการใหญ่
16. คุณกมลทิพย์	นมะหุต	ผู้จัดการฝ่ายเงินทุน
17. คุณมารุต	รุจิศักดิ์	เจ้าหน้าที่วิจัย

ทีมวิจัย:

1. รศ. จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผอ.สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. คุณสุรจิตต์	แก้วชิงดวง	นักวิจัย
3. คุณสายสุดา	ศรีอุไร	นักวิจัย
4. คุณสุพจน์	สุขสมงาม	เจ้าหน้าที่วิจัย

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

ประธานก๊ก ดอนสำราญ : การขับเคลื่อน SHOs System เป็นวาระแห่งชาติของพวกเราเป็นเรื่องที่ดีที่ ครม.เห็นความสำคัญ เมื่อวานไปพบ ผอ.สำนักงานประมาณ ท่านเป็นกรรมการ คพช. ผมพูดอยู่อยู่ตลอดเวลาเรื่อง IT แต่ไม่ใช่เรื่องIT เป็นเรื่องมาตรฐานการให้บริการของพวกเรา จะทำอย่างไรให้สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีอยู่1,000 กว่าแห่งมีมาตรฐาน ก็เลยเอา IT เป็นหลัก ทางกรมก็เห็นด้วย กรมก็เสนอไป 100 กว่าล้านทำเรื่องเกษตร เรื่องขายสินค้า เรื่อง OTOP ซึ่งกระบวนการของเรามีมากกว่านั้น อะไรที่เราทำได้เราก็ทำ อยากให้ท่านรับฟังคิดล่วงหน้าร่วมกัน มองเรื่องการพัฒนาการเงินไว้ในทิศทางที่ตรงกัน จากนั้นไปเพื่อจะทำแผน 1 ปี

2 ปี 3 ปี อันไหนที่เป็นแผนเร่งด่วนก็ทำ อะไรที่เป็นแผนระยะยาวก็หวังไว้ เราไม่เคย ทำแผน 5 ปี 10 ปี เราก็ก
จะเริ่มทำซะที จากนี้ไปทางคณะวิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัย ต้องขอขอบคุณอาจารย์จุฑาทิพย์ และคณะ ที่
ถือว่าเป็นสถาบันหลักของพวกเรา เพราะว่าถ้าทุกวันนี้เราไม่มีสถาบันหลักของพวกเรา เราจะไม่มีงานเรื่องวิจัย
ท่านคิดเช่นไรก็แสดงความคิดเห็น ไม่ปิดกั้นความคิด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท :ในช่วงเวลานี้จะขอนำเสนอรายงานความก้าวหน้า อยากรู้ข้อมูล
กลับไปทำรายงานฉบับสมบูรณ์ คาดหวังว่าทางชุมชนจะนำรายงานเล่มนี้ไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายขอบคุณ
ที่ไว้วางใจสถาบัน

ประเด็นที่จะนำเสนอคือ ท่านเข้าใจ SHOs System หรือไม่อยากให้แชร์กัน การจะเปลี่ยนอะไร
สักอย่างต้องตั้งประเด็นข้อสังเกตให้ได้ อยากให้คนจดจำได้ให้เรียกชื่อช่วยไปเลย SHOs System คือ Self
ระบบการเงินที่เอื้อต่อการพึ่งพาร่วมมือกัน

ประเด็นที่ 2 กรอบการขับเคลื่อน SHOs System มีความสำคัญอย่างไรวันนี้เราจะแชร์กันและจะ
รับฟังทุกเรื่อง

ประเด็นที่ 3 ประเด็นกรอบการขับเคลื่อน SHOs System ที่นักวิจัยนำเสนอท่านคิดเห็นอย่างไร
เราจะมาแชร์กัน ท่านมีมุมมองอย่างไรเป็นการวิจัยต่อยอดเวลาน้อยภายใต้งบประมาณจำกัด เราได้ประเด็น 2-
3 ประเด็นวัตถุประสงค์มี 3 วัตถุประสงค์มีรายงานในเล่มวิจัย

ค่อยๆ ก้าวเดิน มีทีมงานต้องมีมาตรฐานความปลอดภัย มีการใช้เครือข่ายป้องกันแฮ็คเกอร์ มี
กรณีตัวอย่าง ผู้จัดการสหกรณ์แห่งหนึ่งจ้างบริษัทชื่อดังมาบริหารจัดการระบบ พบว่าเจ้าหน้าที่สามารถแฮ็คเข้า
ไปดูข้อมูลสมาชิกรายบุคคลได้หมดเลย

ระบบสำรองข้อมูลแบบ Real time ต้องมีบุคลากรรองรับระบบ ICT ชสอ. ต้องเตรียมบุคลากร
เตรียมเจ้าหน้าที่ดูแลระบบ และมีการลงทุนร่วมกับสหกรณ์ชั้นปฐมด้วย (Cost sharing)

มีภาคีพันธมิตรที่เชี่ยวชาญ ICT อย่างแท้จริง ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ จ้างบริษัท จ้างคนดูแลระบบ
เงินเดือนเป็นล้าน เราไม่ต้องจ้างขนาดนั้น ใช้พันธมิตรที่มี Best Phatic

ต้องมีกองทุนคุ้มครองเงินฝาก มีการถกเถียงกัน 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งบอกว่าไม่จำเป็นต้องมี อีกฝ่าย
บอกว่าถ้า ชสอ.จะไปสู่สากลจำเป็นต้องมี เป็นการสร้างแบรนด์ ชสอ. ประเด็นปัญหาคือต่างคนก็อยากได้แต่ไม่
มีใครลงทุน แนวคิดมาตรฐานสากลในบาเซิล 3 บอกว่าในเรื่อง baste line ต้องมีเรื่องของค่าใช้จ่าย

ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ ชสอ. น่าจะเป็นแกนนำ ต้องมี
มาตรฐานการจัดการให้กับผู้จัดการสหกรณ์ ในเวทีผู้จัดการสหกรณ์บางสหกรณ์ขาดความเป็นอิสระถูกรวบ
โดยคณะกรรมการ

กลุ่มงานที่จะต้อง

1.กลุ่มงานวางแผนขับเคลื่อนกลยุทธ์ มีความเป็น Learning Organization มีกรรมการ มีทีมงาน
เป็นเจ้าของภาพ

2.กลุ่มงานพัฒนา ICT มีกรรมการเป็น Task force มีเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าภาพ

3.กลุ่มบริการการเงิน การลงทุน รู้ว่าคู่แข่งทำอะไร รู้อัตราดอกเบี้ย

4. กลุ่มงานบริการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม Best practice อยู่ที่ไหนต้องรู้ ต้องเอามาเป็น
ภาคีเชื่อมโยงนวัตกรรม

5.กลุ่มงานบริการที่ปรึกษาแนะนำ ทำวิจัย

ถ้าจะปรับต้องปรับ Balance scorecard และโครงสร้างบริหารจัดการรวมทั้ง JD ไม่เป็นการยาก แต่ต้องตีโจทย์ให้แตก

ประธานกัก ดอนสำราญ : เรื่องของความคาดหวังที่มีการสำรวจมา มี 4 ด้าน ความคาดหวังด้านเทคโนโลยี, ความคาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ ความคาดหวังด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบสนับสนุน ความคาดหวังที่มีต่อ ชสอ.

มีเรื่องของการคุ้มครองเงินฝาก ทนสภาพคล่องเป็นเรื่องใหญ่มากการสร้างความน่าเชื่อถือของ ชสอ. มีเรื่องของการอภิปรายทางวิชาการพัฒนาสู่ความเป็นปึกแผ่นของขบวนการภาพลักษณ์ของ ชสอ. เมื่อเราจะขับเคลื่อนต้องใช้บันได 5 ขั้น และย้อนกลับมาดูความคาดหวังของสมาชิก อยากรู้ให้อาจารย์อธิบายความเพิ่มเติม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : กองทุนคุ้มครองเงินฝากกับการบริหารสภาพคล่องถ้าจะทำ SHOs System จะเป็นระบบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ อาทิ มีสมาชิก 800 สหกรณ์ มี 300 สหกรณ์เป็น สหกรณ์เงินเหลืออยู่กับ ชุมนุมธนกิจไทย เราไม่สนใจเราสนใจสหกรณ์ที่สนใจเข้าร่วมเป็นวงใน สมมติ 300 สหกรณ์เราต่อกันด้วยระบบฐานข้อมูลมาทำ portfolio financial แทนกัน เช่น เราจะรู้เลย 3 ปีสหกรณ์ในวง ในจะกู้เงินชุมนุมเท่าไร ซื้อหุ้นเท่าไร ลักษณะนี้เราต้องมีอะไรเป็นหลักประกัน คือกองทุนประกันเงินฝาก ภาพลักษณ์ ชสอ.จะดูดีขึ้นมา แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคคือการแชร์ เพราะเขาจะต้องการกำไรเข้ากองทุน ตอนนี้ทีม วิจัยคุยกับ สนง.เศรษฐกิจการคลังดูจากต่างประเทศ 8 แห่งถ้าทำได้แบรนด์ ชสอ.จะติดแน่นอน การจะตกลูก คงไม่ใช้หน้าที่ของทีมวิจัยต้องเป็นคนวงในของ ชสอ. ต้องมีการวิเคราะห์ Feasibility

ICT ของเราไม่ได้ตอบโจทย์ บางสหกรณ์จะเปิด ATM หน้าสหกรณ์ แต่พฤติกรรมสมาชิกไม่ได้กด ทุกวันนักวิจัยทำไม่ได้เพราะไม่ใช่เจ้าของเรื่อง ในเรื่องของเทคโนโลยีต้องเชื่อมโยงกัน

คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง : ที่ท่านประธานถามเรื่องกองทุนประกันเงินฝาก ในเวทีมีการพูดคุยกัน ที่ ชสอ.ได้ทดลองทำ เอาเงิน 2% ประกันเงินฝาก มาวันนี้เท่าที่ถามสหกรณ์เขาบอกว่าโครงการนี้ดี แต่ชุมนุม มีผลิตภัณฑ์ทางการเงินหลายตัว เช่นให้สหกรณ์กู้ยามเร่งด่วนได้ มันก็เลยไป Overlap กับสิ่งที่เราทำ ซึ่ง 2% ตรงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เป็นสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการเวลาขาดสภาพคล่อง อย่างที่เรียน ชุมนุมก็มีโครงการให้กู้เร่งด่วนอีก ภาพโครงการก็เลยไม่ชัด ซึ่งก็ถือว่าชุมนุมฯได้เริ่มแล้ว อยากรู้ก็ตามต้องมาดูว่าอะไรเป็นอุปสรรค

รศ.ดร.วรวุฒิ หิรัญรักษ์ : สหกรณ์ออมทรัพย์ สมาชิกสหกรณ์คาดหวังไม่ได้คิดจะมาฝาก จะมากู้ เคยฟังสมาชิกบอกว่าสหกรณ์ออมทรัพย์น่าเล่น กู้ได้ดอกเบี้ยต่ำ ฝากเงินก็ดอกเบี้ยสูงมา ซื้อหุ้นก็ได้เงินปันผลสูง สหกรณ์ก็เหมือนโซ่ห่วย มาถึงระดับชุมนุมมีการแข่งขันกันเองในขบวนการสหกรณ์ ความคาดหวังต่อชุมนุม สหกรณ์จะกู้เงิน ชสอ.ก็อยากได้ดอกเบี้ยต่ำ จะฝากเงินก็อยากได้ดอกเบี้ยสูงกว่าธนาคาร แล้ว ชสอ. จะทำ อย่างไม่รู้รูปที่อาจารย์นำเสนอ ชสอ. ไม่ได้ลงทุน เป็นการเอามาให้สมาชิกกู้ สมาชิกจะมาอยู่ที่ ชสอ.ก็ต่อเมื่อ ดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ บางชุมนุมสหกรณ์ถึงกับประกาศให้เงินปันผลสูงกว่า ชสอ. ความคาดหวังทางการเงินควรมี เงินให้กู้ทันที หรืออาจจะมีการไปต่างประเทศบ้าง อาจารย์ควรทำอย่างไร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: เรื่องตู้ ATM การคุ้มครองเงินฝาก สมาชิกไม่ได้สนใจ เราต้องระดมเงิน เข้ามาถึงจะมั่นคง เราต้องนำความคิด เงินโต 3 เท่า แยกออกเป็น 3 ฝ่าย IT 3 ค่า การเงิน 2 กลุ่มแล้วจะเปิด เสรีอาเซียนเราจะทำยังไงกันดี เราเลือกกลุ่มตัวอย่าง Propulsive sampling บางคนเข้ามาไม่ได้สนใจ ชสอ. เพราะเขามีค่ายอยู่แล้ว อยากถามว่า ค่ายต่างๆ มีสมาชิกเท่าไร ส่วนใหญ่มาที่ ชสอ. ธนกิจไทย ชสอ. ยังเป็น แกนหลักอยู่ในเรื่องของการเงิน ชสอ.จะเป็นแกนนำเมื่อมีบทบาทเด่น

ทำไมต้อง SHOs System ประเด็นคือเราวิเคราะห์ ว่าทำไมต้นทุน ชสอ. จึงสูงก็เพราะเป็น องค์กร APEC เป็นศูนย์กลาง ไปหาที่ไหนไม่ได้ก็มาที่ ชสอ. ต้องทำแผนเงินกู้ระยะยาว ถ้าจะกู้เงิน สหกรณ์วงใน ต้องวางแผน แหล่งที่มา แหล่งใช้ไป ทำอย่างไรให้สมาชิกเข้าใจ ต้องเริ่มจากการจัดการความรู้ เรามองอนาคต ถึงเวลาแล้วที่เราต้องจัดการเรียนรู้ ต้องไปบอก ไม่ใช่ให้กู้อย่างเดียว ต้องมีวินัยทางการเงิน มีเครื่องมือต่าง ซึ่ง จะไปสนับสนุนวิสัยทัศน์ของชุมชนให้เป็นจริง

ในการขับเคลื่อนเห็นด้วยกับ อาจารย์ก๊ก ในเรื่องของบันได 6 ชั้น

ประธานก๊ก ดอนสำราญ : เสนอ 4 กับ 5 ต้องปรับข้อ 1-4 ทำบันไดขั้น ที่ 1 ปูพื้นให้แน่นติดอาวุธ ทางความรู้ทั้งกรรมการและสมาชิก ยืนอยู่บนหลักการอุดมการณ์สหกรณ์

รศ.ดร.วรวุฒิ หิรัญรักษ์ : SHOs System การพัฒนาการเงินอาจารย์จะอย่างไร จะดึงเงินจาก ให้เอาเงินมาออม ไม่ใช่มาที่อบรม เรื่องการเรียนรู้ เรื่องเรื่อง...มีวิธีการมีเทคนิคอย่างไรต้องมีแผนในรอบปีด้วย

คุณอุทัย ศรีเทพ : ขอสนับสนุน ท่าน วรวุฒิ นำเสนอคนเราอบรมไปเขาเปลี่ยนวัน 2 วันสิ่งที่เขา ผูกพันกับเราคือเรื่องการเงิน เรื่อง ICT ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์จะลงทุนให้เขาใช้เรา ในอนาคตถ้า ชสอ.จะเป็น ศูนย์กลาง ชสอ.จะต้องจัดอบรมสมาชิกสหกรณ์ มี 2 เรื่องที่ยั่งยืนคือ การเงิน การอบรมเรื่อง ICT

คุณสมหมาย สราญจิตต์ : เห็นด้วยกับ อ.จุฑาทิพย์ จะเป็นตัวหนึ่งที่จะพัฒนาสหกรณ์เราทั้ง ระบบ ไม่ว่าจะคน เงิน การจัดการเสนอ 4 กับ 5 ต้องปรับข้อ 1-4 ทำบันไดขั้น ที่ 1 ปูพื้นให้แน่นติดอาวุธ ทางความรู้ทั้งกรรมการและสมาชิก ยืนอยู่บนหลักการ อุดมการณ์สหกรณ์ เราฉีกออกมาไกลเหมือนจะหวัง กำไร เหมือนจะยืนอยู่บนหลักการสหกรณ์ด้วย เราหวังกำไรเราก็ไปกู้เงินข้างนอกมา ไม่ได้ใช้เงินภายใน หมุนเวียน เราอาจจะตั้งธงผิด จ่ายเงินปันผลสูง ทำให้สมาชิกคิดว่ามาทำธุรกรรมกับสหกรณ์ ผลตอบแทนที่ได้ คือเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืนหรือดอกเบี้ย เราต้องคิดว่าจะทำอย่างไรถึงจะเปลี่ยนแนวคิดให้เขากลับมาสู่การ ร่วมมือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือตนเอง โดยไม่ต้องไปกู้กับภายนอก

การปูพื้นฐานบันไดขั้นที่ 1 ทำได้ดี ขั้นที่ 2-6 จะเป็นเรื่องง่าย แต่เป็นโจทย์ที่ยาก เห็นด้วยที่ อาจารย์บอกให้ตั้งคนที่เห็นด้วยกับเราก่อน คนที่ต่อต้านเอาไว้ทีหลัง หนึ่งพัน ดีกว่าสักหนึ่งร้อย

เรื่อง IT ระบบIT ในภาคเอกชนไปไกลกว่าสหกรณ์เรามาก เอกชนลงทุนเป็นพันล้านแต่ใช้คนไม่ มาก อยากให้ดูภาคเอกชนแล้วย้อนกลับมาดูสหกรณ์เรา

คุณวิชา จันท์ตาประดิษฐ์ : ในเรื่องระบบ SHOs System ผมเห็นด้วยกับอาจารย์ เราจะ ขับเคลื่อนอย่างไร เพราะว่ากรรมการในสหกรณ์ออมทรัพย์คือจะอย่างไรให้ได้กำไรมากๆ มาให้สมาชิกแล้ว ให้สมาชิกเลือกวาระต่อไป ไม่มองการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการออม

ถ้ามองเรื่องการออมเราจะมีต้นทุนสูง หุ่นง่าย 6%-8% ออม 4.5-5% ถ้ากู้เงินธนาคาร 3 บาทกว่า มาปล่อยให้สมาชิก 6-8 บาท ได้กำไรแน่ๆเมื่อกำไรมาก ปันผล เฉลี่ยคืนสู่สมาชิกก็มาก สมาชิกชอบ ต้องเลือกอีกสมัยหนึ่ง ต้องเปลี่ยนแนวคิดทั้งกรรมการและสมาชิก จะทำอย่างไร เดียวนี้กรรมการบางสหกรณ์รู้แล้ว ถ้าสหกรณ์ขาดสภาพคล่องมีปัญหาทางการเงิน ธนาคารขึ้นดอกเบี้ยทันที เรียกเงินคืน ต้องมาหา ชสอ . บันไดขั้นที่ 1 สำคัญมากผมเห็นด้วย

รศ.ดร.วรุฒิ หิรัญรักษ์ : งานวิจัยน่าจะมีการศึกษาว่า สหกรณ์มีรูปแบบการออกตัวสัญญา กองทุนประเภทใดบ้าง รวมทั้งการการกู้ยืมจะมีลักษณะใดบ้างให้สมาชิกได้ใช้บริการ เราจะพัฒนาอย่างไร เพราะหัวข้อกล่าวว่าการพัฒนาการเงินที่พึ่งพาตนเองได้ อาจารย์มีการศึกษา มีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง แล้วเมื่อเข้ามาสนใจเรื่องการเงิน แล้วการพัฒนาเทคโนโลยีและวิชาการก็จะตามมาเอง ความเชื่อมั่นเรื่องระบบการเงินต้องมาก่อน

คุณเฉลิมพล ดุลสัมพันธ์ : เรื่องที่นำเสนอในวันนี้เป็นเรื่องที่ดีมาก ผมขอ 3 ประเด็น สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์ที่เข้มแข็งมากกว่าสหกรณ์ประเภทอื่น เนื้อแท้ของการพัฒนาสหกรณ์ออมทรัพย์เน้นกันที่ปริมาณมากกว่า สหกรณ์หลายๆแห่งล้มตัวตอนที่แท้จริงของตนเอง สหกรณ์ต้องการกู้มากๆ ปันผลเยอะๆ ดอกเบี้ยถูกๆ แต่เวลาให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับสหกรณ์น้อย ในเรื่อง SHOs System จะเป็นเรื่องที่เน้นย้ำเรื่องของหลักการอุดมการณ์ของสหกรณ์ให้เกิดขึ้น ผมเห็นด้วยและขอขอบคุณ

ชสอ.ในฐานะเป็นหัวขบวนมีบทบาทสำคัญ ไม่เฉพาะในสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งในอนาคต ชสอ.จะเป็นหัวขบวนสหกรณ์ประเภทอื่นด้วย อย่างที่ทราบกันดี สันนิบาติฯ ไม่สามารถเป็นผู้นำได้อย่างแท้จริง กรอบ SHOs System สามารถนำไปบูรณาการกับสหกรณ์ประเภทอื่นได้

ประเด็นที่ 2 เฟรมที่ 2 พาวเวอร์พอย โครงสร้างชุมชนและสหกรณ์ ความจริงเกือบจะสมบูรณ์แต่ในความคิดเห็นผมชุมชนเรายังมีขบวนการสหกรณ์ สสท. หรือชุมชนประเภทอื่น ฝากอาจารย์ช่วยเติมเต็มด้วย ภาครัฐเองก็มีส่วนที่จะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ได้พัฒนาทางการเงิน

ในหน้าที่ 8 เรื่องของความคาดหวังผมคิดว่าสมาชิกของชุมชนออกมายังน้อยอยู่หรือเนื่องด้วยระยะเวลาที่น้อย โดยเฉพาะความคาดหวังที่มีต่อ ชสอ. มีแค่ 2 ข้อในเรื่องของความคาดหวังต่อ ชสอ. คือการสร้างความน่าเชื่อถือของ ชสอ. และการมีกรอบทิศทางพัฒนาสู่ความเป็นปึกแผ่นของขบวนการ สอ.ที่ชัดเจน ผมมองว่ายังมีน้อยไป คนเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา ไม่ใช่เรื่องของข้อมูล ในหน้าที่ 11 บันได 6 ขั้น 1,2,3 อยากให้กระชับลดขั้นตอน

ประเด็นที่ 2 ดูเรื่องโครงการเพื่อให้ได้ผลอาจจะต้องมีการประกาศหรือประชาสัมพันธ์เพื่อให้สังคมรับรู้ มีการแถลงข่าว การประชาสัมพันธ์ ในหน้า 13-14 ที่เป็น BSC มี 2 ประเด็น เรื่องของขบวนการทางด้านสังคม คือ CSR ซึ่งมันอยู่ในขบวนการสหกรณ์ จะเพิ่มเติมตรงไหนได้บ้าง ขบวนการสหกรณ์ของเราให้ความสำคัญของสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งไปเทียบกับประเทศที่เจริญแล้วเขาให้ความสำคัญของสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมมากกว่าเรา ประเด็นนี้ทำให้เราได้เฉพาะประเด็นเศรษฐกิจ ไม่ได้ทางด้านสังคมเราไปเน้นเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน ฝากอาจารย์ลองดูว่าจะเข้ากับ SHOs System จะทำอย่างไร

ประเด็นที่ 3 ผมเรียนว่าในปัจจุบันโลกพัฒนาไปเร็วมาก กรอบ SHOs System ที่เราจะพัฒนากรอบพัฒนาการเงิน เราต้องบูรณาการ เพิ่มขึ้นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องของ Globalization สหกรณ์ในต่างประเทศปรับตัวเองไปมาก ที่ของเราทำอยู่ตอนนี้อาจจะไม่พอ

ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงก็คือสหกรณ์นั่นเอง ผมเป็นห่วง ขบวนการชุมนุมมี 6-7 ประเภท วัตถุประสงค์ไม่ได้นำไปสู่เป้าหมายตั้งเพื่อเป็นตัวเองไม่สอดคล้องกับองค์กระระดับชาติ จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ออมทรัพย์ กำหนดสัดส่วนการถือหุ้น ล่อแหลมมาก (One man one vote) ให้ความสำคัญกับเงินมากกว่าคน ในอนาคตอาจต้องโดนเก็บภาษี หลายคนมองว่าเป็นนวัตกรรม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : อันตรายมากเลย ผู้เชี่ยวชาญธุรกิจดีพูดเลยว่าถ้าจะตั้งเป็น Invested institute ก็ให้เขาเสียภาษีไป ฉะนั้นเรื่อง Business Model SHOs System ที่เรากำลังคุยกัน ชสอ. จะแสดงเป็นหลักให้เห็นว่านี่คือสหกรณ์ ที่เป็น Globalization และ Localization เป็นตัวต้นในการคลี่คลายการจัดการความรู้ ปรับวิธีคิด ปรับวิธีการทำงาน แบบเป็นองค์กรรวม

ประเด็นที่บอกว่า ชสอ. จะเป็นอนุญาโตตุลาการ ชสอ. ต้องไปคุยกับ ธนาคาร คุยกับรัฐด้วย เราเคยเอางานงานของ ไทย พีบีเอส ต่อสู้มาได้แล้วในการจัดตั้งสหกรณ์ รัฐบอกว่าสหกรณ์ไทยพีบีเอส ต้องจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่พอดูเนื้องานเป็นสหกรณ์บริการ แต่รัฐไม่ให้ กลัวเขาจะพอกเงิน อย่าเอาแบล็คลิสต์ของกรณีเดียวกันมาตีความ การแชร์กันโดยมีนักวิชาการไปช่วย ชุมนุมก็เช่นกันต้องลงไปช่วยประสานกับรัฐ ประสานเรื่องกฎหมาย ในอนาคตหากเปิด AEC ชุมนุมบางชุมนุมอาจจะต้องเสียภาษี แต่เราต้องไม่เสียภาษี เป็นทางเลือกให้ประชาชนที่บอกว่าเราช่วยเหลือและร่วมมือกัน และไม่ได้ไปลงทุน

กระทรวงการคลังบอกว่า ธกส. ต้องทำแบบนี้ ไม่ใช่ไปให้บัตรเครดิต ไปขายปุ๋ยโดย TABCO ต้องทำแบบธุรกิจ ต้องหาเราให้เจอ เราจะไม่ทำแบบ ธกส. นโยบายการเมืองมาแรง เรื่องการรับจํานำ งานที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ทำตอนนี้ร่วมกับกองทุนสนับสนุนการวิจัย คือทำมาแล้วได้น่า ทำส่วนแล้วได้ส่วน ส่วนผลไม่ยั้งอยู่ไม่ไปปลุกยาง ต้องปลุกจิตสำนึก ปรับวิธีคิด มีกรณีตัวอย่างที่ดีให้เขาดู เราคือสิ่งที่ไม่เหมือน เป็น Business model ที่มีอยู่แล้วแต่เราทำให้ซัดขึ้น

คุณพิษณุ ก่อเกียรติยากุล : ในภาพมีลูกโป่ง 3 ลูก เป็นเป้าหมายคือเป็นสถาบันการเงินที่น่าเชื่อถือ เป็นสถาบันการเงินที่มีบริการที่เป็นธรรม และเป็นสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพ มั่นคง มีเสถียรภาพ โดยมีแนวทางการขับเคลื่อน 6 ข้อ เพื่อจะนำไปสู่วิสัยทัศน์ ต้องปรับยุทธศาสตร์ กรอบ SHOs System มี 3 ข้อ คือ

- 1.พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
- 2.พัฒนาโครงสร้างการเงิน
- 3.พัฒนากลไกสนับสนุน

เมื่อท่านขับเคลื่อนทั้ง 6 ท่าน เมื่อดูกรอบในข้อ 1 ก็สงสัยว่าอยู่ในขั้นไหน อยู่ในขั้นที่ 2 คือปรับยุทธศาสตร์ โครงสร้างระบบการจัดการ พยายามดูข้ออื่น กรอบข้อที่ 2 พัฒนาโครงสร้างการเงิน อยู่ในขั้นของการขับเคลื่อนขั้นไหน กลไกสนับสนุนอยู่ในขั้นไหน พยายามเช็คกลัวจะไม่ถูก เมื่อมาถึงขั้นที่ 5 โครงการนำร่องมี พัฒนาระบบฐานข้อมูลกับ IT แสดงว่าอย่างไรหายไปหมดหรือไม่ แสดงว่าโครงการนำร่องมีอยู่ 2 เรื่อง มาถึงขั้นที่ 6 การประเมินผลให้รางวัลแนวปฏิบัติที่ดี ให้รางวัลเรื่องระบบฐานข้อมูลหรือเรื่องอื่นๆด้วยความชัดเจนตรงนี้ด้วย

รศ.ดร.วรวิทย์ หิรัญรักษ์ : พอตีผมเป็นนักเศรษฐศาสตร์สนใจเรื่องตามรูปที่มีคนกู้คนออม บางทีเราไม่เข้าใจไปตำหนิสมาชิกที่กู้เงิน สหกรณ์กู้ทรัพย์ไม่ใช่สหกรณ์ออมทรัพย์ ความจริงการกู้เงินเป็นการออมอย่างหนึ่ง เพราะสมาชิกเวลาจะซื้อบ้านไม่มีเงิน การจะเก็บเงินไปซื้อเป็นเรื่องยาก แต่ถ้ากู้สหกรณ์ แล้วซื้อบ้าน

ผ่อนทีละเดือน เป็นการออมโดยบังคับ สิ้นปีก็ได้เงินเฉลี่ยคืน ขณะเดียวกันการที่สมาชิกกู้เงินก็เป็นรายได้ให้กับ สหกรณ์ มาเป็นเงินบริหารสหกรณ์ เราไม่ควรตำหนิคนกู้ ขึ้นอยู่กับวินัยคนกู้ กู้ไปเพื่อสร้างฐานะ ไม่ใช่กู้ไปเพื่อ เล่นการพนัน

เรื่องที่ 2 บัตรเครดิตผมก็มีตั้งเยอะ มีติดไว้ก็ดี ผมก็เอาเงินออมผมเข้าบัญชีธนาคารทุกเดือนเก็บ ไว้ไม่ใช้ ผมรูดการ์ดก่อนทุกเดือน ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย สะสมแต้มได้ตัวเครื่องบินไปเที่ยวต่างประเทศ เป็นทาง หนึ่งที่ช่วยให้สมาชิกต้องรู้จักบริหาร

ผมไปดูงานที่เกาหลี ชุมชุมสหกรณ์ของเขาออกบัตรเครดิตให้กับสมาชิกสหกรณ์ใช้บัตรเครดิตได้ ทำให้เกิดรายได้ มีการระดมเงินเข้ามา ถ้าเราจะพัฒนาระบบ SHOs System ต้องมาพิจารณาเรื่องการออก บัตรเครดิต หรือออกตราสารการลงทุน

ท่านเฉลิมพลได้พูดว่ายังมีชุมนุมอื่นๆอีก ในเรื่องการร่วมมือระหว่างกัน สหกรณ์ที่มีเงินไม่พออาจ มาร่วมมือกัน มาร่วมกันระดมเงินมาอยู่ที่ ชสอ. แล้วมากู้เงินไป เสริมให้เรามีความพอเพียงกันด้วยตัวเอง ใน ขณะเดียวกัน ชุมชุมสหกรณ์ต่างๆก็มายืมเงิน ชสอ.ได้ แต่ต้องมีระเบียบวินัย ชื่อสัตย์ระหว่างกัน หรือระหว่าง สมาชิก ระหว่างชุมนุมด้วยกัน ให้เงินยืมไปแล้วแต่เวลาคืนไม่มี นี่คือปัญหาที่ไม่สามารถช่วยเหลือกันต่อไปได้ SHOs System จะช่วยปลูกจิตสำนึกได้

พลโท ดร.วิระ วงศ์สรรค์ : งานวิจัยเรื่องนี้ไม่ทราบเป็นเรื่องอะไร ฟังดูแล้วลำดับความชัดเจน ของงานวิจัยมีวัตถุประสงค์อย่างไร เราจะพัฒนาพึ่งพาตนเอง ฟังดูอันนั้นก็ดี อันนี้ก็ดีผมอาจจะเข้ามาไม่ทันถ้า ชัดเจนตั้งแต่ต้น ผลออกมาก็จะชัดเจน มีอะไรสักอย่างอีกหลายตัว ข้อสังเกต ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญจริงหรือไม่

ประธานกัก ดอนสำราญ : เราได้ SHOs System มาจากที่วิจัยเมื่อปีที่แล้วมีอยู่ 4 อย่างอยู่ใน เล่มงานวิจัย มาปีนี้เราจะเอา SHOs System มาขับเคลื่อนอย่างไรเราพยายามขอความคิดเห็นกลับไปดูพันธกิจ คือ 1. มี Data 2. ปรับโครงสร้าง ชสอ. 3. ผลักดันโดยมีคณะกรรมการ 4. เอาเงินลงไปแล้วผลักดัน 5. สนับสนุนและปรับโครงสร้างการดำเนินงาน ซึ่งหลายคนเป็นห่วงว่าโครงสร้างทางการเงินที่ออกแบบไว้แล้ว ต้องกลับมาอธิบายเล่มรายงานปีที่แล้วต้องทำอะไร ระบบ SHOs System เป็นระบบ CQA ผูกโยงกับ IT, KM บ้าง วันนี้เรามองว่าจะเอาระบบ SHOs System มาขับเคลื่อนกันอย่างไร ผมต้องเอาเล่มรายงานปีที่แล้วมา อธิบายก่อนไม่อย่างนั้นเราหิบบเอามาพัฒนาความยั่งยืนไม่ได้ จึงเป็นที่มาในวันนี้ที่นักวิจัยมานำเสนอ

ผมนำเรียนกรณีชุมนุมอื่นๆ ของครูไทยผมตั้งเองเพราะผมคำนวณว่ามีเงิน 1,000 หรือ 800 ล้าน เอาไปฝากให้สหกรณ์อื่นบริหารไม่ได้ ตอนนี้งานของชุมนุมครูไทยจบแล้ว ปิดได้โดยไม่ติดขัด เพราะที่นี้ออก ระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงินของสมาคม ชุมชุมทหาร ตำรวจ ไม่เหมือนกัน / ชสอ. เห็นว่าชุมนุมอื่นเพราะ ใช้คำว่าแห่งประเทศไทย นำร่องโครงการต้องเลือกสหกรณ์ ต้องใช้งบ ปรับทัศนคติกับคณะที่วิจัย ขึ้นตอนจะ ได้ชัดเจน เราเคยใช้งบ CQA 2 ล้าน วันนี้จะใช้งบเพื่อความยั่งยืน ผมลืมนอธิบายไปว่าเรามาประชุมเพื่ออะไร

คุณอุทัย ศรีเทพ : โครงสร้าง กลุ่มวางแผนขับเคลื่อน กลุ่ม ICQ การเงินต้องปรับให้สอดคล้อง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : ถ้ามานามีใครทุ่มเททำงานวิจัยเหมือนเรา เราสุ่มตัวอย่างโดยวิธี Sampling simple งานวิจัยแบบการมีส่วนร่วมจัดสนทนากลุ่มเป้าหมาย กว่าจะเชิญผู้ร่วมเวทีมาได้ยากมาก ถ้าไม่ได้บาร์มี ชสอ. น้อยๆ ไม่ช่วยประสานงาน เราต้องฟังเพื่อรับฟังความคิดเห็น

ยอมรับว่ามันเอียงรายละเอียดอยู่ในรายงาน เราเอาประเด็นที่ได้มาใช้งาน ทำ platform ภายใต้การมีส่วนร่วม งานวิจัยที่ท่านอุทัยถาม ท่านไม่ต้องเอางานวิจัยไปใช้ทั้ง 100% เป็นข้อมูลเชิงวิชาการภายใต้เวลาจำกัด ตามที่ท่านประธานกล่าวว่าเดี่ยวเรารับฟัง ถ้าท่านนำไปใช้ทางเราดีใจ ไม่เสียของ งานวิจัยต้องแยกส่วน งานวิชาการกับงานบริหาร ท่านเผชิญมากกว่าเราเยอะ ท่านกรรมการเห็นเม็ดเงิน เห็นตัวกลไกข้างไหนจะนำไปใช้ปีไหนเราไม่ว่า เหมือนเราส่งงาน วันนี้ที่มาแชนร์ เรามาเก็บข้อมูลนำไปบูรณาการ ถ้าฝ่ายบริหารแสดงความคิดเห็น ข้อมูลจะสมบูรณ์ขึ้น ต้องสร้างความเข้าใจให้ตรงกันไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ 100%

คุณกิตติชัย ผืนผากจิต : เรียนท่านประธาน และกรรมการทุกท่าน งานวิจัยเล่มนี้ทำมาก่อนที่ผมจะเข้ามารับตำแหน่ง เราอยู่ในเวทีสนทนาเก็บจุดบกพร่อง ผมมีโอกาสเข้าไปร่วม 2-3 ครั้ง แต่ว่าฝ่ายแผนและคณะกรรมการเข้าร่วมพร้อมๆกันเพื่อให้ได้รู้ข้อมูลเหมือนกันกับคณะของทีมีวิจัย และเพื่อเป็นการให้เกียรติฝ่ายวิจัย เวทีสนทนาได้ผู้รู้จากหลายๆสภรณ์ หลายๆครั้ง เราได้ข้อมูลเรื่องบัตรเครดิต แต่สิ่งที่เราได้จากเรื่องบัตรเครดิตคือผู้ใช้บัตรเครดิตมีปัญหา 60-70% นำไปสู่ปัญหาการฟ้องร้อง นำไปสู่การยึดทรัพย์สิน มีเพียง 40% ที่ใช้เกิดประโยชน์

โครงการนี้ฟังท่านประธานพูด ปีนี้เราต้องเทเงิน ซึ่งในปีแรกยังไม่เห็นผล เราต้องสร้างทีมงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ชสอ. เพื่อไปเผยแพร่ ไปทดสอบกับสหกรณ์สมาชิกอีกชั้นหนึ่ง งบประมาณในปีต่อไปก็ต้องใช้อีกทั้งทีมีวิจัยของ อาจารย์จุฑาทิพย์ ต้องกำกับติดตามอีกชั้นหนึ่ง เราได้เขียนปรับปรุงเรื่องของโครงสร้าง ซึ่งข้อมูลที่ได้เราจะให้ฝ่ายวิชาการนำไปใช้ ส่วนฝ่ายแผนเป็นผู้ขับเคลื่อน นำเรียนอย่างนี้ครับจะได้ประติดประต่อกัน ขอขอบคุณครับ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : ขวนมอง Business model เราเคยไปดูโมเดลลาโบบังค์ ภาพนี้เราอยากให้เอามาไว้ในโครงสร้างของเรา ที่ผ่านมาเป็น federation แต่ตอนนี้เราใช้การจัดโซ่อุปทาน จะเป็น Horizontal เดิมเป็น vertical ตอนนี้ ทำใหม่มา คำว่าภาคีเครือข่ายต้องเปลี่ยนหรือไม่ในอนาคต อย่างที่ อ.วร วุฒิ กล่าว บริษัทประกันกับธนาคารที่เราไปใช้บัตรเอทีเอ็มเขา มองว่ามั่นคงสั้นลึกหนาบางต่างกัน พันธมิตรทางธุรกิจอยู่วงกลาง แทนที่เราจะไปซื้อบัตรเครดิตเขา ลองทำเป็น Strategic partner ใช้พันธมิตรทางธุรกิจให้เครือข่ายตรงนี้ เป็นนวัตกรรมทางความคิดใหม่ ภาคีเครือข่ายตรงนี้อยากให้ไปคลี ตัวชีวิตความสำเร็จในอนาคตไม่ใช่แค่สมาชิก ต้องเป็นน้องๆพนักงานด้วยหรือภาคีที่ประธานก็ไปเชื่อมกับเค้า ต้องทำฐานข้อมูลของเรา ซึ่งจะต่อเป็นชั้นๆในโครงสร้างนี้

ในโครงสร้างนี้ที่คุณอุทัยถาม ที่นำเสนออาจต้องไปเขียนใหม่แต่ทำเป็นชั้นๆ มาให้ก่อน มี director กลุ่มงานฟังชั้นซ้อนขึ้นมา ต้องมีคนบริหารความเสี่ยงเรื่องเงิน ซึ่งจำเป็น เรื่องการเงิน Source of fund และ use of fund , financial structure ด้วย ICT ต้องทำ ทั้งคนข้างในและข้างนอก ที่สำคัญที่สุดถ้าจะเทเงิน ถ้าเราไม่มีหน่วยวิจัยและพัฒนา และคลังความรู้ เราไม่เนื้อหอมนะ ต้องมีให้้องๆมาทำกัน แล้วฝ่ายวางแผนเอาความรู้ไปให้ ถ้าเราไปจ้างก็จะเป็นงานที่ไม่ลึก ฟุ่มฟักน้องๆให้ตี กรรมการจะทำงานกันง่าย ต้องมีทีมที่ปรึกษาแนะนำ ติดตามแล้วมาเชื่อมกับเครือข่ายก็เป็นงานแบบนี้ที่นักวิจัยทำ ท่านเป็นผู้นำไปใช้

ประธานก๊ก ตอนสำราญ : การนำเสนอความก้าวหน้าโครงการวิจัยการเงินเพื่อการพึ่งพาตนเอง และร่วมมือกัน ระหว่างสหกรณ์ โดยอาจารย์จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ จากสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันที่เรา MOU ร่วมกันด้วยในเรื่องของการจัดฝึกอบรมต่างๆ เราเห็นว่า SHOs System เป็นรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน เราจะขับเคลื่อนรูปแบบใดเราต้องทำ

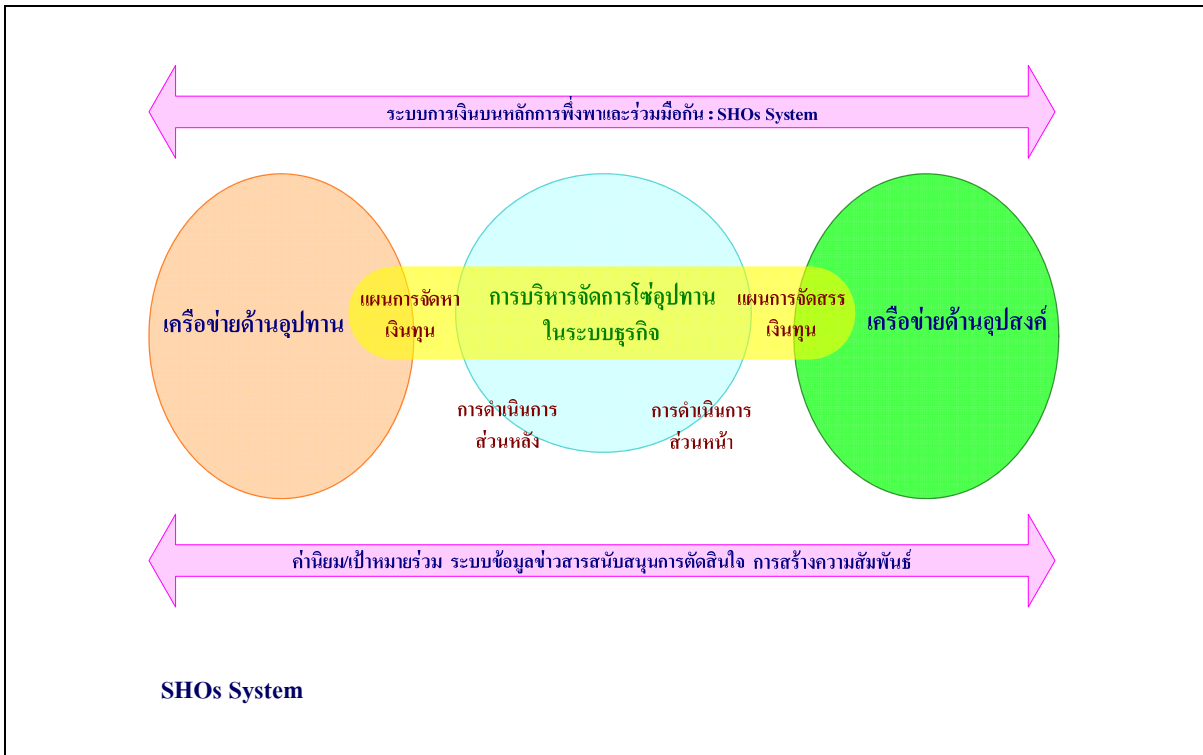
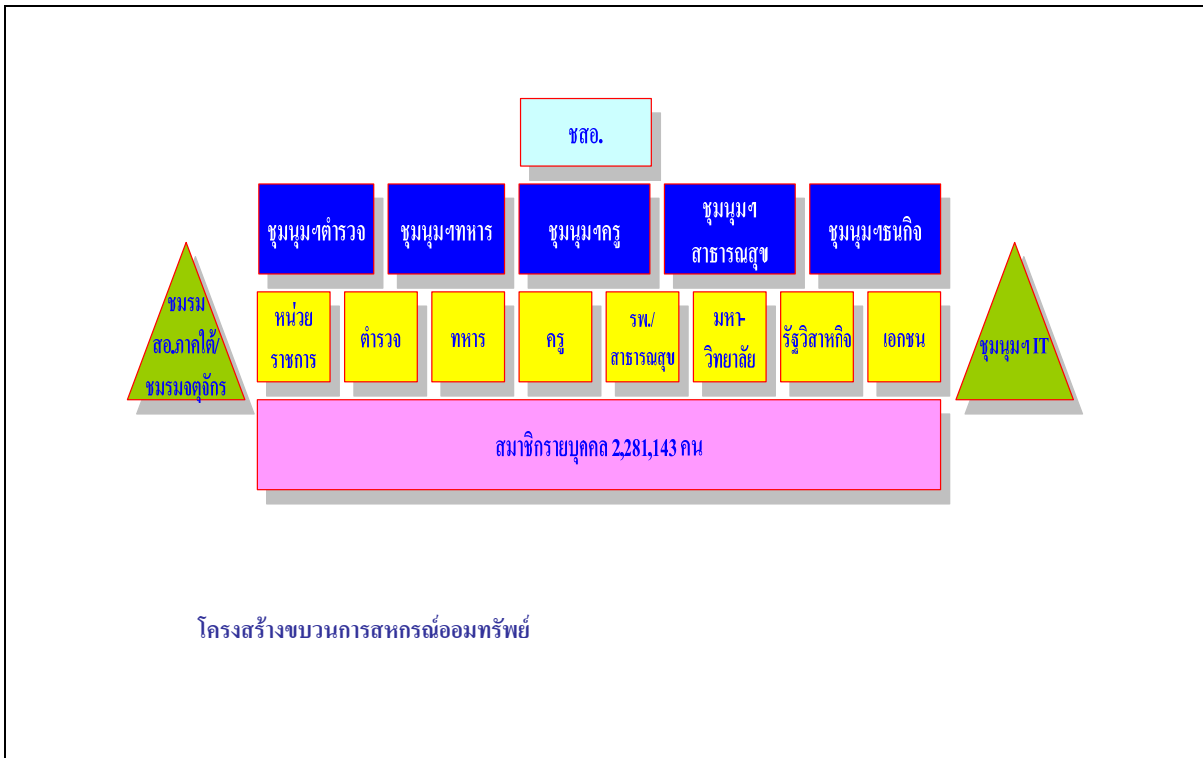
ความเข้าใจ หลังจากนั้นจะเป็นเรื่องของฝ่ายจะไปกำหนดสรุปว่าอะไรที่ทำได้บ้างซึ่งpaper นี้จะเสร็จเดือนมีคมีมือ
อก มิถุนายน เราตั้งงบในวันที่ 8 วันประชุมใหญ่ แต่ว่าเราลัดขั้นตอน งานวิจัยยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เราก็หีบ
อะไรที่จะทำได้ก่อนมา เรามาหารือเอาอะไรที่เป็นแกนหลังเพื่อมาตั้งงบประมาณ ส่วนการขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย
สู่รูปแบบใดฝ่ายแผนกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องกลับไปคิด ซึ่งบายนี่จะประชุมเรื่องแผน วันที่ 27 ก็ให้นำเข้า จะได้มี
บทสรุปที่ชัดเจนร่วมกับทีมวิจัยว่าเหมาะสมหรือไม่ กำหนดเป็นแผน 2 ปี 3 ปี แล้วค่อยมาดูว่าจุดใดยังไม่ชัดเจน
ต้องสอบถามบ้างหรือระดมความคิดกับพวกเราอีก เช่น เรื่องเงินส่วนนี้เราจะทำอย่างไร จากนั้นไปก็รอผลวิจัยที่
สมบูรณ์อีกรอบหนึ่ง ตอนบายนี่ประชุมอีกรอบก็จะเสนอดำเนินการในวันพุธ ถ้าสมบูรณ์ในเดือนเมษาก็จะตีพิมพ์
ฉบับสมบูรณ์ส่งโรงพิมพ์ภายในต้นเดือนพฤษภาคม

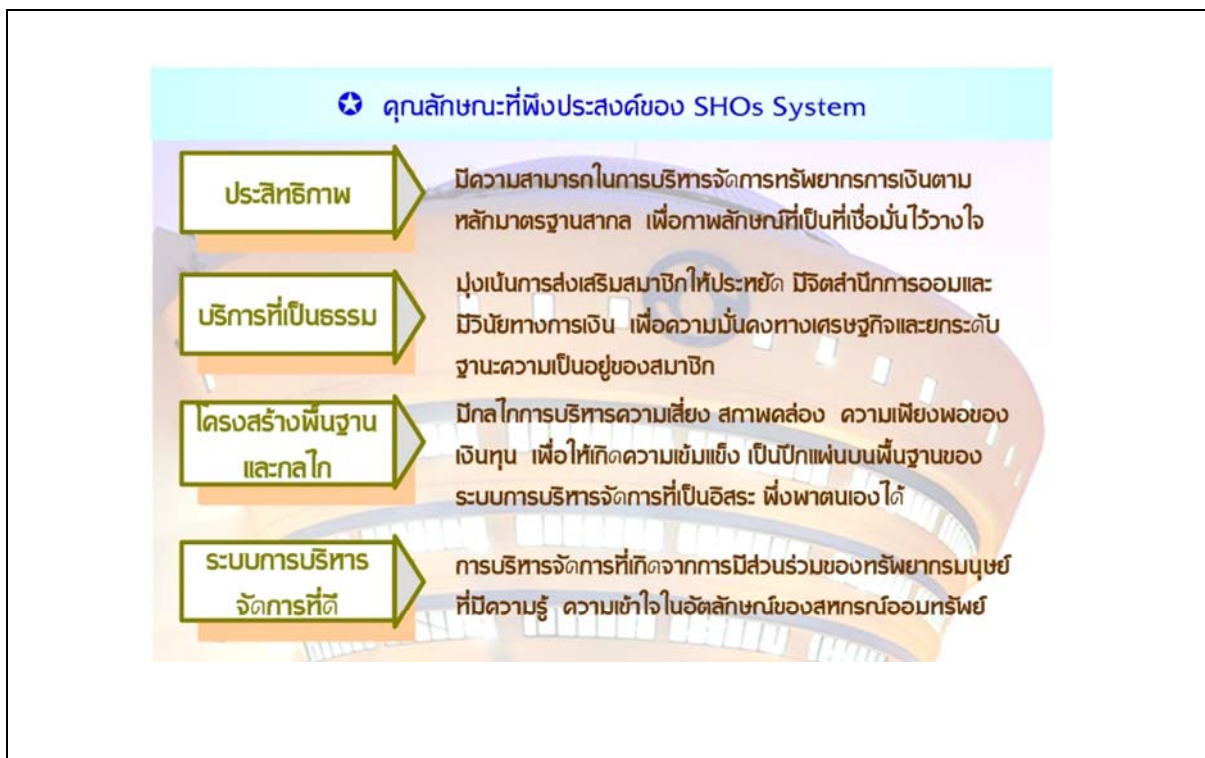
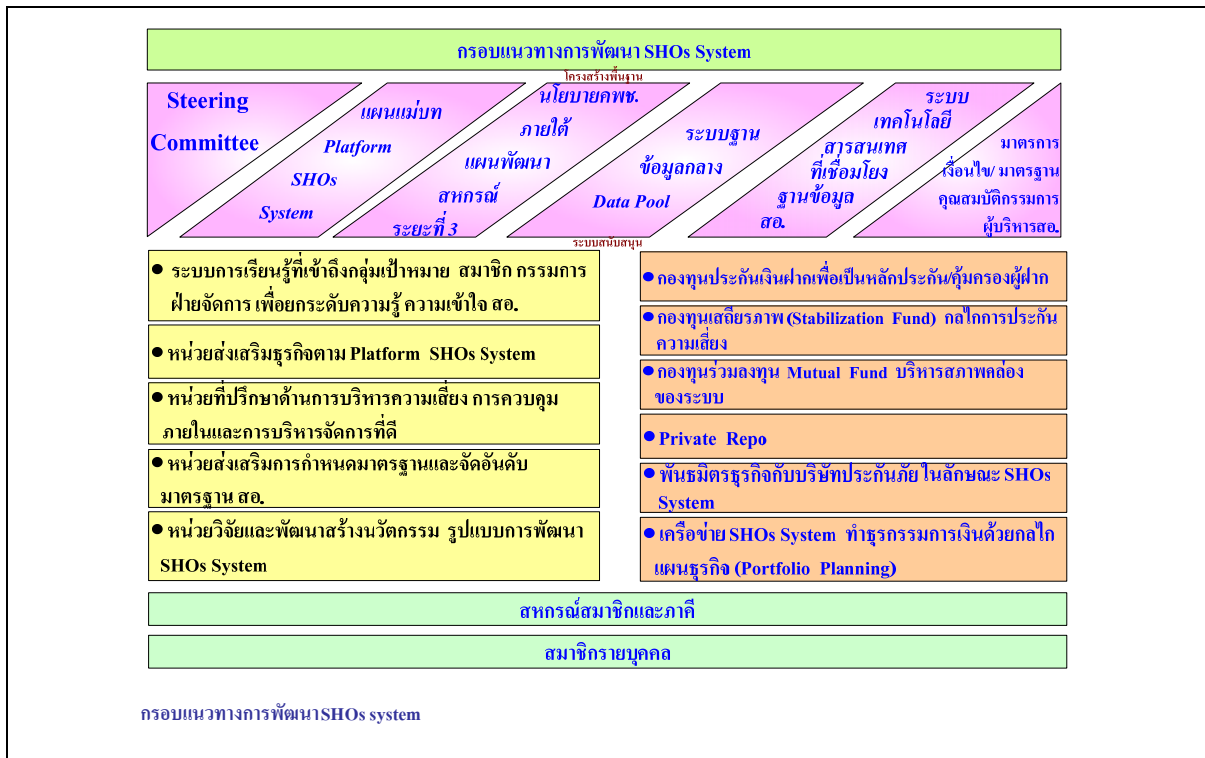
แผนงานที่ตั้งในปีนี้ก็จะได้ต้นฉบับที่เสร็จแน่ๆ ต้นพฤษภาคม ไม่เกินวันที่ 4 ที่ 5 เพราะเราประชุม
กันวันที่ 8 มิถุนายน ก็อยากเห็นงบที่ตั้งมาเป็นยังไง คงต้องเชิญคณะวิจัยอีกครั้งที่เราไปถูกทิศถูกทางหรือไม่
เหมือนเราไต่บันได 6 ชั้น ชั้นแรกเดินอย่างไร ชั้น 2 ชั้น 3 แล้วปรับตรงนี้นิดหนึ่ง ปรับเรื่อง BSC ด้านล่างที่ยัง
ไม่ชัด เรามีเจ้าหน้าที่แค่ 70 กว่าคน ซึ่งเราอาจจะมองแคบ มองยังไม่ชัดเจน ฉะนั้นก็ได้ข้อสรุปนะครับ ว่าเป็น
งานวิจัยที่ยังไม่สมบูรณ์ ต้องเข้าใจตรงนี้นะ เหมือนกับมารับฟังเราก่อนแล้วไปปรับปรุงแก้ไขในรายงาน ที่
ประชุมนี้เหมือนเป็นการนำความคิดมาเสริม จะสมบูรณ์ในเดือนมิถุนายน รับฟังเพื่อเข้าประชุมแผนในวันที่ 27
ไม่อย่างนั้นต้องรออีกทีปีหน้า การขับเคลื่อนก็จะช้า สุดท้ายเราจะไม่ได้อะไรเลย ไม่ทันความยั่งยืน ในรายงาน
ยังเขียนว่ารายงานวิจัยยังไม่เสร็จสมบูรณ์โปรดอย่านำไปใช้อ้างอิง วันนี้เป็นวันรับฟังข้อมูล แล้วค่อยนำไปปรับ
ชสอ.ต้องตั้งงบประมาณก่อน paper สมบูรณ์ ถ้าไม่มีอะไรขอขอบคุณทีมวิจัย รศ.จุฑาทิพย์มากๆครับ

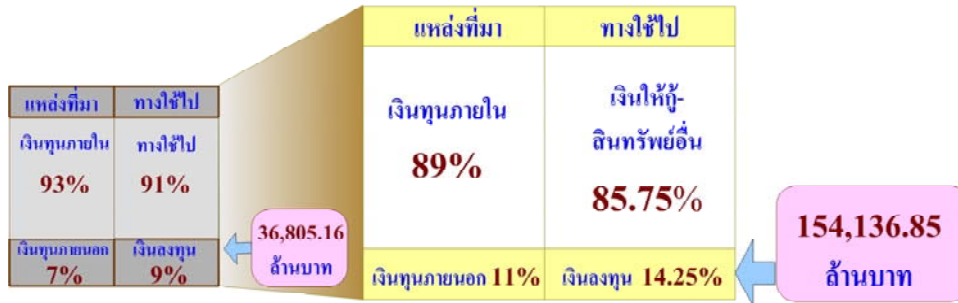
ภาคผนวกที่ 2

แผนภาพนำเสนอในเวทีการสนทนากลุ่มเป้าหมาย

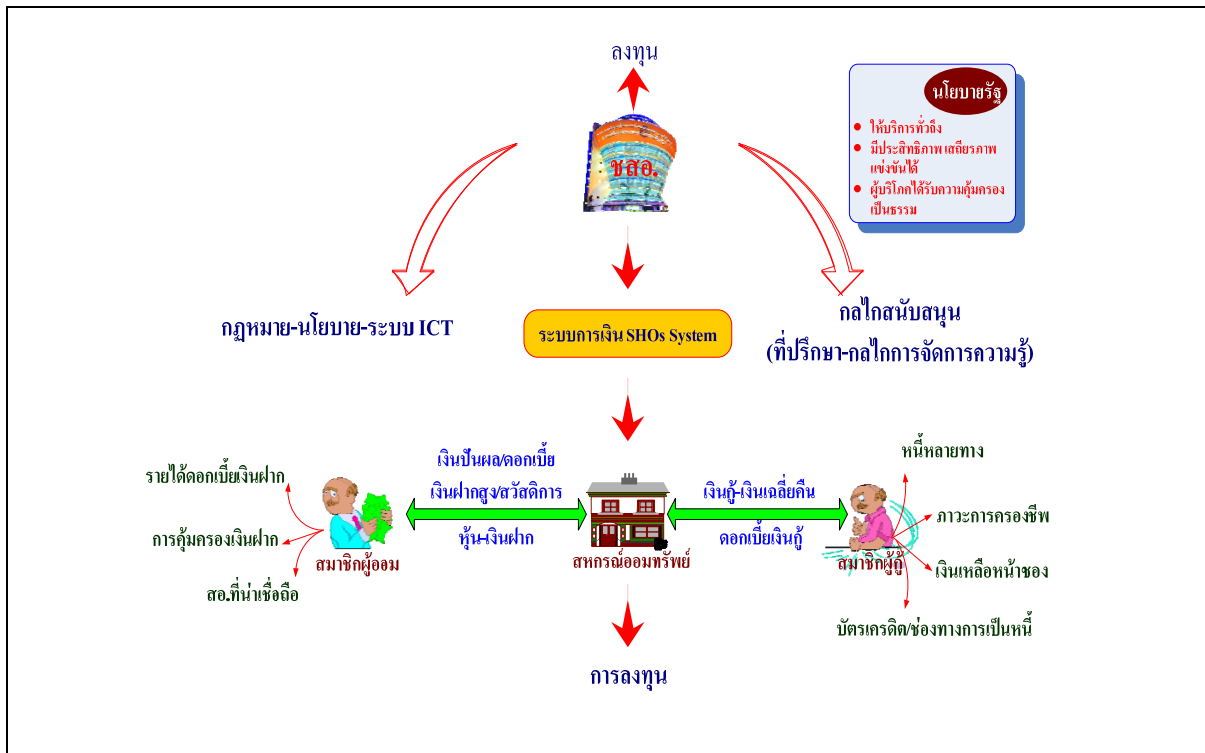
แผนภาพนำเสนอในเวทีการสนทนากลุ่มเป้าหมาย

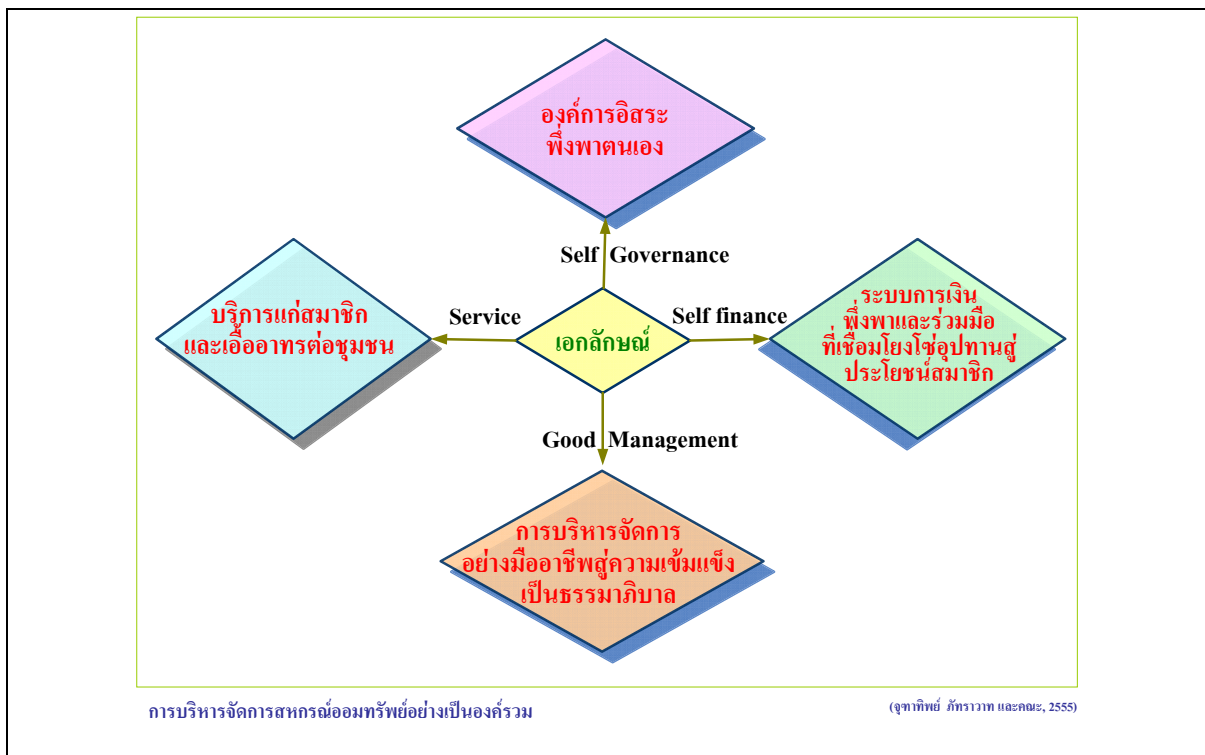
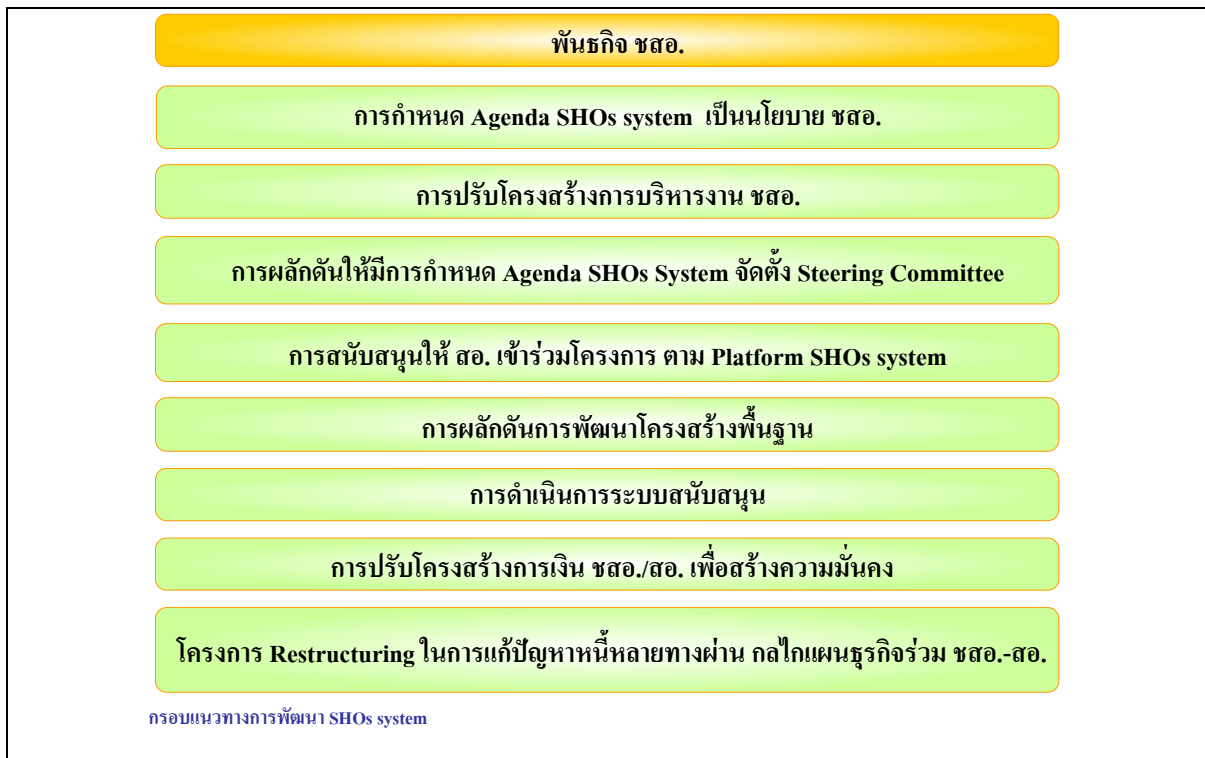

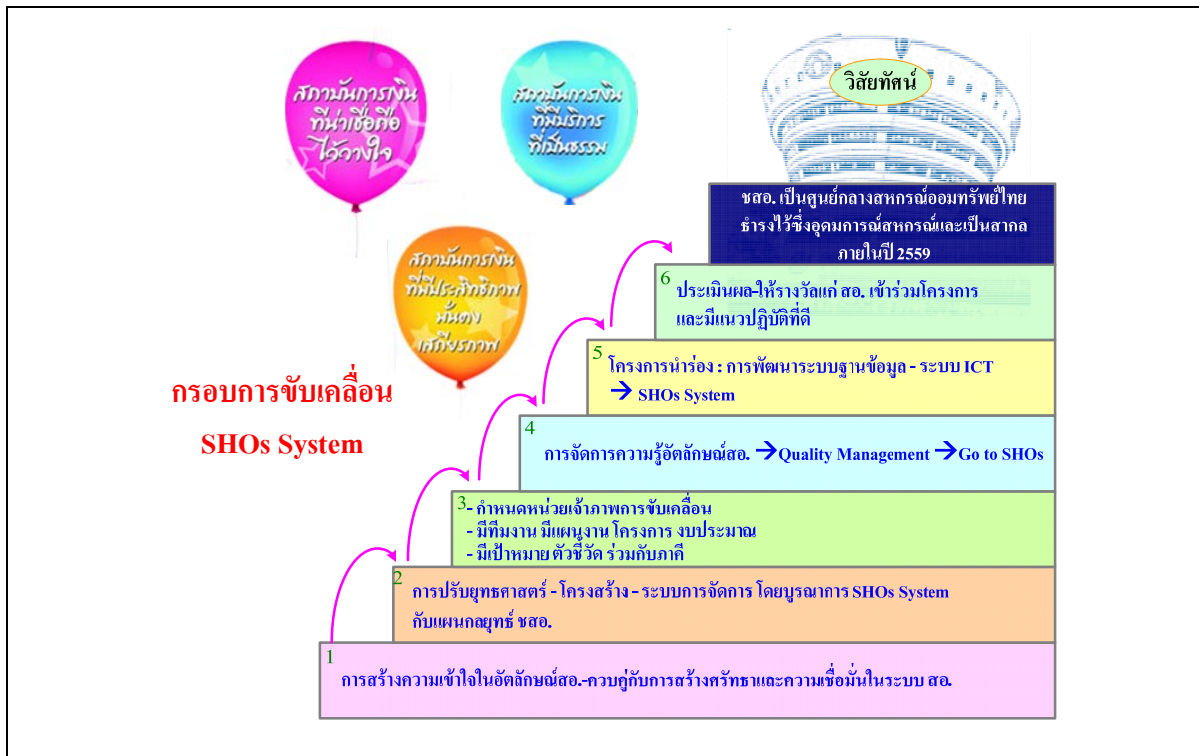
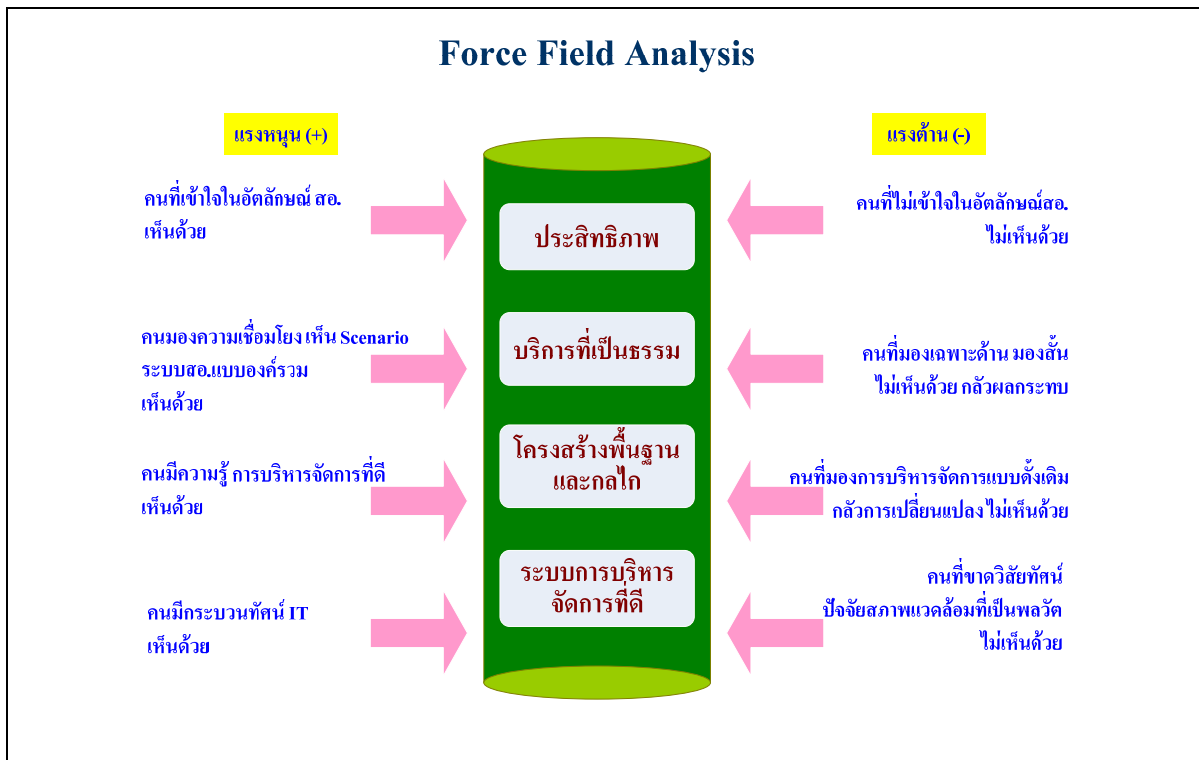

พัฒนาการระบบการเงินสอ. ระหว่าง ปี 2544-2553

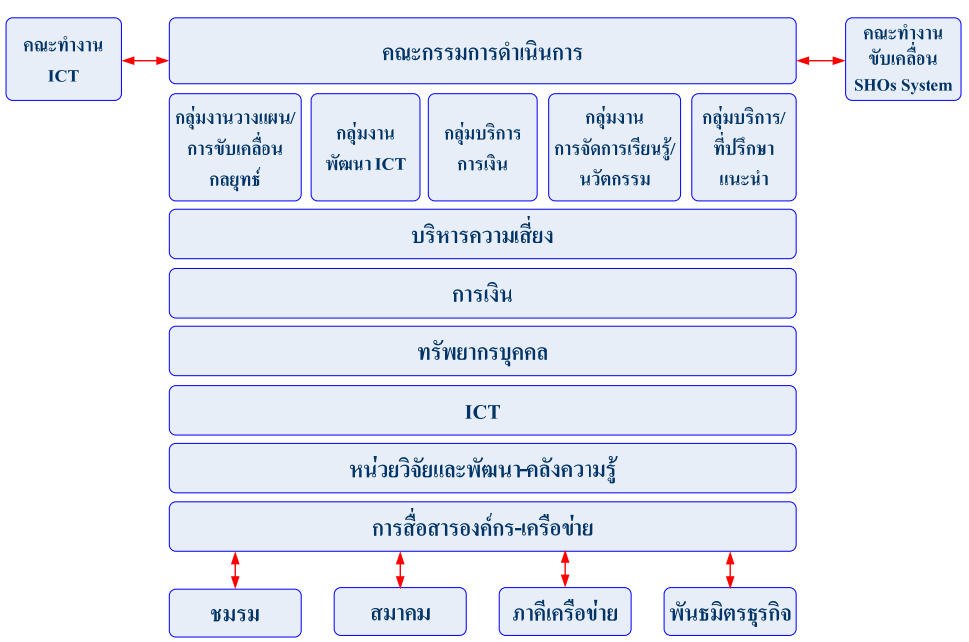
Force Field Analysis

ระบบการเงินที่เกื้อหนุนการพึ่งพาและร่วมมือกัน

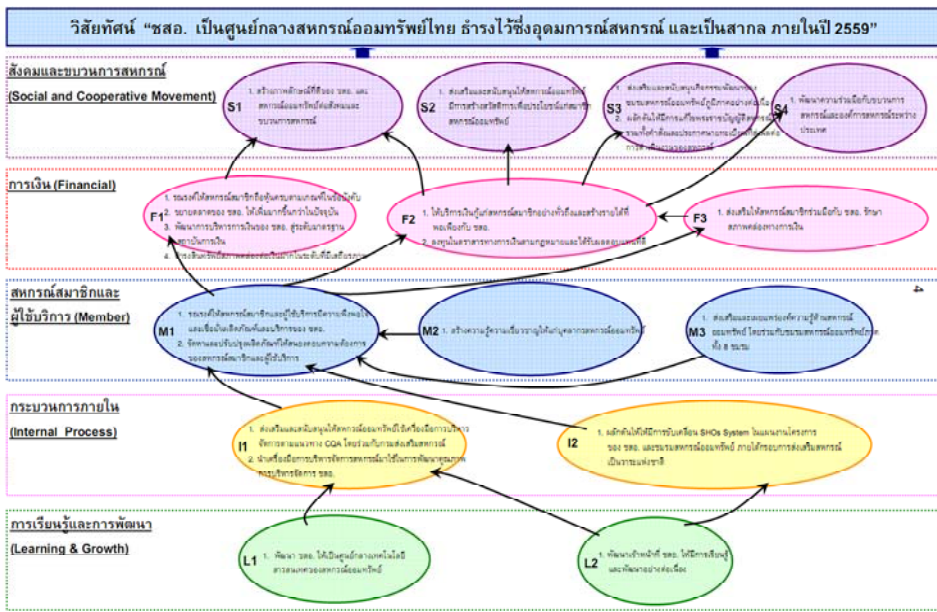

การจัดการสถาบันการเงินที่มีมาตรฐาน

โครงสร้างการบริหารงาน

กลยุทธ์ (Strategy)

วิสัยทัศน์ “ชสอ. เป็นศูนย์กลางสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย สร้างไว้ซึ่งอุดมการณ์สหกรณ์ และเป็นสากล ภายในปี 2559”

แผนที่กลยุทธ์ ชสอ. (ปรับปรุงตามกรอบ SCSA System)

ภาคผนวกที่ 3

ภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมโครงการวิจัย

“โครงการการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน”

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ

วันอังคารที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2555.

ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ

วันศุกร์ที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2555

ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

ภาพกิจกรรมโครงการวิจัย

“โครงการการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน”

การประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย : แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์

วันพุธที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2555 เวลา 09.00-12.30 น.

ณ ห้องนันทรี 2 ชั้น 4 อาคารเคยูโฮม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

ภาพกิจกรรมโครงการวิจัย

“โครงการการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน”

การประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย : กลไกการฝึกอบรมที่พึงประสงค์ในสหกรณ์ออมทรัพย์

วันศุกร์ที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2556 เวลา 09.00-12.30 น.

ณ ห้องนนทรี 2 ชั้น 4 อาคารเคยูโฮม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

ภาพกิจกรรมโครงการวิจัย

“โครงการการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน”

การประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมาย : กลไกการสนับสนุนที่จำเป็นในการพัฒนาสู่ SHOs System

วันอังคารที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556 เวลา 09.00-12.30 น.

ณ ห้องนนทรี 2 โรงแรม เค.ยู.โฮม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพกิจกรรมโครงการวิจัย

“โครงการการขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน”

การประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อรับฟังความคิดเห็นสำหรับแนวทางแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบและกลไกสนับสนุน
การขับเคลื่อน SHO's System

เมื่อวันศุกร์ที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2555 ณ ห้องประชุม 601 ชั้น 6 ชุมชุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย

การประชุมถอดบทเรียนร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
วันพุธที่ 20 มีนาคม 2556 เวลา 15.00-16.30 น.
ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

การประชุมผู้ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

